

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Rapport van het driemanschap in de zaak betreffende mevr. C.M. Post

Beuningen, C.A. van; Cleiren, C.P.M.; Jansen, H.A.

Citation

Beuningen, C. A. van, Cleiren, C. P. M., & Jansen, H. A. (2008). *Rapport van het driemanschap in de zaak betreffende mevr. C.M. Post. Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken* (pp. 1-103). Den Haag: Ministerie van Justitie. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/15889>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/15889>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Embargo tot woensdag 19 maart 2008 11.00 uur

Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken

Rapport van het driemanschap in de zaak betreffende mevr. C.M. Post

CEAS 2006/0018

C.A. van Beuningen
C.P.M. Cleiren
H.A. Jansen

Amsterdam, februari 2008

Inhoudsopgave		Blz.
Voorwoord		6
Hoofdstuk I	Inleiding	8
	§ 1.1 Korte beschrijving van de zaak	8
	§ 1.2 De publiciteit rond de zaak	9
	§ 1.3 De onderzoeksvraag	10
	§ 1.4 Verslag van het procedurele verloop vanaf de aanmelding van de zaak bij de CEAS tot aan de totstandkoming van deze rapportage	10
Hoofdstuk II	Verantwoording van de werkwijze van het driemanschap	12
	§ 2.1 Algemene opmerkingen	12
	§ 2.2 Waarborgen en instrumenten ten behoeve van de professionaliteit en kwaliteit van het werk van het driemanschap en het politieteam zelf	12
	§ 2.2.1 De ondersteuning door een politieteam	12
	§ 2.2.2 Algehele werkwijze met betrekking tot de casus	12
	§ 2.2.3 Werkwijze met betrekking tot informatie/documentatie over de zaak	12
	§ 2.2.4 Werkwijze met het oog op de beperkingen als gevolg van de ouderdom van de zaak: gesprekken met deskundigen	13
	§ 2.2.5 Samenwerking tussen het driemanschap en Puesto-team	14
	§ 2.2.6 Werkwijze ten aanzien van de interviews	14
	§ 2.2.7 Contacten met Post	15
	§ 2.2.8 Contacten met de indieners van het verzoek tot onderzoek bij de CEAS	15
	§ 2.2.9 Werkwijze met het oog op de professionaliteit van het "overdoen van het proces van waarheidsvinding"	15
	§ 2.3 De toetsingsmaatstaven en de consequenties daarvan voor de werkwijze van het driemanschap	16
	§ 2.3.1 Eisen aan waarheidsvinding in het strafproces	16
	§ 2.3.2 Toetsingsmaatstaven voor waarheidsvinding in het onderzoek Kolstee	17
	§ 2.3.3 Consequenties voor de werkwijze van het driemanschap	17
	§ 2.4 Verslaglegging van het onderzoek van het driemanschap en van de resultaten	18
	§ 2.4.1 Rapportage over de juridische, technische, tactische en bestuurlijk/organisatorische mogelijkheden en cultuur van 1986	18
	§ 2.4.2 De opbouw van het rapport	18
Hoofdstuk III	Een chronologische beschrijving in vijf fasen van het opsporingsonderzoek op hoofdlijnen, met bijzondere aandacht voor de gevolgde en/of niet gevolgde onderzoeksrichtingen	20
	§ 3.1 Algemene opmerkingen	20
	§ 3.2 Beschrijving in vijf fasen	20
	§ 3.2.1 De eerste fase, de eerste uren na de ontdekking van het overleden slachtoffer	20
	§ 3.2.2 De tweede fase, de fase van oriëntatie op de omgeving	21
	§ 3.2.3 De derde fase, de fase vanaf de ontdekking van de geïnde kascheques van de Postbank	22
	§ 3.2.4 De vierde fase, de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post	24
	§ 3.2.5 De vijfde fase, de fase na de eerste bekentenis van Post	26
	§ 3.3 Samenvatting van de bevindingen	26
	§ 3.3.1 De onderzoeksrichtingen	26
	§ 3.3.2 Globaal beeld van de bevindingen	28

Hoofdstuk IV	Professionaliteit en bestuurlijk/organisatorische structuur en context	29
	§ 4.1 Algemene opmerkingen	29
	§ 4.2 Historisch overzicht	29
	§ 4.2.1 Organisatie en werkwijze RBT's in het algemeen	31
	§ 4.2.2 Briefings in het algemeen	31
	§ 4.2.3 Administratie	32
	§ 4.2.4 De "state of the art" van de opsporing	32
	§ 4.3 Het functioneren van het RBT in het onderzoek Kolstee	33
	§ 4.3.1 De organisatie en opstart van het RBT	33
	§ 4.3.2 De samenstelling van het RBT	34
	§ 4.3.3 RBT-leiding/aansturing	35
	§ 4.3.4 Informatieoverdracht en communicatie	35
	§ 4.3.5 Communicatie met de media	36
	§ 4.3.6 Werkwijze (kennis, ervaringsniveau, professionaliteit)	37
	§ 4.3.7 Externe druk op het team	38
	§ 4.3.8 Tegenspraak, kritische blik	38
Hoofdstuk V	Het tactisch onderzoek	40
	§ 5.1 Algemene opmerkingen	40
	§ 5.2 Tactisch onderzoek, de eerste fase, de eerste uren na de ontdekking van het overleden slachtoffer	40
	§ 5.2.1 Tijdlijn	40
	§ 5.2.2 Reconstructie	40
	§ 5.2.3 Het tactisch onderzoek op de plaats van het delict	41
	§ 5.2.4 Bevindingen	41
	§ 5.3 Tactisch onderzoek, de tweede fase, de fase van oriëntatie op de omgeving	42
	§ 5.3.1 Het buurtonderzoek	42
	§ 5.3.2 Onderzoek naar de omgeving van het slachtoffer	43
	§ 5.3.2.1 Horst en Vliet	43
	§ 5.3.2.2 Zaakwaarnemer	44
	§ 5.3.2.3 Overige mogelijke onderzoeksrichtingen in de omgeving van het slachtoffer	44
	§ 5.3.3 Financiële huishouding van het slachtoffer	44
	§ 5.3.4 Bevindingen	45
	§ 5.4 Tactisch onderzoek, de derde fase, de fase vanaf de ontdekking van de geïnde kascheques van de Postbank	45
	§ 5.4.1 Schriftkundig onderzoek	45
	§ 5.4.2 Resultaten van het schriftkundig onderzoek	45
	§ 5.4.3 Gedrag van Post tijdens de schrijfproef	46
	§ 5.4.4 Getuigenonderzoek rond verzilvering kascheques	46
	§ 5.4.5 Alibi-onderzoek	47
	§ 5.4.5.1 Tijdstip van overlijden	47
	§ 5.4.5.2 Het alibi van Post voor de vroege vrijdagavond	47
	§ 5.4.6 Bevindingen	47
	§ 5.5 Aanhouding en inverzekeringstelling	47
	§ 5.5.1 Beschrijving van aanhouding en inverzekeringstelling en de gronden daarvoor	47
	§ 5.5.2 Bevindingen	48
	§ 5.6 Tactisch onderzoek, de vierde fase, de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post	49
	§ 5.6.1 Schriftkundig onderzoek	49
	§ 5.6.2 Het alibi van Post voor zaterdagochtend	49
	§ 5.6.3 Het onderzoek naar het alibi van Post voor de vroege vrijdagavond	50
	§ 5.6.4 Zaak Veira	50
	§ 5.6.5 Bevindingen	50
	§ 5.7 Tactisch onderzoek, de vijfde fase, de fase na de eerste bekentenis van Post	51

	§ 5.7.1 Eerste bekende verklaring van Post	51
	§ 5.7.2 Schriftkundig onderzoek	51
	§ 5.7.3 De bankboekjes	51
	§ 5.7.4 Bevindingen	52
	§ 5.8 Beoordeling	52
Hoofdstuk VI	Het technisch onderzoek	54
	§ 6.1 Algemene opmerkingen	54
	§ 6.2 Technisch onderzoek, de eerste fase, de eerste uren na de ontdekking van het overleden slachtoffer	54
	§ 6.2.1 Algemene opmerkingen	54
	§ 6.2.2 Onderzoek op de plaats van het delict	55
	§ 6.2.3 Dactyloscopische sporen	55
	§ 6.2.4 Inbeslagneming	56
	§ 6.2.5 Vernietiging stukken van overtuiging	56
	§ 6.3 Technisch onderzoek, de tweede fase, de fase van oriëntatie op de omgeving	56
	§ 6.3.1 Compositietekeningen	56
	§ 6.4 Technisch onderzoek, de derde fase, de fase vanaf de ontdekking van de geïnde kascheques van de Postbank	57
	§ 6.4.1 Twee kascheques	57
	§ 6.4.2 Mappen van de Postbank en de Nutsspaarbank	57
	§ 6.4.3 Handschriftonderzoek	57
	§ 6.5 Technisch onderzoek, de vierde fase, de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post	57
	§ 6.6 Technisch onderzoek, de vijfde fase, de fase na de eerste bekentenis van Post	57
	§ 6.6.1 Elf betaalcheques van de Nutsspaarbank en een gekleurd bordje	57
	§ 6.6.2 Fotoconfrontatie	58
	§ 6.6.3 Oslo-confrontatie	58
	§ 6.6.4 Rapportages van het Gerechtelijk Laboratorium	58
	§ 6.6.4.1 Rapportage d.d. 10 september 1986 met betrekking tot sporen(dragers)	58
	§ 6.6.4.2 Rapportage d.d. 23 september 1986 met betrekking tot sectiebevindingen	58
	§ 6.6.4.3 Rapportage d.d. 17 oktober 1986 met betrekking tot doorgedrukt schrift	59
	§ 6.6.4.4 Rapportage d.d. 21 oktober 1986 met betrekking tot dactyloscopische sporen op twee kascheques en twee dagafrekeningen	59
	§ 6.6.4.5 Rapportage d.d. 6 november 1986 met betrekking tot koordjes en folies	59
	§ 6.7 Technisch onderzoek, de vijf genoemde fasen	59
	§ 6.7.1 Reconstructie	59
	§ 6.7.2 Contact van de technisch rechercheur met het RBT	60
	§ 6.7.3 Het Openbaar Ministerie	61
	§ 6.8 Bevindingen	61
	§ 6.9 Beoordeling	61
	§ 6.10 Nieuwe ontwikkelingen	62
	§ 6.10.1 Tijdstip van overlijden	62
	§ 6.10.2 Vijfde herzieningsverzoek	63
	§ 6.10.3 Biologische sporen-, haar- en DNA-onderzoek	63
	§ 6.10.4 Inktvergelijkend onderzoek	64
	§ 6.10.5 Schriftvergelijkend en dactyloscopisch onderzoek	64
Hoofdstuk VII	Het proces van verhoren van Post	65
	§ 7.1 Algemene opmerkingen	65
	§ 7.2 Getuigenverhoren	65
	§ 7.3 Verdachtenverhoren	65

	§ 7.4 Omstandigheden van detentie en verhoren	66
	§ 7.5 De duur en de aard van de verhoren	66
	§ 7.6 De wisseling van de verhoorkoppels	67
	§ 7.7 Bijzonderheden ten aanzien van de dag voor de voorgeleiding	68
	§ 7.8 De psychische toestand van Post tijdens de politieverhoren	68
	§ 7.9 Bijzonderheden ten aanzien van de voorgeleiding bij de officieren van justitie	69
	§ 7.10 Beoordeling	69
	§ 7.11 Informatie die later beschikbaar is gekomen	71
	§ 7.11.1 Rapporten over de psychische toestand van Post	71
	§ 7.11.2 Interviews met verbalisanten	72
Hoofdstuk VIII	De verklaringen van Post	73
	§ 8.1 Algemene opmerkingen	73
	§ 8.2 Beschrijving van de inhoud van haar verklaringen als getuige	73
	§ 8.3 Beschrijving van de inhoud van haar ontkennende verklaringen als verdachte	73
	§ 8.4 Inhoud van haar verklaringen vanaf haar eerste bekende verklaring	74
	§ 8.5 Bevindingen	76
	§ 8.5.1 Algemene opmerkingen	76
	§ 8.5.2 Verificatie van de verklaringen van Post	77
	§ 8.5.3 Verstrekken van daderinformatie	79
	§ 8.6 Beoordeling	80
Hoofdstuk IX	De verslaglegging door het RBT	82
	§ 9.1 Algemene opmerkingen	82
	§ 9.2 De administratie van een RBT destijds	82
	§ 9.3 De verslaglegging in het onderzoek Kolstee	82
	§ 9.4 Bevindingen	83
	§ 9.5 Beoordeling	85
Hoofdstuk X	Het Openbaar Ministerie	86
	§ 10.1 Algemene opmerkingen	86
	§ 10.2 Het optreden van het Openbaar Ministerie in de vijf benoemde fasen	87
	§ 10.2.1 De eerste fase, de eerste uren na de ontdekking van het overleden slachtoffer	87
	§ 10.2.2 De tweede fase, de fase van oriëntatie op de omgeving	88
	§ 10.2.3 De derde fase, de fase vanaf de ontdekking van de geïnde kascheques van de Postbank	88
	§ 10.2.4 De vierde fase, de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post	88
	§ 10.2.5 De vijfde fase, de fase na de eerste bekentenis van Post	89
	§ 10.3 De totstandkoming van het procesdossier	89
	§ 10.4 Requisitoir van de officier van justitie	90
	§ 10.5 De advocaat-generaal in hoger beroep	90
	§ 10.6 Bevindingen	90
	§ 10.7 Beoordeling	91
Hoofdstuk XI	Conclusies en aanbevelingen	93
	§ 11.1 Algemene opmerkingen	93
	§ 11.2 Beeld van bevindingen	93
	§ 11.3 Beoordeling	95
	§ 11.3.1 Algemene opmerkingen	95
	§ 11.3.2 De resultaten van het opsporingsonderzoek moeten (voldoende) volledig en betrouwbaar zijn	96
	§ 11.3.3 Het proces van waarheidsvinding in het vooronderzoek moet procedureel voldoen aan alle voorwaarden die uit de wet, verdragen en het ongeschreven	

recht voortvloeien	98
§ 11.3.4 De voor de bewijsbeslissing noodzakelijke overtuiging moet worden gevoed en tot stand kunnen komen op basis van een "integere" en magistratelijke aanlevering en presentatie van de resultaten van het vooronderzoek	99
§ 11.4 Verklarende factoren	100
§ 11.5 Juridisch relevante consequenties voor de zaak Post	101
§ 11.6 Aanbevelingen	102

Bijlagen:

- Tijdlijn media
- Handleiding gebruik nomogram van Henssge

VOORWOORD

Dit rapport vormt het verslag van het onderzoek dat het driemanschap in het kader van de Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken (CEAS) heeft verricht in de zaak die landelijk bekend staat als de zaak Ina Post.

Dit rapport geeft antwoord op de door het College van procureurs-generaal goedgekeurde onderzoeksvragen waarvoor het driemanschap zich gesteld zag. De onderzoeksvragen vloeien voort uit, en kunnen niet worden losgezien van het Instellingsbesluit Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken. In dat Instellingsbesluit is bepaald dat de commissie tot doel heeft om door middel van onderzoek na te gaan of zich in een specifieke strafzaak in de opsporing, vervolging en/of de presentatie van het bewijs ter terechtzitting ernstige manco's hebben voorgedaan die aan een evenwichtige beoordeling van de feiten door de rechter in de weg hebben gestaan. De rol van de zittende magistratuur maakt om staatsrechtelijke redenen geen deel uit van het onderzoek, hetgeen uitdrukkelijk wordt bepaald in artikel 2 van het Instellingsbesluit. Dit brengt onder meer met zich mee dat het onderhavige onderzoek niet gericht is geweest op de vraag of mevrouw C.M. Post (hierna te noemen Post) al dan niet terecht is veroordeeld. Het driemanschap realiseert zich dat velen - en in het bijzonder Post zelf - juist die vraag beantwoord willen zien. De commissie heeft, in het besef van dat belang, getracht de onderzoeksmogelijkheden die wél binnen de onderzoeksvragen vielen zo zorgvuldig en diepgaand mogelijk te benutten. De gevolgde werkwijze heeft ertoe geleid dat er door het driemanschap veel, ook niet eerder gestelde, vragen zijn opgeworpen en onderzocht. Die keuze voor zorgvuldigheid en diepgang maakte de ondersteuning door een politieel onderzoeksteam noodzakelijk. In verband daarmee heeft het driemanschap dankzij de bemiddeling van het College van procureurs-generaal en de voorzitter van de Board Opsporing van de Raad van Hoofddcommissarissen ondersteuning gekregen van het Puesto-team.

Hoewel de omvang van het strafdossier in de zaak Post niet groot is, heeft het werk van het driemanschap meer tijd in beslag genomen dan aanvankelijk was voorzien. De geformuleerde onderzoeksvragen en de eerste bevindingen van het driemanschap brachten namelijk met zich mee dat het driemanschap een breder en diepgravender onderzoek noodzakelijk achtte. Dit breder en diepgravender onderzoek naar aspecten van en rondom het onderzoek van destijds betreft zowel het tactisch onderzoek, het technisch onderzoek, de verhoren van Post, de verslaglegging, de wet- en rechtmatigheid van bepaalde handelingen, als de bestuurlijk/organisatorische setting van het onderzoek en het toenmalig functionerende Recherche Bijstands Team (RBT).

Vanwege het grote maatschappelijk en juridisch belang én het grote persoonlijke belang van Post bij het onderzoek, alsmede vanwege het feit dat onderzoek in deze zaak - als gevolg van tijdsverloop en verjaring - nimmer zal kunnen worden overgedaan, heeft het driemanschap niet de snelheid, maar de diepgang en kwaliteit van het onderzoek de hoogste prioriteit gegeven.

De onderzoeksvragen van het driemanschap brengen met zich mee dat het destijds uitgevoerde opsporingsonderzoek en de toen gemaakte keuzes in de opsporing en vervolging moeten worden beoordeeld op basis van de destijds toepasselijke wettelijke bevoegdheden, de destijds bestaande (forensisch-)technische mogelijkheden, de destijds bestaande tactische mogelijkheden én de bestuurlijk/organisatorische cultuur binnen de politie en het Openbaar Ministerie (OM) in het jaar 1986. Dit brengt met zich mee dat het driemanschap zich moest verdiepen in, en laten informeren over die betreffende aspecten in hun historische context.

Het gegeven dat de strafbare feiten waarvoor Post werd veroordeeld plaatsvonden in 1986 brengt ook met zich mee dat het onderzoek niet eenvoudig uitvoerbaar was. Zo moest een niet-volledig archief - voor zover nog mogelijk - worden gecompleteerd. Gedurende het onderzoek is helaas gebleken dat niet alle relevante documenten nog te achterhalen waren. Daarnaast moesten vele personen die meer dan twintig jaar geleden bij de zaak waren betrokken worden achterhaald en geïnterviewd en moesten de destijds geldende regelgeving, de politiecultuur en de professionaliteitsnormen voor RBT's in kaart worden gebracht. Daarnaast moest duidelijk worden welke technische en tactische mogelijkheden de recherche in 1986 ter beschikking stonden.

Het onderzoek bestaat uit een beschouwing en beoordeling achteraf. Hoewel het driemanschap aspecten als de hectiek van de dag, de druk op het oplossen van een moord of doodslag en de beperkingen door cultuur, tijd, faciliteiten en menskracht van destijds, alsmede de integriteit van de betrokken functionarissen voortdurend heeft "meegenomen en meegewogen" zullen die niet steeds kunnen worden benoemd en beschreven. Deze aspecten verdienen echter wél een eigen

plaats in de uiteindelijke waardering van de opsporings- en vervolgingshandelingen, zodat voorzichtigheid ten aanzien van de in dit rapport gegeven beoordeling geboden blijft.

Het driemanschap heeft zich vanaf het begin gerealiseerd dat het interviewen van destijds bij de zaak betrokken personen niet zonder risico zou zijn. Immers, een tijdsverloop van meer dan twintig jaren doet herinneringen en de betrouwbaarheid daarvan geen goed. Die herinneringen kunnen zowel vertekend zijn door eigen ervaringen van de geïnterviewden alsook door nadien verkregen informatie over de zaak onder meer als gevolg van de ruime publiciteit in de loop der jaren. Daar komt bij dat ook de methode van interviewen de betrouwbaarheid van de herinneringen zou kunnen beïnvloeden. Het driemanschap en het Puesto-team hebben zich daarom voorafgaand aan de interviews door middel van documentatie en gesprekken met deskundigen geïnformeerd over de mogelijkheden om deze risico's zo veel mogelijk te beperken.

Het Puesto-team stond onder leiding van inspecteur J.B. Janssen. Mevr. mr. E. E. van der Bijl heeft als officier van justitie leiding gegeven aan dit team. Zonder de deskundige en collegiale ondersteuning van dit team zou het driemanschap niet in staat zijn geweest het onderzoek zo diepgravend en voortvarend uit te voeren. De inspirerende gezamenlijke bijeenkomsten hebben bovendien sterk bijgedragen aan tegenspraak en discussie en daarmee aan een open blik van het driemanschap. Het driemanschap wil het Puesto-team, de leider van dat team en de leidinggevende officier van justitie daarvoor uitdrukkelijk danken.

De destijds - op een of andere wijze - bij de zaak betrokken personen die door het driemanschap en/of het Puesto-team werden verzocht hun medewerking te verlenen aan het onderzoek hebben (voor zover in leven of in staat) allemaal hun medewerking aan het onderzoek verleend.

Die medewerking was voor het driemanschap noodzakelijk, maar voor de betrokkenen soms zwaar en confronterend. Het driemanschap dankt ook al deze betrokkenen voor hun medewerking.

Daarnaast dankt het driemanschap zijn secretaris, mevr. mr. M.P. Bosman en alle collegae die de leden van het driemanschap in staat hebben gesteld dit karwei te klaren.

Het driemanschap draagt met dit rapport de antwoorden op de onderzoeksvragen over aan het College van procureurs-generaal, in de hoop en de verwachting dat de conclusies zullen (kunnen) worden benut ten behoeve van de versterking van de opsporing en vervolging en de legitimiteit daarvan. Langs deze weg hoopt het driemanschap met het rapport bij te (kunnen) dragen aan het vertrouwen van de Nederlandse burger in politie en justitie. Daarnaast gaat het driemanschap er van uit dat het College van procureurs-generaal alles in het werk zal stellen om te bevorderen dat de conclusies van dit rapport hun weg zullen vinden ten behoeve van zorgvuldige, adequate en - waar mogelijk en wenselijk - juridisch verantwoorde vervolgstappen.

Het driemanschap,
C.A. van Beuningen (voorzitter),
C.P.M. Cleiren,
H.A. Jansen,
Amsterdam, februari 2008.

Hoofdstuk I

Inleiding

§ 1.1 Korte beschrijving van de zaak

Op vrijdagavond 22 augustus 1986 om 19.51 uur wordt bij de politie in Leidschendam melding gedaan van het aantreffen in de woning Duivenvoorde 108 te Leidschendam van het levenloze lichaam van de 89-jarige mevr. A.M. Kolstee-Sluite, hierna te noemen "het slachtoffer". Nadat aanvankelijk wordt aangenomen dat de vrouw een natuurlijke dood is gestorven, blijkt bij nadere beschouwing dat er sporen van verwuring op het lichaam zichtbaar zijn.

Tussen 29 augustus en 1 september 1986 blijkt van een afschrijving van twee kascheques van haar girorekening, die op de ochtend na haar dood zijn verzilverd bij het postagentschap in de Bijenkorf in Den Haag.

Het verrichte politieonderzoek mondt uit in een schrijfproef teneinde het handschrift op de kascheques te vergelijken met dat van de volgens het RBT in aanmerking komende personen. De schrijfproef wordt op 3 september 1986 afgenomen door de vaste forensisch schriftkundige van het gemeentepolitiekorps in Den Haag. Voor die schrijfproef zijn "daarvoor in aanmerking komende personen" uitgenodigd, te weten acht medewerkers van de thuiszorginstelling Horst en Vliet die regelmatig werkzaamheden verrichtten bij het slachtoffer. De bij de schrijfproef aanwezige verbalisant vindt het zenuwachtige gedrag van Post opvallend en maakt daarvan proces-verbaal op.

De schriftkundige constateert dat het schrift op de kascheques niet van de rechthebbende - het slachtoffer - afkomstig is. Bij vergelijking van het schrift op de kascheques met de handschriften uit de schrijfproeven blijkt volgens de forensisch schriftkundige het handschrift van Post "een aantal overeenkomsten in algemene kenmerken" te vertonen.

Op maandag 8 september 1986 wordt Post aangehouden op verdenking van diefstal van de kascheques van de Postbank.

Zij wordt vanaf het moment van haar aanhouding tot 11 september vijf maal als verdachte gehoord, zoals uit het procesdossier blijkt. Post ontkent.

Op donderdag 11 september, even voor 18.00 uur, treft een lid van het RBT in de brievenbus van het slachtoffer een afschrift aan waaruit blijkt van verzilvering van elf betaalcheques van het slachtoffer bij de Nutsspaarbank.

Op diezelfde dag, rond 18.00 uur, vraagt Post via de dienstdoende wachtcommandant een verbalisant te mogen spreken met het verzoek om onder hypnose haar onschuld te mogen aantonen.

In de loop van donderdagavond 11 september legt Post een bekennende verklaring af, zowel over de diefstal en het innen van de kascheques en de betaalcheques, als over de doodslag.

Op vrijdag 12 september blijft Post bij haar bekennende verklaring, ten overstaan van twee officieren van justitie, die haar spreken voorafgaand aan haar voorgeleiding bij de rechter-commissaris. Op diezelfde vrijdag wordt zij voorgeleid aan de rechter-commissaris. Daar trekt zij haar bekennende verklaring in en dat herhaalt zij 's avonds in een politieverhoor.

Op maandag 15 september legt zij opnieuw een bekennende verklaring af, evenals op dinsdag 16 september.

Op woensdag 17 september wordt Post nogmaals gehoord door de rechter-commissaris in het kader van het gerechtelijk vooronderzoek. Dan ontkent zij weer. Op diezelfde datum wordt zij ook bij de politie nogmaals verhoord, ook dan ontkent zij.

In het verdere verloop van het onderzoek, bij raadkamers, rechtbank, hof, in detentie en ook nadat zij haar straf heeft uitgezeten blijft Post ontkennen.

De rechtbank Den Haag veroordeelt Post op 9 december 1986 voor doodslag en valsheid in geschrift ten aanzien van de kascheques (AZ6052). Van de diefstal van de cheques wordt zij vrijgesproken. Bij de behandeling van de zaak lag het zwaartepunt van de gevoerde verweren bij de rechtmatigheid van de afgenomen schrijfproeven. Er zijn door de Rechtbank geen getuigen of deskundigen gehoord. De rechtbank gebruikt als bewijsmiddel onder meer de bekennende verklaring van Post van 11 september 1986 en de conclusie van de schriftkundige dat de handtekeningen op de kascheques niet van het slachtoffer afkomstig waren.

De verweren bij het hof richtten zich opnieuw op de onrechtmatigheid van het schriftkundig onderzoek en op het ontbreken van sporen die voor Post belastend zouden zijn. Bovendien wordt aandacht gevraagd voor de mogelijkheid dat een valse bekennende verklaring is afgelegd. Tijdens de behandeling bij het gerechtshof op 23 maart 1987 is prof. dr. M. Zeegers (psychiater) als getuige-deskundige gehoord. Op 11 mei 1987 zijn bovendien de twee officieren van justitie gehoord die een proces-verbaal hadden opgemaakt over de verklaring van Post tijdens haar voorgeleiding, de teamcoördinator van het RBT en drie teamleden. Een van de opgeroepen teamleden is niet verschenen en ook nadien niet meer gehoord omdat daarvan afstand was gedaan. Het gerechtshof Den Haag bevestigt op 25 mei 1987 het vonnis van de rechtbank (AZ6249).

De Hoge Raad verwerpt het ingestelde cassatieberoep op 26 april 1988, waarmee het arrest van het hof onherroepelijk is geworden (AD0289).

Er volgen vijf herzieningsverzoeken.

Het eerste herzieningsverzoek voert vier punten aan die als novum in de zin van art. 457 Wetboek van Strafvordering gezien worden. Het gaat daarbij om nieuw schriftkundig onderzoek, om een nieuw psychiatrisch rapport, om een deskundigenrapport over de suggestibiliteit van Post en om interviews van verbalisanten die bij bekennende verklaringen van Post betrokken zijn geweest. Op 14 september 1993 wordt dit verzoek niet-ontvankelijk verklaard door de Hoge Raad (AZ6253).

Ook twee later ingediende herzieningsverzoeken worden op 4 oktober 1994 en op 6 november 2001 niet-ontvankelijk verklaard. De Hoge Raad ziet in deze verzoeken geen nieuwe argumenten, vergeleken bij het eerste verzoek en verwijst naar de niet-ontvankelijk verklaring daarvan.

Een vierde verzoek ondergaat hetzelfde lot op 17 februari 2004 (AO3665). Dit verzoek is gebaseerd op deskundigenrapportages inzake de authenticiteit van de bekennende verklaring van Post (de analyse van prof. dr. P.J. Van Koppen, het rapport van prof. dr. H.L.F.M. Crombag, dr. J.T. Israëls en E. Naus en het psychodiagnostisch onderzoek van prof. dr. H. Merckelbach), rapportages omtrent gesprekken die door wetenschappers gevoerd zijn met betrokken verbalisanten en nieuwe forensisch-wetenschappelijke inzichten in handschriftonderzoek (prof. dr. A.J.W.M. Thomassen).

Op dit moment ligt er nog een vijfde herzieningsverzoek bij de Hoge Raad. Ook dit laatste herzieningsverzoek is gebaseerd op nieuwe deskundigenrapporten. In dit verzoek gaat het om nader onderzoek naar het moordwapen (rapport drs. S.J.M. Eikelenboom-Schieveld), de betrouwbaarheid van de bekentenissen van Post (dr. H. Timmerman, drs. J.M.J.F. Offermans) en nader DNA-onderzoek (prof. dr. P. de Knijff). In dit verzoek wordt ook een omstandigheid naar voren gebracht omtrent de pen waarmee de verzilverde cheques ingevuld zouden zijn.

Op dit laatste herzieningsverzoek is door de Hoge Raad nog niet beslist. Voorafgaand aan dit laatste herzieningsverzoek is via een uitspraak van de voorzieningenrechter van 5 december 2005 (AU74003) een aantal stukken van overtuiging en documenten uit het politiedossier aan de raadsman van Post ter beschikking gesteld.

§ 1.2 De publiciteit rond de zaak

Reeds vanaf het moment van haar veroordeling is er veel publiciteit rondom de zaak van Post geweest. Diverse personen, waaronder haar moeder, haar tante, een privé-detective en een reclasseringmedewerker hebben zich ingezet voor een herwaardering van de zaak en eerherstel van Post. Ook Post zelf heeft diverse acties ondernomen om haar onvrede over de behandeling van haar zaak en haar veroordeling onder de aandacht van een groter publiek te brengen. Een en ander heeft niet alleen tot gevolg gehad dat de zaak bij het publiek grote bekendheid kreeg, maar ook dat de in het onderzoek door het driemanschap betrokken personen in de afgelopen jaren veelvuldig met verhalen, vermeende fouten, onjuistheden en onzorgvuldigheden in en rondom de zaak zijn geconfronteerd. De vanuit de wetenschap over de zaak gevoerde discussie heeft uiteindelijk - via de weg van de Toegangscommissie van de CEAS - geleid tot het onderhavige onderzoek

§ 1.3 De onderzoeksvraag

Het door het driemanschap opgestelde projectvoorstel d.d. 4 februari is op 21 februari 2007 goedgekeurd door het College van procureurs-generaal. De goedgekeurde onderzoeksvraag luidt als volgt:

"Kunnen er in het opsporingsonderzoek naar de dood van mevr. A.M. Kolstee-Sluite en de daarop volgende beslissingen in het kader van de vervolging van Post, zodanige onvolkomenheden worden vastgesteld dat deze aan een goede (volledige, juridisch correcte en evenwichtige) beoordeling door de rechter in de weg hebben gestaan".

De onderzoeksvraag dient volgens het projectvoorstel in de volgende deelvragen uiteen te vallen:

1. Welke opsporingshandelingen zijn verricht en hoe is daarover gerapporteerd?
Dit onderdeel van het onderzoek zal zich met name concentreren op de politieverhoren van Post.
2. Zijn er, met inachtneming van de destijds toepasselijke wettelijke bevoegdheden en de destijds bestaande (forensisch-)technische mogelijkheden, opsporingshandelingen nagelaten of onvoldoende benut en zo ja, welke opsporingshandelingen zijn nagelaten of onvoldoende benut of zijn wel verricht maar niet gerapporteerd?
Dit onderdeel van het onderzoek zal zich niet alleen moeten concentreren op hetgeen gedaan had kunnen en moeten worden, maar ook op wat wél gedaan is, maar waarvan de resultaten niet of onvolledig in het procesdossier zijn gevoegd. Ook de relatie van deze zaak met een eerder misdrijf in hetzelfde bejaardencomplex hoort bij deze deelvraag.

De onderzoeksvraag brengt onvermijdelijk met zich mee dat het onderzoek van het driemanschap niet beperkt kan blijven tot de zaak van Post, maar het gehele opsporingsonderzoek naar de dood van het slachtoffer zal moeten betreffen. De aanleiding voor de aanvraag bij de CEAS brengt wel met zich mee dat de aandacht in het bijzonder wordt gericht op de positie van Post.

§ 1.4 Verslag van het procedurele verloop vanaf de aanmelding van de zaak bij de CEAS tot aan de totstandkoming van deze rapportage

Naar aanleiding van het strafproces tegen Post publiceerde dr. J.T. (Han) Israëls (Universitair Docent Rechtspsychologie te Maastricht) in 2004 een boek getiteld "De bekentenissen van Ina Post" (Maastricht 2004). Dit boek vormde de basis voor de aanmelding van de zaak Post bij de Toegangscommissie van de Commissie Evaluatie Afgedane Strafzaken (CEAS) op 15 augustus 2006. De aanvraag wordt gedaan door prof. dr. P.J. van Koppen, mede namens zijn collegae, prof. dr. H.L.F.M. Crombag en dr. J.T. Israëls. De aanvraag is gebaseerd op de vraag of de bekentenissen van Post wel betrouwbaar zijn en of het opsporingsonderzoek wel volledig is geweest en juist is gerapporteerd. De Toegangscommissie adviseert op 14 september 2006 het College van procureurs-generaal nader onderzoek in deze zaak te laten verrichten, omdat niet uit te sluiten is dat zich manco's hebben voorgedaan in het onderzoek in de zaak Post.

Bij brief van het College van procureurs-generaal van 18 oktober 2006 werd een driemanschap benoemd om onderzoek te doen op basis van de aangedragen informatie. Het driemanschap bestond uit:

- Mevr. mr. C.A. van Beuningen, advocaat-generaal bij het ressortsparket Amsterdam tevens voorzitter van het driemanschap;
- Prof. mr. C.P.M. Cleiren, hoogleraar straf- en strafprocesrecht aan de Universiteit Leiden;
- Dhr. H. A. Jansen, commissaris van politie b.d., voormalig Hoofd Regionale Recherchedienst van Rotterdam-Rijnmond.

Als ambtelijk secretaris werd aangesteld mevr. mr. A. Vuijk, later vervangen door mevr. mr. M.P. Bosman, beiden werkzaam als secretaris bij het ressortsparket te Amsterdam

Het College van procureurs-generaal verzocht het driemanschap een projectvoorstel op te stellen met een uitwerking van vraag- en probleemstelling, een stappenplan en een fasering in de tijd voor een nader onderzoek naar het strafrechtelijk onderzoek in de zaak Post. Daarnaast werd verzocht om aan te geven of, en zo ja welke, ondersteuning van politiemensen, administratieve ondersteuning etc. nodig zou zijn, alsmede een schatting op te geven van de daarmee samenhangende kosten.

Het door het driemanschap opgestelde projectvoorstel werd op 21 februari 2007 goedgekeurd door het College van procureurs-generaal. De onderzoeksvraag is hierboven weergegeven in § 1.3.

Afgezien van deze formele afwikkeling heeft het driemanschap vanaf begin november 2006 getracht het onderzoeksdossier¹ in de zaak Post zo volledig mogelijk tot haar beschikking te krijgen. Daartoe is onder meer contact gezocht met de korpsleiding van de regiopolitie Haaglanden, met het arrondissementsparket in Den Haag, het ressortsparket en het gerechtshof in Den Haag, de Hoge Raad, de gemeente Leidschendam, de gemeente Den Haag en het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). Deze naspeuringen leverden diverse stukken op (zie Bijlagen). Helaas moest worden vastgesteld dat noch in het archief van het toenmalige politiekorps Leidschendam, noch in archieven elders het onderzoeksdossier kon worden teruggevonden. Hierdoor ontbrak ook het journaal waarin in chronologische volgorde dagelijks verslag werd gedaan van de werkzaamheden en de vorderingen van het onderzoek. Daarnaast is de tijd besteed aan het onderzoek van het dossier en de beschikbare aanvullende stukken, alsmede aan het bestuderen van de over de zaak beschikbare publicaties.

Een en ander gaf aanleiding tot het idee dat antwoorden op de onderzoeksvragen niet zouden kunnen worden verkregen zonder interviews met de politiemensen, de officieren van justitie en twee raadsliden die destijds bij het onderzoek waren betrokken en met een aanzienlijk aantal getuigen en deskundigen. Daarnaast groeide bij het driemanschap het besef dat het tijdsverloop van eenentwintig jaar een zware wissel zou gaan trekken op het achterhalen van de antwoorden op de onderzoeksvragen. Het verkrijgen van de noodzakelijke informatie zou extra inspanningen vergen. En, waar het gaat om de herinneringen van destijds bij de zaak betrokkenen, zou de betrouwbaarheid daarvan - vanwege het tijdsverloop - niet zonder meer kunnen worden gegarandeerd.

Dat alles heeft geleid tot een tussenrapportage van het driemanschap aan het College van procureurs-generaal van 26 maart 2007, waarin het driemanschap verzocht om ondersteuning door een politieteam waarin in ieder geval een aantal leden zouden moeten beschikken over ervaring in cold cases en in analyse- en verhoortechniek. De leiding van het team zou in handen moeten zijn van een ervaren officier van justitie en aan het team zouden de noodzakelijke middelen beschikbaar moeten worden gesteld.

Daarnaast meldde het driemanschap aan het College dat het noodzakelijk zou kunnen zijn een externe deskundige, een psycholoog, gespecialiseerd in het menselijke herinneringsvermogen, bij het voorbereiden en het uitvoeren van interviews te raadplegen.

Op 4 april 2007 ontving het driemanschap de toezegging dat een politieteam beschikbaar zou worden gesteld en vanaf 14 juni 2007 werd daadwerkelijk met de opbouw van een team begonnen. In de tussenliggende tijd hebben de werkzaamheden van het driemanschap noodgedwongen stil gelegen.

Op 4 juli 2007 was er een teamleider beschikbaar en het ondersteunende team uit Noord-Oost Nederland is in de zomer van 2007 aan de slag gegaan onder leiding van officier van justitie mevr. mr. E. E. van der Bijl. Diverse leden van het team zijn toen langzaam maar zeker aan hun werk begonnen (onderzoek naar personalia van te interviewen personen, opstellen sporenmatrix, opstellen van een tijdlijn, onderzoek naar nog beschikbare documenten op diverse locaties, bezoek aan de plaats van het misdrijf en het leggen van de eerste telefonische contacten). In de loop van de zomer werd het team gecompleteerd. Het team heeft vervolgens gewerkt aan de hand van een plan van aanpak, gedateerd op 13 augustus 2007.

Op 15 augustus 2007 vond de eerste bespreking plaats tussen de voorzitter van het driemanschap, de officier van justitie en de teamleider en gaan driemanschap en team in voortdurend onderling overleg over tot een taakverdeling en voortvarende uitvoering van de werkzaamheden.

Het rapport werd afgesloten eind februari 2008.

¹ Onder onderzoeksdossier wordt begrepen de complete verzameling van administratieve bescheiden die tijdens het vooronderzoek worden bijeen gebracht en waaruit na het sluiten van het vooronderzoek de documenten voor het procesdossier worden geselecteerd. Onder procesdossier wordt hierna verstaan het dossier dat door de officier van justitie aan de rechter wordt voorgelegd.

Hoofdstuk II

Verantwoording van de werkwijze van het driemanschap

§ 2.1 Algemene opmerkingen

Het driemanschap heeft reeds bij de tussenrapportage aan het College van procureurs-generaal uitdrukkelijk de weg gekozen om niet de snelheid, maar de breedte, de diepgang en de kwaliteit van het onderzoek de hoogste prioriteit gegeven. Dit vanwege het grote maatschappelijk en juridisch belang én het grote persoonlijke belang van Post bij het onderzoek, alsmede vanwege het feit dat onderzoek in deze zaak - als gevolg van tijdsverloop en verjaring - nimmer zou kunnen worden overgedaan. De keuze om te komen tot een zo compleet mogelijk onderzoek heeft de werkwijze van het driemanschap in belangrijke mate bepaald en beïnvloed.

§ 2.2 Waarborgen en instrumenten ten behoeve van de professionaliteit en kwaliteit van het werk van het driemanschap en het politieteam zelf

§ 2.2.1 De ondersteuning door een politieteam

De conclusie in de eerste fase van het onderzoek dat niet de snelheid, maar de diepgang en kwaliteit van het onderzoek de hoogste prioriteit verdienden, gaf aanleiding tot het verzoek om ondersteuning door een politieteam. Ten behoeve van de taakstelling van een team heeft het driemanschap zich laten informeren door dhr. T.J.M. Vermeulen, inspecteur van politie Amsterdam Amstelland, teamleider van het toenmalige Landelijk Team Kindermoord, vanwege zijn deskundigheid in het organiseren en uitvoeren van reviews en cold cases. De ondersteuning is vervolgens geboden door het ten behoeve van het driemanschap geformeerde Puesto-team. Zonder de specialismen waarover dat team beschikte, zoals specialisaties in technische recherche, tactische recherche, administratieve recherche en analyse- en verhoortechnieken had het onderzoek niet zo systematisch en volledig kunnen plaatsvinden als nu het geval is.

§ 2.2.2 Algehele werkwijze met betrekking tot de casus

In aansluiting op de keuze om de zaak zo diepgaand en compleet mogelijk te bestuderen heeft het driemanschap - in overleg met het Puesto-team - gekozen voor een werkwijze "van buiten naar binnen", hetgeen neerkomt op een start met een zeer brede blik, waarna vervolgens het onderzoek steeds verder kan worden toegespitst op daarbij gebleken, voor de beantwoording van de onderzoeksvragen, essentiële aspecten.

§ 2.2.3 Werkwijze met betrekking tot informatie/documentatie over de zaak

Het driemanschap en het Puesto-team hebben zich, zoals onder het procedurele verloop beschreven, vanaf de aanvang van de werkzaamheden gericht op het completeren van de niet volledige documentatie en het niet volledige dossier. Desondanks is niet al het relevante materiaal naar boven gekomen. Mede door tijdsverloop bleek documentatie deels verspreid over diverse locaties en deels niet compleet. Met name het voor het onderzoek uiterst relevante journaal, waarin gewoonlijk onder meer de werkopdrachten en eigen aantekeningen van verbalisanten werden opgenomen, is niet gevonden. Deze stand van zaken brengt met zich mee dat het driemanschap in geval van het ontbreken van helderheid over de destijds genomen beslissingen inzake onderzoeksrichtingen, onderzoekshandelingen en rapportages daarvan, niet kan vaststellen dat daarvan geen sprake was, doch slechts dat daarvan niet meer kan blijken. Een dergelijke uitspraak heeft dus binnen het kader van dit onderzoek niet zonder meer een negatieve connotatie. In de loop van het onderzoek bleek bovendien dat van diverse handelingen en activiteiten in het opsporingsonderzoek geen proces-verbaal is opgemaakt, dan wel dat geen proces-verbaal in het procesdossier is opgenomen. Voor een goed inzicht in het opsporingsonderzoek van destijds bleek kennis van deze "leemten" evenwel noodzakelijk. Een en ander heeft meegebracht dat het driemanschap in sterkere mate moest leunen op informatie van de betrokkenen van destijds. Daarmee werden de interviews in het onderhavige onderzoek van essentieel belang om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden en is daaraan door driemanschap en team veel tijd en zorg besteed.

Het driemanschap en het Puesto-team hebben zich beide volledig ingelezen in alle beschikbare documenten. Daarnaast zijn de in boekvorm verschenen publicaties over de zaak Post bestudeerd (zie Bijlagen).

Door het Puesto-team zijn de foto's die destijds in het kader van het opsporingsonderzoek zijn gemaakt, gedigitaliseerd. Het driemanschap heeft beschikt over de geluidsdragers van de interviews met een RBT-lid in het kader van het onderzoek van dr. J.T. Israëls. Het verzoek van het driemanschap tot het verkrijgen van de geluidsbanden van de interviews met de teamcoördinator in het kader van dat onderzoek, is door betrokkene aan voorwaarden gebonden waaraan het driemanschap niet heeft kunnen voldoen. Het driemanschap heeft evenmin de beschikking gekregen over de geluidsbanden die gemaakt zijn in het kader van een interview met de teamcoördinator en een teamlid dat is verschenen in het weekblad Elsevier, ondanks pogingen die daartoe zijn ondernomen.

In de Bijlagen is een overzicht opgenomen van alle documenten die het driemanschap uiteindelijk voor de beantwoording van de onderzoeksvragen ter beschikking stonden.

§ 2.2.4 Werkwijze met het oog op de beperkingen als gevolg van de ouderdom van de zaak: gesprekken met deskundigen

De onderzoeksvragen van het driemanschap brachten met zich mee dat het destijds uitgevoerde opsporingsonderzoek en de toen gemaakte keuzes in de opsporing en vervolging moesten worden beoordeeld op basis van de destijds toepasselijke wettelijke bevoegdheden en de destijds bestaande (forensisch-)technische mogelijkheden, de destijds bestaande tactische mogelijkheden én de bestuurlijk/organisatorische cultuur binnen de politie en het OM in het jaar 1986. Dit gegeven bracht met zich mee dat het driemanschap zich moest verdiepen in die aspecten in hun historische context. Het driemanschap heeft met het oog daarop gesprekken gevoerd met enkele deskundigen, te weten: W.A. Wagenaar, A. van der Meer, J.A. Blaauw, S. Bloemsma, A.P.A. Broeders en F. van der Goot.

Daarnaast is aan een tweetal toenmalige teamleiders van RBT's uit Oost-Nederland gevraagd in een korte rapportage de hierboven omschreven thema's, geldend voor de RBT's waaraan zij toen leiding gaven vast te leggen. Tevens is door de toenmalige directeur van de recherschool J. Wilzing gerapporteerd omtrent de opleidingen die destijds werden gegeven. S. Bloemsma is geïnterviewd in zijn functie als opvolger van de toenmalige teamleider van het RBT, omdat het driemanschap na herhaaldelijke correspondentie met het korps Haaglanden geen antwoord kreeg op de vraag of de teamleider van destijds geïnterviewd kon worden. Dat antwoord werd pas vlak voor het beëindigen van het evaluatieonderzoek ontvangen. Daarop is de teamleider alsnog geïnterviewd.

Rechtspsycholoog prof. dr. W.A. Wagenaar en politiepsycholoog dr. A. van der Meer

Het driemanschap heeft zich vanaf het begin gerealiseerd dat het interviewen van destijds bij de zaak betrokken personen niet zonder risico zou zijn. Immers, een tijdsverloop van meer dan twintig jaren doet herinneringen en de betrouwbaarheid daarvan geen goed. Die herinneringen kunnen zijn vertekend door eigen ervaringen van de geïnterviewden, maar ook door nadien verkregen informatie over de zaak, alsmede door de ruime publiciteit in de loop der jaren. Daar komt bij dat ook de methode van interviewen de betrouwbaarheid van de herinneringen zou kunnen beïnvloeden. Het driemanschap en het Puesto-team hebben zich daarom voorafgaand aan de interviews door middel van documentatie en gesprekken met deskundigen geïnformeerd over de mogelijkheden om deze risico's zo veel als mogelijk te beperken en hebben daarmee hun voordeel gedaan.

Het driemanschap heeft daartoe tezamen met het Puesto-team een gesprek gehad met de rechtspsycholoog prof. dr. W.A. Wagenaar en met de politiepsycholoog dr. A. van der Meer.

Oud-Hoofdcommissaris van Politie J.A. Blaauw

De onderzoeksvragen brachten met zich mee dat voor een juiste beoordeling ook de destijds bestaande reglementering en bestuurlijke en organisatorische setting van een opsporingsonderzoek in kaart moesten worden gebracht. Het gesprek met de heer Blaauw, bekend om zijn vele bijdragen aan de professionele aanpak van kapitale delicten, was gericht op het verkrijgen van inzicht in protocollen, reglementen, afspraken en cultuur in 1986. Hij heeft ook een helder inzicht verschaft in de destijds bestaande technische en tactische opsporingsmogelijkheden. De onderhavige zaak, de zaak Post, is in het gesprek inhoudelijk niet ter sprake gebracht.

Commissaris S. Bloemsma

Omdat het driemanschap uit de voorliggende stukken en door de gehouden interviews geconfronteerd werd met opmerkelijke afwijkingen bij het Haagse RBT, vooral voor wat betreft de organisatie, de samenstelling en het acteren van de leiding, vergeleken met de overige gepresenteerde beelden daarover, werd in een gesprek van een van de leden van het driemanschap inzicht gezocht en verkregen rond die geconstateerde afwijkingen. De resultaten van dat gesprek zijn (onder verwijzing met voetnoten) opgenomen in hoofdstuk IV.

Chief scientist NFI (inmiddels voormalig), prof. dr. A.P.A. Broeders

De onderzoeksvragen brachten met zich mee dat het destijds uitgevoerde opsporingsonderzoek en de toen gemaakte keuzes in de opsporing en vervolging moesten worden beoordeeld op basis van de destijds bestaande (forensisch-)technische mogelijkheden. Het gesprek was erop gericht inzicht te verkrijgen in de destijds bestaande technische mogelijkheden. Daarnaast is besproken welk relevant sporenmateriaal nog bij het NFI aanwezig zou zijn/kunnen zijn en welke onderzoeken van dat materiaal nog uitvoerbaar zouden zijn.

Patholoog-anatoom dr. F. van der Goot van het NFI

Patholoog-anatoom Van der Goot is uitgenodigd door het driemanschap om zijn oordeel te geven over diverse aspecten betreffende de dood en de doodsoorzaak van het slachtoffer en over omstandigheden waaronder een en ander mogelijk heeft plaatsgevonden. Hem is daartoe het sectierapport ter inzage gegeven en een aantal foto's van het slachtoffer getoond. Dit gesprek was van belang omdat de patholoog-anatoom die destijds de sectie op het slachtoffer heeft verricht, niet bereikbaar was en toen hij eenmaal wel bereikbaar was, om gezondheidsredenen niet meer in staat bleek om nadere informatie te verschaffen.

§ 2.2.5 Samenwerking tussen het driemanschap en Puesto-team

Zowel het driemanschap als het Puesto-team bestaat uit leden met een zeer verschillende achtergrond en specialismen. In het onderzoek zijn die verschillen en de breedheid in kennis en ervaring die dat met zich meebrengt zo goed mogelijk benut. Teneinde de hoogste kwaliteit te kunnen waarborgen hebben driemanschap en team in eerste instantie onafhankelijk van elkaar het beschikbare materiaal bestudeerd en op basis daarvan onderzoeksvragen geformuleerd. Vervolgens zijn beide vragenlijsten gevoegd en in het licht van de onderzoeksopdracht gestructureerd.

Vanaf de start van de werkzaamheden van het Puesto-team hebben het driemanschap en het team in voortdurend overleg en samenspraak de taken onderling verdeeld en de werkzaamheden uitgevoerd. Zowel de gezamenlijke bijeenkomsten van het driemanschap onderling, als die tezamen met het team zijn benut om een zorgvuldig beeld van de zaak op te bouwen, informatie uit te wisselen, discussie te voeren en tegenspraak te geven en te verwerken. Met deze inspirerende werkwijze heeft het driemanschap getracht eenzijdigheden te voorkomen en een open blik te waarborgen.

§ 2.2.6 Werkwijze ten aanzien van de interviews

De interviews zijn voorbereid en uitgewerkt in interviewplannen. De gekozen werkwijze - "van buiten naar binnen" werken - bracht met zich mee dat de in de interviews verkregen informatie steeds door het team kon worden verwerkt in de interviewplannen van de daarop volgende interviews.

Het Puesto-team startte met het interviewen van de "buiten" getuigen. Het zwaartepunt lag bij de omgeving van het slachtoffer, de omgeving van Post, de verbalisanten die bij het technisch onderzoek betrokken waren en de verbalisanten die niet bij de verhoren van Post betrokken waren. Er werd steeds meer naar "binnen" gewerkt, op basis van reeds verworven informatie.

De interviews werden afgenomen op basis van vrijwilligheid. De geïnterviewden hebben de verklaringen dan ook niet op ambtseed, eed of belofte afgelegd.

Het driemanschap interviewde nagenoeg steeds in volle commissie en volledig ondersteund door leden van het team de belangrijkste "spelers" in de zaak: de verbalisanten die bij de verhoren van Post waren betrokken, de teamleiding, de officieren van justitie, de twee eerste raadslieden en de bij het onderzoek betrokken schriftkundige. Zo werden in totaal 32 personen geïnterviewd door het

Puesto-team en 18 personen door het driemanschap tezamen met teamleden. De interviews die door het driemanschap en het team werden afgenomen zijn vastgelegd op geluidsdragers en werden vervolgens schriftelijk uitgewerkt. De schriftelijke verslaglegging werd voorgelegd aan geïnterviewden, eventueel voorzien van correcties en vervolgens door hen ondertekend. De geluidsdragers worden na de aanbieding van het rapport aan het College van procureurs-generaal vernietigd.

Het driemanschap heeft zich niet alleen gerealiseerd dat verklaringen van geïnterviewden door het tijdsverloop van meer dan twintig jaren niet altijd betrouwbaar zullen zijn, het heeft dat ook in de interviews geconstateerd. Betrokkenen verklaren soms over feiten of omstandigheden die op basis van beschikbare documenten uit 1986 onjuist blijken te zijn. Aan uitspraken heeft het driemanschap dus nimmer absolute waarde kunnen toekennen of toegekend.

§ 2.2.7 Contacten met Post

Post is bij aanvang van het onderzoek door het College van procureurs-generaal, via haar raadsman, geïnformeerd. Zij is door het driemanschap uitgenodigd voor een gesprek. Het driemanschap heeft haar vervolgens gesproken in aanwezigheid van haar raadsman prof. mr. G.J. Knoops en mr. P. Acda, door mr. Knoops geïntroduceerd als degene die op zijn kantoor research doet. Het driemanschap heeft haar daarbij de gelegenheid geboden datgene aan de orde te stellen waarop zij zelf prijs stelde en datgene wat zij van belang achtte voor het werk van het driemanschap. Het gesprek vond plaats op het moment dat het driemanschap zodanig in het onderzoek was gevorderd dat voor het onderzoek essentieel gebleken aspecten nader konden worden bevraagd.

Ook alle betrokken raadslieden zijn door het driemanschap benaderd. Met twee van hen is - met toestemming van Post - door het driemanschap gesproken. Zij stelden hun medewerking aan het onderzoek afhankelijk van de toestemming van Post. Voor een gesprek met een van de twee gaf Post aanvankelijk geen toestemming en dat diende door het driemanschap in verband met de geprivilegieerde relatie tussen raadsman en cliënt gerespecteerd te worden. Tegen het eind van het onderzoek is aan Post gevraagd dit standpunt te heroverwegen. Post bleef bij haar bezwaren, maar wilde aan een gesprek tussen het driemanschap en de raadsman niet in de weg staan, waarna alsnog een interview heeft plaatsgevonden. Met de andere raadslieden is niet gesproken omdat zij te kennen gaven niets meer te kunnen toevoegen en verwezen naar de door hen geproduceerde stukken. Gezien de fase van het onderzoek en van de vervolging waarin de latere raadslieden Post hebben bijgestaan was een gesprek met hen voor de beantwoording van de onderzoeksvraag niet van belang.

§ 2.2.8 Contacten met de indieners van het verzoek tot onderzoek bij de CEAS

De aanvraag tot onderzoek bij de CEAS werd gedaan door prof. dr. P.J. van Koppen, mede namens zijn collegae, prof. dr. H.L.F.M. Crombag en dr. J.T. Israëls. De indieners van het verzoek zijn na de beslissing van de toelatingscommissie geïnformeerd over het te starten onderzoek door een driemanschap. Prof. dr. P.J. van Koppen en dr. J.T. Israëls zijn door het driemanschap uitgenodigd voor een gesprek. Het driemanschap heeft hen daarbij de gelegenheid geboden datgene aan de orde te stellen dat zij van belang achtten voor het werk van het driemanschap. Dit gesprek vond eveneens plaats op het moment dat het driemanschap redelijk zicht had op de voortgang van het onderzoek en hen daarover kon informeren.

§ 2.2.9 Werkwijze met het oog op de professionaliteit van het "overdoen van het proces van waarheidsvinding"

De onderzoeksvragen zijn in belangrijke mate gericht op de waarheidsvinding in de zaak van Post. Onderzoek daarnaar brengt mee dat het proces van waarheidsvinding als het ware moet worden "overgedaan". Dit brengt met zich mee dat zowel de betrouwbaarheid, als de wet- en rechtmatigheid van het technisch onderzoek, het tactisch onderzoek, de verslaglegging daarvan, alsmede de presentatie van het dossier als geheel moet worden gezien. Het driemanschap heeft daarvoor gebruik gemaakt van dossieronderzoek, literatuuronderzoek, documentatie, technisch onderzoek, tactisch onderzoek, interviews, onderzoek naar wet- en regelgeving en researchcultuur en professionaliteit in 1986. Het werd daarin bijgestaan door het Puesto-team dat vele onderzoeksactiviteiten verrichtte.

Er werd begonnen met het inlezen in het fysieke dossier. Met bijlagen, waaronder de revisieverzoeken, besloeg het Puesto-dossier zes ordners. Met behulp van Zy-lab werd het dossier gedigitaliseerd. Hierbij bleek dat "getypte" verslagen niet optimaal in dat systeem kwamen, waardoor deze niet altijd even goed digitaal te lezen waren.

Naast het inlezen in het dossier richtte het dossieronderzoek zich ook op het traceren van ontbrekende stukken.

Zo werden in het archief van de gemeente Leidschendam-Voorburg nog getraceerd:

- kleurenfoto's van de plaats delict in het onderzoek Kolstee;
- conceptverklaringen van diverse personen. Bij het onderzoek door het Puesto-team is gebleken dat de conceptverklaringen in sommige gevallen afweken van de originele, uitgewerkte, verklaringen. Deze verschillen zijn door het team bij proces-verbaal vastgelegd.
- mutaties en/of dagrapporten;
- aangiften soortgelijke misdrijven (zoals diefstal van cheques in Leidschendam en omstreken);
- aangifte en processen-verbaal in de zaak Veira (1984).

In het archief van de gemeente Den Haag werden getraceerd:

- negatieve foto's van de plaats delict in het onderzoek Kolstee;
- negatieve Oslo-confrontatie (twee line-ups);
- negatieve begrafenis mw. Kolstee-Sluiter;
- opdrachtbriefjes fotograaf voor Oslo-confrontatie en begrafenis mw. Kolstee-Sluiter;

Na analyse van het dossier werden de volgende producten aan het driemanschap aangeboden:

1. tijdlijnen (historisch beeld, evenals overzicht van alle ambtshandelingen);
2. analyse verhoren Post (verklaring versus feitelijkheden);
3. interviewplannen (inclusief voorbereiding en uitwerking);
4. analyse en samenvattingen interviews in relatie tot het dossier;
5. getuigenmatrix (wie wel of niet gehoord was door politie, welke verklaring al of niet in concept in het dossier aanwezig was);
6. sporenmatrix (overzicht van alle opgenomen sporen, de beoordeling hiervan evenals een mogelijke koppeling naar de huidige technieken en mogelijkheden);
7. gedigitaliseerde foto's;
8. activiteitenoverzicht (in relatie tot tijdlijnen en relatieoverzicht);
9. financieel overzicht (overzicht inwisselen cheques);
10. verband zaak Kolstee en/of Veira;
11. overzicht ervaringsniveau verbalisant RBT;
12. historisch overzicht functioneren oostelijke RBT's;
13. mediatijdlijn.

§ 2.3 De toetsingsmaatstaven en de consequenties daarvan voor de werkwijze van het driemanschap

§ 2.3.1 Eisen aan waarheidsvinding in het strafproces

De onderzoeksvragen van het driemanschap brengen met zich mee dat het onderzoek in zijn kern is gericht op de waarheidsvinding in de zaak waarvoor Post is veroordeeld.

Over waarheidsvinding in het strafproces valt veel te zeggen. Het strafproces is immers gericht op het vinden van de waarheid teneinde de schuldige te kunnen straffen. Waarheidsvinding is daarmee min of meer een "ultiem doel" van het strafproces. Juridische waarheidsvinding is evenwel meer dan het vaststellen van feiten volgens logische, empirische en ervaringsgerichte wetenschappen: het behelst het vormgeven van een feitencomplex binnen processuele kaders. Vanwege het publieke en het ingrijpende karakter van het strafrecht biedt ons stelsel van strafprocesrecht zowel geschreven als ongeschreven waarborgen voor zowel de betrouwbaarheid van de "te vinden" waarheid, als voor de behoorlijkheid van de procedure waarlangs die waarheid wordt gezocht en gevonden. Kortom, waarheidsvinding dient te voldoen aan eisen van betrouwbaarheid én behoorlijkheid. De voorwaarde van behoorlijkheid bestaat bovendien niet alleen uit de procedurele eisen van wet- en rechtmatigheid, maar omvat ook de eis van een "professionele" attitude van de politie in het opsporingsonderzoek en een "professionele" en magistratelijke rol van het OM. Dat betekent dat mogelijke onvolledigheid van het onderzoek,

onvolkomenheden, tegenstrijdigheden, ontlastend materiaal enz. voor de rechter aan het licht moeten komen. Dit aspect vloeit onder meer voort uit de magistratelijke rol van het OM. Daarnaast brengt deze eis, in relatie tot strekking van het stelsel van het Wetboek van Strafvordering met zich mee dat een vervolging voldoende basis moet hebben in die zin dat het OM voldoende bewijsmateriaal ter beschikking moet (kunnen) stellen aan de rechter om de hem toekomende beslissingen te kunnen nemen.¹

De eisen die aan waarheidsvinding worden gesteld dienen niet slechts achteraf door de rechter te worden getoetst, maar werpen hun schaduw vooruit op het vooronderzoek. Die eisen hebben dus ook te gelden als voorwaarden voor een correct en professioneel vooronderzoek.

§ 2.3.2 Toetsingsmaatstaven voor waarheidsvinding in het onderzoek Kolstee

Waarheidsvinding in het vooronderzoek dient dus aan diverse voorwaarden te voldoen en die voorwaarden kunnen dan ook worden benut als toetsingsmaatstaven voor het waarden en/of beoordelen van het opsporingsonderzoek in het onderzoek Kolstee.

De toetsingsmaatstaven voor een optimale juridische waarheidsvinding kunnen als volgt worden benoemd:

1. de resultaten van het opsporingsonderzoek moeten (voldoende) volledig en betrouwbaar zijn;
2. het proces van waarheidsvinding in het vooronderzoek moet procedureel voldoen aan alle voorwaarden die uit de wet, verdragen en het ongeschreven recht voortvloeien;
3. de voor de bewijsbeslissing noodzakelijke overtuiging moet worden gevoed en tot stand kunnen komen op basis van een "integere" en magistratelijke aanlevering en presentatie van de resultaten van het vooronderzoek.

Bij de drie genoemde voorwaarden diende het driemanschap zich te realiseren dat de onderzoeksoopdracht niet is gericht op een autonome waardering en/of beoordeling van elke handeling of activiteit op zich, maar dat die waardering en/of beoordeling dient plaats te hebben in het licht van het zoeken destijds naar de materiële waarheid in de concreet voorliggende zaak van de dood van het slachtoffer. Anders gezegd, het gaat om een beoordeling volgens "de regelen der kunst uit die tijd" (1986). Dit brengt met zich mee dat alle aspecten en dus ook de vraag naar nalatigheden en onvolkomenheden slechts kunnen worden beantwoord in dat perspectief, in hun onderling verband én in het perspectief van de juridische, tactische, technische en bestuurlijk/organisatorische mogelijkheden en professionaliteit van die tijd (1986).

§ 2.3.3 Consequenties voor de werkwijze van het driemanschap

Het voorafgaande impliceert dat het onderzoek van het driemanschap diverse aspecten en perspectieven in zich draagt.

Er moet niet alleen worden bezien of het technisch en tactisch onderzoek van destijds heeft geleid tot betrouwbaar bewijsmateriaal, maar ook de wijze waarop de waarheidsvinding in het onderzoek Kolstee tot stand is gekomen zal moeten worden onderzocht. De kwaliteit en de volledigheid van de verslaglegging van het onderzoek, die uiteindelijk hebben geresulteerd in het procesdossier voor de rechter, zullen eveneens in kaart gebracht moeten worden. Daarnaast moet inzichtelijk worden of het OM alles in het werk heeft gesteld om de rechter ter terechtzitting zo volledig mogelijk te informeren dat wil zeggen dat ook eventueel ontlastend materiaal ter zitting aan de orde is gesteld.

Het driemanschap heeft zijn werkwijze afgestemd op de mogelijkheid om het vooronderzoek in het onderzoek Kolstee aan de drie genoemde voorwaarden te kunnen toetsen. Daartoe diende tenminste een onderzoek plaats te vinden naar:

- feiten in de zin van verrichte handelingen en/of activiteiten;
- de juridische grondslag van de verrichte handelingen en/of activiteiten;
- de overeenstemming van de verrichte handelingen en/of activiteiten met verdragen en het ongeschreven recht;
- de verslaglegging van verrichte handelingen en/of activiteiten;
- nalatigheden, onvolkomenheden en tegenstrijdigheden op tactisch terrein, technisch terrein, het terrein van de verslaglegging, de samenstelling van het procesdossier en met betrekking tot het informeren van de rechter.

Een onderzoek naar deze aspecten komt er op neer dat het proces van waarheidsvinding naar de dood van het slachtoffer als het ware wordt "overgedaan". Dit brengt met zich mee dat zowel de

¹ Impliciet valt deze strekking onder meer af te leiden uit artikel 262 Wetboek van Strafvordering.

betrouwbaarheid, als de wet- en rechtmatigheid van het technisch onderzoek, het tactisch onderzoek, de verslaglegging daarvan, alsmede de presentatie van het dossier als geheel moet worden gezien.

Voor het driemanschap heeft het bovenstaande meegebracht dat gekozen is voor een werkwijze waarmee het tactisch onderzoek en het technisch onderzoek alsmede de verslaglegging van de resultaten daarvan door het driemanschap zo volledig mogelijk is overgedaan, respectievelijk langsgelopen, bestudeerd, geanalyseerd enzovoort. Het driemanschap heeft daarvoor gebruik gemaakt van dossieronderzoek, literatuuronderzoek, documentatie, tactisch onderzoek, technisch onderzoek, interviews, onderzoek naar wet- en regelgeving en researchcultuur en de professionaliteit in 1986. Deze werkwijze is besproken in de verantwoording van dit rapport onder de paragrafen 2.2 van dit hoofdstuk.

§ 2.4 Verslaglegging van het onderzoek van het driemanschap en van de resultaten

§ 2.4.1 Rapportage over de juridische, technische, tactische en bestuurlijk/organisatorische mogelijkheden en cultuur van 1986

De juridische context, de bevoegdheden en de voorwaarden waaronder het onderzoek naar de materiële waarheid destijds diende plaats te vinden worden in het onderhavige rapport niet expliciet beschreven, doch waar nodig vermeld in relatie tot concreet uitgeoefende of nagelaten handelingen of bevoegdheden. Deze werkwijze brengt onder meer met zich mee dat de juridische normering (in de zin van het geldend recht) die in 1986 gold voor het horen van verdachten, getuigen en deskundigen, alsmede die voor de verslaglegging, niet autonoom wordt uiteengezet. De technische mogelijkheden die in het onderzoek naar de materiële waarheid destijds konden worden benut, worden in het onderhavige rapport kort beschreven in de inleidende paragrafen van de hoofdstukken V en VI en waar nodig vermeld in relatie tot concreet uitgeoefende of nagelaten handelingen.

De tactische mogelijkheden die in het onderzoek naar de materiële waarheid destijds konden worden benut worden in het onderhavige rapport eveneens niet expliciet beschreven, doch waar nodig vermeld in relatie tot concreet uitgeoefende of nagelaten handelingen. Hierbij moet worden opgemerkt dat de tactische mogelijkheden in belangrijke mate mede afhankelijk zijn van de bestuurlijk/organisatorische context waarbinnen het onderzoek toen plaatsvond.

De bestuurlijk/organisatorische structuur en context waarbinnen het onderzoek naar de materiële waarheid in het onderzoek Kolstee plaatsvond wordt wél expliciet in het rapport aan de orde gesteld en wel in Hoofdstuk IV. Deze structuur en context zijn immers niet, zoals de andere genoemde aspecten, op grond van wet- en regelgeving, feiten of gegevens van algemene bekendheid te achterhalen voor de lezer/gebruiker van het onderhavige rapport.

§ 2.4.2 De opbouw van het rapport

Het rapport vangt aan met een chronologische beschrijving in vijf - benoemde - fasen van het opsporingsonderzoek op hoofdlijnen, met bijzondere aandacht voor de gevolgde en/of niet gevolgde onderzoeksrichtingen. Opvallende bevindingen worden reeds daar belicht (hoofdstuk III). Dan volgt een schets van de professionaliteit en bestuurlijk/organisatorische structuur en context van de tijd waarin het opsporingsonderzoek naar de dood van mevr. Kolstee plaatsvond (hoofdstuk IV). Vervolgens wordt systematisch en per hoofdstuk verslag gedaan van de eerder genoemde relevante aspecten van het opsporingsonderzoek, te weten het tactisch onderzoek (hoofdstuk V), het technisch onderzoek (hoofdstuk VI), het proces van verhoren van Post (hoofdstuk VII), de verklaringen van Post (hoofdstuk VIII) alsmede de verslaglegging door het RBT (hoofdstuk IX). De rol van het Openbaar Ministerie wordt behandeld in hoofdstuk X. Bij ieder hoofdstuk wordt voor zover mogelijk de chronologische opbouw gevolgd die aansluit bij de in hoofdstuk III te onderscheiden fasen van het opsporingsonderzoek. Hoofdstuk XI bevat de conclusies en aanbevelingen.

De hoofdstukken V tot en met X eindigen met de toets aan de drie hierboven genoemde maatstaven voor een optimale juridische waarheidsvinding:

1. de resultaten van het opsporingsonderzoek moeten (voldoende) volledig en betrouwbaar zijn;
2. het proces van waarheidsvinding in het vooronderzoek moet procedureel voldoen aan alle voorwaarden die uit de wet, verdragen en het ongeschreven recht voortvloeien;

3. de voor de bewijsbeslissing noodzakelijke overtuiging moet worden gevoed en tot stand kunnen komen op basis van een "integere" en magistratelijke aanlevering en presentatie van de resultaten van het vooronderzoek.

Deze toets mondt per hoofdstuk uit in een waardering en/of beoordeling van het betreffende aspect van het opsporingsonderzoek en/of de vervolging.

In de conclusie zijn die concluderende paragrafen gevoegd tot een totaalbeeld. Daarin staan dus niet het technisch onderzoek, het tactisch onderzoek, de verhoren en de verslaglegging centraal, maar de waardering en/of beoordeling van de waarheidsvinding en de wijze waarop van die resultaten in het procesdossier verslag is gedaan.

Hoofdstuk III

Een chronologische beschrijving in vijf fasen van het opsporingsonderzoek op hoofdlijnen, met bijzondere aandacht voor de gevolgde en/of niet gevolgde onderzoeksrichtingen

§ 3.1 Algemene opmerkingen

Het opsporingsonderzoek naar aanleiding van de dood van het slachtoffer beslaat maar een zeer korte periode, namelijk van 22 augustus tot 19 september. Teneinde de lezer een adequaat beeld te geven van dat onderzoek zullen evenwel vele activiteiten, feiten en gebeurtenissen de revue moeten passeren.

De hierna volgende chronologische beschrijving van aspecten die blijkens het onderzoek van het driemanschap essentieel zijn beoogt de lezer houvast te geven bij het vervolg van het rapport, waarin het opsporingsonderzoek gedifferentieerd naar typen van onderzoek centraal staat (het tactisch onderzoek, het technisch onderzoek, de verhoren, de verslaglegging en het OM).

Het opsporingsonderzoek wordt hier chronologisch beschreven in vijf fasen:

1. De eerste fase, de eerste uren na de ontdekking van het overleden slachtoffer;
2. De tweede fase, de fase van oriëntatie op de omgeving;
3. De derde fase, de fase vanaf de ontdekking van de geïnde kascheques van de Postbank;
4. De vierde fase, de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post;
5. De vijfde fase, de fase na de eerste bekentenis van Post.

Op basis van deze chronologische benadering kunnen reeds in hoofdlijnen aspecten worden belicht die opvallen vanuit het perspectief van de onderzoeksrichtingen. Deze bevindingen zullen reeds in dit hoofdstuk worden gememoreerd.

§ 3.2 Beschrijving in vijf fasen

§ 3.2.1 De eerste fase, de eerste uren na de ontdekking van het overleden slachtoffer

Het opsporingsonderzoek naar de dood van het slachtoffer vindt zijn aanvang op vrijdag 22 augustus 1986.

Op vrijdag 22 augustus 1986 belt een goede kennis van het slachtoffer haar vanaf 18.30 uur enkele malen op, zoals zij iedere vrijdag doet om haar bezoek op de daarop volgende zaterdag aan te kondigen. De telefoon wordt niet opgenomen en na enige tijd hoort de kennis tot vier maal toe de ingesprektoon. Dat verontrust haar zo zeer dat zij vervolgens rond 18.45 uur een haar bevriende bejaardenhulp die regelmatig bij het slachtoffer werkt, belt en haar daarvan op de hoogte stelt. Vervolgens rijdt zij met haar man naar de woning van het slachtoffer. Hierna hoort de betreffende bejaardenhulp rond 19.00 uur na gebeld te hebben naar het nummer van het slachtoffer ook de ingesprektoon en ze denkt dat de kennis die haar opbelde inmiddels contact heeft met het slachtoffer. Rond 19.10 uur arriveren de kennis en haar man bij de woning van het slachtoffer. Omdat ze de zaak niet vertrouwt benadert zij de waarnemend huismeester en samen met hem gaat zij naar de woning van het slachtoffer. Zij gaan met behulp van de moedersleutel de woning van het slachtoffer binnen en treffen het slachtoffer omstreeks 19.30 uur dood in haar woning aan. De hoorn van het telefoontoestel ligt naast de haak met het spraak- en luistergedeelte naar boven. De waarnemend huismeester hoort een pieptoon en legt de hoorn op de haak. De kennis zet de balkondeur in de slaapkamer open vanwege de warmte in het appartement. Zij belt vanuit de woning van het slachtoffer de haar bevriende bejaardenhulp en deelt haar mede dat het slachtoffer is overleden. Vervolgens belt de waarnemend huismeester vanuit de woning naar de waarnemend huisarts en naar de zaakwaarnemer van het slachtoffer in Rotterdam en stelt hen op de hoogte van het overlijden van het slachtoffer. Beiden zeggen langs te zullen komen. Kort daarna komt de waarnemend huisarts ter plaatse. Ook is dan de bevriende bejaardenhulp gearriveerd. De huisarts stelt vast dat het lichaam nog warm is en gaat aanvankelijk uit van een natuurlijke dood. Hij zet de salontafel opzij, verwijdert de wandelstok van het slachtoffer die dwars over haar benen ligt en begint haar bebloede gezicht met theedoeken schoon te maken. Haar bril die nog op haar hoofd staat doet hij af en legt hij weg. Na het schoonmaken ontdekt hij een rode striem in haar nek en hij vermoedt dan dat het hier om een niet natuurlijke dood gaat. De huisarts belt, op dat moment in zijn functie van schouwarts, om 19.51 uur de politie, waarna rond 20.05 uur een rechercheur uit Leidschendam als eerste ter plaatse komt. De waarnemend huismeester verlaat rond 20.30 uur de woning. De rechercheur laat de woning bewaken door twee geüniformeerde collega's en verzoekt twee rechercheurs van de technische recherche uit 's-Gravenhage ter assistentie, die op hun beurt

een medewerker van het Gerechtelijk Laboratorium laten komen. Kort nadat de bewaking van de woning een aanvang heeft genomen arriveert omstreeks 20.55 uur de zaakwaarnemer van het slachtoffer. Hij maakt de indruk opgewekt te zijn en hij ruikt naar alcohol. Hij wordt kort daarna omstreeks 21.00 uur aan het politiebureau in Leidschendam gehoord. Ook de aanwezige kennis en de bejaardenhulp worden nog diezelfde avond gehoord.

Rond 22.00 uur vangt een sporenonderzoek aan door een technisch rechercheur en een fotograaf van de gemeentepolitie 's-Gravenhage en worden er foto's gemaakt. Rond die tijd komt ook de officier van justitie die piketdienst heeft ter plaatse. Om 23.00 uur wordt rectaal de lichaamstemperatuur van het slachtoffer op 30 graden vastgesteld, bij een omgevingstemperatuur van 25 graden. Van het slachtoffer worden vingernagels geknipt en vingerafdrukken gemaakt. Er wordt een uitgebreid dactyloscopisch onderzoek verricht aan diverse objecten en voorwerpen.

Om 00.30 uur op zaterdag 23 augustus 1986 wordt het slachtoffer in overleg met de officier van justitie in een laken verpakt en vervoerd naar het Gerechtelijk Laboratorium, waar door de gerechtelijk patholoog-anatoom een sectie zal worden verricht. Hierna wordt ten behoeve van een nader uit te voeren sporenonderzoek de voordeur van de woning gesloten en van een nieuw slot voorzien. Op zaterdag 23 augustus wordt vanaf 12.00 uur het technisch onderzoek voortgezet.

Op zaterdag 23 augustus 1986, wordt in de loop van de ochtend in overleg met de piketofficier van justitie het regionaal Recherche Bijstands Team bijeengeroepen in Leidschendam. Het team gaat direct aan de slag, hoort diverse getuigen en stelt op zondag 24 augustus een uitgebreid onderzoek in in de omgeving van de woning van het slachtoffer.

Op maandag 25 augustus wordt de teamleider formeel gemachtigd om in overleg met de officier van justitie de inzet van het benodigde personeel te regelen.

Bevindingen

Het onderzoek op de plaats van het delict op de avond van 22 augustus lijkt zorgvuldig te zijn verricht. Met name van de situatie rond het aantreffen van het lichaam is zorgvuldig verslag opgemaakt. Het onderzoek richt zich vrij snel na de vondst van het slachtoffer op een verdenking van moord of doodslag. De start van het RBT is in vergelijking met de gebruikelijke gang van zaken destijds in dit type zaken betrekkelijk laat, namelijk pas op de dag na de vondst van het slachtoffer rond 12.00 uur 's middags.

Van de onderzoeksresultaten van deze eerste uren zijn er twee die sterk doorwerken op het vervolg van het opsporingsonderzoek. Allereerst wordt blijkens de werkwijze van het RBT en de beschikbare documenten die in het procesdossier zijn opgenomen verondersteld dat het tijdstip van overlijden ligt tussen 18.30 uur en 19.00 uur. De basis voor deze aanname sluit aan op de constatering van de huisarts dat het lichaam nog warm is, tezamen met het feit dat de goede kennis die avond rond ongeveer half zeven tevergeefs meermalen contact heeft gezocht met het slachtoffer. Eerst werd niet opgenomen en daarna bleek de telefoon in gesprek te zijn. Ook de haar bekende bejaardenhulp hoort rond 19.00 uur een ingesprektoon. Deze aanname is evenwel niet in overeenstemming met de oproep van het RBT in het Recherche Informatie Bulletin (RIB 33/6 september 1986) waarin wordt vermeld dat uit het onderzoek is gebleken dat het tijdstip van overlijden van het slachtoffer ligt tussen 16.00 uur en 19.00 uur. Desalniettemin is de aanname doorslaggevend geweest voor de richting van het opsporingsonderzoek dat vanaf 23 augustus vol van start gaat. Het driemanschap heeft na zorgvuldige bestudering van de documenten en de informatie uit de interviews moeten constateren dat deze vooronderstelling niet is geverifieerd en dat niet blijkt van een besef dat wordt afgeweken van hetgeen - volgens eigen opgave van het RBT - uit het onderzoek was gebleken.

Daarnaast wordt vermoed dat er sprake is van een daad door een bekende van het slachtoffer. De basis voor dit vermoeden ligt in het samengaan van het ontbreken van enig spoor van braak, met de gedachte dat het slachtoffer geen onbekenden zou binnenlaten en in het feit dat alles er zo netjes uitziet. Ook dit vermoeden wordt niet volledig geverifieerd.

§ 3.2.2 De tweede fase, de fase van oriëntatie op de omgeving

Het onderzoek vangt aan met een brede oriëntatie, gestuurd door een vermoeden van moord of doodslag. Naar aanleiding van het verhoor van de zaakwaarnemer is het team er reeds op 23 augustus 's middags van op de hoogte dat er ook geld, een portefeuille en twee portemonnees in de woning worden vermist, en dat het slachtoffer over diverse bankrekeningen beschikte. Uit de interviews van het driemanschap blijkt dat een onderzoekskoppel werd belast met een financieel onderzoek betreffende het slachtoffer, maar niet blijkt of en wanneer er naar aanleiding van de kennis over de vermissing van geld, portefeuille en portemonnees een bank/ giro-onderzoek werd

gestart. De beschikbare documenten en de interviews geven er geen blijk van dat het gegeven van de vermissing op dat moment is meegenomen in de richting van het onderzoek.

Er vindt een buurtonderzoek plaats onder de bewoners van Duivenvoorde. De bejaardenhulpen van de Stichting Horst en Vliet die kort voor het overlijden van het slachtoffer bij haar hebben gewerkt worden in beeld gebracht en er wordt bekeken waar zij rond het tijdstip van de moord of doodslag waren. Post heeft op de dag van het overlijden als laatste hulp tussen 15.00 uur en 16.00 uur dienst gehad bij het slachtoffer. Enkele bejaardenhulpen worden als getuigen gehoord. Ook Post wordt als een van de bejaardenhulpen gehoord op 25 augustus. Zij vertelt dat er 's middags rond 15.30 uur een vrouw heeft aangebeld bij het slachtoffer. De vrouw meldt dat ze van de Stichting Duivenvoorde is en dat ze op zoek is naar een andere dame. De door Post aangeboden hulp om de betrokkene te vinden, wijst ze af.

Vanaf dat moment wordt er ook onderzoek gedaan naar alibi's voor het tijdstip van 22 augustus 18.30 uur, waaronder ook het alibi van Post.

Aan twee bejaardenhulpen wordt de plaats van het delict getoond om informatie te verkrijgen over mogelijke veranderingen en andere bevindingen in de woning van het slachtoffer. Een van hen is Post die op 28 augustus door de woning van het slachtoffer wordt geleid.

Uit de interviews die het driemanschap hield met leden en leiding van het RBT blijkt dat het team al snel van oordeel is dat het onvoldoende aanknopingspunten heeft om het onderzoek voort te zetten. Er is bovendien geen technisch bewijs dat in de richting van een verdachte leidt. Het onderzoek zit volledig "vast" en in pogingen om het weer vlot te trekken wordt een paragnost geraadpleegd. Dat consult leverde geen aanknopingspunten op voor een vervolg.

Op basis van het door het Puesto-team uitgevoerde mediaonderzoek en de opgemaakte media-tijdslijn stelt het driemanschap vast dat er reeds vanaf de eerste dag na de vondst van het slachtoffer veel mediaberichten verschijnen, onder andere met informatie die werd verschaft door de plaatsvervangend-korpschef van de politie Leidschendam. In de mediaberichten blijkt bovendien daderkennis te zijn prijsgegeven.

Bevindingen

Het onderzoek begint naar behoren met een brede oriëntatie, gestuurd door een vermoeden van moord of doodslag. Het aanknopingspunt van een mogelijke diefstal en een eventueel financieel motief wordt niet opgepakt, als gevolg waarvan belangrijke potentiële onderzoeksrichtingen niet zijn benut.

Hoewel in deze tweede fase wel enig onderzoek naar "onbekenden" heeft plaatsgevonden is niet gebleken dat die optie is uitgerechercheerd. Het driemanschap heeft na zorgvuldige bestudering van de documenten en de informatie uit de interviews moeten constateren dat het vermoeden dat er sprake is van een daad door een bekende niet voldoende is geverifieerd. Desalniettemin blijkt dit vermoeden in het vervolg van het onderzoek als aanname de richting van het opsporingsonderzoek mede te hebben bepaald.

De door Post vermelde ontmoeting aan de deur van het slachtoffer met de bezoeker van de Stichting Duivenvoorde rond 15.30 uur wordt niet onderzocht. Het tijdstip past niet in het niet-geverifieerde veronderstelde tijdstip van overlijden van het slachtoffer tussen 18.30 uur en 19.00 uur, dat als aanname doorwerkt in het onderzoek.

Post is gehoord als getuige en is in die hoedanigheid ook op de plaats delict rondgeleid omdat zij werkzaam was bij het slachtoffer. Deze werkwijze brengt bijna onvermijdelijk met zich mee dat zij daarmee met enige vorm van daderkennis is geconfronteerd.

§ 3.2.3 De derde fase, de fase vanaf de ontdekking van de geïnde kascheques van de Postbank

Als uit onderzoek dat verricht is tussen 29 augustus en 2 september (proces-verbaal nr. 13 van 2 september 1986) blijkt dat op 23 augustus om 9.00 uur, de dag na het overlijden van het slachtoffer, in 's-Gravenhage bij de Bijenkorf met behulp van kascheques geld is opgenomen van haar girorekening wordt het onderzoek naar de moord of doodslag mede gestuurd door een vermoeden van diefstal en valsheid in geschrift. Dat blijkt ook uit de verificatie- en informatiestaat, gedateerd op 4 september, waarop als delicten vermeld worden: moord, doodslag, diefstal met geweld de dood ten gevolge hebbend, valsheid in geschrift en diefstal.

De geraadpleegde schriftdeskundige concludeert op basis van schriftvergelijking tussen de geïnde cheques en het handschrift van het slachtoffer dat het handschrift op de cheques niet door het slachtoffer is geproduceerd. Vanaf dat moment wordt de aandacht in het bijzonder gericht op bejaardenhulpen van de Stichting Horst en Vliet die in de kort aan het overlijden voorafgegane periode bij het slachtoffer hebben gewerkt. Deze aandacht mondt uit in een schrijfproef waaraan

acht bejaardenhulpverleners van Horst en Vliet meedoen, waaronder Post. Niet alle in aanmerking komende bejaardenhulpverleners doen mee aan deze schrijfprouf. Uit de interviews van het driemanschap is duidelijk geworden dat deelname op basis van vrijwilligheid geschiedde. Andere personen uit de omgeving van het slachtoffer zijn niet uitgenodigd voor de schrijfprouf.

Het onderzoek betreft een algemene schrijfprouf, hetgeen volgens de schriftkundige betekent dat daarmee soms personen kunnen worden uitgesloten en dat resultaten aanleiding kunnen geven tot een nader onderzoek. Identificatie van de auteur van het handschrift was in dit geval volgens de schriftkundige niet mogelijk. Tijdens de algemene schrijfprouf is naast de schriftkundige een lid van het RBT aanwezig. Gedurende die schrijfprouf is Post zo zenuwachtig dat deze rechner op 4 september een proces-verbaal opmaakt over haar gedrag. Naar aanleiding van die schrijfprouf concludeert de schriftkundige op 4 september dat het handschrift van Post een aantal overeenkomsten in algemene kenmerken vertoont met het handschrift op de geïnde cheques. In het schrift van de overige personen werden volgens de destijds opgemaakte verklaring van de schriftkundige geen overeenkomsten geconstateerd. Op basis van de verklaring van Post en het interview met de schrijftkundige lijkt evenwel aannemelijk dat er ten aanzien van meerdere personen overeenkomsten in algemene kenmerken werden geconstateerd. Immers uit de verklaring van Post blijkt dat ze een tweede schrijfprouf heeft gedaan en uit het interview met de schriftkundige blijkt dat er daarna een meer specifieke schrijfprouf heeft plaatsgevonden ten aanzien van drie personen, waaronder Post.

De combinatie van de conclusie dat het handschrift van Post een aantal overeenkomsten in algemene kenmerken vertoont met het handschrift op de geïnde cheques en het proces-verbaal van haar zenuwachtige gedrag tijdens de schrijfprouf leveren volgens het RBT, gecombineerd met de overige "wetenschap" van de politie blijkbaar voldoende feiten en omstandigheden op in de zin van art. 27 Wetboek van Strafvordering¹ om Post aan te houden op een redelijk vermoeden van schuld aan diefstal van cheques. De overige "wetenschap" van de politie is op dat moment beperkt. Waarschijnlijk zijn de cheques geïnd door een vrouw, Post past in het profiel van "een bekende" en Post's alibi is wat betreft het tijdstip van de vrijdagavond noch de zaterdagmorgen volledig opgehelderd. Post wordt aangehouden in de vroege ochtend van 8 september.

Waarschijnlijk reeds gedurende deze fase is bij de politie in Leidschendam door P.D. Veira melding gemaakt van een overeenkomst tussen de dood van zijn moeder en het innen van bij haar gestolen cheques in 1984 in Leidschendam en het onderzoek Kolstee.

Bevindingen

Na de brede oriëntatie loopt het onderzoek vast bij gebrek aan aanknopingspunten. Er is nog steeds geen technisch bewijs dat in de richting van een verdachte leidt. Dan vindt een duidelijke wending plaats in de onderzoeksrichting naar aanleiding van de ontdekking dat er op de dag na het overlijden kascheques van de Postbank van het slachtoffer zijn geïnd. De aandacht wordt vanaf dat moment sterk gericht op diefstal en valsheid in geschrift. Kennelijk leidt de ontdekking niet tot een verbreding van het financieel onderzoek in de richting van de Nutsspaarbank waar het slachtoffer ook een rekening heeft.

Aan de algemene schrijfprouf is meegewerkt door acht bejaardenhulpverleners. De selectiecriteria voor deelname zijn niet omschreven in een rapportage. Uit het onderzoek van het driemanschap blijkt dat niet alle daarvoor in aanmerking komende personen uit de omgeving van het slachtoffer zijn uitgenodigd voor de schrijfprouf. Het schrijfonderzoek betrof dus een aselechte groep. Volgens het interview van het driemanschap met de schriftkundige voldeden drie personen aan de overeenkomsten op algemene kenmerken en die drie kwamen derhalve voor een specifieke schrijfprouf in aanmerking. Het dossier bevat geen overall proces-verbaal van de schrijfprouven door de schriftkundige.

Hoewel deze algemene schrijfprouf in dit geval niet kon leiden tot identificatie, blijkt met name uit de interviews met de verbalisanten dat zij het resultaat van de schrijfprouf wel als zodanig hebben begrepen, dit terwijl uit het stamproces-verbaal blijkt dat ze de beperkte betekenis van de conclusies van de schriftkundige goed kenden. Verificatie van de betekenis die teamleden aan het resultaat van de schrijfprouf hebben gehecht komt in het onderzoek niet meer aan de orde. De specifieke, gerichte schrijfprouf wordt niet afgewacht. Post wordt aangehouden op verdenking van diefstal. Als basis daarvoor konden op dat moment slechts in aanmerking komen de resultaten van

¹ De tekst van artikel 27 lid 1 van het Wetboek van Strafvordering luidt als volgt: "Als verdachte wordt vóórdat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan een strafbaar feit voortvloeit".

de algemene schrijfproef en haar gedrag tijdens de proef. Daarnaast voldeed zij aan het "profiel" van een persoon uit de omgeving van het slachtoffer. De door Post opgegeven alibi's waren niet volledig uitgerechercheerd.

§ 3.2.4 De vierde fase, de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post

Post wordt aangehouden in de vroege ochtend van 8 september ter zake van verdenking van diefstal. De echtgenoot van Post is gevraagd om toestemming tot het doorzoeken van de woning. Met zijn toestemming wordt het huis doorzocht, onder meer - zo blijkt uit een kennisgeving van inbeslagname - op voorwerpen en zaken die aanwijzingen kunnen vormen voor moord of doodslag.

Een proces-verbaal van de zoeking ontbreekt. Wél is er de kennisgeving van inbeslagname van enkele zaken, waarop onder andere melding wordt gemaakt van twee cheques op naam van het slachtoffer. Uit bestudering van de beschikbare documenten door het driemanschap en uit de interviews blijkt dat dit gegeven op die kennisgeving onjuist is.

Vanaf het moment van de aanhouding van Post wegens diefstal wordt de richting van het onderzoek beperkt tot haar persoon. De woning van Post wordt ook daarna bezocht, haar man wordt gehoord en er worden bezittingen in beslag genomen.

Post wordt in deze fase, op de dag van de aanhouding, aan een specifieke, gerichte schrijfproef onderworpen. Uit het interview met de schriftkundige blijkt dat daaraan drie personen hebben deelgenomen. Er is geen proces-verbaal opgemaakt van dit onderzoek, noch van de resultaten daarvan, omdat daar door het RBT niet om werd verzocht.

Het alibi van Post voor de avond van 22 augustus rond 18.30 uur wordt nader onderzocht, maar de verklaringen van Post die potentieel ontlastend materiaal kunnen opleveren - getuigen die kunnen verklaren omtrent haar doen en laten rond 18.30 uur - worden niet volledig uitgerechercheerd. Een relevante verklaring van een getuige voor dat tijdstip blijkt niet in het dossier te zijn opgenomen. Daarnaast wordt ook onderzocht of zij op 23 augustus des ochtends om 9.00 uur in het postagentschap in de Bijenkorf in Den Haag is geweest of kan zijn geweest. Ook dat door Post opgegeven alibi wordt niet volledig uitgerechercheerd. De gevonden resultaten geven op dat punt geen uitsluitsel voor een alibi voor het innen van de cheques.

De loketbeambte van het postagentschap wordt ondervraagd, alsmede drie mensen die op dat tijdstip in de rij van het postagentschap hebben gestaan. De loketbeambte kan slechts verklaren dat de betrokkene een vrouw was. Geen van deze vier getuigen geeft een verklaring die leidt tot een identificatie van Post. Uit documenten en interviews blijkt dat er een Oslo-confrontatie is gehouden, waaraan in ieder geval de loketbeambte deelneemt, aan wie overigens direct daarvoor ook foto's worden getoond. De Oslo-confrontatie leidt niet tot een herkenning. Er is slechts een summier proces-verbaal van die confrontatie in het dossier aanwezig. Van de fotoconfrontatie, die bij de interviews geen herkenning heeft opgeleverd is geen proces-verbaal opgemaakt. Uit de interviews van het driemanschap bleek dat de meeste teamleden, noch de officier van justitie op de hoogte waren van het inzetten van een Oslo-confrontatie, noch van het resultaat daarvan. Door het Puesto-team zijn van die confrontatie twee fotografische opnames en instructies voor de fotograaf achterhaald.

Gedurende de invezekeringstelling wordt Post diverse malen verhoord door verschillende verhoorkoppels, waarbij niet alleen de diefstal, maar ook moord of doodslag ter sprake worden gebracht. Zij ontkent zowel de moord of doodslag als de diefstal. Uit de interviews van het driemanschap blijkt dat de verhorende verbalisanten niet uitsluiten dat zij Post met daderkennis hebben geconfronteerd. Ook in de processen-verbaal van de verhoren zijn aanwijzingen te vinden van het inbrengen van daderkennis door verbalisanten.

Gedurende deze fase is de schriftkundige ook verzocht de kascheques uit de zaak Veira op handschrift te vergelijken met die in het onderzoek Kolstee. De verklaring van de schriftkundige, die is gedateerd op 9 september (een dag na de aanhouding van Post) vermeldt dat er naar haar mening zeer sterke aanwijzingen zijn dat de cheques ten name van mevr. Veira en die ten name van mevr. Kolstee-Sluiser door één en dezelfde persoon zijn ingevuld. Daarnaast wordt een aantal overeenkomsten in algemene kenmerken tussen het schrift van Post en dat op de beide groepen cheques geconstateerd. Op grond van deze overeenkomsten moet volgens de schriftkundige zeker niet worden uitgesloten dat Post de producent is van dit schrift.

De door de schriftkundige geconstateerde overeenkomst tussen de producent van het schrift op de cheques van mevr. Veira en dat op de cheques van het slachtoffer leidt tot nader onderzoek naar de betrokkenheid van Post bij het overlijden en/of het innen van de cheques van mevr. Veira. Uit de interviews van het driemanschap met teamleden blijkt dat men Post "in het huis van mevr. Veira heeft proberen te brengen", doch dat er geen verband met Post kon worden gevonden. Van deze bevindingen is geen proces-verbaal opgemaakt. Uit de interviews is gebleken dat ten aanzien van een van de bejaardenhulpverleners onderzoekshandelingen zijn verricht die verband houden met het overlijden van Veira en de verzilvering van haar cheques. Afgezien van een kort proces-verbaal van verhoor is daarvan in het proces-verbaal geen melding gemaakt.

Uit de beschikbare documenten blijkt niet van verhoren overdag op 11 september, de dag vóór de voorgeleiding aan de officier van justitie in verband met het aflopen van de termijn van in verzekeringstelling, op vrijdag 12 september. Post zegt zelf in haar interview dat zij die dag wel verhoord is. Wél blijkt uit een van de interviews van het driemanschap van een gesprek tussen de teamleiding en de officier van justitie in de loop van de middag van 11 september, waarin aan de orde is dat er weinig belastend onderzoeksmateriaal aanwezig is om Post in voorlopige hechtenis te nemen. Hoewel de officier van justitie blijkens diens interview deze visie deelde herinnert hij zich dat gesprek niet. Hij vond het verantwoord een bevel tot bewaring in te dienen.

Op diezelfde dag, donderdag even voor 18.00 uur, haalt een van de leden van het RBT de post uit de brievenbus van het slachtoffer op. Daaronder blijken afschriften van de rekening van het slachtoffer van de Nutsspaarbank. De afschrijvingen blijken van na het overlijden van het slachtoffer. Omstreeks 18.00 uur wordt datzelfde lid van het RBT, dat dicht bij het bureau woont, gebeld door de wachtcommandant van het bureau met de mededeling dat Post om een gesprek vraagt. Het onderzoeksteam is dan al naar huis. Het RBT-lid belt de teamcoördinator die ook in Leidschendam woont en tezamen gaan zij rond 18.00 uur in gesprek met Post. Geen van deze beide teamleden heeft Post eerder verhoord. Post meldt dat zij onder hypnose wil verklaren om haar onschuld te kunnen aantonen. Het gesprek mondt uit in een verhoor waarin Post zowel de moord of doodslag als de diefstal en de valsheid in geschrift redelijk gedetailleerd bekent. Het in het dossier opgenomen proces-verbaal van dit verhoor is "in concept" opgemaakt en niet door Post ondertekend. De woorden "in concept" zijn van een ander lettertype.

Bevindingen

Opvallend is dat in de verificatie- en informatiestaat van 4 september 1986 als feitomschrijving wordt vermeld: moord cq doodslag, diefstal met geweld de dood ten gevolge hebbend, valsheid in geschrift en diefstal, terwijl de aanhouding en in verzekeringstelling op 8 september slechts worden gebaseerd op diefstal.

Vanaf het moment van de aanhouding van Post wegens diefstal wordt de richting van het onderzoek beperkt tot haar persoon. Tegelijkertijd wordt zonder een naar buiten kenbare grond het onderzoek van diefstal uitgebreid met valsheid in geschrift en moord of doodslag. Het onderzoek wordt in deze fase dus niet meer gericht op waarheidsvinding in breed perspectief, maar beperkt tot pogingen om het daderschap van Post voor diefstal te bevestigen, alsmede om een basis op te bouwen voor ernstige bezwaren ter zake van valsheid in geschrift en moord en doodslag.

De vooronderstellingen die voortvloeien uit de inmiddels verkregen onderzoeksresultaten worden niet of niet voldoende geverifieerd. De aanwezigheid van potentieel ontlastend materiaal wordt niet nader onderzocht. Van ontlastend onderzoeksmateriaal zoals de negatieve uitslag op het tonen van foto's is geen proces-verbaal opgemaakt.

Dat de aanwezigheid van potentieel ontlastend materiaal niet nader of niet volledig is onderzocht geldt onder meer ook voor het aangevoerde alibi van Post voor zowel de dag van het overlijden als voor de dag van het innen van de cheques. Datzelfde kan worden vastgesteld ten aanzien van de zaak Veira. Waar men heeft getracht Post "bij mevr. Veira te brengen" en dit geen resultaten opleverde, heeft die bevinding blijkbaar omgekeerd geen aanleiding gegeven om te twijfelen aan het daderschap van Post.

Er is geen proces-verbaal opgemaakt van de bevindingen van het RBT betreffende het onderzoek rondom de zaak Veira. De bevindingen maken dientengevolge geen deel uit van het procesdossier dat aan de rechter is voorgelegd.

Het resultaat van de specifieke schrijfproef heeft geen invloed op de richting van het opsporingsonderzoek. Zelfs het opmaken van een proces-verbaal van de resultaten bleef achterwege.

§ 3.2.5 De vijfde fase, de fase na de eerste bekentenis van Post

Op vrijdag 12 september, de dag na de bekentenis, wordt Post 's ochtends in het Paleis van Justitie voorgeleid aan twee officieren van justitie. Zij bevestigt ten overstaan van hen haar bekentenis van de dag daarvoor. De raadsman van Post, de piketadvocaat, trekt zich terug vanwege het voor hem onverwacht zware delict dat aan de orde is. Ten behoeve van Post wordt contact gelegd met een op strafrechtelijk terrein deskundig advocatenkantoor.

Diezelfde dag wordt Post voorgeleid aan de rechter-commissaris. Daar trekt zij haar eerdere bekennde verklaringen in. De officieren van justitie maken dan alsnog op diezelfde dag proces-verbaal op van de verklaring die Post diezelfde dag ten overstaan van hen heeft afgelegd. Na terugkomst van de voorgeleiding in het politiebureau te Leidschendam is Post gehoord tussen 17.30 en 21.00 uur. Ze blijft bij haar ontkennen.

Op maandag 15 september wordt door de teamcoördinator samen met de andere verbalisant die aanwezig was bij de bekennde verklaring, een aanvullend proces-verbaal opgemaakt waarin zij vastleggen dat Post op 11 september uit eigen beweging heeft verklaard dat zij niet alle betaalcheques van de Nutspaarbank heeft gebruikt.

Op maandag 15 september start opnieuw een ander verhoorkoppel met het verhoren van Post. Volgens een van de interviews verliep dat verhoor zeer moeizaam en waren haar verklaringen tijdens dat verhoor wisselend: soms ontkennend, soms bekennde. De beschikbare documenten bevatten hierover een proces-verbaal van maandagmiddag 15 september 14.00 uur en een van dinsdag 16 september om 11.00 uur.

Het opsporingsonderzoek is vervolgens beperkt tot het afronden van de lopende zaken.

Bevindingen

Ondanks de wisselende verklaringen van Post wordt het onderzoek beperkt tot het verkrijgen van een bevestiging van haar daderschap en wel in het bijzonder voor moord of doodslag.

Niet kan worden uitgesloten dat Post zelf in de verhoren daderkennis kon inbrengen. Zij was bekend in de woning van het slachtoffer en er was informatie in de media naar buiten gekomen die deels daderkennis bevatte. Daarnaast is ze een van de eerste dagen na het overlijden gehoord als getuige en rondgeleid op de plaats delict als gevolg waarvan zij met daderkennis kan zijn geconfronteerd. Evenmin kan worden uitgesloten dat Post in de bekennde verklaringen daderkennis kon inbrengen als gevolg van de wijze van verhoren in de fase dat zij in verzekering was gesteld.

Uit de documenten, noch uit de interviews blijkt dat de feiten en de omstandigheden die Post in haar bekentenissen heeft aangegeven worden getoetst aan de resultaten van het onderzoek die op dat moment bekend zijn. Zo heeft er geen reconstructie plaatsgevonden van het gebeuren zoals verklaard door Post. Als ander voorbeeld kan worden genoemd dat Post meldt dat ze het slachtoffer na de wurging heeft versleept. Deze specifieke verklaring wordt niet getoetst aan het technisch onderzoek op de plaats delict. Eenzelfde omissie doet zich voor ten aanzien van de klap met de wandelstok die Post zegt het slachtoffer te hebben gegeven. Nagelaten wordt ook het genoemde moordwapen, een elektriciteitsnoer, alsmede de pennen waarmee de cheques zouden zijn ingevuld met hulp van Post zelf op te sporen. Evenmin worden de verklaringen van Post over het innen van de cheques bij de Nutspaarbank die achteraf feitelijk onjuist blijken te zijn, nagetrokken.

§ 3.3 Samenvatting van de bevindingen

§ 3.3.1 De onderzoeksrichtingen

De eerste fase

Spoedig na de vondst van het slachtoffer gaat het onderzoek in de richting van een vermoeden van moord of doodslag. Met het oog daarop wordt adequaat onderzoek verricht in de woning en wordt sectie verricht door een patholoog van het Gerechtelijk Laboratorium. Uit het onderzoek van de eerste uren zijn er twee "bevindingen" die sterk doorwerken op het vervolg van het opsporingsonderzoek. Hoewel bij het team anders bekend was wordt in het vervolg van het onderzoek uitgegaan van een tijdstip van overlijden dat ligt tussen 18.30 uur en 19.00 uur. Deze aanname bepaalt en beperkt de onderzoeksrichtingen in sterke mate. Daarnaast wordt vermoed dat er sprake is van een daad door een bekende van het slachtoffer. Dit vermoeden wordt nauwelijks tot niet geverifieerd en bepaalt en beperkt de onderzoeksrichtingen eveneens in sterke mate.

De tweede fase

Het onderzoek van het RBT vangt betrekkelijk laat aan. Het begint naar behoren met een brede oriëntatie, gestuurd door een vermoeden van moord of doodslag. Niet blijkt dat en wanneer het aanknopingspunt van een mogelijke diefstal en een eventuele moord met financieel motief, waarvan het RBT zich reeds bewust kon zijn op basis van het verhoor van de zaakwaarnemer op de dag na de vondst van het slachtoffer, wordt opgepakt. Als gevolg daarvan heeft geen wending in de richting van het onderzoek plaatsgevonden en zijn eveneens belangrijke potentiële onderzoeksrichtingen niet benut.

Niet valt uit te sluiten dat Post reeds in deze fase daderkennis opdoet door berichten in de media, het verhoor als getuige en als gevolg van de rondleiding in de woning van het slachtoffer.

Het onderzoek loopt in de visie van het RBT vast bij (vermeend) gebrek aan aanknopingspunten.

De derde fase

Er vindt een duidelijke wending plaats in de richting van het onderzoek naar aanleiding van de ontdekking dat er op de dag na het overlijden kascheques van de Postbank van het slachtoffer zijn geïnd. Het onderzoek wordt toegespitst op diefstal en valsheid in geschrift, maar niet verbreed in de richting van de Nutsspaarbank. De verificatie- en informatiestaat van 4 september vermeldt evenwel ook moord en doodslag en diefstal met geweld de dood ten gevolge hebbend.

Post komt in beeld op basis van een niet op identificatie gerichte schrijfproef, waaraan door een aselechte groep wordt deelgenomen. Hoewel aan dergelijk onderzoek slechts aanwijzingen voor verder onderzoek kunnen worden ontleend, fungeert het in dit opsporingsonderzoek in samenhang met het zenuwachtig gedrag van Post, het daderprofiel en het nog niet opgehelderde alibi blijkbaar als de "basis" voor de verdenking en de aanhouding voor diefstal. Hiermee wordt een tweede wending in de richting van het onderzoek zichtbaar: het onderzoek wordt toegespitst op bevestiging van daderschap voor diefstal door Post.

De vierde fase

Ondanks de aanwezigheid van de verificatie- en informatiestaat van 4 september waarop onder meer moord en doodslag staan vermeld wordt Post aangehouden wegens verdenking van diefstal. Zonder een naar buiten kenbare grond vindt evenwel wederom een wending plaats in de richting van het onderzoek. Al op het moment van de aanhouding van Post in haar woning wordt het onderzoek blijkens de inbeslagneming van voorwerpen mede gericht op het opbouwen van een verdenking van Post voor moord of doodslag.

Het onderzoek wordt in deze fase niet meer gericht op waarheidsvinding in breed perspectief, maar beperkt tot pogingen om het daderschap van Post voor diefstal te bevestigen, alsmede om een basis op te bouwen voor ernstige bezwaren ter zake van valsheid in geschrift en moord en doodslag.

De vooronderstellingen die voortvloeien uit de inmiddels in de voorafgaande fasen verkregen onderzoeksresultaten worden niet of niet voldoende geverifieerd. De aanwezigheid van potentieel ontlastend materiaal, zoals ten aanzien van de alibi's wordt niet volledig onderzocht. Van ontlastend onderzoeksmateriaal zoals bepaalde getuigenverklaringen en de negatieve uitslag van het tonen van foto's is geen proces-verbaal opgemaakt. Onderzoek in relatie tot de zaak Veira is gericht op een potentieel daderschap van Post in de zaak Veira, terwijl onderzoek naar een ander persoon die in verband kan worden gebracht met zowel de zaak Veira als de zaak Kolstee nauwelijks plaatsvindt en voor zover dit wel geschiedt, niet volledig wordt opgenomen in het proces-verbaal.

Niet blijkt van enige invloed van het resultaat van de specifieke schrijfproef op de richting van het opsporingsonderzoek.

Het onderzoek loopt in de visie van het RBT vast bij gebrek aan bewijsmateriaal voor zowel diefstal en valsheid in geschrift, als voor moord of doodslag.

De vijfde fase

Er volgt wederom een wending. Post bekent diefstal, valsheid in geschrift en moord of doodslag. Het opsporingsonderzoek wordt daarmee niet alleen vlot getrokken, maar beperkt zich vervolgens, ondanks de wisselende verklaringen van Post, tot het verkrijgen van een bevestiging van haar daderschap en wel in het bijzonder voor moord of doodslag. Het opsporingsonderzoek beperkt zich bovendien tot een bevestiging van haar daderschap door middel van het verkrijgen van een of meer specifieke bekentenissen. Aan het verkrijgen van ander bewijsmateriaal wordt niet gewerkt en de door Post in de bekentenissen genoemde feiten en omstandigheden worden niet of niet

voldoende geverifieerd. Bovendien blijkt niet van enig besef bij het RBT dat daderkennis bij Post gedurende het opsporingsonderzoek kan zijn verkregen.

Men acht vervolgens voldoende bewijsmateriaal aanwezig voor een vervolging ter zake van valsheid in geschrift en moord of doodslag. Het RBT wordt na enkele dagen opgeheven. Het voor het procesdossier bestemde deel van het onderzoeksdossier wordt aan de officier van justitie overgedragen.

§ 3.3.2 Globaal beeld van de bevindingen

De strafbare feiten waarop het RBT zich oriënteert lopen niet steeds parallel met de naar buiten kenbare onderzoeksrichtingen.

Opvallend voor het gehele onderzoek is dat de richting van het opsporingsonderzoek niet alleen verschuift naar aanleiding van verkregen onderzoeksresultaten, maar ook naar aanleiding van veronderstelde onderzoeksresultaten. Onderzoeksresultaten, die mede bepalend zijn geweest voor de richting van het onderzoek, worden niet expliciet geverifieerd.

De bekentenissen van Post, die onmisbaar zijn voor de beoogde vervolging, worden niet of onvoldoende getoetst aan overige reeds verkregen onderzoeksresultaten. Evenmin wordt nader opsporingsonderzoek verricht om de bekentenissen te toetsen of te bevestigen.

Eveneens opvallend is dat het opsporingsonderzoek op twee momenten bij gebrek aan voldoende aanknopingspunten lijkt vast te lopen, terwijl diverse potentiële richtingen voor het onderzoek aanwezig zijn, maar niet worden benut.

Bezien vanuit tactisch perspectief suggereert de gevolgde werkwijze daardoor in eerste instantie een bijna dwingende en logische volgorde van onderzoeksstappen. Echter, bij nadere beschouwing brengt de gevolgde werkwijze mee dat andere potentiële onderzoeksrichtingen niet of nauwelijks in beeld hebben kunnen komen en dat potentieel ontlastend materiaal als niet-relevant voor het vervolg van het onderzoek buiten beschouwing kon blijven of niet tot serieuze heroverwegingen van de onderzoeksresultaten of de onderzoeksrichting tot dan toe heeft geleid. Als algemeen beeld komt naar voren dat er weinig, dan wel onvoldoende communicatie bestond tussen RBT-leden over onderzoeksresultaten, daarop te zetten onderzoeksstappen, potentiële nieuwe onderzoeksrichtingen en in te brengen daderkennis. Daarenboven komt naar voren dat bevindingen van tactische en technische recherche over en weer nauwelijks op elkaar werden betrokken.

Hoofdstuk IV

Professionaliteit en bestuurlijk/organisatorische structuur en context

§ 4.1 Algemene opmerkingen

In dit hoofdstuk worden punten van organisatorische aard bij de politie besproken, die relevant zijn voor het tijdsbeeld rond en in de jaren tachtig uit de vorige eeuw. De bedoeling hiervan is om zo veel mogelijk met de bril van dat tijdsgewricht te kunnen kijken naar en te kunnen oordelen over het onderhavige opsporingsproces.

Veel van wat er uit het dossier en de interviews naar voren komt wordt daarbij vergeleken met toen bestaande richtlijnen, overheidsdocumenten, publicaties in het Algemeen Politieblad en in de publieke media. Tevens heeft het uitvoerige interview met voormalig Hoofdcommissaris J.A. Blaauw (die als deskundig recherchechef met specifieke aandacht voor kapitale delicten kan worden beschouwd) een goede bijdrage geleverd om het globale beeld van die tijd te kunnen duiden. Bij dat laatste is niet alleen gekeken naar organisatorische aspecten, maar ook naar "the state of the art" (de niveaus van kennis, kunde en ervaring) van het rechercheproces uit die tijd en van de mensen die daarin toen werkzaam waren. Daarbij dient wel bedacht te worden dat het iedere politieorganisatie in de 20^e eeuw in hoge mate vrij stond een eigen invulling te geven aan de organisatorische inbedding van het opsporingsproces, de mate van deskundigheidsbevordering daarbinnen, de te doorlopen werkprocessen, de te gebruiken systemen, hulpmiddelen en producten. Hierdoor kunnen aanzienlijke verschillen in ontwikkeling van dit proces tussen verschillende organisaties worden verklaard. Permanente vormen van fysieke samenwerking binnen de opsporing op bovenregionaal en nationaal niveau ontstonden pas werkelijk na de reorganisatie van de politie, bij de introductie van de Bovenregionale- en Nationale Recherche in respectievelijk 2004 en 2005.

§ 4.2 Historisch overzicht

1977 -1994 Tijd van verandering

In de tweede helft van de jaren zeventig, na de democratiseringsgolf in het onderwijs en het bedrijfsleven, brak in Nederland de gedachte door dat de politie een meer zelfstandige plaats naast andere bestuursorganen diende in te nemen. Dit werd verwoord in het rapport "Politie in verandering" van de Projectorganisatie Organisatiestructuren (POS) uit 1977. In dit rapport werd de functie van de politie als volgt geformuleerd:

"Het leveren van een mede in het bestuurlijk en justitieel functioneren geïntegreerde bijdrage ten behoeve van de samenleving in de vorm van sociale beheersing die niet slechts bijdraagt tot bescherming van de maatschappelijke verworvenheden doch evenzeer condities schept voor maatschappelijke vernieuwingen gericht op de verwerkelijking van essentiële waarden in onze democratie".¹

De opkomst van de vernieuwingsbeweging in de Nederlandse politiesector heeft onder meer te maken met zich wijzigende opvattingen betreffende de politietaak. Deze veranderingen in opvattingen over de politietaak hingen samen met veranderingen die zich in de maatschappij voltrokken en die zowel de politieorganisatie, als het OM raakten.

De uitkomsten van het POS-rapport hebben de impuls gegeven tot hervormingen binnen de Nederlandse politie. Hierbij werd hoofdzakelijk uitgegaan van de in het POS-rapport voorgestelde nieuwe werkwijze uitgaande van wijkteams. Deze wijkteams kunnen worden gekenmerkt door wijkgerichtheid, generale taakstelling, operationele en beheersmatige decentralisatie en grote beleidsparticipatie voor de basispolitiefunctionaris. Ieder korps legde echter de accenten anders en creëerde zodoende eigen varianten van wijkgericht werken.

De verschillen in grootte tussen de 148 gemeentelijke korpsen waren aanzienlijk. De kleinste korpsen bestonden uit ongeveer 40 Fte's, terwijl er in de grootste in die tijd meer dan 3000 Fte's werkzaam waren. Het zal duidelijk zijn dat hierdoor omvangrijke of complexe onderzoeken naar bijvoorbeeld kapitale delicten, roofovervallen, gijzelingen, afpersingen of ontvoeringen door de kleinere korpsen nooit effectief konden worden uitgevoerd. Het ontbrak hen eenvoudigweg aan voldoende geschikte menskracht, kennis, ervaring en materieel. Desondanks trachtten kleinere

¹ POS-rapportage 1977, pag 53

korpsen vaak zo lang mogelijk onafhankelijk te opereren. Het doen van een beroep op de grotere buurman werd nog lang gezien als een brevet van onvermogen voor de eigen organisatie. In de loop der tijd werd herhaaldelijk getracht om te komen tot vormen van samenwerking tussen verschillende politieorganisaties, maar door het gefragmenteerde bestel was dat aanvankelijk geen succes.

Toch adviseerde de Recherche Advies Commissie al in mei 1970 tot de oprichting van zogenaamde RBT's, "om te komen tot een zo gericht en gecoördineerd mogelijk politietoetreden bij de steeds frequenter voorkomende vormen van grove en soms georganiseerde criminaliteit. Deze teams, welke regionaal opereren, kunnen in opdracht van de betrokken officier van justitie worden ingezet. Zij zijn bedoeld om in voorkomende gevallen bijstand te verlenen aan korpsen, welke geconfronteerd worden met vormen van criminaliteit, waar tegenover zij onvoldoende zijn geëquipeerd en zijn samengesteld uit leden van zowel het korps rijkspolitie als uit gemeentelijke politiekorpsen".

Die teams kwamen er ook in vele delen van het land, niet alleen in de Randstad maar ook in Oost- en Zuid-Nederland. Uit interviews en door RBT-leiders geleverde achtergrondinformatie blijkt dat zij vanaf het begin van de zeventiger jaren tot de politiereorganisatie in 1994 hebben bestaan. De inzet van de RBT's liep via de zogenaamde bijstandsconstructie waarin de procureurs-generaal zeggenschap hadden. De meeste RBT's hadden een "vaste" organisatie van ruim twintig oproepbare medewerkers, verdeeld over de deelnemende korpsen en het korps rijkspolitie. Het waren de meest ervaren recherchemedewerkers uit de algemene recherche, aangevuld met lokaal bekende rechercheurs. Een eis was dat de leden in ieder geval de primaire rechercheopleiding van dertien weken aan de rechterschool hadden doorlopen. Er waren toen nog vrijwel geen specifieke RBT-trainingen. De deelnemende korpsen hielden zich strak aan de ervaringseisen, omdat zij belang hadden bij een kwalitatief goed functionerend RBT. Er werden inzetcriteria bepaald, waarbij het vooral ging om ernstige misdrijven, zoals moord, doodslag, ernstig geweld, brandstichting en zedendelicten. Spoedshalve werd de inzet, op basis van die inzetcriteria, bepaald door de korpsleiding van het korps waar het delict had plaatsgevonden, in samenspraak met de teamleiding van het RBT en het OM. In het ressort 's-Gravenhage kan een soortgelijke historie worden vastgesteld.

Zowel het gemeentelijke centrumkorps Rotterdam als Den Haag beschikten in die tijd over gecentraliseerde eenheden (respectievelijk "Bureau A" en "Bureau oud C" genaamd) die leidend waren bij onderzoeken naar kapitale delicten binnen Rotterdam en Den Haag. Dit gebeurde binnen de eigen gemeente meestal in samenwerking met recherchemensen van plaatselijke politieonderdelen binnen het grondgebied waar het delict was gepleegd.

Vanwege de omvang van die gecentraliseerde eenheden, hun kennis, ervaring en materiële voorzieningen, werd ervoor gekozen om de leiding, de coördinatie en administratievoering en een kernbezetting van tactische rechercheurs van de RBT's in voorkomende gevallen in handen te leggen van één van de centrumkorpsen. De verdere opvulling ervan met tactische rechercheurs werd naar rato door de omliggende korpsen verzorgd en/of in voorkomende gevallen ook door recherchemensen van de Rijkspolitie. Uit de interviews komt naar voren dat het RBT Noord-Oost (Den Haag en omstreken) in 1984 een herstart kende. Het voorgaande RBT was feitelijk een zachte dood gestorven.

De gewoonte was dat ook de technische recherche van de grote korpsen bijstand verleende aan de RBT-onderzoeken. Om een RBT snel op te roepen kon een lokale korpschef of diens vervanger, in overleg met de verantwoordelijke officier van justitie een verzoek richten aan de procureur-generaal, fungerend directeur van politie bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage. Deze kon dan een teamleider machtigen om, wederom in overleg met de verantwoordelijke officier van justitie, het benodigde personeel te leveren.

De relatie met het korps waar het delict was gepleegd werd door de teamleider van het RBT onderhouden door frequent overleg met de korpschef en/of diens recherchechef te voeren. Beide genoemde functionarissen woonden naar behoefte ook de briefings bij.

De vaste functionarissen (tactische rechercheurs) die voor een RBT uit de deelnemende korpsen konden worden opgroepen werden door de teamleiders RBT "geselecteerd", door bij de relevante korpschefs of recherchechefs te verzoeken om deskundige en ervaren rechercheurs.²

² Ten tijde van de oprichting van het RBT Zuid-West (Rotterdam en omstreken) in 1971, bestond het oproepbare bestand uit 28 leden met een gemiddelde leeftijd van 40 jaar, het gemiddelde aantal dienstjaren 17 en het gemiddelde aantal jaren recherche-ervaring 7. Van de 28 leden hadden er 24 de rechterschool bezocht. Er werd onderling periodiek contact onderhouden middels een simpel bulletin onder de naam Regionalia.

Niet alle toeleverende korpschefs voldeden daar altijd aan. Om van rechercheur te wisselen diende de teamleider om gezichtsverlies te voorkomen over diplomatieke gaven te beschikken. Formele macht om die verandering door te zetten had hij immers niet. Daarbij moet ook worden overwogen dat ervaring, opgedaan met onderzoek naar kapitale delicten, in diverse kleinere korpsen logischerwijs dun was gezaaid. Kapitale delicten kwamen daar immers maar zelden voor. Sommige korpsen zagen de deelname aan een RBT dan ook als een uitgelezen kans om een van hun rechercheurs ervaring op te laten doen. Om rechercheurs die geen specifieke ervaring hadden toch enige kennis te laten opdoen over het functioneren binnen een RBT werden er soms kennismakingsbijeenkomsten georganiseerd of/en werden er met enige regelmaat oefeningen gehouden. De grotere korpsen namen daartoe het initiatief. Begin tachtiger jaren loopt door de ontwikkeling van een meer sociaal geëngageerde politie, onder invloed van het rapport "Politie in verandering" de aandacht voor het recherchewerk terug. Daarbij wordt in het licht van de meer generale taakstelling, maar ook om financiële redenen³ steeds vaker afbreuk gedaan aan de ervaringseisen voor het deelnemen in de RBT's.

§ 4.2.1 Organisatie en werkwijze RBT's in het algemeen

Ten behoeve van de mobilisatie van RBT's werden per deelnemend korps, afhankelijk van de omvang, twee of meerdere vaste krachten gerekruteerd, waardoor een lijst met een oproepbaar bestand van 25 a 30 krachten per RBT kon worden samengesteld.

Hoewel een teamleider van een RBT in complexe onderzoeken de vrijheid kreeg om extra personeel aan te trekken, werd een RBT bij de start van een kapitaal delict grosso modo als volgt samengesteld:

- teamleider: hoofd bureau A of hoofd bureau oud C,
- teamcoördinator: ervaren leidinggevende (adjutant) van A of oud C,
- administrateur: ervaren administratieve functionaris voor het inrichten en beheren van de complete administratie,

Dit drietal kan worden gezien als de teamleiding van een RBT, en het stelde het RBT samen in overleg met de deelnemende korpsen. De teamleider zorgde voor de permanente algehele leiding, inclusief het voorzitten van de dagelijkse briefings. Hij gaf ook leiding aan de teamleiding, die onderzoekslijnen uitzette, de stukken voor het onderzoeksdossier voor justitie selecteerde en de briefings, de werkopdrachten en de verhoren voorbereidde.

- een viertal tactische rechercheurs uit het kernkorps,
- een tiental tactische rechercheurs uit de deelnemende korpsen/korps rijkspolitie,
- twee technische rechercheurs, afkomstig uit het kernkorps,

Deze rechercheurs werden ingezet als onderzoeks- of verhoorkoppels en door de teamleiding samengesteld op basis van kennis en ervaring. Met name aan de samenstelling van verhoorkoppels voor de verdachte, een vaak zeer cruciale functie binnen een RBT, werd veel aandacht besteed. Geschiktheid en ervaring waren daarbij van doorslaggevend belang.

- een of meer administratieve krachten uit het korps waarin het kapitale delict was begaan.

§ 4.2.2 Briefings in het algemeen

De belangrijkste communicatie met het team verliep middels briefings die bij aanvang van een onderzoek twee maal per dag plaatsvonden (ochtend/avond) en zodra de stand van het onderzoek dat toeliet beperkt werden tot een maal per dag.

De vaste deelnemers aan de briefings waren in elk geval alle leden van het team, eventueel aangevuld met niet tot het team behorende (technische) deskundigen. Meer incidenteel kon de briefing ook bijgewoond worden door de lokale korpschef of diens vervanger en/of de verantwoordelijke officier van justitie.

Doel van die bijeenkomsten was om met het team bij voortduring de algehele en actuele stand van het onderzoek te bespreken, de onderzoeksrichtingen en daarvan af te leiden opsporingslijnen uit te zetten c.q. bij te sturen en de dagelijkse operationele taken te verdelen. Daarbij kwamen in

³ In de 80-er jaren werd er fors bezuinigd op de politiebudgetten, waardoor er flink moest worden gesneden in bijzondere kosten, zoals overwerk, reis- en verblijfkosten en kosten voor maaltijden. Bij RBT's lag dat anders, omdat de afspraak gold dat alle bijzondere kosten exogeen werden vergoed. In 's-Gravenhage kwamen die kosten voor rekening van het korps waar het onderzoek werd uitgevoerd.

volstreekte openheid alle details voor iedereen (van het team) op tafel. Iedereen kwam desgewenst aan het woord (inspraak zowel als tegenspraak) en na een rondvraag werd iedereen geacht aan het werk te gaan.

§ 4.2.3 Administratie

De administratie van een RBT bestond globaal uit de volgende onderdelen:

- de schriftelijke werkopdrachten aan de hand waarvan de teamleden dagelijks uit te voeren taken kregen toebedeeld. Op basis van de teruggemelde resultaten werd door de teamleiding besloten welke resultaten al dan niet moesten worden vastgelegd in de vorm van een rapportage of een proces-verbaal van bevindingen;
- de verzameling door de afzonderlijke teamleden opgemaakte (tactische) processen-verbaal. Hieruit werd later (na aanhouding verdachte) een selectie gemaakt op basis van relevantie. Daarbij werd in de regel een tweedeling gemaakt: het zogenaamde stamproces-verbaal (opgemaakt door twee stafleden) bevatte een chronologische en objectieve opsomming van de feiten (toedracht misdrijf, onderzoeksrichting en resultaten). Voorts een verwijzing naar de onderbouwing in de nevenprocessen-verbaal. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de samenstelling van het onderzoeksdossier voor justitie berustte bij de teamleider;
- het technische proces-verbaal met situatiebeschrijving plus bevindingen van de plaats van het delict (PD), inclusief de foto's PD, eventuele keuzeconfrontatie en reconstructie;
- een personencartotheek waarin alle tijdens het onderzoek voorkomende namen werden opgeslagen met specifieke codering voor verdachten, getuigen en anderszins ingeschakelde of gehoorde personen;
- de verzameling tip-bladen (sporenbladen) met resultaten van onderzoek;
- de verzameling opgemaakte formulieren van het buurtonderzoek;
- het journaal. In het journaal (bijgehouden door de administrateur of een der stafleden) werd dagelijks verslag gedaan over de koers van het onderzoek en van eventuele bijzondere ontwikkelingen/gebeurtenissen daarin (bijvoorbeeld een reconstructie). Ook werd de verdere planning van het onderzoek daarin vermeld. De teamleiding bepaalde wat er in het journaal diende te worden opgenomen. Veelal een routinematige kwestie. Het journaal dat steeds voor alle teamleden toegankelijk was, diende mede als basis voor de ochtendbriefing. Het werd niet naar justitie gezonden. Wat aan de justitie te rapporteren was, gebeurde mondeling vanuit de teamleiding.

Enkele criteria:

Omdat het onderzoek meestal breed werd opgezet, bestond de kans dat bepaalde werkzaamheden en de daaropvolgende schriftelijke afwerking, achteraf niet voor het onderzoeksdossier voor justitie van belang waren.

Zo werden in verhoren vaak niet-relevante onderwerpen aan de orde gesteld, teneinde een relatie met een getuige of een verdachte op te bouwen. Deze zogenaamde "praatjes pot" werden vrijwel niet in het proces-verbaal van verhoor opgenomen.

De afweging of tijdens het onderzoek een proces-verbaal werd opgemaakt, dan wel dat kon worden volstaan met een mutatie in het journaal was dus zeker in het begin niet eenvoudig. Er school een groot risico in het niet opmaken van een proces-verbaal, vooral omdat in een veel later stadium de informatie toch zo belangrijk kon blijken, dat wel degelijk een proces-verbaal nodig was. In principe werd daarom in ieder geval van verhoren en ambtshandelingen proces-verbaal opgemaakt. Overleg hierover diende plaats te vinden met de teamleiding.

Binnen de teamleiding (dus niet door de verbalisant) werd uiteindelijk beslist welke processen-verbaal wel of niet naar de justitie werden gezonden. Uitgangspunt was steeds de vraag of het proces-verbaal relevant was voor zowel de plaatsgehad hebbende feiten als in relatie tot de aangehouden en voor te geleiden verdachte. Uiteraard behoorden hiertoe ook de voor de (ontkennende) verdachte ontlastende verklaringen en bevindingen.

Op mededeling van zich noemende helderzienden werd in de regel geen actie ondernomen.

§ 4.2.4 De "state of the art" van de opsporing

Vanaf 1973 werd de researchekennis uit de praktijk ook stelselmatig geïncorporeerd in de researchecursussen aan de researcheschool te Zutphen in de vorm van vele opleidingen voor tactische en specialistische rechercheurs en recherchechefs.

De recherschool ontwikkelde zich daardoor tot een instituut met een sterke band met de rechtepraktijk: wat nieuw en innovatief was werd ook nog eens twee à drie maal per jaar gepresenteerd aan de collega's uit het vak door middel van congressen en symposia. De praktijkervaring werd opgedaan op de eigen werkplek in de korpsen. Men bleef gewoonlijk binnen de rechte werkzaam, tenzij men op eigen verzoek overplaatsing aanvroeg naar een andere werkplek.

In het midden van de jaren tachtig begon de vraag naar rechteopleidingen zich explosief te ontwikkelen. Zo nam het aantal specialistische opleidingen in vijf jaar tijd toe van tien tot ongeveer dertig. Die toenemende vraag werd sterk ingegeven door een nieuwe visie van de destijds leidende politieautoriteiten en politiek op de toekomstige functie van de politie. Het rapport "Politie in Verandering" (eind jaren zeventig) zette in op een sterke vermaatschappelijking van de politie. Dus terug naar bewoner in de wijk! Wijkteams werden opgericht, het specialisme werd afgezworen en iedere politiemann/vrouw moest alles kunnen: van het opnemen van een (ernstige) aanrijding tot het onderzoeken van zwaardere delicten: de generale taakstelling. Echter: men kwam er achter dat de algemeen opgeleide politiefunctionaris hiervoor totaal niet geëquipeerd was. De Rechterschool kreeg in 1985 de opdracht dit gigantische probleem op te lossen. Binnen een tijdsbestek van vijf jaar moesten ongeveer 9.000 politieambtenaren met een generale taakstelling worden opgeleid. Gekozen werd voor een revolutionaire aanpak: samen met de politiekorpsen in de grootste steden en de rijkspolitie werd een vierweekse Recherche Basis Cursus (RBC) ontwikkeld ten behoeve van de "agent op straat" werkzaam in de surveillancedienst. De docenten voor deze vierweekse opleiding, afkomstig uit de praktijk, werden centraal getraind door de Rechterschool ("train de trainers") en de opleidingen werden vervolgens op een tiental plaatsen in het land decentraal verzorgd. Een opleiding overigens die bovendien gevuld werd met maatschappelijke thema's, die in dat tijdsgewricht politiek in de belangstelling stonden en meer gerelateerd waren aan de "zachte" kanten van de maatschappij: slachtofferhulp, (bestuurlijke) preventie en jeugdzorg. Het werd een succesvol miljoenproject, gefinancierd uit een speciaal regeringsproject Intensivering Samenwerking Politie (INSPOL) dat bedoeld was om de politie beter samen te laten werken met het oog op een eventueel komende regionalisering van de politie.

De impact van deze ontwikkeling was als volgt. Allereerst kon worden geconstateerd dat inderdaad zeer veel rechtewerk werd overgeheveld naar de agent, die een RBC-opleiding had gevolgd. In de tweede plaats viel op dat medewerkers die de RBC hadden gevolgd ook al snel werden ingezet op posities waar eerder als opleidingsniveau de uitgebreide primaire rechteopleiding was vereist (de professionele rechteur) terwijl dat juist niet de bedoeling was. Maar ook weer niet verwonderlijk: de prioriteit lag niet meer bij de vakopleiding voor de fulltime rechteur maar bij de RBC ten behoeve van de generalist. Op deze wijze ontstond naast de positieve impuls van de RBC in algemene zin, ook een negatief effect: het specialistisch vakniveau kwam onder druk te staan. Het RBC megaproject zette het totale opleidingsprogramma van de rechterschool zodanig onder druk dat de reguliere opleidingen er zwaar onder te lijden kregen: de afwijzingspercentages betreffende deze cursussen liepen op tot 60% à 70%. Te denken valt hierbij aan de volwaardige rechteopleiding voor de fulltime rechteur. Bovendien: alle innovatieve en creatieve kracht werd in die periode hoofdzakelijk gestopt in de (ontwikkeling van de) RBC en veel minder in de al bestaande opleidingen.

§ 4.3 Het functioneren van het RBT in het onderzoek Kolstee

§ 4.3.1 De organisatie en opstart van het RBT

De organisatie van het team was in handen van een hoofdinspecteur teamleider en een brigadier teamcoördinator, beiden uit Den Haag.⁴ De hoofdinspecteur teamleider was tevens hoofd van het bureau oud C en beschikte in die tijd niet over een vaste plaatsvervanger in dat bureau. Dit betekende dat hij, in afwijking van het gebruikelijke beeld bij een RBT, niet werd vrijgesteld voor dit onderzoek maar naast het RBT ook zijn dagelijkse beslommingen in Den Haag moest bijhouden. Hij kon zodoende niet bij voortduring aanwezig zijn bij dat onderzoek en moest daardoor ook veel van zijn taken overlaten aan de teamcoördinator.

De teamleiding belde de deelnemende korpsen af met het verzoek een of meer teamleden te leveren onder het medebrengen van een voertuig. Het lokale korps, Leidschendam dus, diende te

⁴ Het was in die tijd in Den Haag gebruikelijk een ervaren adjudant van het bureau Oud C als plaatsvervangend teamleider in het RBT op te nemen. Onduidelijk is, waarom dat in dit onderzoek niet gebeurd is.

zorgen voor huisvesting, administratieve en logistieke ondersteuning en de vergoeding van bijzondere opsporingskosten. Dat heeft geen problemen opgeleverd. Er bestond in 1986 in Den Haag geen lijst met "vaste" leden van het RBT, waardoor het aan de toeleverende korpsen werd overgelaten wie men aan een RBT liet deelnemen.⁵ Dientengevolge kende de leiding van het team vijf van de deelnemende rechercheurs van elders niet of nauwelijks. Zij had ook weinig invloed op de kwaliteit van de te leveren bijstand. Uit interviews blijkt dat in dit tijdsgewricht de hand werd gelicht met het oude uitgangspunt dat alleen vast aangewezen rechercheurs met een primaire rechercheopleiding en een behoorlijke recherche-ervaring mochten deelnemen aan een RBT. Zowel het toen opkomende ideaalbeeld van de politiefunctionaris met een generale taakstelling, de financiële aantrekkelijkheid van het werken binnen een RBT en het opdoen van ervaring door relatief onervaren rechercheurs, hadden invloed op het afwijken van de lang geldende ervaringsnorm.

Bevindingen

Zoals blijkt uit het proces-verbaal en gehouden interviews werden de leiding en het team tamelijk laat, pas in de loop van zaterdagochtend 23 augustus, gealarmeerd en aan het eind van die ochtend ingezet. Dit in tegenstelling tot de doelstelling van RBT's, namelijk zo spoedig mogelijk bijstand verlenen bij het onderzoek naar ernstige misdrijven. Hierdoor zijn, zowel op vrijdagavond, als op zaterdagochtend belangrijke uren verloren gegaan.

Op vrijdagavond werd wel een beroep gedaan op de technische recherche van 's-Gravenhage en een assistent van het Gerechtelijk Laboratorium, maar kennelijk niet op de inzet van het RBT. Er zijn op die avond al diverse getuigen gehoord, de op de PD aangetroffen situatie wordt redelijk uitvoerig beschreven en het technisch onderzoek op de PD is standaard te noemen.

§ 4.3.2 De samenstelling van het RBT

De teamleiding van het team werd geleverd door de gemeentepolitie Den Haag in de vorm van:
 één ervaren hoofdinspecteur teamleider;
 één ervaren brigadier, teamcoördinator, die door omstandigheden de rol van plaatsvervangend teamleider vervulde;
 één administratieve assistent van de Herkenningdienst (HKD);
 één technisch rechercheur en één fotograaf;
 één tactische rechercheur.

De navolgende korpsen leverden bijstand:

Brigadier-rechercheur	gemeentepolitie	Leiden
Hoofdagent rechercheur	“	“ Leiden
Hoofdagent rechercheur:	“	“ Leidschendam
Hoofdagent rechercheur	“	“ Leidschendam
Hoofdagent rechercheur	“	“ Wassenaar
Hoofdagent rechercheur	“	“ Rijswijk
Hoofdagent rechercheur	“	“ Zoetermeer
Hoofdagent rechercheur	“	“ Voorburg

Het grote aantal tactische rechercheurs dat niet afkomstig is van de gemeentepolitie 's-Gravenhage is opvallend, zeker gezien het feit dat dit korps zelf maar één tactische rechercheur leverde.

De gemiddelde leeftijd van de deelnemers aan het team is 37,5 jaar.

Van de acht tactische rechercheurs die bijstand leverden uit de omliggende korpsen verklaren er vijf tijdens de interviews dat dit hun eerste onderzoek is naar een kapitaal delict in RBT-verband. Van die vijf hebben er vier slechts drie jaar recherche ervaring in meer algemene zin. Enkelen hadden ook de in die tijd gegeven verkorte RBC gevolgd. Een aantal van hen verklaart dat zij ook een keer aan de beurt waren of aan de beurt wilden komen.

⁵ Uit het interview met C.v.P. S.Bloemsma, een van de RBT-leiders uit die tijd in Den Haag.

Bevindingen

De samenstelling van het team kan worden beoordeeld als relatief klein van omvang. De leiding was redelijk ervaren, hoewel er niet - zoals gebruikelijk - een adjudant/plaatsvervangend teamleider in was opgenomen. De tactische bijdrage van het gemeentelijk politiekorps 's-Gravenhage was mager en vooral de tactische bijstand uit omliggende korpsen kan als relatief onervaren worden gekenschetst. De toeleverende korpsen bepaalden autonoom wie zij afstonden en de tijdgeest deed afbreuk aan het gewenste niveau van kennis en ervaring. Dit alles tezamen brengt met zich mee dat niet kan worden gesproken van een kwantitatief en kwalitatief sterk en ervaren RBT.

§ 4.3.3 RBT-leiding/aansturing

Zoals gezegd bestond de teamleiding uit redelijk ervaren mensen, die leiding gingen geven aan diverse bekende, onbekende en in vier gevallen aan onervaren tactische rechercheurs. Het team werd door de leiding verdeeld in ten minste vier koppels van tactische rechercheurs, daarbij werd gekeken naar herkomst en ervaring. Bij aanvang van het onderzoek werd gewerkt met vaste koppels die met diverse deeltaken werden belast. Naarmate het onderzoek vorderde varieerde de samenstelling van de koppels meer, al naar gelang de wijziging in verhoorkoppels en de uit het onderzoek voortvloeiende gedifferentieerde werkzaamheden die moesten worden uitgevoerd.

De aansturing gebeurde in eerste instantie frequent tijdens de dagelijkse briefings en de-briefings. Uit de interviews komt het beeld naar voren waarin de teamleider wel aanwezig was op briefings, maar dat voornamelijk de teamcoördinator de dagelijkse werkzaamheden verzorgde. Daarin werden de werkopdrachten verstrekt en bij terugkomst werden de resultaten globaal besproken. De teamleiding bepaalde vervolgens zelf welke vervolgonderzoeken of nieuwe opsporingslijnen daarna moesten worden uitgevoerd. De hoofdinspecteur/teamleider zelf werd door de meeste leden van het team niet frequent en zeker niet voortdurend in het onderzoek waargenomen. De teamleiding zorgde er voor dat de leiding van het korps Leidschendam betrokken bleef bij het onderzoek door deze uit te nodigen voor briefings of deze tussentijds bij te (laten) praten. Nergens is gebleken dat leidinggevend van het lokale korps een inhoudelijke bijdrage in het onderzoek hadden. Uit krantenknipsels blijkt echter wel, dat de plaatsvervangend korpschef in dit onderzoek diverse malen de perscontacten onderhield.

Daarnaast zorgde de teamleiding er voor dat van tijd tot tijd de zaakofficier van justitie werd bijgepraat. Dit gebeurde meestal door de teamleider, maar soms ook door de teamcoördinator, vooral op momenten waarop er bijzondere bevoegdheden nodig waren. Door de officier van justitie werd niet of nauwelijks deelgenomen aan de briefings en deze heeft weinig sturing aan het onderzoek gegeven.

Bevindingen

De teamleider was in tegenstelling tot wat ook in die tijd gebruikelijk en gewenst was, niet vrijgesteld voor het RBT-onderzoek, maar moest zijn aandacht verdelen tussen dit onderzoek en zijn besloemingen bij het bureau oud C van de gemeentepolitie 's-Gravenhage. De adjudant plaatsvervangend teamleider was niet aanwezig. Noch de teamleider noch de officier van justitie was actief sturend zichtbaar.

Deze wijze van acteren deed afbreuk aan de doelstelling van een RBT, waarin leiding en uitvoering gedurende het gehele onderzoek fysiek samenwerken om een ernstig misdrijf professioneel te onderzoeken. Daarbij moet in beschouwing worden genomen dat door de geschetste omstandigheden onevenredig veel werk op de schouders van de teamcoördinator is terecht gekomen, die daardoor tevens de functie van plaatsvervangend teamleider vervulde.

§ 4.3.4 Informatieoverdracht en communicatie

Uit de interviews komt het beeld naar voren van een team dat de eerste dagen na de start van het onderzoek tweemaal daags communiceerde door tijdens de briefings en de-briefings de stand van zaken door te nemen, de uit te voeren onderzoeken vast te stellen, het werk te verdelen en aan het eind van de dag de resultaten van het werk te bespreken. Over de toegang tot de geproduceerde stukken lopen de beelden uiteen. Velen weten zich niet te herinneren dat er een journaal werd bijgehouden en dat het onderzoeksdossier voor teamleden ter inzage aanwezig was. Het lijkt er op dat het gebruik daarvan aan het initiatief van de verschillende koppels zelf werd overgelaten. De

meeste teamleden zeggen dat ze noch de tussentijds opgemaakte processen-verbaal, noch het onderzoeksdossier voor justitie hebben gelezen. Naarmate het onderzoek vorderde werd de frequentie van de communicatie minder en zeker na de aanhouding van Post ontstaat het beeld dat de verschillende koppels los van elkaar opereerden. De inhoud van de afgenomen verhoren werd volgens enkelen wel tijdens de ochtendbriefings besproken, maar dat leidde niet tot enige vorm van coördinatie door de teamleiding. Ook tussen de verschillende verhoorkoppels (minimaal vier in getal) was geen sprake van afstemming of overdracht van kennis uit de voorafgaande verhoren. Diegenen die aan een der verhoren hebben deelgenomen geven aan dat zij tijdens die momenten niet wisten wat de anderen in die verhoren hadden gedaan. De verhoren van Post werden door de leiding niet voorbereid. Dat werd aan de diverse verhoorkoppels zelf overgelaten. Van verhoorplannen was geen sprake. Uit de door Post afgelegde verklaringen, maar ook uit diverse interviews met betrokkenen bij de verhoren is gebleken dat daderkennis in de verhoren is ingebracht, onder meer door haar foto's van de kascheques te tonen en haar te confronteren met het feit dat er betaalcheques van de Nutsspaarbank waren aangetroffen. Het inbrengen van daderinformatie in de verhoren werd niet expliciet in overleg met de teamleiding gepland, maar min of meer aan de prudentie van de verhoorkoppels overgelaten. Dit werd niet transparant vastgelegd.

Bevindingen

De informatieoverdracht en communicatie binnen het team blijken door de teamleden verschillend beoordeeld te worden. Uit de interviews komt het beeld naar voren dat er volgens sommigen zeker in het begin sprake was van een frequente informatie-uitwisseling, maar dat deze niet leidde tot herkenbaar nieuwe onderzoeksscenario's. Naarmate het onderzoek vorderde wordt in toenemende mate afbreuk gedaan aan professionele standaards voor informatieoverdracht en onderzoekscoördinatie. Zeker de periode waarin de verhoren van Post plaatsvonden, kan worden gekenmerkt als rommelig. Zo worden de eerste drie verhoren zonder voorbereiding uitgevoerd door twee rechercheurs die beiden voor het eerst in een RBT deelnamen.

Dit staat haaks op de professionele standaard voor verhoor, waarbij niet naar rang of status wordt gekeken maar naar ervaring en geschiktheid. Het frequent wisselen van verhoorkoppels doet daar ook afbreuk aan omdat daardoor het smeden van een band met de verdachte niet bepaald wordt bevorderd. Ook de informatie-uitwisseling heeft daar zwaar onder geleden, enerzijds omdat er nauwelijks sprake was van voorbereiding en coördinatie door de leiding en anderzijds omdat een gestructureerde vorm van overdracht van kennis uit de verhoren tussen de wisselende koppels ontbrak. Daarnaast woonden de verhoorders de briefings niet altijd bij, waardoor zij niet of niet steeds goed op de hoogte waren van de vorderingen in het onderzoek. Uit de interviews komt het beeld naar voren van het wanhopig zoeken naar een koppel dat bij de verdachte een snaar kon raken om haar aan het praten te krijgen. Er werd niet planmatig omgegaan met het inbrengen van daderwetenschap en men was daar niet alert op.

§ 4.3.5 Communicatie met de media.

Uit een overzicht met berichten uit de media blijkt dat de communicatie werd onderhouden door de toenmalige plaatsvervangend korpschef van Leidschendam en valt op dat er in de berichtgeving naar de pers, kort na de ontdekking van het misdrijf en voordat er zicht op een verdachte was, ruimhartig werd omgesprongen met kennis die vooral de dader moet hebben gehad. Enkele quotes uit de aan de media in dat stadium verstrekte en gepubliceerde informatie:

- Een kennis was verontrust geraakt omdat de telefoon aanvankelijk niet werd opgenomen en vervolgens alsmaar in gesprek leek te zijn;
- De gewurgde vrouw lag keurig aangekleed op de grond in de huiskamer;
- In het huis was geen enkel spoor van een worsteling;
- De flat zag er keurig opgeruimd uit, geen enkele la of kast stond open;
- Zelfs de sieraden van de weduwe waren nog gewoon aanwezig;
- We weten uit de sectie dat de vrouw is gewurgd;
- Niets wees op braak en evenmin zijn er aanwijzingen dat er naar kostbaarheden of iets dergelijks is gezocht;
- Uit het huis van de vrouw die op 22 augustus werd gewurgd blijkt 800 gulden te zijn verdwenen;
- Het geld werd twee dagen voor haar dood als altijd door een kennis van de bank gehaald, deze heeft het opgeborgen in een kastje.

Bevindingen

Dat de (plaatsvervangend) korpschef van het korps waar het onderzoek plaatsvond optrad als perscontact was in die tijd niet ongebruikelijk. Echter, niet kan worden vastgesteld dat dit in het onderhavige onderzoek geschiedde in goed overleg met de teamleiding. Hij gaf daarbij informatie prijs die kan worden beschouwd als daderinformatie. Dat optreden is niet alleen weinig professioneel binnen RBT-standaards, maar kan ook geleid hebben tot kennisneming van daderinformatie door Post.

§ 4.3.6 Werkwijze (kennis, ervaringsniveau, professionaliteit)

Het beeld dat uit de interviews naar voren komt met betrekking tot het functioneren van het RBT is niet altijd eenduidig. Dit kan mede worden veroorzaakt door de 21 jaar die inmiddels zijn verstreken, maar ook door de persoonlijke ervaring en waardering van betrokkenen voor het werken in een tamelijk hiërarchisch aangestuurd RBT. De Haagse kern van het RBT was ervaren, kende elkaar en kon met elkaar goed door een deur. De leden van korpsen van elders waren deels ervaren in het algemene researchwerk, een enkeling ook in een onderzoek naar een kapitaal delict, maar hadden weinig tot geen ervaring in het werken binnen een RBT.

De meesten herinneren zich het werken binnen het RBT als plezierig en professioneel, met veel waardering voor de teamcoördinator. Enkele anderen delen die mening niet. Hoewel opvalt dat objectief gezien in dit RBT de hoofdmoot werd gevormd door tactische rechercheurs die niet uit Den Haag kwamen, vinden zij dat de Haagse bezetting binnen het team zich te superieur en dominant opstelde. Sommigen herinneren zich een goede communicatie, waarbinnen de briefing en de-briefing een belangrijke rol speelden. Daarbij werd veel informatie uitgewisseld en werd men in de gelegenheid gesteld relevante stukken in te zien. Daaruit komen echter geen beelden naar voren van scherpe discussies over te volgen alternatieve strategieën of researchlijnen.

Enkele anderen herinneren zich de briefings vooral als momenten waarop de leiding werkbriefjes uitdeelde, waarin de taken per dag voor de verschillende researchkoppels stonden beschreven. Parool was daarbij: taak uitvoeren en verder weinig discussie. Ook de de-briefing werd ervaren als een eenzijdig communicatiemiddel, waar je aan het eind van de dag je briefje weer inleverde. Vrijwel niemand herinnert zich ooit het hele onderzoeksdossier te hebben ingezien.

Daarnaast bestond bij enkelen de indruk dat er te vroeg tot aanhouding werd overgegaan, omdat nog niet alles goed en breed was uitgerechercheerd. De onvrede over het functioneren van het team werd binnen het RBT echter niet geuit. Enerzijds omdat de Haagse leiding die onvrede bepaald niet zou waarderen, anderzijds omdat de minder tevreden het niet als hun verantwoordelijkheid zagen om kritiek te uiten op het onderzoek.

Wat in het oog springt is, dat de meeste geïnterviewden zich herinneren dat zij alle geschreven verklaringen die zij in concept elders opnamen na terugkeer aan het bureau in proces-verbaalvorm uitwerkten, waarna die processen-verbaal aan het dossier werden toegevoegd. De verbazing bij een aantal was dan ook groot toen zij van het driemanschap vernamen dat een aantal van die verklaringen niet in het onderzoeksdossier voor justitie bleken te zijn opgenomen.

Bevindingen

Op zaterdag 23 augustus startte het team een breed onderzoek, waarbij alles uit de kast lijkt te zijn gehaald. Er was toen sprake van een voortvarende en intensieve aanpak en het uitlopen van diverse opsporingslijnen, die overigens specifiek waren toegespitst op het onderzoek naar doodslag of moord. Die brede aanpak van stond af aan is kenmerkend voor een goede start van de aanpak van een kapitaal delict door een RBT. In schril contrast daarmee staat het weinig voortvarende, ongestructureerde en het matig geregistreeerde vervolg daarvan.

Bij de beschouwing van de globale informatie-uitwisseling tijdens de briefings, moet rekening gehouden worden met het gegeven dat briefings en de-briefings in die tijd in Leidschendam niet werden gehouden in de gestructureerde en gecoördineerde vorm die thans gebruikelijk is, maar meer waren bedoeld als momenten waarop informatie mondeling werd uitgewisseld en het werk door de leiding werd verdeeld.

§ 4.3.7 Externe druk op het team

Externe druk of tijdsdruk wordt door een aantal betrokkenen niet vermeld. Er zijn ook betrokkenen die die druk wel gevoeld hebben, vooral omdat er destijds in de landelijke pers ruim publiciteit is gegeven aan deze zaak waardoor in het bejaardentehuis en omgeving toch wel onrust was ontstaan. Een van de teamleden vertelt in het kader van het buurtonderzoek dat het moeite en dus ook tijd kostte om het vertrouwen van buurtbewoners te winnen. Ook was het algemene gevoel in die tijd dat een RBT wel iets te onderzoeken moest hebben om aan het werk te kunnen blijven. Na op dood spoor te zijn beland zat er immers niets anders op dan het team langzaam af te bouwen. Daarbij speelde wellicht mee dat in 's-Gravenhage de kosten voor het RBT voor rekening kwamen van het korps waar het onderzoek werd uitgevoerd. Ook de leiding van het team kende dat gevoel en zorgde ervoor dat de teamleden voortdurend een dagtaak hadden aan het doen van nader onderzoek.

Bevindingen

Op grond van de informatie van het driemanschap op basis van de interviews en het dossier kan niet worden vastgesteld dat er sprake was van zodanige druk dat geconstateerde onvolkomenheden daardoor zouden kunnen worden verklaard.

§ 4.3.8 Tegenspraak, kritische blik

Er was op woensdag 3 september een collectieve schrijfproef gehouden, waarbij bleek dat Post een zenuwachtige indruk maakte en over haar hele lichaam begon te trillen. Na bestudering van het vergelijkingsmateriaal concludeert de schrijfkundige dat in het handschrift van Post een aantal overeenkomsten in algemene kenmerken, van schools handschrift, worden aangetroffen. Uit de interviews blijkt dat alle betrokkenen in het RBT dachten dat de schrijfproef een identificatie opleverde en dat Post de enige was die daaraan voldeed. Uit andere interviews komt daarentegen naar voren dat er drie personen geselecteerd werden voor een specifieke schrijfproef. Dit gebeuren is niet in het proces-verbaal opgenomen, evenmin als het resultaat daarvan.

Uit de interviews blijkt dat vrijwel alle verbalisanten het erover eens waren dat de gronden voor de aanhouding van Post bepaald dun genoemd konden worden. Dit vooral omdat er naast de schrijfproef onderzoeken waren verricht op de PD, naar de buurt en de relaties van het slachtoffer, naar het alibi van Post en naar mogelijkheden van herkenning van haar door getuigen. Daaruit was geen enkele aanwijzing naar voren gekomen die wees op betrokkenheid van Post bij het gepleegde misdrijf.

Voor het overige kan worden vastgesteld dat Post paste in het beeld van een mogelijke verdachte omdat er geen braaksporen in de woning waren aangetroffen en het interieur na het misdrijf ordentelijk werd achtergelaten. Post kende het slachtoffer en zij had immers op de middag van het misdrijf tussen 15.00 en 16.00 uur het slachtoffer nog bezocht.

In dit licht gezien is het opmerkelijk dat door de meeste teamleden gedurende het gehele onderzoek tot aan haar eerste bekentenis op de avond voor haar voorgeleiding nauwelijks werd getwijfeld aan de betrokkenheid van Post bij het gepleegde misdrijf. Het feit dat zij was aangehouden op voornoemde gronden was volgens velen voldoende om niet aan haar betrokkenheid te hoeven tornen. Enkel daarentegen kenden wel degelijk twijfels of vonden dat het onderzoek te kort en/of niet diepgaand genoeg werd uitgevoerd, maar hebben dat destijds niet ter sprake gebracht. Uit de interviews is op dit punt gebleken dat er volgens sommigen wel ruimte was voor kritische bijdragen gedurende de briefings, terwijl anderen daaraan twijfelen omdat dit door de Haagse kern niet op prijs zou worden gesteld.

Bevindingen

Hoewel georganiseerde tegenspraak in de tijd van het onderzoek een nog onbekend fenomeen was, stelt het driemanschap vast dat er binnen het RBT geen discussies werden gevoerd die hebben geleid tot correctie van het gevormde beeld. Daarvan is uit de stukken en de vele gehouden interviews nauwelijks gebleken. Niemand heeft de vermeende identificatie van Post middels de schrijfproef tot de juiste proporties teruggebracht. En hoewel vrijwel iedereen erkende dat de bewijspositie tot op de dag van de voorgeleiding zeer dun was, uit slechts een enkeling in diens interview achteraf enige twijfel aan het ouderschap van Post.

Deze collectieve beeldvorming kan verklaren waarom er na de bekentenissen van Post geen technische en tactische mogelijkheden meer worden benut om haar verklaringen te verifiëren en geen andere onderzoeksrichting meer is bewandeld, hoewel deze in de Veira zaak zeker nog voorhanden lag.

Hoofdstuk V

Het tactisch onderzoek

§ 5.1 Algemene opmerkingen

Hoewel de tactische mogelijkheden die in het onderzoek naar de materiële waarheid destijds konden worden benut, niet expliciet worden beschreven, is het wel van belang erop te wijzen dat niet alleen de bestuurlijke/organisatorische context ingrijpend is gewijzigd, maar dat ook de tactische en technische mogelijkheden sinds 1986 een grote ontwikkeling hebben doorgemaakt. Hierbij valt te denken aan beschikbaarheid van mobiele communicatieapparatuur, maar ook aan de invoering van de computer met de bijbehorende programmatuur. Dat laatste heeft het mogelijk gemaakt analyses te maken van complexe gegevensbestanden, relatieschema's, tijdlijnen en registers, die gemakkelijk en snel voor eenieder toegankelijk zijn en waardoor informatieoverdracht ingrijpend is vereenvoudigd.

Door middel van tekstverwerking is het mogelijk geworden documenten snel en eenvoudig te kopiëren, te verbeteren en te verzenden, hetgeen eveneens de communicatie binnen een team aanzienlijk heeft vereenvoudigd en versneld. Dit neemt niet weg, dat ook destijds al een grote ontwikkeling was doorgemaakt in de mogelijkheden die het "recherchehandwerk" bood. Daaraan is al eerder in dit rapport aandacht besteed.

Heel praktisch betekende dit, dat er veel kennis beschikbaar was over de aanpak van kapitale delicten, zoals de wijze waarop verhoren van een verdachte ingericht moesten worden, teneinde tot een goed resultaat (waarheidsvinding) te komen, over de inrichting en beveiliging van een plaats delict, over de registratie en vastlegging van onderzoeksresultaten, over de juiste wijze om Oslo-confrontaties te verrichten, de manier waarop een buurtonderzoek moest worden aangepakt en verantwoord, hoe een tijdlijn kon worden opgesteld, hoe alibi's gecontroleerd moesten worden en het grote belang van reconstructies. Veel van deze kennis was vastgelegd in de Dienstvoorschriften en Bijzondere Richtlijnen en deze werden ook stelselmatig geïncorporeerd in de opleidingen aan de recherschool.

§ 5.2 Tactisch onderzoek, de eerste fase, de eerste uren na de ontdekking van het overleden slachtoffer

§ 5.2.1 Tijdlijn

Een tijdlijn wordt over het algemeen in een vroeg stadium in opsporingsonderzoeken naar kapitale delicten ingezet om gebeurtenissen in de tijd te zetten, verklaringen te toetsen, veronderstellingen expliciet te maken, mogelijkheden en onmogelijkheden zichtbaar te maken, daderwetenschap uit te lichten en vast te leggen hoeveel tijd cruciale handelingen geleverd moeten hebben.

Noch uit het dossier noch uit de interviews is gebleken dat in het onderzoek naar de dood van het slachtoffer een tijdlijn is gehanteerd voor het vastleggen van de belangrijke tijdstippen. Dat betekent dat achteraf niet meer kan worden nagegaan in hoeverre het RBT destijds een aantal belangrijke vragen in het onderzoek beantwoord heeft en van welke veronderstellingen men is uitgegaan. Zo is nu niet meer na te gaan hoe het tijdstip van overlijden is vastgesteld, of er gekeken is hoeveel tijd nodig was om van Leidschendam via Nootdorp naar Den Haag te rijden en of is uitgezocht hoe lang iemand erover doet om van de woning van de laatste cliënte van Post naar de woning van het slachtoffer te komen.

Met name het kennelijk aangenomen tijdstip van overlijden is van groot belang geweest in het onderzoek. Weliswaar blijkt uit het Recherche Informatie Bulletin nummer 33, van 6 september 1986, een landelijk opsporingsbulletin ten behoeve van lopende opsporingsonderzoeken, dat het tijdstip van overlijden gelegen zou kunnen zijn tussen 16.00 en 19.00 uur, maar uit het verdere onderzoek blijkt niet dat die wetenschap verderop in het onderzoek van invloed is geweest. Het aangenomen tijdstip is bepalend geweest voor de conclusie dat Post mogelijk geen volledig sluitend alibi had.

§ 5.2.2 Reconstructie

Ook het instrument van een reconstructie van de gebeurtenissen of delen daarvan vormt in alle fases van een opsporingsonderzoek een krachtig hulpmiddel, niet alleen om gebeurtenissen in de

tijd te zetten, maar ook om vooronderstellingen en scenario's te toetsen en verklaringen op hun betrouwbaarheid te controleren. Blijkens het dossier en de gehouden interviews is er in geen enkele fase van het onderzoek sprake geweest van een reconstructie.

§ 5.2.3 Het tactisch onderzoek op de plaats van het delict

Voordat de technische recherche op de plaats van het delict aankwam was de situatie daar verstoord door de mensen die aanwezig waren geweest bij het ontdekken van het lichaam. Voor het verdere technische en tactische onderzoek is het van groot belang vast te stellen hoe de situatie ter plekke was op het moment van het aantreffen van het lichaam.

Direct nadat de eerste verbalisant ter plekke was gekomen heeft hij ervoor gezorgd dat de woning bewaakt werd, zodat geen onbevoegden de plaats van het delict zouden kunnen betreden. Bovendien is in het proces-verbaal vastgelegd wie in de woning van het slachtoffer zijn geweest tijdens en vlak na het ontdekken van het lichaam en voordat de technische recherche de woning betrad.

In het proces-verbaal, opgemaakt door de verbalisant die het eerst ter plekke was, is een korte beschrijving van de plaats van het delict opgenomen, met een korte verklaring van de aanwezigen, de waarnemend huisarts, een kennis van het slachtoffer, een bejaardenverzorgster van Horst en Vliet en de plaatsvervangend huismeester. De zaakwaarnemer, die door de plaatsvervangend huismeester telefonisch is gewaarschuwd en zich 's avonds bij de woning van het slachtoffer meldt, wordt verwezen naar het politiebureau en hij wordt daar ook dezelfde avond nog gehoord.

De volgende dag, 23 augustus 1986, zijn de genoemde personen nogmaals, uitvoeriger gehoord. Door die beslissing, de betrokkenen direct te verhoren en de volgende dag uitvoerig nogmaals te verhoren, is de situatie ten tijde van het ontdekken van het lichaam tamelijk transparant in beeld gebracht. De volgende punten zijn vastgelegd:

- het was warm in de kamer, een van de aanwezigen opent daarom een balkondeur;
- de huisarts constateerde dat het lichaam nog warm was;
- de wandelstok wordt schuin over het onderlichaam aangetroffen en in de keuken gezet;
- het gezicht van het slachtoffer is schoongemaakt met twee theedoeken uit de woning;
- er is een laken van het bed gehaald om over het lichaam te leggen;
- de salontafel is verschoven;
- de hoorn van de telefoon lag naast de haak en is er weer opgelegd;
- er zijn met de telefoon diverse telefoongesprekken gevoerd;
- de bril van het slachtoffer is van haar hoofd gehaald en weggelegd;
- er is gerookt door een van de betrokkenen in de kamer waar het slachtoffer lag;
- het slachtoffer had haar pantoffels nog aan;

In het technisch onderzoek wordt dat beeld verder gecompleteerd.

Van de getuigen die op de PD zijn geweest zijn ook vingerafdrukken afgenomen.

Op basis van de aangetroffen situatie in de woning van het slachtoffer, ontstaat in de eerste fase van het onderzoek al het vermoeden dat het misdrijf door een bekende van het slachtoffer zou moeten zijn gepleegd. Er zijn namelijk geen braaksporen aangetroffen en de woning maakte een nette indruk als was zij niet doorzocht.

Het procesdossier bevat een proces-verbaal waarin de aankomst van de zaakwaarnemer van het slachtoffer bij haar woning wordt beschreven. Hij maakte bij aankomst een opgewekte indruk en rook naar alcoholhoudende drank. Hij was er op dat moment nog niet van op de hoogte dat er sprake was van een misdrijf. Zijn verklaring omtrent zijn bezigheden die dag is nagetrokken bij zijn toenmalige vriendin. Er blijkt niet of dit aanleiding heeft gegeven tot nader onderzoek. Overigens heeft hij zelf in het interview met het Puesto-team te kennen gegeven dat hij geen alcohol drinkt. Uit zijn verklaring in het dossier blijkt dat hij toen verklaard heeft drie glazen wijn te hebben gedronken, hetgeen werd bevestigd door zijn toenmalige vriendin.

§ 5.2.4 Bevindingen

Gedetailleerd kijkend naar die eerste uren kan geconstateerd worden dat die eerste uren adequaat gebruikt zijn om de situatie ter plekke, voorafgaand aan de komst van de technische recherche, in beeld te brengen.

Constateringen, die in de loop van het onderzoek belangrijke elementen zouden kunnen vormen, bijvoorbeeld in de vorm van daderwetenschap, zijn in een proces-verbaal vastgelegd en aan alle teamleden kenbaar gemaakt.

Al in hoofdstuk III is geconcludeerd dat twee onderzoeksresultaten uit deze eerste uren sterk doorwerken op de richting van het opsporingsonderzoek.

De veronderstelling dat het tijdstip van overlijden tussen 18.30 en even na 19.00 uur zou moeten liggen en de aanname dat het misdrijf of de misdrijven door een bekende gepleegd zouden moeten zijn.

Gebruikelijke technieken, zoals het gebruik maken van een tijdlijn, het opvragen van telefoongegevens en een reconstructie van het onderzochte misdrijf en onderdelen daarvan zijn ongebruikt gebleven, waardoor deze aannames niet werden geverifieerd.

§ 5.3 Tactisch onderzoek, de tweede fase, de fase van oriëntatie op de omgeving

§ 5.3.1 Het buurtonderzoek

Het buurtonderzoek vormt in veel onderzoeken, samen met het onderzoek op de plaats van het delict, de basis voor het verdere opsporingsonderzoek. Dit onderzoek kan aanknopingspunten bieden voor verder onderzoek in de omgeving van het slachtoffer of naar gesignaleerde personen in de omgeving.

Er is in dit geval een buurtonderzoek gedaan. Van een dergelijk onderzoek wordt kort melding gemaakt in het stamproces-verbaal. Waarom en hoe dit buurtonderzoek heeft plaatsgevonden is niet expliciet verantwoord, maar uit de beschikbare documenten en de interviews blijkt dat men met buurtbewoners heeft gesproken en dat men hen heeft gevraagd bijzondere waarnemingen bij de politie te melden. Uit de interviews van het driemanschap is daarnaast gebleken dat een aantal verbalisanten zich de eerste dagen van het onderzoek specifiek heeft beziggehouden met het bezoeken van de bewoners van Duivenvoorde. De leden van het RBT vertelden dat zij hun bevindingen op papier zetten en 's avonds bij de briefing aan de teamleiding overhandigden, maar dat zij, als zij geen relevante informatie kregen, geen proces-verbaal opmaakten, tenzij de teamleiding daartoe alsnog opdracht gaf.

In het procesdossier is geen proces-verbaal van dit buurtonderzoek aangetroffen.

Naast deze actieve benadering van buurtbewoners is ook, door middel van een pamflet, aan buurtbewoners gevraagd informatie te verstrekken als men iets of iemand had waargenomen in de flat die daar niet hoorde of als men informatie had die betrekking had op de persoonlijke omstandigheden van het slachtoffer.

Er zijn in het proces-verbaal twee verklaringen opgenomen van getuigen die zeggen dat zij reageren op de oproep in de media of op het verspreide pamflet. Deze getuigen worden op 26 augustus gehoord en zij verklaren allebei, overigens afzonderlijk van elkaar, dat zij op 22 augustus 1986 rond 18.30 uur twee mannen in de flat hebben gesignaleerd die zij niet kenden. Zij geven allebei signaleringen van de door hen gesignaleerde mannen. Naar aanleiding van de verklaring van één van hen zijn compositietekeningen gemaakt. Of met die compositietekeningen verdere opsporingshandelingen zijn verricht blijkt niet uit het proces-verbaal. Ook de geïnterviewde verbalisanten konden zich dat niet meer herinneren. Aan beide getuigen is een groot aantal politiefoto's getoond, maar geen van beiden kon daaruit een van de gesignaleerde mannen herkennen. In het proces-verbaal is niet verantwoord welke foto's aan deze getuigen getoond zijn (er bevindt zich overigens wel een lijst met fotonummers - die niet te herleiden zijn tot specifieke verdachten - in het proces-verbaal; een verdachtenlijst in verband met het tonen van foto's aldus het proces-verbaal).

Niet als gevolg van het buurtonderzoek, maar gehoord in het kader van hun aanwezigheid bij het aantreffen van het lichaam, verklaren de huismeester en de kennis van het slachtoffer die hem vergezelt, over een door hen gesignaleerde persoon. Voordat zij naar de woning van het slachtoffer gaan, zien zij een jongeman uit de lift stappen. Zij geven een signalement van deze jongeman en uit hun verklaringen blijkt dat deze jongen waarschijnlijk een familielid is van een van de bewoners. Het bewuste familielid is niet zichtbaar getraceerd in het dossier. De man van de kennis, die beneden in de hal op zijn vrouw staat te wachten, meldt dat hij een persoon uit een gang ziet komen en in een Mercedes ziet stappen. Ook hij geeft een signalement. Er zijn in het dossier geen verslagen van opsporingshandelingen opgenomen naar aanleiding van deze verklaringen maar uit de interviews blijkt dat daarop wel actie is ondernomen. Uit een van de interviews is ook naar voren gekomen dat er onderzoek is gedaan naar een oudere man, die regelmatig contacten had met in het bejaardencomplex wonende vrouwen. Het resultaat van deze onderzoeksactiviteiten is niet in het dossier terug te vinden.

Een ander punt van aandacht in dit verband is de eerste verklaring van Post. Zij vertelt in die eerste verklaring dat er rond 15.30 uur, toen zij zich in de woning van mevr. Kolstee bevond, aan de deur werd gebeld door een vrouw die zei dat zij van de Stichting Duivenvoorde was en dat zij iemand wilde bezoeken. Post probeerde de vrouw te helpen, maar de vrouw hield dat af en zei dat zij naar de brievenbussen in de hal zou gaan. Post geeft een gedetailleerd signalement en zegt dat zij de vrouw eventueel zou kunnen herkennen. Uit het proces-verbaal en uit de interviews blijkt niet dat er met deze informatie iets is gedaan.

§ 5.3.2 Onderzoek naar de omgeving van het slachtoffer

Over de persoon van het slachtoffer was van meet af aan bekend dat zij slecht ter been was en met een stok liep. Verder was duidelijk dat zij een teruggetrokken leven leidde en dat ze de laatste maanden niet meer buiten was geweest. De hulp die zij nodig had werd haar in ieder geval verleend door bejaardenverzorgsters van de Stichting Horst en Vliet. Zij werd ook wekelijks geholpen door een kennis en er was een zaakwaarnemer die haar financiën regelde en haar gemiddeld eenmaal per week, voornamelijk op donderdag bezocht. Zij was weduwe, had geen kinderen en haar zaakwaarnemer was haar enige erfgenaam. Volgens het dossier had ze nog wel neven en nichten.

Het RBT heeft de omgeving van het slachtoffer deels in beeld gebracht, maar van een gestructureerd relatieonderzoek is in het proces-verbaal en in de interviews niet gebleken. Ook in deze fase is blijkens het dossier en de interviews geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid ingaande of uitgaande telefoongesprekken te traceren, zodat het RBT in het verdere onderzoek geen kennis had van de telefonische contacten van het slachtoffer in de laatste uren of dagen van haar leven en deze kennis niet heeft kunnen betrekken bij het bepalen van verdere onderzoeksrichtingen.

§ 5.3.2.1 Horst en Vliet

De zorg voor de bewoners van Duivenvoorde werd georganiseerd door de stichting Horst en Vliet, die diverse bejaardenverzorgsters in dienst had. Zowel leidinggevend van die stichting als de bejaardenverzorgsters vormden mogelijk een bron van informatie over het slachtoffer en haar omgeving. In het proces-verbaal zijn geen getuigenverklaringen opgenomen van leidinggevend of werknemers van Horst en Vliet, anders dan degenen die op de PD zijn geweest, hoewel tijdens de interviews is gebleken dat onderzoekers uit het RBT wel met werknemers, bejaardenhulpverleners en leidinggevend van Horst en Vliet hebben gesproken. Een aantal werknemers vertelt dat zij verhoord zijn door onderzoekers van het RBT, maar dat zij nooit een schriftelijke versie van hun verklaringen hebben gezien of ondertekend. Verder blijkt uit de interviews dat de contacten van de onderzoekers met de leidinggevend van Horst en Vliet, gericht waren op het vinden van de handtekening van Post, in de periode van het overlijden van mevr. Veira en in de periode van het overlijden van het slachtoffer. Geen van de leidinggevend kan zich herinneren dat er sprake is geweest van een getuigenverhoor.

Uit het proces-verbaal blijkt dat acht van de werknemers van Horst en Vliet, waaronder Post, vrijwillig hebben meegedaan aan het schriftkundig onderzoek. Van die acht personen zijn ook vingerafdrukken afgenomen. De selectie van deze acht personen is niet in het proces-verbaal verantwoord. De vraag naar de criteria die voor deze selectie zijn gehanteerd, kon ook door de geïnterviewde verbalisanten niet meer worden beantwoord. De teamcoördinator ging ervan uit dat aan de hand van een lijst van Horst en Vliet was vastgesteld wie de werknemers waren die toegang hadden tot de woning van het slachtoffer. In het proces-verbaal is niet aangegeven in hoeverre destijds nader onderzoek is gedaan naar het sleutelbeleid bij Horst en Vliet of naar ander personeel dan de bejaardenhulpverleners dat toegang zou kunnen hebben tot de bejaardenwoningen. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan schoonmaakpersoneel, verzorgers van "tafeltje dekje" of wijkverpleegkundigen. Er blijkt ook niet van een gericht onderzoek naar de toegankelijkheid van de woningen. De hal en de liften naar de woningen waren zonder enig toezicht vrij toegankelijk. In dit verband verdient ook opmerking dat Post verklaard heeft dat zij de deur van de woning van het slachtoffer wel eens op een kier liet staan als zij even boodschappen ging doen omdat zij, noch het slachtoffer zelf, over een passende sleutel beschikte. Daarnaast is uit de interviews gebleken dat Horst en Vliet niet alleen bejaardenhulpverleners zoals Post in dienst had, maar ook huishoudelijke hulpverleners. Tevens had Duivenvoorde de beschikking over een dienstencentrum. Daarnaast was er gespecialiseerde gezinszorg. De wijkverpleegkundigen waren apart georganiseerd, buiten het

verband van Horst en Vliet. Niet uitgesloten is dat het slachtoffer naast bejaardenhulp huishoudelijke hulp en/of hulp van een wijkverpleegkundige had. De dienst wijkbejaardenverzorging was in die periode in oprichting. Dat is ook blijktens de interviews door het RBT niet in kaart gebracht.

De tijdsbesteding van de verschillende hulpen was strak ingepland, om ervoor te zorgen dat iedere bewoner die hulp nodig had die ook op tijd kreeg. Maar aan het einde van een dagdienst konden de hulpen vrij over hun tijd beschikken, zo waren zij bijvoorbeeld ook vrij langer bij hun laatste cliënt te blijven. Deze constatering is van belang voor hetgeen hierna nog over het vaststellen van het alibi van Post zal worden opgemerkt.

§ 5.3.2.2 Zaakwaarnemer

De zaakwaarnemer is in deze fase van het onderzoek twee keer gehoord, een keer op de avond van het misdrijf, en vervolgens nog een keer op de zaterdag erna, de dag waarop het RBT start. In latere fases van het onderzoek wordt nog tweemaal contact met hem opgenomen en wordt hij nog eenmaal als getuige gehoord. De zaakwaarnemer was vlak na de ontdekking van het lichaam bereikbaar op een telefoonnummer in Rotterdam. Hij was de enige en algehele erfgenaam van het slachtoffer en heeft als getuige verklaringen afgelegd over haar financiële situatie. Naar zijn alibi gevraagd voor vrijdag 22 augustus, verklaart hij dat hij die hele dag niet uit Rotterdam weg is geweest. Naast een controle van zijn alibi voor die vrijdagavond blijkt niet dat nader onderzoek naar hem is gedaan. Van hem zijn vingerafdrukken afgenomen, maar uit het dossier is niet gebleken dat hij meegedaan heeft aan schrijfproeven. Ook uit de interviews blijkt niet van nadere opsporingshandelingen in zijn richting.

§ 5.3.2.3 Overige mogelijke onderzoeksrichtingen in de omgeving van het slachtoffer

Noch uit het dossier, noch uit de latere interviews is gebleken dat er onderzoek is gedaan naar mogelijke andere contacten van het slachtoffer dan die welke in het voorgaande al aan de orde zijn geweest. Zo is geen nader onderzoek geweest naar de neven en nichten, van wie de zaakwaarnemer vertelt dat die er wel zijn, maar met wie het slachtoffer al meer dan een jaar geen contact meer heeft gehad.

Het Puesto-team heeft de beschikking gekregen over dagrapporten waaruit blijkt dat er in Leidschendam en Den Haag in die periode vaker diefstallen van cheques hebben plaatsgevonden die vervolgens verzilverd werden. Uit het proces-verbaal en de interviews blijkt niet dat het RBT van deze informatie gebruik heeft gemaakt.

§ 5.3.3 Financiële huishouding van het slachtoffer

Uit het verhoor van de zaakwaarnemer blijkt van de financiële huishouding van het slachtoffer. Het slachtoffer had volgens hem een spaartegoed van ongeveer Hfl. 60.000,--, waarvan hij zelf de enige erfgenaam was. Hij was gemachtigd voor haar beide bankrekeningen en was ook in het bezit van de daarbij behorende bankpassen, een bij de Nutsspaarbank en een bij de Postbank. Hij zorgde ervoor dat zij voldoende contant geld in huis had voor de dagelijkse behoeften. Hij vertelde dat hij het slachtoffer op de donderdag voor haar dood twee bankbiljetten van Hfl. 50,-- had gegeven en dat er daarnaast nog Hfl. 800,-- in een witte / gele enveloppe in de woning aanwezig zou moeten zijn, in het kastje in haar woonkamer. Hij verklaarde in hetzelfde verhoor dat de portefeuille met geld gestolen moest zijn als die zich niet meer in de woning bevond. In de middag van 23 augustus, de dag na het overlijden, droeg de teamleiding dus al kennis van deze feiten. Die wetenschap heeft, voor zover het driemanschap heeft kunnen waarnemen, er toen niet toe geleid dat de zaakwaarnemer is uitgenodigd om in de woning haar bescheiden te controleren. Ook is onduidelijk gebleven wanneer er naar aanleiding van zijn mededeling een onderzoek is gestart naar de bankbescheiden of financiële transacties. Pas aan het eind van de week daarop (vermoedelijk op 29 augustus 1986) is nader onderzoek gedaan bij het Administratiekantoor van de Postbank in Arnhem. Op 4 september wordt er samen met de zaakwaarnemer in de woning van het slachtoffer naar bankbescheiden gezocht.

In een proces-verbaal van 2 september (niet is vastgelegd op welke dag de in dit proces-verbaal gerelateerde onderzoek is begonnen) is neergelegd dat bij de Postbank op 28 augustus 1986 een afschrijving van Hfl. 1.000,-- was verwerkt als gevolg van de verzilvering van twee kascheques bij het postagentschap van de Bijenkorf in Den Haag op 23 augustus 1986.

In het proces-verbaal is niet terug te vinden of op dezelfde wijze onderzoek is gedaan naar mogelijke transacties op de rekening van het slachtoffer bij de Nutsspaarbank. Ook na de gevonden transactie bij de Postbank lijkt geen onderzoek te zijn gedaan bij de Nutsspaarbank.

§ 5.3.4 Bevindingen

Een aantal potentiële onderzoeksrichtingen is in deze fase van het tactisch onderzoek blijven liggen. In deze fase, waarin het vermoeden dat de dader binnen de kennissenkring van het slachtoffer gezocht zou moeten worden, geverifieerd had moeten worden, heeft die verificatie niet plaatsgevonden. Tegelijkertijd moet geconstateerd worden dat het onderzoek naar personen die verondersteld werden toegang te hebben tot de woning van het slachtoffer, te beperkt is gebleven. Daardoor zijn mogelijke onderzoeksrichtingen buiten beeld gebleven.

Ook ten aanzien van de financiële huishouding van het slachtoffer blijkt niet van voldoende of tijdig rechercheren. Na de eerste bevindingen bij de Postbank is onderzoek bij de Nutsspaarbank achterwege gebleven.

§ 5.4 Tactisch onderzoek, de derde fase, de fase vanaf de ontdekking van de geïnde kascheques van de Postbank

§ 5.4.1 Schriftkundig onderzoek¹

Het schriftkundig onderzoek dat in deze fase heeft plaatsgevonden, is in het dossier verantwoord met de volgende stukken:

- het proces-verbaal van inbeslagneming van de twee verzilverde kascheques, opgemaakt op 2 september 1986;
- verklaring I van de schriftkundige van 2 september 1986, over het onderzoek van de twee kascheques, met als conclusie dat de beide litigieuze ondertekeningen niet door het slachtoffer zijn geproduceerd;
- vermelding in het stamproces-verbaal van de personen die voor het schriftkundig onderzoek zijn opgeroepen en verschenen;
- proces-verbaal van bevindingen, opgemaakt op 4 september 1986, betreffende de schrijfproef, afgelegd door Post op 3 september 1986;
- verklaring II van de schriftkundige van 4 september 1986, met als conclusie dat bij vergelijken van de kascheques met het handschrift van Post een aantal overeenkomsten in algemene kenmerken werd aangetroffen. In het handschrift van de overige personen werden geen overeenkomsten geconstateerd.

In verklaring II is een nadere uiteenzetting opgenomen, waaruit de betekenis blijkt die aan de conclusies van de schriftkundige kan worden gegeven. Zo wordt vermeld dat het voor haar duidelijk is dat de twee kascheques door een en dezelfde persoon zijn ingevuld en dat het gebruikte schrift "vereenvoudigd" lijkt te zijn. Dit houdt in dat een identificatie in dat geval niet mogelijk is, maar dat het soms wel mogelijk is bepaalde personen uit te sluiten of te adviseren de aandacht op een bepaald persoon te richten.

Daarnaast is in het proces-verbaal terug te vinden dat een achttal bejaardenverzorgsters vrijwillig aan de schrijfproef heeft meegedaan. Waarom juist deze acht bejaardenverzorgsters zijn uitgenodigd om mee te doen wordt in het proces-verbaal niet verantwoord. Ook in de interviews kon daarover geen duidelijkheid meer worden verkregen. Op basis van de verklaring van Post en het interview van de schriftkundige lijkt aannemelijk dat er ten aanzien van meerdere personen overeenkomsten in algemene kenmerken werden geconstateerd. Immers uit de verklaringen van de schriftkundige blijkt dat er een meer specifieke schrijfproef heeft plaatsgevonden ten aanzien van drie personen, waaronder Post.

§ 5.4.2 Resultaten van het schriftkundig onderzoek

De schriftkundige heeft enkele van haar bevindingen in beknopte verklaringen neergelegd.

¹ Hoewel het schriftkundig onderzoek normaal gesproken kan worden beschouwd als behorend bij het technisch onderzoek, wordt in verband met de daaraan verbonden tactische aspecten, het schriftkundig onderzoek besproken in hoofdstuk V (Het tactisch onderzoek).

Er bevinden zich in het dossier geen uitgewerkte deskundigenrapporten waarin de deskundige haar conclusies naar aanleiding van het algemene schriftonderzoek onderbouwt en verantwoordt. In haar brief van 5 juli 1991 heeft de schriftkundige aan een medewerkster van het Parket van de Procureur-generaal desgevraagd uitleg gegeven over het schriftkundige onderzoek dat door haar in de zaak Post was verricht. Ten aanzien van de methoden van onderzoek heeft ze in die brief onder meer het volgende vermeld: voor de vaststelling van de authenticiteit van schrift op documenten en/of de vaststelling van de identiteit van een schrijver(ster) is slechts schrift geschikt dat, zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht, aan specifieke normen voldoet. Deze normen houden onder andere in: beschikbaar voor onderzoek in originali; voldoende qua omvang om de natuurlijke variatiebreedte in het schrift te kunnen beoordelen; en voldoende karakteristieke grafische kenmerken bevattend.

§ 5.4.3 Gedrag van Post tijdens de schrijfproef

De bij de schrijfproef aanwezige rechercheur heeft proces-verbaal opgemaakt van het gedrag van Post tijdens de schrijfproef, omdat hij dat opvallend zenuwachtig vond en omdat het afweek van het gedrag van de andere deelnemers, die ook zenuwachtig waren. Aan dat proces-verbaal is in het verdere onderzoek veel waarde gehecht en het heeft zwaar gewogen bij de beslissing tot de aanhouding. Het proces-verbaal heeft niet geleid tot nader onderzoek naar de oorzaken van het gedrag van Post, ook niet nadat haar echtgenoot na haar aanhouding verklaarde dat zij altijd zenuwachtig gedrag vertoonde bij gelegenheden die afwijken van het alledaagse. Evenmin zijn collega's of andere contacten van Post op dit punt nader gehoord.

Uit de interviews is inmiddels gebleken dat leidinggevend en collega's van Post kennis hadden van het feit dat dit gedrag bij Post helemaal niet bijzonder was en dat zij altijd een zeer zenuwachtige indruk maakte. Haar echtgenoot heeft, in het interview daarnaar gevraagd, nogmaals bevestigd dat Post op buitenstaanders een zenuwachtige indruk maakte.

Overigens verdient het opmerking dat uit het interview blijkt dat de schriftkundige bij de schrijfproef aanwezig is geweest en dat zij dus het gedrag van Post ook heeft waargenomen. Zij bevestigt dat zij het zenuwachtige gedrag van Post heeft waargenomen, waardoor de schrijfproef zelfs moest worden onderbroken en zij heeft ook haar transpiratiegeur geroken. Zij vond het niet haar taak om daarvan melding te maken.

§ 5.4.4 Getuigenonderzoek rond verzilvering kascheques

Kort nadat de kascheques tussen 28 augustus en 1 september bij de Postbank zijn opgehaald, wordt op 1 september 1986 de lokettist gehoord, die de handeling van het verzilveren heeft verricht op zaterdagochtend 23 augustus 1986, kort na 09.00 uur. Hij herkent zijn eigen handschrift op de cheques, omdat hij zelf het pasnummer heeft ingevuld. Verder vertelt hij dat de cheques door een vrouw aangeboden moeten zijn, dat zij ter plaatse haar handtekening gezet moet hebben en dat het geen jonge vrouw geweest moet zijn, ze moet 35-40 jaar of ouder zijn geweest.

Op 9 september 1986 worden vervolgens 3 getuigen gehoord die op hetzelfde tijdstip voor het loket gestaan hebben. Een van hen kan zich niets bijzonders herinneren. Een ander beschrijft zowel de vrouw voor hem, als de vrouw achter hem. Uit een e-mail contact van deze getuige met het Puesto-team blijkt dat hij ook foto's heeft bekeken. Ook de derde getuige kan zich niets bijzonders herinneren. Ook deze getuige heeft, blijkens het interview, destijds foto's bekeken. In het proces-verbaal is niet verantwoord dat aan deze twee getuigen foto's zijn getoond.

De lokettist van de Bijenkorf is bij een hypnotiseur geweest maar het is niet gelukt om hem onder hypnose te brengen. De lokettist wordt (overigens in een latere fase van het onderzoek) gevraagd mee te werken aan een Oslo-confrontatie. Voorafgaand aan de confrontatie worden hem ook foto's getoond. In beide confrontaties herkent hij Post niet. De fotoconfrontatie is in het proces-verbaal niet terug te vinden. Hierop zal in het hoofdstuk over het technisch onderzoek worden teruggekomen.

Bij het op 2 september opgemaakte proces-verbaal inzake de inbeslagneming van de kascheques en het verhoor van de lokettist van de Bijenkorf, bevindt zich een ongetekende en ongedateerde noot van de twee verbalisanten. Zij constateren daarin dat de kascheques zich al langere tijd in de woning van het slachtoffer bevonden moeten hebben en dat deze door het slachtoffer nooit gebruikt werden. Volgens hen moet er rekening mee worden gehouden dat de kascheques op een eerdere datum dan de datum van de moord vanuit de woning kunnen zijn ontvreemd. In het

proces-verbaal wordt niet verantwoord of en zo ja, hoe, deze constatering op het verdere onderzoek van invloed is geweest.

§ 5.4.5 Alibi-onderzoek

§ 5.4.5.1 Tijdstip van overlijden

Elders in dit rapport is al opgemerkt dat uit het proces-verbaal niet blijkt dat het tijdstip van overlijden expliciet is vastgesteld. Impliciet werd ervan uitgegaan dat het slachtoffer tussen 18.30 en ongeveer 19.00 uur om het leven is gebracht.

§ 5.4.5.2 Het alibi van Post voor de vroege vrijdagavond

Post geeft vanaf het begin duidelijk rekenschap van hetgeen zij die middag van de 22^e augustus heeft gedaan. 's Middags is zij tot 16.00 uur bij het slachtoffer geweest, daarna heeft ze twee andere cliënten bezocht. Bij de laatste is zij een half uur langer gebleven, dus is ze pas om ongeveer 18.30 weggegaan. De laatste cliënte bevestigt dat aanvankelijk niet, maar Post verklaart dat na haar aanhouding door erop te wijzen dat zij door Horst en Vliet geacht wordt zich in de loop van de dagdienst precies aan de vastgestelde bezoektijden te houden. Zij veronderstelt dat deze cliënte haar niet in de problemen wilde brengen. Later, op de dag na de aanhouding van Post, zal deze cliënte het verhaal van Post bevestigen, dat zij langer is gebleven.

In dit verband is overigens van belang dat inmiddels uit de interviews is gebleken dat de tijdsbesteding van de bejaardenhulpen strak was ingepland, maar dat zij aan het eind van hun diensttijd vrij over hun tijd konden beschikken. Als ondersteuning voor haar stelling voert Post daarnaast nog aan dat ze bij die laatste cliënt ook nog diens dochter en schoonzoon heeft getroffen. De dochter zou rond 18.15 uur haar moeder hebben gebeld en toen hebben vernomen dat Post nog steeds bij haar moeder was. Dit is niet geverifieerd middels het opvragen van telefoongegevens. Inmiddels is gebleken dat die dochter dit verhaal bevestigt en dat ze daarbij vertelt dat ze dit als getuige destijds ook bij de politie heeft verklaard. Er is echter geen proces-verbaal van dat verhoor in het procesdossier terug te vinden.

Na haar aanhouding verklaart Post dat zij de sleutel van haar laatste cliënte bij de buurvrouw gehaald heeft en na afloop weer in de brievenbus heeft gedaan. Er is geen proces-verbaal van een verhoor van die buurvrouw in het dossier aangetroffen.

§ 5.4.6 Bevindingen

De algemene schrijfproef is verricht door acht bejaardenhulpen. De selectiecriteria voor deelname zijn niet omschreven in een rapportage. Uit het onderzoek van het driemanschap blijkt dat niet alle daarvoor in aanmerking komende personen uit de omgeving van het slachtoffer zijn uitgenodigd om deel te nemen aan de schrijfproef. Het schriftonderzoek betrof dus een aselechte groep. Het is niet mogelijk de resultaten van de eerste, algemene schrijfproef van Post op hun juiste waarde te schatten, zeker in het licht van de constatering dat er na de aanhouding van Post nog een, meer selectieve schrijfproef is gevolgd, waaraan drie van de eerdere deelnemers hebben meegedaan. Hoewel de algemene schrijfproef volgens de schriftkundige niet zou kunnen leiden tot identificatie omdat dit onderzoek slechts richtinggevend bedoeld was, hebben de resultaten van de eerste schrijfproef van Post een belangrijke rol gespeeld bij de aanhouding. Dit terwijl uit het stamproces-verbaal blijkt dat het RBT de beperkte betekenis van de conclusies van de schriftkundige goed kende.

Het onderzoek naar het alibi van Post in de vroege vrijdagavond vertoont hiaten. Een verklaring die een deel van haar verhaal bevestigt is niet in het proces-verbaal opgenomen.

Uit de verklaringen en de (foto)confrontaties blijkt geen dan wel onvoldoende aanwijzing in de richting van Post. Van de fotoconfrontaties is geen proces-verbaal opgemaakt.

§ 5.5 Aanhouding en inverzekeringstelling

§ 5.5.1 Beschrijving van aanhouding en inverzekeringstelling en de gronden daarvoor

Op 4 september 1986 is de verificatie- en informatiestaat van Post gedateerd, gebaseerd op de delicten moord, doodslag, diefstal met geweld de dood tot gevolg hebbend, valsheid in geschrift en diefstal.

Post is op 8 september 1986 aangehouden op verdenking van diefstal.

Bij de aanhouding was een koppel van de Haagse hondenbrigade aanwezig. Direct na de aanhouding is, met toestemming van haar echtgenoot, haar woning doorzocht. In het dossier bevindt zich een proces-verbaal van aanhouding, waarin vermeld staat dat Post na haar aanhouding onverwijld voor de hulpofficier van justitie is geleid. Door de hulpofficier is zij opgehouden voor verhoor. Om 14.45 uur is zij voorgeleid voor de hulpofficier van justitie voor de in verzekeringstelling en om 15.00 uur is zij in verzekering gesteld. Proces-verbaal van voorgeleiding en bevel van in verzekeringstelling, op 10 september verlengd door de officier van justitie, bevinden zich in het proces-verbaal.

De in verzekeringstelling heeft plaatsgevonden op verdenking van diefstal van kascheques.

Uit het beschikbare materiaal is niet eenduidig komen vast te staan of de beslissing tot aanhouding in overleg met de officier van justitie is genomen. De teamcoördinator wijst erop dat het in die tijd gebruikelijk was dat de teamleiding die beslissing nam. Zoals blijkt uit een draaiboek ten behoeve van de aanhouding van Post lijkt voorafgaand overleg wel te hebben plaatsgehad. In dat draaiboek staat namelijk vermeld dat het onderzoek in de woning naar verwachting met toestemming zal kunnen gebeuren, maar dat er volgens afspraak contact wordt opgenomen met de officier als toestemming geweigerd zou worden. De officier komt dan zo spoedig mogelijk ter plaatse met een door hem tevoren ingelichte rechter-commissaris. In het draaiboek staat vermeld dat gezocht moet worden naar onder meer giro- en bankpassen en portemonnees van het slachtoffer, zaken die betrekking hebben op die verdenking van diefstal. De kennisgeving van inbeslagname vermeldt 1 geel mantelpakje, 1 geel en 1 zwart koordje en 2 kascheques ten name van het slachtoffer.

Pas bij de vordering bewaring wordt de verdenking van moord of doodslag in de feitenomschrijving opgenomen. In geen van de documenten is expliciet vermeld waarop het redelijke vermoeden van schuld dat aan deze beslissingen tot aanhouding, in verzekeringstelling en vordering bewaring ten grondslag moet liggen, is gebaseerd. Dat is overigens tot op de dag van vandaag gebruikelijk.

Uit de interviews is gebleken dat het redelijk vermoeden van schuld werd gebaseerd op de overeenkomsten in algemene kenmerken, aangetroffen in de eerste, algemene schrijfproef, op het zenuwachtige gedrag van Post tijdens de schrijfproef, op het feit dat zij "in het plaatje paste" namelijk toegang had tot de woning van het slachtoffer en daar zelfs diezelfde middag was geweest en op de nog niet geheel opgehelderde alibi's van Post.

Op de dag na haar aanhouding heeft Post gesproken met een raadsman die haar in het kader van de piketregeling bezocht. Uit het interview met deze raadsman is gebleken dat hij werd opgeroepen in het kader van diefstal van betaalkaarten. Pas tijdens het bezoek aan Post werd hem duidelijk dat zijn cliënte van moord of doodslag werd verdacht. Hij heeft haar volgens het proces-verbaal van de rechter-commissaris tot en met de voorgeleiding bij de rechter-commissaris bijgestaan en heeft de zaak daarna overgedragen aan een andere, meer in strafzaken ervaren, collega. Hij kan zich overigens van die voorgeleiding niets meer herinneren. De tweede advocaat gaat ervan uit dat hij degene is die bij de voorgeleiding bij de rechter-commissaris aanwezig is geweest. Dat standpunt wordt ondersteund door een door hemzelf in 1988 geschreven brief en past volgens hem ook in het destijds toegepaste systeem van toevoeging van in het strafrecht gespecialiseerde advocaten.

Door de geïnterviewde teamleden en de officier van justitie wordt geconstateerd dat de basis voor het redelijk vermoeden van schuld "mager" is. Uit de interviews blijkt dat er op dat punt weliswaar twijfels waren onder de leden van het RBT, maar het merendeel van de geïnterviewden is er nog steeds van overtuigd dat de juiste persoon destijds is aangehouden en veroordeeld.

De teamleden die twijfels hadden over de beslissing tot aanhouding, hebben die twijfels niet uitgesproken. Veelal gaven zij daarvoor als motief dat zij zich onvoldoende ervaren voelden en dat de teamleiding het toch wel zou weten.

§ 5.5.2 Bevindingen

Voor een aanhouding is noodzakelijk dat er een redelijk vermoeden van schuld is, voortvloeiend uit feiten en omstandigheden. Teamleiding en officier van justitie hebben ten aanzien van Post een redelijk vermoeden van schuld aanwezig geacht aan het misdrijf diefstal van kascheques.

Hoewel in het RBT algemeen het gevoelen was dat de gronden voor de aanhouding heel "mager" waren, heeft dat niet geleid tot nader onderzoek alvorens over te gaan tot deze, voor Post zeer ingrijpende beslissing en is verificatie van de tot dan toe verkregen onderzoeksresultaten op dat moment achterwege gebleven.

Dat Post niet is aangehouden voor moord of doodslag, maar "slechts" voor diefstal, is opvallend. Het verdere onderzoek richt zich desondanks ook op moord of doodslag. Dat heeft tot gevolg gehad dat de eerste raadman zich plotseling geconfronteerd zag met een veel ernstiger zaak dan hij aanvankelijk gedacht had. De zaak is daarom overgedragen aan een raadsman die meer ervaren was in het strafrecht. Post heeft derhalve in een cruciale fase bijstand gehad van een raadsman die naar eigen zeggen minder deskundig was op strafrechtelijk terrein.

§ 5.6 Tactisch onderzoek, de vierde fase, de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post

§ 5.6.1 Schriftkundig onderzoek

Uit de gehouden interviews is inmiddels gebleken dat er door Post niet één keer, maar twee keer een schrijfproef is afgelegd. Een eerste aanwijzing daarvoor is al te vinden in de verklaring van Post van 9 september 1986, waarin zij vermeldt dat zij gisteren, de dag van haar aanhouding, een schrijfproef heeft afgelegd, waarbij haar foto's van kascheques zijn getoond. Zij is toen gewezen op overeenkomsten in algemene kenmerken tussen het schrift op de foto's van de cheques en haar eigen handschrift. Dat erkent zij ook, maar zij blijft erbij dat zij de kascheques niet heeft beschreven, omdat ze die letters (vijfhonderd) niet zo kan schrijven.

Ook de schriftkundige spreekt in het interview over een tweede schrijfproef, waaraan een selectie uit de eerste proef heeft deelgenomen. Die tweede schrijfproef was een specifieke, gerichte schrijfproef. Het onderzoek betrof drie personen die uit de eerste schrijfproef overbleven, vanwege een overeenkomst in algemene kenmerken. Uit het interview is gebleken dat twee van de drie zijn afgevallen omdat ze bij hen geen aanwijzingen vond en bij Post wel. De schriftkundige heeft geen verklaring opgemaakt over de tweede schrijfproef omdat haar daar niet om werd verzocht. De geïnterviewde verbalisanten konden over deze tweede schrijfproef geen nadere duidelijkheid geven.

§ 5.6.2 Het alibi van Post voor zaterdagochtend

De cheques van het slachtoffer zijn kort na 09.00 uur op 23 augustus 1986 bij de Bijenkorf in Den Haag verzilverd. Het onderzoek heeft zich gericht op de vraag of Post op dat tijdstip in Den Haag had kunnen zijn. Dat zou het geval kunnen zijn geweest als zij haar echtgenoot ruim voor die tijd naar zijn werk in Nootdorp zou hebben gebracht.

Het onderzoek naar het alibi van Post is neergelegd in de verklaringen die Post daarover aflegt, in de verklaringen van haar echtgenoot en de verklaringen van drie van zijn collega's, die hem op zaterdagochtend op zijn werk hebben gezien. Post verklaart zelf wisselend over die zaterdagochtend. Aanvankelijk weet ze niet of ze haar man naar zijn werk heeft gebracht. Daarna vertelt ze dat ze denkt dat dit niet zo is geweest en later dat ze zeker is dat ze dat niet gedaan heeft en dat ze in ieder geval pas na 08.30 uur is opgestaan. Op 10 september vertelt ze dat ze haar man inderdaad heeft weggebracht, maar dat het rond 10.00 uur is geweest.

Pas in haar laatste verklaring voor 11 september zegt ze dat het mogelijk al vóór 10.00 uur geweest is.

Een getuige op dit punt, haar man, heeft weliswaar duidelijk verklaard dat zij hem heeft weggebracht, maar omtrent het tijdstip is ook hij nogal wisselend. Aanvankelijk zegt hij dat ze om ongeveer 10.30 zijn weggegaan, later zegt hij dat het ook wel 08.30 of 09.15 uur kan zijn geweest. Twee collega's zijn gehoord, maar zij kunnen geen duidelijkheid geven over een eventueel vroeg tijdstip. Een andere collega bevestigt, dat hij de man van Post al vóór 10.00 uur op zijn werk heeft gezien. Deze getuige is destijds op 10 of 11 september telefonisch gehoord en zijn verklaring is niet uitgewerkt in een ondertekend proces-verbaal en niet door deze getuige ondertekend. Hij heeft zijn verklaring in het interview met het Puesto-team bevestigd.

Post verklaart over die zaterdagochtend dat zij tijdens de rit naar Den Haag met een wegpobbreking werd geconfronteerd in Nootdorp. Dat gegeven is destijds niet zichtbaar gecontroleerd, maar uit

onderzoek van het Puesto-team is gebleken dat een dergelijke wegopbreking mogelijk inderdaad aan de orde is geweest. Dit is door het Puesto-team geverifieerd bij het gemeentearchief Pijnacker-Nootdorp.

§ 5.6.3 Het onderzoek naar het alibi van Post voor de vroege vrijdagavond

Het onderzoek naar het alibi van Post voor het tijdstip van overlijden heeft gedeeltelijk plaatsgevonden in de derde fase van het onderzoek en is in die fase in zijn geheel beschreven. Het verdient nog opmerking dat de verklaring van Post over haar alibi ook in deze vierde fase niet door middel van het opvragen van telefoongegevens is gecontroleerd.

§ 5.6.4 Zaak Veira

Door P.D. Veira is waarschijnlijk reeds in de tweede fase van het onderzoek melding gemaakt van een overeenkomst tussen de dood van zijn moeder en het innen van gelden in 1984 in Leidschendam en de zaak van mevrouw Kolstee. Mevrouw Veira woonde ook in Duivenvoorde en had eveneens hulp via de Stichting Horst en Vliet. Ook na haar dood werden cheques uit haar woning weggenomen en bij haar overlijden is de vraag gerezen of er sprake was van een natuurlijke dood. In deze zaak is, na gerezen twijfels omtrent de doodsoorzaak, een nader onderzoek ingesteld, waarna alsnog een verklaring van natuurlijke dood is afgegeven.

In het dossier van de zaak Post bevindt zich in verband met de zaak Veira slechts een aangifte van diefstal van cheques die in 1984 heeft plaatsgevonden.

Uit de aangifte blijkt dat 48 girobetaalkaarten en 2 kascheques zijn gestolen en verzilverd, waardoor een bedrag van Hfl. 10.600,-- ten onrechte van de rekening van de overledene is afgeschreven. In deze aangifte wordt een signalement vermeld en is aangekruist dat het technisch sporenonderzoek negatief is uitgevallen, evenals het tonen van foto's en het HKD-onderzoek. In het interview verklaart de verbalisant dat deze opmerkingen het gevolg zijn geweest van onderzoek bij het loket waar deze cheques verzilverd zijn, maar dat het onderzoek geen resultaten heeft opgeleverd.

Daarnaast zijn ook schriftkundige vergelijkingen gemaakt tussen het schrift op de cheques uit deze zaak, de cheques uit de zaak Post en de schrijfproeven van Post.

Deze vergelijkingen zijn terug te vinden in de volgende stukken:

- terbeschikkingstelling aan de schriftkundige van 48 girobetaalkaarten en 2 kascheques, in 1984 gestolen en verzilverd in hetzelfde bejaardencomplex;
- verklaring III schriftkundige van 9 september 1986, met als conclusie dat er zeer sterke aanwijzingen zijn dat de ter onderzoek aangeboden cheques (uit 1984) en de reeds onderzochte cheques in de zaak Post, door één en dezelfde persoon zijn ingevuld. Op grond van de overeenkomsten in algemene kenmerken moet zeker niet worden uitgesloten dat Post de producent is van het aangetroffen schrift.

Uit het dossier blijkt niet dat in de verhoren van Post directe vragen zijn gesteld over de zaak Veira. Wel verklaart Post dat zij evenmin ooit elders cheques heeft weggenomen.

Afgezien van een korte opmerking in het laatste verhoor van Post en het verhoor van een werknemster van Horst en Vliet vlak voor het afbouwen van het RBT, is in het proces-verbaal geen onderzoekshandeling aangetroffen die duidt op nader rechercheren in deze zaak. Inmiddels is uit interviews gebleken dat er wel nader onderzoek is gedaan ten aanzien van die werknemster van Horst en Vliet die bij Veira werkzaam was. Ze is als getuige gehoord, heeft vingerafdrukken afgestaan en heeft een schrijfproef afgelegd.

Uit de interviews is ook gebleken dat er onderzoek is gedaan naar de mogelijke betrokkenheid van Post bij de dood van mevr. Veira, maar dat geen verband kon worden vastgesteld. Uit onderzoek van de dienstroosters is niet gebleken dat Post werkzaamheden bij Veira had verricht. Uit het interview met de nabestaanden van mevr. Veira is eveneens gebleken dat Post nooit bij mevr. Veira heeft gewerkt.

§ 5.6.5 Bevindingen

Een verantwoording van de tweede schrijfproef ontbreekt.

Omstandigheden die Post naar voren heeft gebracht omtrent haar alibi voor de zaterdagochtend zijn niet voldoende geverifieerd. Het alibi van Post voor die zaterdagochtend is onvoldoende opgehelderd.

De onderzoekshandelingen met het oog op een relatie tussen de zaak Kolstee en de zaak Veira zijn in het dossier niet verantwoord.

Onderzoeksresultaten die een ander licht hadden kunnen werpen en ontlastend hadden kunnen zijn voor Post zijn niet zichtbaar nader geverifieerd en informatie die wel is onderzocht blijkt niet in het dossier te zijn opgenomen.

§ 5.7 Tactisch onderzoek, de vijfde fase, de fase na de eerste bekentenis van Post

§ 5.7.1 Eerste bekende verklaring van Post

Op donderdag 11 september worden afschriften van de Nutsspaarbank in de brievenbus van het slachtoffer aangetroffen. Uit die afschriften bleek dat er op 29 augustus en 4 september 1986 afboeking had plaatsgevonden van elf betaalcheques van de rekening van het slachtoffer. Tien afschrijvingen van een bedrag van Hfl. 100,-- elk bij V&D en een voor een bedrag van Hfl. 35,50 bij de Bijenkorf. Post legt die avond een bekende verklaring af, die enkele details bevat over de feiten die zij zegt gepleegd te hebben, moord of doodslag, diefstal en valsheid in geschrift. Op dit onderdeel zal in hoofdstuk VIII, over de verklaringen van Post, meer gedetailleerd worden ingegaan.

Voor een goed begrip is het van belang dat gebleken is dat haar verklaringen onvoldoende hebben geleid tot nader tactisch onderzoek. Die verklaringen hebben ook niet geleid tot nader technisch onderzoek of een reconstructie.

§ 5.7.2 Schriftkundig onderzoek

De betaalcheques die aan de in de brievenbus aangetroffen afschrijving ten grondslag hebben gelegen zijn bij de Stichting ter bevordering van het Chequeverkeer opgevraagd. Zij zijn aan de schriftkundige aangeboden voor nader onderzoek. Dit deel van het schriftkundig onderzoek is in het procesverbaal verantwoord met de volgende stukken:

- inbeslagname van 11 betaalcheques ten name van het slachtoffer van de Nutsspaarbank uit het archief van de Stichting ter bevordering van het Chequeverkeer te Leusden op 12 september 1986;
- verklaring IV schriftkundige van 15 september 1986, met als conclusie dat er een duidelijke schriftkundige relatie is tussen het schrift op de beide groepen cheques;

De schriftkundige heeft de betaalcheques van de Nutsspaarbank vergeleken met de girobetaalkaarten uit de zaak Veira en haar bevindingen zijn verwoord in haar Verklaring IV: "op grond van een aantal overeenkomsten in algemene schriftkenmerken en een overeenkomst in een bijzonder schriftkenmerk (het cijfer 2) is er naar mijn overtuiging een duidelijke schriftkundige relatie tussen het schrift op deze beide groepen cheques".

Uit het dossier blijkt niet dat er nader onderzoek is gedaan naar verzilvering van deze betaalcheques van de Nutsspaarbank. Uit de interviews met RBT-leden is gebleken dat er wel onderzoek is gedaan. Er is namelijk een werknemster van de chocolaterie van de Bijenkorf gehoord, die zich echter niets meer kon herinneren over de persoon die de betaalcheque had gebruikt voor een aankoop. Een proces-verbaal van dat getuigenverhoor van eerder genoemde werknemster bevindt zich niet in het dossier.

§ 5.7.3 De bankboekjes

In dit verband moet ook aandacht worden besteed aan de bankboekjes die in dit onderzoek een rol gespeeld hebben. De gang van zaken rond de bankboekjes heeft immers veel vragen opgeroepen bij de indieners van het verzoek om een evaluatieonderzoek. Het driemanschap heeft de volgende feiten kunnen vaststellen.

De zaakwaarnemer maakt op 23 augustus 1986 melding van een rekening van het slachtoffer bij de Nutsspaarbank en van een rekening bij de Postbank. Daarnaast was er sprake van een spaartegoed, naar later blijkt, een depositorekening bij de Postbank.

De rekening bij de Nutsspaarbank werd kennelijk gebruikt als lopende rekening, want dat was de rekening die de zaakwaarnemer gebruikte om huishoudgeld vanaf te halen. Hij was ook gemachtigd om geld van haar girorekening te halen, maar kennelijk werd die rekening door hem niet gebruikt.

Het lijkt er dus op dat er in ieder geval drie rekeningen geweest moeten zijn. Een lopende rekening bij de Nutsspaarbank en een lopende rekening en een deposito bij de Postbank. De zaakwaarnemer zegt echter niets over de bijbehorende bankboekjes of afschriftenmappen die in de woning aanwezig zouden moeten zijn. Ook bij de banken is daarnaar geen onderzoek gedaan. Het is dus onduidelijk welke bankboekjes zich in de woning hadden moeten bevinden.

Op 2 september ontvangt de technisch rechercheur twee mappen met afschriften van de Nutsspaarbank en de Postbank die tijdens het sporenonderzoek in de woning van het slachtoffer werden aangetroffen in de bovenste lade van de secretaire in de woonkamer. Deze mappen worden niet nader omschreven. Op 4 september wordt, samen met de zaakwaarnemer, nader gekeken naar de bankpapieren die zich mogelijk nog in de woning van het slachtoffer bevinden. Volgens de zaakwaarnemer werd een blauw mapje met een overzicht van de bij- en afschrijvingen van de depositorekening van de Postbank in de secretaire bewaard. Op dat moment is voor het eerst sprake van een depositorekening bij de Postbank, met een bijbehorend blauw mapje met afschrijvingen. Dat mapje werd in de woning niet aangetroffen.

Dat betekent dus dat het heel goed mogelijk is dat er op 2 september 1986 twee mappen met afschriften in het bezit waren van de technische recherche (en op 3 september teruggegeven), terwijl er nog een derde map was, die niet meer in de woning aanwezig was.

In de archieven is door het Puesto-team een bewijs van ontvangst aangetroffen van 29 augustus 1986, waarin staat dat op die datum aan de zaakwaarnemer een hoeveelheid administratie is teruggegeven afkomstig uit de woning van het slachtoffer, waaronder giro- en bankafschriften. Het bewijs van ontvangst geeft echter over de aard en de omvang van die administratie geen duidelijkheid.

§ 5.7.4 Bevindingen

De eerste bekende verklaring van Post heeft maar beperkt geleid tot nader tactisch (en technisch) onderzoek. Haar latere bekende verklaringen hebben in het geheel niet geleid tot nader tactisch onderzoek.

De verzilvering van de betaalcheques van de Nutsspaarbank is niet nader onderzocht. Hiermee is een onderzoeksrichting blijven liggen, niet alleen in de voorgaande fasen van het onderzoek, maar ook in deze fase, waarin expliciet duidelijk was dat er ook cheques van de Nutsspaarbank verzilverd waren.

§ 5.8 Beoordeling

De beoordeling vindt plaats op basis van de drie maatstaven zoals die zijn geformuleerd in hoofdstuk II, § 2.3.2.

Omdat er in die tijd geen sprake was van bijzondere opsporingsbevoegdheden en er ook overigens geen aanleiding is te veronderstellen dat in dit deel van het onderzoek gebruik is gemaakt van onrechtmatige opsporingsmethoden, zal dat aspect niet nader worden besproken. Het tactisch onderzoek voldeed aan voorwaarden die wet, recht en verdragen daaraan stellen.

De beoordeling zal zich met name richten op de eerste en de derde maatstaf, de volledigheid en de betrouwbaarheid van de behaalde opsporingsresultaten en de volledige en integere presentatie van deze resultaten.

Evenals bij andere aspecten van dit onderzoek, wrekt zich hier, dat het journaal en de daarbij behorende stukken niet meer te achterhalen zijn. Uit de interviews is duidelijk geworden dat er meer opsporingshandelingen zijn verricht dan in het proces-verbaal verantwoord zijn, maar het was in die tijd gebruikelijk dat niet relevante resultaten van opsporingshandelingen niet in een

proces-verbaal werden opgenomen. Deze handelingen zouden wel uit het journaal hebben moeten blijken.

De eerste fase van het tactisch onderzoek kenmerkt zich door een alerte vastlegging van de situatie op de plaats van het delict, maar in die eerste fase kan ook geconstateerd worden dat onderzoeksmogelijkheden ongebruikt blijven. In die eerste fase komen aannames tot stand die in het vervolg van het onderzoek zullen doorwerken, namelijk de aanname van het tijdstip van overlijden en de aanname dat de moord of doodslag vermoedelijk gepleegd moet zijn door een bekende van het slachtoffer.

De tweede fase, de oriëntatie op de omgeving van het slachtoffer, kenmerkt zich door een onvolledige uitwerking en verificatie van de aannames uit de eerste fase. Uitgaande van de veronderstelling dat de dader in de omgeving van het slachtoffer moet worden gezocht is onvoldoende onderzocht wie daadwerkelijk toegang gehad zou kunnen hebben tot de woning van het slachtoffer. Ook de aanname op zich is onvoldoende geverifieerd. Ook in deze fase zijn onderzoeksmogelijkheden blijven liggen die een betere onderbouwing hadden kunnen geven ten aanzien van een mogelijke verdachte. Aan het eind van de tweede fase zit het onderzoek volgens het RBT volledig vast.

In de derde fase hebben de aan de verzilverde kascheques gekoppelde handschriftonderzoeken in het verdere verloop kennelijk een belangrijker rol gespeeld dan gerechtvaardigd was. Ook de gevolgen van de onvolledigheid van het voorgaande onderzoek worden in deze fase zichtbaar. De schrijfproef is uitgevoerd onder een aselechte groep personen. Nagelaten is een nader onderzoek in te stellen naar de rekening van het slachtoffer bij de Nutsspaarbank. De resultaten van het schriftkundig onderzoek zijn in de verklaring van de schriftkundige zeer genuanceerd beschreven. Zij zijn niet nader onderbouwd in een deskundigenrapport. Desondanks is gebleken dat die resultaten door het team op een minder genuanceerde wijze zijn geïnterpreteerd. Resultaten die niet voor identificatie geschikt waren zijn daar wel voor gebruikt en dit is niet gecorrigeerd.

Voor de vierde fase, de fase na de aanhouding zou moeten gelden dat het "magere" redelijke vermoeden van schuld aanleiding zou moeten geven tot een versterkte inzet van tactische middelen en nader technisch onderzoek teneinde, ofwel vast te kunnen stellen dat Post niet de juiste persoon is, hetzij de verdenking te versterken en beter te onderbouwen. Het tegendeel lijkt echter het geval. Het onderzoek lijkt zich geheel te concentreren rond de verhoren van Post en met name gericht op het verkrijgen van een bekennende verklaring. In het overige tactisch onderzoek ten behoeve van waarheidsvinding gebeurt er weinig meer. De resultaten van het tweede, meer specifieke schriftkundig onderzoek, worden niet in het proces-verbaal opgenomen. Het onderzoek naar de alibi's van Post wordt in deze fase, mede naar aanleiding van haar verklaringen, weliswaar afgerond, maar haar alibi's blijven onvoldoende opgehelderd. Een relevante verklaring op het punt van het alibi voor de vroege vrijdagavond, wordt niet in het proces-verbaal opgenomen.

Anders dan in de verhoren van Post, die met een aantal resultaten uit het eerdere opsporingsonderzoek wordt geconfronteerd, wordt niet voortgeborduurd op de resultaten van het eerdere onderzoek en ook de verklaringen van Post leiden maar beperkt tot nader tactisch onderzoek.

De zaak Veira wordt niet meegenomen.

Het beperkt verifiëren geldt in versterkte mate in de vijfde fase van het onderzoek, na de bekennende verklaring die Post heeft afgelegd. Haar bekennende verklaringen leiden beperkt tot nader onderzoek, en het reeds verrichte onderzoek wordt gestaakt in het stadium waarin het zich bevindt. Haar latere bekennende verklaringen worden niet geverifieerd.

Hoofdstuk VI

Het technisch onderzoek

§ 6.1 Algemene opmerkingen

In deze zaak is er door de technische recherche wel technisch onderzoek verricht, maar is er slechts beperkt technisch materiaal aangetroffen dat in de vervolging van Post een rol kon spelen. Slechts het handschriftonderzoek met betrekking tot de kascheques van het slachtoffer is als technisch bewijs door rechtbank en hof in de zaak Post gebruikt.

De bespreking van het technisch onderzoek is van belang om te bezien of in dat onderzoek alles is gedaan wat op dat terrein destijds mogelijk was en om te bezien of het onderzoek volgens de destijds geldende standaarden is verricht. Daarnaast is het van belang in te gaan op de technische aspecten van dit onderzoek omdat forensisch-technisch onderzoek in strafzaken steeds belangrijker wordt en omdat stukken van overtuiging, nog lang nadat een zaak is afgesloten door middel van een veroordeling, opnieuw kunnen worden onderzocht, wat ook in casu is gebeurd.

Sinds het onderzoek naar de dood van het slachtoffer is er op het gebied van forensisch-technisch onderzoek veel veranderd. In die tijd was het onderzoek van biologische sporen beperkt, het onderzoek van haren was beperkt tot morfologische kenmerken en bloedonderzoek kon slechts leiden tot uitsluiting van personen en niet tot identificatie. Pas met ingang van 1 september 1994 was DNA-onderzoek mogelijk, terwijl in 2001 de mogelijkheden op het gebied van DNA-onderzoek verder zijn uitgebreid. De komst van medewerkers van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) naar een PD is op dit moment binnen de forensisch-technische opsporingsketen geen zeldzaamheid. Hoewel in deze zaak wel een assistent van de patholoog-anatoom op de plaats van het delict is geweest, waar op zijn initiatief een temperatuurmeting van het lichaam heeft plaatsgevonden, is dit niet te vergelijken met de hedendaagse wetenschappelijke onderzoeksmogelijkheden op pathologisch-anatomisch gebied.

Ook in de werkwijzen van de technische recherche is sinds 1986 veel veranderd. Het werk van de technische recherche is op een aantal punten professioneler geworden door bijvoorbeeld de invoering van het PD-management en door kwaliteitseisen en certificeringeisen, die inmiddels aan de technisch rechercheurs worden gesteld. Verder was bijvoorbeeld het computergestuurde HAVANK vingerafdrukstelsel nog niet voorhanden, waardoor geautomatiseerd zoeken in grote bestanden niet mogelijk was. Er was in die periode geen vastgestelde forensisch-technische norm voor het veiligstellen en bewaren van een stoffelijk overschot.

§ 6.2 Technisch onderzoek, de eerste fase, de eerste uren na de ontdekking van het overleden slachtoffer

§ 6.2.1 Algemene opmerkingen

Op vrijdag 22 augustus 1986 te 21.00 uur werd een technisch rechercheur van de gemeentepolitie 's-Gravenhage verzocht bijstand te verlenen in de gemeente Leidschendam, in perceel Duivenvoorde 308 (verder te noemen PD), waar rond 19.00 uur het lichaam van het slachtoffer was gevonden.

Uit de interviews is gebleken dat dit sporenonderzoek op vrijdagavond, vanaf zaterdagmiddag en op de zondag daarop volgend, heeft plaatsgevonden door een technisch rechercheur en een politiefotograaf, die niet als technisch rechercheur was opgeleid, maar wel heeft geholpen bij het dactyloscopisch en verdere sporenonderzoek.

Tevens is op vrijdagavond een assistent van de patholoog-anatoom op de PD aanwezig geweest. Door deze assistent werden de sporen in de hals van het slachtoffer geïnterpreteerd als wurgsporen.

De piketofficier van justitie is eveneens in de loop van die vrijdagavond ter plaatse gegaan. Het tijdstip waarop de PD door de technisch rechercheur werd verlaten op zaterdag 23 augustus staat niet in het technisch rapport genoemd. Van het onderzoek op zondag 24 augustus is helemaal niets in dat rapport vermeld. Evenmin is het tijdstip van vrijgeven van de PD gerelateerd.

§ 6.2.2 Onderzoek op de plaats van het delict

Bij aankomst op de PD op vrijdag 22 augustus bleek dat de buitenzijde van de voordeur van perceel 308 geen braaksporen vertoonde. De woonkamer van het slachtoffer bevond zich in ordelijke staat en zij werd gekleed, liggend op de vloer van haar woonkamer aangetroffen.

Alvorens men begon met het technisch onderzoek in de woning zijn foto's van de PD gemaakt evenals een situatietekening. Deze situatietekening blijkt overigens niet helemaal correct te zijn omdat één deur verkeerd is ingetekend.

Van de woonkamer van het slachtoffer zijn relatief weinig foto's gemaakt in vergelijking tot de buitenkant van de bejaardenflat en de rest van de woning van het slachtoffer. Er is slechts één detailopname van het slachtoffer en er zijn geen detailopnames gemaakt van sporen en kleding van het slachtoffer.

Uit de door het Puesto-team vervaardigde nieuwe afdrukken van de in het gemeentearchief te Leidschendam aangetroffen kleurenfoto's van de PD is zichtbaar dat op de plaats waar het hoofd van het slachtoffer heeft gelegen veel haren liggen. Deze haren konden zichtbaar worden gemaakt na vergroting van de afdrukken en zijn kennelijk afkomstig van het slachtoffer. Deze foto werd niet aangetroffen in het rapport van de technisch rechercheur, dat deel uitmaakt van het procesdossier.

Vrijdagavond omstreeks 23.00 uur werd de temperatuur van het lichaam van het slachtoffer gemeten, die toen 30° Celsius bleek te zijn bij een omgevingstemperatuur van 25° Celsius.

Voordat het lichaam van het slachtoffer op zaterdag 23 augustus 1986 omstreeks 00.30, in een laken verpakt, is overgebracht naar het Gerechtelijk Laboratorium, heeft de technisch rechercheur de nagels van het slachtoffer geknipt voor eventueel onderzoek naar nagelvuil en werden er van het slachtoffer vingerafdrukken vervaardigd. De bemonstering van het lichaam zou, zoals toen gebruikelijk was, bij het Gerechtelijk Laboratorium plaatsvinden.

Omstreeks 01.00 uur op zaterdag 23 augustus werd, nadat in de voordeur van perceel 308 een nieuw slot was gezet, de woning van het slachtoffer verlaten om later die dag het onderzoek voort te zetten.

Uit de interviews is gebleken dat meerdere personen zich op de PD hebben bevonden, dat het een rommelig geheel was en dat er niet gestructureerd en systematisch werd gezocht. Tactische en technische rechercheurs en de piketofficier liepen op een nonchalante wijze door de woning. Er werd in de woning gerookt en men stapte zelfs over het lichaam van het slachtoffer heen, waardoor het gevaar bestond dat er sporen(dragers) onbruikbaar werden of dat er sprake was van contaminatie. Hoewel de PD dus exclusief het domein van de technische recherche had moeten zijn, had de technisch rechercheur er in deze zaak niet altijd zicht op wie er zoal op de PD aanwezig was geweest, waar men geweest was en wat men daar gedaan had.

In het in 1986 verschenen handboek *Recherchetechniek* van Henk Holtslag, wordt het optreden op de plaats delict beschreven, waarbij men zeer veel aandacht besteedt aan de zogenaamde zeven gouden W's.

Wie? Alle personen die in enig verband staan met het feit, zoals aangever, benadeelde, slachtoffer, ontdekker, getuigen, verdachten.

Wat? De aard van het feit. De juiste toedracht.

Waar? Nauwkeurige omschrijving van de PD

Waarmee? Middelen of voorwerpen, die gediend hebben tot het plegen van het feit (wapens, vervoermiddelen, vermomming, gereedschap, enz.)

Welke wijze? Hoe heeft het feit plaatsgevonden. De wijze waarop het is gepleegd. De modus operandi.

Wanneer? Het tijdstip waarop het feit werd gepleegd, maar ook andere tijdstippen, van belang voor alibiconrole en reconstructie.

Waarom? Het doel dat werd beoogd, het oogmerk, motief.

Daarbij wordt aangegeven, dat degene, die de melding in ontvangst neemt en daarna iedereen die bij de zaak betrokken raakt, steeds antwoord zal moeten zien te verkrijgen op vorenstaande vragen.

§ 6.2.3 Dactyloscopische sporen

Dactyloscopisch onderzoek van de op de vensterbank staande telefoon leverde een gedeelte van een handpalmafdruk op. Dit werd met folie afgenomen.

Op zaterdag 23 augustus 1986 omstreeks 12.00 uur werd het technisch onderzoek in de woning van het slachtoffer voortgezet. Dactyloscopisch onderzoek aan de binnen- en buitenzijde van de voordeur van de woning van het slachtoffer en de deurposten leverde geen bruikbare sporen op.

Op de deur gelegen tussen de gang en de woonkamer werd een zogenaamd "greepje" aangetroffen. Het "greepje" bestaande uit enkele gedeelten van vingertopafdrukken werd met folie veiliggesteld.

Op de onderzijde van de bruine plastic bak op het aanrecht werd een gedeelte van een vingerafdruk gevonden. Volgens de technisch rechercheur maakte de geringe kwaliteit van deze sporen het niet mogelijk hiermee in een dactyloscopische verzameling te zoeken. Wel werden de sporen door de technisch rechercheur nog vergeleken met een aantal door de politie van Leidschendam vervaardigde dactyloscopische signalementen van een aantal getuigen, genoemd in het procesdossier. Deze sporenvergelijking leverde geen resultaat op.

Overigens is uit de interviews gebleken dat van een andere getuige ook vingerafdrukken zijn genomen, terwijl dat niet uit het dossier blijkt.

Door de rugleuning van een onder de tafel geschoven stoel in de keuken was een wandelstok gestoken. Deze wandelstok zou door de ter plaatse gekomen schouwarts verwijderd zijn van het lichaam van het slachtoffer. Pas uit het interview met de technisch rechercheur is gebleken dat deze gladde houten wandelstok door hem is onderzocht en dat daarop geen sporen zijn aangetroffen. Dit onderzoek is niet in het door hem opgemaakte rapport opgenomen.

Uit interviews is gebleken dat de technisch rechercheur aanwezig is geweest op het moment dat het interieur van de woning van het slachtoffer aan Post werd getoond op 28 augustus 1986. Dat is niet in het door hem opgemaakte technisch rapport opgenomen. Overigens maken de hem daarbij vergezellende tactische rechercheurs wel melding hiervan in een proces-verbaal.

§ 6.2.4 Inbeslagneming

Er zijn meerdere personen in dit onderzoek belast geweest met inbeslagnemingen. Het dossier geeft onvoldoende aanknopingspunten om de vragen: wie heeft wat, wanneer, waar en waarom in beslag genomen, steeds te kunnen beantwoorden. Zo heeft de technisch rechercheur in deze fase verschillende voorwerpen in beslaggenomen en voor een deel overgedragen aan het Gerechtelijk Laboratorium. Wat er met het andere deel van de voorwerpen, zoals 2 zakdoeken en 2 portemonnees, verder is gebeurd is niet achterhaald. In het rapport van de technisch rechercheur wordt slechts vermeld dat deze bewaard blijven aan het hoofdbureau van politie te 's-Gravenhage. Genoemde stukken van overtuiging zijn daar door het Puesto-team niet meer aangetroffen.

§ 6.2.5 Vernietiging stukken van overtuiging

Op 24 november 2005 is namens de korpsleiding van de politie Haaglanden meegedeeld dat de stukken van overtuiging, die aan het Gerechtelijk Laboratorium destijds waren aangeboden, op 8 oktober 1986 zijn geretourneerd aan de technische recherche van de gemeentepolitie te Den Haag en dat deze vanwege schimmelvorming op verpakking en sporenmateriaal op 2 maart 1999, na overleg met het OM, zijn vernietigd.

§ 6.3 Technisch onderzoek, de tweede fase, de fase van oriëntatie op de omgeving

§ 6.3.1 Compositietekeningen

Op donderdag 28 augustus werden op aanwijzing van een getuige twee compositietekeningen vervaardigd, die qua signalement overeenkomst zouden vertonen met de twee personen, die door deze getuige zijn gezien in de bejaardenflat, zowel in de lift als nabij de galerij van het slachtoffer. Op vrijdag 29 augustus is opnieuw een compositietekening van een man vervaardigd op aanwijzing van een getuige, die omstreeks dezelfde tijd als de hiervoor genoemde getuige eveneens twee mannen in de lift van de bejaardenflat van het slachtoffer had gezien.

Aan beide getuigen is een groot aantal voor politiedoeleinden vervaardigde foto's getoond, waarvan de signalementen en leeftijden zoveel mogelijk overeenkwamen met de door deze getuigen opgegeven signalementen. In het dossier is niet verantwoord welke foto's zijn getoond. Er is slechts een verdachtenlijst in verband met tonen foto's als bijlage 7 bij het proces-verbaal gevoegd. Daarop staan alleen de nummers 1 tot en met 16 vermeld met een nadere omschrijving bestaande uit een cijferreeks, gevolgd door de aanduiding GP (Gemeentepolitie) en de aanduiding LDM (Leidschendam) en afsluitend met opnieuw een cijferreeks.

§ 6.4 Technisch onderzoek, de derde fase, de fase vanaf de ontdekking van de geïnde kascheques van de Postbank

§ 6.4.1 Twee kascheques

Op 28 augustus werd op het administratiekantoor van de Postbank te Arnhem een afschrijving verwerkt met betrekking tot twee kascheques ten laste van de girorekening van het slachtoffer. Deze kascheques bleken te zijn verzilverd op zaterdag 23 augustus bij de Bijenkorf te Den Haag. De door de Postbank ter beschikking gestelde kascheques zijn op 1 september door de technisch rechercheur onderzocht op de aanwezigheid van dactyloscopische sporen. Nadat de kascheques eerst waren gefotografeerd in verband met een later in te stellen schriftonderzoek, werden zij chemisch behandeld. Na deze behandeling bleken op beide cheques enkele fragmenten van vingerafdrukgedeelten zichtbaar te zijn. Om de mogelijke bruikbaarheid op te hogen werden deze cheques door de technisch rechercheur op 3 september voor verder onderzoek naar het Gerechtelijk Laboratorium gebracht.

§ 6.4.2 Mappen van de Postbank en de Nutsspaarbank

Op dinsdag 2 september kreeg de technisch rechercheur twee mappen met afschriften van de Postbank en de Nutsspaarbank met het verzoek deze te onderzoeken op de aanwezigheid van dactyloscopische sporen. Dit onderzoek leverde eveneens geen bruikbare sporen op.

§ 6.4.3 Handschriftonderzoek

Het handschriftonderzoek dat in deze fase en in de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post heeft plaatsgevonden wordt in hoofdstuk V van het tactisch onderzoek beschreven omdat uit het dossier is gebleken dat de technisch rechercheur daarmee geen bemoeienis heeft gehad en in verband met de daaraan verbonden tactische aspecten.

§ 6.5 Technisch onderzoek, de vierde fase, de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post

Hoewel er één rapport van het Gerechtelijk Laboratorium is gedateerd op 10 september 1986, zodat dit rapport in deze fase voor het RBT beschikbaar is gekomen, is er vanwege de overzichtelijkheid voor gekozen alle rapportages van het Gerechtelijk Laboratorium in de volgende fase onder § 6.6.4 te bespreken.

De rapportage van 10 september 1986 is vóór de bekentenis van Post. De overige rapportages zijn van ná haar bekentenis op 11 september 1986.

In deze fase vindt ook de huiszoeking bij Post plaats, maar daarbij is geen technisch rechercheur aanwezig geweest, hoewel er in het draaiboek dat is vervaardigd ten behoeve van de aanhouding van Post opdracht werd gegeven om bij een huiszoeking te zoeken naar voorwerpen, die technisch bewijs konden opleveren. Uit de kennisgeving van inbeslagneming blijkt dat er voorwerpen in beslag zijn genomen die betrekking zouden kunnen hebben op de moord of doodslag op het slachtoffer.

§ 6.6 Technisch onderzoek, de vijfde fase, de fase na de eerste bekentenis van Post

§ 6.6.1 Elf betaalcheques van de Nutsspaarbank en een gekleurd bordje

Door de technisch rechercheur zijn eveneens elf betaalcheques van de Nutsspaarbank en een gekleurd bord uit de woonkamer van het slachtoffer onderzocht, maar hierop werden volgens hem geen vingersporen aangetroffen. Wel bleek op de rand aan de onderzijde van het bord een stukje pleister te zijn bevestigd. Op een foto van de PD is dit bord te zien, rechtopstaand op een kastje in de woonkamer.

Dit door de technisch rechercheur verrichte onderzoek is niet opgenomen in het door hem opgemaakte technisch rapport, maar blijkt uit een door een tactische rechercheur opgemaakt proces-verbaal.

Op diezelfde foto van de PD is wel een omgevallen fotolijstje zichtbaar

§ 6.6.2 Fotoconfrontatie

Zowel uit het dossier als uit de interviews blijkt dat aan een aantal personen foto's zijn getoond. De gehouden fotoconfrontaties zijn niet allemaal in het dossier opgenomen.

Uit het interview met de lokettist blijkt echter dat er met hem een fotoconfrontatie, aan de hand van een mapje met daarin vier of zes foto's, zou zijn geweest vóór de zogenaamde Oslo-confrontatie, zoals hieronder nader zal worden beschreven. Deze fotoconfrontatie blijkt eveneens niet uit het dossier en daarvan zijn ook geen foto's aangetroffen. Slechts de eerder genoemde verdachtenlijst is als bijlage 7 in het proces-verbaal aangetroffen.

§ 6.6.3 Oslo-confrontatie

Op donderdag 18 september is een getuige door middel van de zogeheten Oslo-confrontatie, via de confrontatiespiegel, geconfronteerd met Post.

Post werd daartoe geplaatst tussen zes vrijwillig meewerkende dames, die volgens het proces-verbaal enigszins overeenkwamen met het signalement van Post.

Post had zelf een nummer tussen de getallen 1 t/m 7 gekozen en had zelf haar plaats gekozen. Deze confrontatie werd herhaald, waarbij Post een ander nummer en een andere plaats koos.

Daarvan werden door de politiefotograaf fotografische opnamen gemaakt, die echter in het dossier niet zijn aangetroffen.

De technisch rechercheur, die in eerste instantie het technisch onderzoek verrichtte en daarbij foto's heeft gemaakt, is bij de Oslo-confrontatie niet betrokken geweest.

Inmiddels zijn in het onderzoek van het driemanschap door het Puesto-team negatieven van deze Oslo-confrontatie aangetroffen in het archief van de gemeente Den Haag.

Uit deze opnamen blijkt dat de selectie van proefpersonen niet optimaal voldeed aan de eisen, dat zij qua lengte, leeftijd, haarkleur zoveel mogelijk overeenkomsten vertoonden met Post.

In het interview met deze getuige, de lokettist, wordt gesproken over twee andere getuigen, die voor en na de eerstgenoemde getuige met de opstelling van de dames geconfronteerd zouden zijn. Dit is in het dossier niet vermeld en ook uit de interviews is niet gebleken van een andere getuige die melding maakt van een Oslo-confrontatie.

Overigens werd in de cursus rechtechniek al gedoceerd dat sommige onderzoeken, waaronder de confrontatie, slechts eenmalig konden worden gedaan en dat de objectiviteit daarbij hoog in het vaandel diende te staan.

Een fotoconfrontatie en een Oslo-confrontatie dienden dus niet beide plaats te vinden.

§ 6.6.4 Rapportages van het Gerechtelijk Laboratorium

Alle rapportages van het Gerechtelijk Laboratorium zullen hieronder in volgorde van rapportdatum worden besproken.

§ 6.6.4.1 Rapportage d.d. 10 september 1986 met betrekking tot sporen(dragers)

Bij onderzoek door het Gerechtelijk Laboratorium werden op het mantelpakje van het slachtoffer een aantal menselijke hoofdharen aangetroffen, die qua microscopische morfologie alle pasten binnen het hoofdhaarpalet van het slachtoffer. Door het Gerechtelijk Laboratorium werd daarbij opgemerkt dat één van de haren een wortelbeeld bezat, zoals die ontstaat bij uittrekken, wat eventueel een aanwijzing kan zijn voor het gebruik van geweld.

Door middel van afplakken van het mantelpakje met tape werden ook nog twee menselijke hoofdhaardelen gevonden op de achterzijde van het jasje, die qua kleur niet pasten binnen het palet van het hoofdhaar van het slachtoffer.

De conclusie van het Gerechtelijk Laboratorium luidt dat bij microscopisch onderzoek geen voor de opsporing bruikbare sporen werden aangetroffen.

§ 6.6.4.2 Rapportage d.d. 23 september 1986 met betrekking tot sectiebevindingen

Op 23 augustus 1986 heeft de sectie plaatsgevonden op het slachtoffer. Bij deze sectie werd door de technisch rechercheur de insnoering in de hals afgeplakt in verband met eventuele microsporen. Ook zijn nog een zestal foto's van het slachtoffer tijdens de sectie in het dossier aangetroffen. De sectie is op de destijds gebruikelijke wijze uitgevoerd en het sectierapport is op de destijds

gebruikelijke wijze opgebouwd. Daarin werd door de patholoog-anatoom vastgesteld dat de sectiebevindingen wijzen op verstikking tengevolge van inwerking van uitwendig mechanisch samendrukkend en/of omsnoerend geweld op de hals (strangulatie). Het intreden van de dood door verstikking kon door deze geweldsinwerking worden verklaard. Tevens werd vastgesteld dat er verder geen tekenen van inwerking van uitwendig mechanisch geweld waren. Bij microscopisch onderzoek aan de nieren werd een beiderzijds chronische (ascenderende) pyelonefrites (zogenaamde nierbekkenontsteking) vastgesteld. Eveneens werd vastgesteld dat in het bloed en de urine van het slachtoffer geen alcohol aantoonbaar was. In het sectierapport wordt niet nader aangegeven met welk middel de verwurging zou kunnen hebben plaatsgevonden.

§ 6.6.4.3 Rapportage d.d. 17 oktober 1986 met betrekking tot doorgedrukt schrift

Op dinsdag 16 oktober 1986 zijn, met toestemming, in de woning van Post drie schrijfblokken in beslaggenomen. Deze zijn overgebracht naar het Gerechtelijk Laboratorium en door een scheikundige van dat laboratorium is een onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van doorgedrukt schrift. Het oordeel van de scheikundige was dat op een aantal vellen van die schrijfblokken doorgedrukte tekst werd waargenomen. Deze waargenomen teksten bleken volgens de tactische recherche geen betrekking te hebben op het onderzoek.

§ 6.6.4.4 Rapportage d.d. 21 oktober 1986 met betrekking tot dactyloscopische sporen op twee kascheques en twee dagafrekeningen

In het rapport wordt meegedeeld dat op de voorzijde van één van de twee kascheques een voor identificatie geschikt dactyloscopisch spoor zichtbaar werd dat daarvoor niet zichtbaar was.

Uit het interview met de technisch rechercheur is gebleken dat deze vingerafdruk is vergeleken met die van Post en dat deze niet van haar afkomstig was. Er is niet vastgesteld van wie deze vingerafdruk was omdat volgens de technisch rechercheur het destijds niet mogelijk was in sporenverzamelingen te zoeken. Enkel een één op één vergelijking van vingerafdrukken was mogelijk.

In die periode had elk politiekorps zijn eigen dactyloscopische verzameling. Een afschrift hiervan werd verzonden naar de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI). Uit het technisch rapport blijkt dat de van het slachtoffer genomen vingerafdrukken - gezien haar hoge leeftijd - nauwelijks bruikbaar waren.

§ 6.6.4.5 Rapportage d.d. 6 november 1986 met betrekking tot koordjes en folies

Op de koordjes uit de woning van Post werden geen bloed- of huidsporen aangetroffen.

Op de folies van de hals van het slachtoffer werden geen vezels gevonden, die overeenkwamen met de beide koordjes of met de gele kledingstukken van Post, die door haar gedragen zouden zijn op de dag van de dood van het slachtoffer.

Een onderzoek naar contactsporen tussen de kleding van het slachtoffer en de kleding van Post werd niet uitgevoerd omdat beide personen regelmatig met elkaar in contact kwamen.

§ 6.7 Technisch onderzoek, de vijf genoemde fasen

§ 6.7.1 Reconstructie

Noch uit het dossier noch uit de gehouden interviews is gebleken dat een technische reconstructie op de PD of in een latere fase van het onderzoek heeft plaatsgevonden. Verificatie van de wijze van verwurging zoals verklaard door Post heeft derhalve niet plaatsgevonden. Het belang van een reconstructie blijkt onder meer uit het feit dat een door het driemanschap geraadpleegde forensisch patholoog over de door Post afgelegde verklaring met betrekking tot het in de rechterhand nemen van beide uiteinden van het snoer en het vervolgens met de rechterhand de lus strak aandraaien verklaart, dat je maar één slag kunt maken en dat hij als niet klein gebouwde man er moeite mee heeft om met één hand zoveel kracht uit te oefenen. Hij acht de methode als omschreven niet onmogelijk maar ziet toch wel wat praktische bezwaren. Deze methode van omsnoering is door de technisch rechercheur van het Puesto-team met de hulp van een lid van het driemanschap eveneens geprobeerd en ook deze zag daarin praktische bezwaren.

§ 6.7.2 Contact van de technisch rechercheur met het RBT

Uit de interviews met de technisch rechercheur en fotograaf is gebleken dat zij zo nu en dan bij de briefings van het team aanwezig waren en dat de technisch rechercheur daar ook verslag uitbracht, maar hiervan is door de technisch rechercheur geen nader rapport opgemaakt. De bevindingen werden door de technisch rechercheur op losse blaadjes of op een blocnote vermeld. Evenmin is door de technisch rechercheur een technisch journaal bijgehouden, waarin verslag is gedaan van bijvoorbeeld contacten met het onderzoeksteam en het Gerechtelijk Laboratorium of van intern overleg waarbij is gesproken over onderzoeksmogelijkheden.

Uit de interviews blijkt niet dat tussen de technisch rechercheur en het RBT overleg is geweest over eventuele onderzoeksmogelijkheden. Zo is niet gesproken over een nader onderzoek naar het tijdstip van overlijden van het slachtoffer, de aard van het moordwapen en het organiseren van een reconstructie, zoals hiervoor onder § 6.7.1 is omschreven.

Uit de interviews blijkt dat de tactische rechercheurs niet allemaal volledig op de hoogte waren van de resultaten van het technisch onderzoek en dat die resultaten binnen het RBT geen onderwerp van discussie waren. Zo ging de tactische recherche - op grond van de verklaring met betrekking tot de ingesprektoon van de telefoon van het slachtoffer, maar in afwijking van de oproep in het Recherche Informatie Bulletin van 6 september 1986 - uit van een tijdstip van overlijden tussen 18.30 en 19.00 uur. De technisch rechercheur echter had, op grond van de eigen temperatuurmeting en rekening houdend met de ruwe schatting van 1 graad per uur daling van de lichaamstemperatuur, kunnen vermoeden dat dit tijdstip niet juist kon zijn. Immers is in het handboek Recherchetechniek van Henk Holtslag, dat bij de opleiding van technisch rechercheurs destijds werd gebruikt, op pagina 92 onder het kopje Onnatuurlijke dood het volgende te lezen:

”Een betrouwbare opgave van de temperatuur in de endeldarm geeft B. Mueller (Zeitschrift für die gesamte gerichtliche Medizin 1937). De tabel is gegrond op waarnemingen bij een luchttemperatuur van 17 tot 18° C

- 1 - 1,5 uur na de dood temp. 36°
- 2 - 2,5 uur na de dood temp. 35°
- 3 - 4 uur na de dood temp. 34°
- 4 - 5 uur na de dood temp. 33°
- 4 - 6 uur na de dood temp. 32°
- 5 - 7 uur na de dood temp. 31°
- 6 - 9 uur na de dood temp. 30°

De temperatuurdaling bij magere mensen bedraagt in de eerste vier uur ca. 1° C per uur, in de volgende twee uur 1,5° per uur, in de daaropvolgende tien uur 0,5° per uur en in de daarop volgende zes uur 0,25° per uur. De daling gaat dus steeds langzamer.

Indien er wordt getemperatuurd dient dit rectaal te geschieden en na enige tijd te worden herhaald. Hierbij mag niet vergeten worden de omgevingstemperatuur tegelijkertijd te meten. Het behoeft geen betoog, dat temperatuurmeting voor het vaststellen van het tijdstip van overlijden een relatieve tijd oplevert. Het moet dan ook aan een deskundige patholoog-anatoom worden overgelaten uit de metingen conclusies te trekken”.

Noch uit het dossier noch uit de interviews, blijkt dat de patholoog-anatoom op dit punt om een nader onderzoek is gevraagd. Uit het interview met de technisch rechercheur is gebleken dat de destijds gangbare methode van berekening van het tijdstip van overlijden ruwweg op 1 graad daling van de lichaamstemperatuur per uur kon worden gesteld.

Als de technisch rechercheur rekening had gehouden met deze vuistregel en daarbij was uitgegaan van een lichaamstemperatuur van 37° Celsius dan zou hij op circa 16.00 uur als tijdstip van overlijden hebben moeten komen. In het interview verklaart de technisch rechercheur dat het in het geval van het slachtoffer, gezien haar tengere lichaam, mogelijk was dat de temperatuur sneller naar beneden zou gaan dan met de gangbare methode van 1 graad per uur.

Ook over het middel waarmee en de precieze wijze waarop de verwurging plaatsgevonden zou kunnen hebben, is noch door de technisch rechercheur noch door RBT of teamleiding aan de patholoog-anatoom om opheldering gevraagd.

§ 6.7.3 Het Openbaar Ministerie

Uit het dossier is niet gebleken van een actieve bemoeienis van de zaakofficier met het werk van de technische recherche. Interviews met de technisch rechercheur en de leden van het OM leveren op dit punt hetzelfde beeld op. Zowel uit het dossier als uit de interviews blijkt niet dat het OM aanwezig is geweest bij de sectie op het slachtoffer.

§ 6.8 Bevindingen

De technische recherche in dit onderzoek bestond uit 1 technisch rechercheur en 1 fotograaf. Beiden hadden geen recherchetechnische opleiding genoten. De fotograaf was slechts vanuit zijn vakgebied op PD's werkzaam, wat gebeurde onder de verantwoordelijkheid van een technisch rechercheur. Er was in dit onderzoek geen sprake van een technisch coördinator. De tactische teamcoördinator hield ook de technische voortgang in de gaten.

Het rapport van de technisch rechercheur is gesloten op 3 september 1986 en is summier te noemen. Zo is bijvoorbeeld niet terug te vinden welke personen op de PD zijn geweest. Die informatie is overigens niet aan rechtbank of verdediging onthouden omdat deze informatie verspreid in het dossier wel gevonden kan worden.

In het licht bezien van de onder § 6.2.2 beschreven 7 gouden W's moet worden opgemerkt dat de behandeling van de PD te wensen overliet. Daardoor kan niet meer worden vastgesteld of de onderzoeksresultaten in volle omvang betrouwbaar zijn.

Het gegeven van de vuistregel van daling van de lichaamstemperatuur met 1° Celsius per uur heeft geen invloed gehad op het nadere tactische onderzoek.

Het bij de tactische rechercheurs bestaande beeld over het tijdstip van overlijden van het slachtoffer is door de technisch rechercheur niet gecorrigeerd.

Uit het dossier en de interviews blijkt niet of de door de technisch rechercheur aangetroffen dactylosporen op de PD handmatig zijn vergeleken met het totale bestand van vingerafdrukken, verzameld bij de CRI te Den Haag, dat destijds al bestond.

De met een getuige gehouden fotoconfrontatie en Oslo-confrontatie is niet van invloed geweest op de uitkomst van de zaak Post omdat geen herkenning heeft plaatsgevonden.

De niet-herkenning tijdens de Oslo-confrontatie op 18 september 1986 heeft ook niet bijgedragen aan het wijzigen van de onderzoeksrichting.

Na het afleggen van verklaringen door Post is door de technisch rechercheur geen verder technisch onderzoek gedaan. In dat stadium heeft ook geen verificatie plaatsgevonden van haar verklaringen aan de resultaten van het technisch onderzoek en heeft het evenmin aanleiding gegeven tot een reconstructie van (delen) van haar verklaringen.

§ 6.9 Beoordeling

De beoordeling vindt plaats op basis van de drie maatstaven zoals geformuleerd in hoofdstuk II § 2.3.2.

Het optreden van de technisch rechercheur voldeed aan de toen bestaande wettelijke voorschriften en was ook rechtmatig. De beoordeling zal zich dan ook richten op de toets aan de eerste en de derde maatstaf, volledigheid en betrouwbaarheid van het technisch onderzoek en de integere en magistratelijke presentatie van de resultaten ervan.

Uit de interviews en de hiervoor omschreven bevindingen komt een beeld naar voren van een technisch onderzoek dat vrijwel geheel los staat van het tactisch onderzoek. De resultaten van het technisch onderzoek zijn niet geverifieerd en hebben geen invloed op de tactische onderzoeksrichtingen en andersom. Een omissie, vooral in de fase waarin Post haar bekennende

verklaring heeft afgelegd, omdat haar verklaring niet wordt getoetst aan de resultaten van het technisch onderzoek.

Een belangrijke onvolkomenheid in het technisch onderzoek is het feit dat de technisch rechercheur, die al op vrijdag 22 augustus 1986 omstreeks 23.00 uur kennis droeg van een gemeten lichaamstemperatuur van het slachtoffer van 30° Celsius, de implicaties van deze wetenschap niet heeft gecommuniceerd met het RBT of de teamleiding, maar evenzeer dat het RBT of de teamleiding in geen enkele fase van het onderzoek naar de implicaties van deze wetenschap heeft gevraagd. Deze belangrijke bevinding van de technisch rechercheur heeft op geen enkele wijze invloed gehad op het tactische onderzoek, waardoor van meet af aan een mogelijk onjuiste aanname doorslaggevend heeft kunnen zijn en blijven voor de richting van het verdere opsporingsonderzoek.

Tijdens de voortzetting van het onderzoek had een analyse van het sporenbeeld op de PD een bijdrage kunnen leveren in de verhoren met Post.

Noch uit het dossier noch uit de interviews blijkt dat de zaakofficier van justitie op enig moment in het onderzoek actieve bemoeienis heeft gehad met de werkzaamheden van de technische recherche of het Gerechtelijk Laboratorium. Evenmin blijkt van het door de officier van justitie kritisch volgen van het optreden van de technische recherche door middel van het verifiëren van de bekentenissen van Post met de onderzoeksresultaten van de technische recherche.

Met uitzondering van het onderzoek aan de wandelstok kan worden aangenomen dat over het technisch onderzoek volledig is gerapporteerd.

§ 6.10 Nieuwe ontwikkelingen

§ 6.10.1 Tijdstip van overlijden

De door het driemanschap geraadpleegde forensisch patholoog verklaart met betrekking tot het tijdstip van overlijden, aan de hand van het zogenaamde Henssge's nomogram (zie bijlage), dat het slachtoffer, van ongeveer 50 kilogram lichaamsgewicht, met een op 23.00 uur gemeten lichaamstemperatuur van 30° Celsius en een omgevingstemperatuur van 25° Celsius, tussen 10 en 12 uur daarvoor moet zijn overleden. Daarbij heeft de deskundige geen correctiefactoren toegepast zoals de omstandigheid dat het slachtoffer geheel gekleed op het tapijt lag en de omstandigheid dat mogelijk sprake kan zijn geweest van koorts vanwege een dubbelzijdige nierbekkenontsteking. Bij deze berekening is de deskundige dus uitgegaan van de in het nomogram aangenomen standaardomstandigheden.

Omdat de patholoog in iedere concrete casus moet kijken naar mogelijke correctiefactoren kan de omstandigheid, zoals in casu, dat het slachtoffer weliswaar geheel gekleed op het tapijt in de woonkamer lag, maar met een openstaande balkondeur in de slaapkamer, leiden tot een correctiefactor van 0.9. Bij toepassing van deze correctiefactor zou het slachtoffer circa tien uur vóór 23.00 uur (tijdstip van temperatuurmeting) moeten zijn overleden.

In een geval, waarin een slachtoffer bijvoorbeeld zonder kleding op een koude ondergrond ligt met open deuren zal, rekening houdend met een maximale afkoeling, een correctiefactor van 0,7 worden toegepast, zodat het tijdstip van overlijden tussen zes en acht uur voor een temperatuurmeting zal liggen.

Uitgaande van een correctie naar de warme kant (bijvoorbeeld een slachtoffer liggend in een afgesloten kamer met drie tot vier lagen kleding aan), dus bij minimale afkoeling en goede isolatie, zal rekening gehouden worden met een correctiefactor van 1,3 zodat het tijdstip van overlijden tussen twaalf en veertien uur voor een temperatuurmeting zal liggen.

Indien bij deze berekeningen nog rekening wordt gehouden met de omstandigheid, dat mogelijk sprake kan zijn van koorts, zoals in casu vanwege een dubbelzijdige nierbekkenontsteking, dan zou daardoor de postmortale tijd nog langer kunnen worden.

Het hiervoor gerelateerde vindt aansluiting bij de destijds gangbare methode van de technische recherche door uit te gaan van een ruwe schatting van een daling van de lichaamstemperatuur met

1 graad Celsius per uur en de methode van B. Mueller, zoals die werd gedoceerd bij de cursus rekerchetechniek aan de rekercheschool te Zutphen.

Hieruit blijkt dat er ernstig getwijfeld kan worden aan het aangenomen tijdstip van overlijden en daarmee ook aan het destijds ingestelde onderzoek naar het misdrijf en de daarover gehoorde getuigen.

§ 6.10.2 Vijfde herzieningsverzoek

Bij het vijfde herzieningsverzoek is als productie 4 gevoegd een rapport van de forensisch-geneeskundige, drs. S.J.M. Eikelenboom-Schieveld.

De conclusies van dit rapport luiden:

"Op basis van het onderzoek aan foto's en de verklaringen van de betrokkene, zoals weergegeven in het dossier, kan het volgende worden geconcludeerd:

1. Er is geen steun voor de hypothese dat een elektriciteits snoer, een touw of een soortgelijk voorwerp en/of handen tot de verstikking van mevrouw Kolstee hebben geleid.

2. Er is veel steun voor de hypothese dat een brede ligatuur van zacht materiaal, zoals een sjaal, kousen, een doek of een vergelijkbaar voorwerp als moordwapen is gebruikt.

3. De scenario's zoals mevr. Post die in haar verklaringen van 11 en 15 september 1986 heeft weergegeven, worden niet ondersteund door de bevindingen van dit onderzoek".

De door het driemanschap geraadpleegde forensisch patholoog heeft verklaard dat hij zich - gezien het letsel - niet kan vinden in de conclusie van het rapport van mevr. Eikelenboom-Schieveld dat een brede ligatuur van zacht materiaal, zoals een sjaal, kousen, een doek of een vergelijkbaar voorwerp gebruikt moet zijn. Door deze deskundige wordt als mogelijkheid geopperd dat een smal, bandvormig, langwerpig voorwerp, zoals een touw, een draad of een strak gerold sjaaltje tot de mogelijkheden behoort.

Uit het voorgaande blijkt dat de door de beide deskundigen gegeven interpretatie van het aangetroffen letsel niet met elkaar overeenstemmen.

§ 6.10.3 Biologisch sporen-, haar- en DNA-onderzoek

In het rapport van 18 september 2007 van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) wordt als conclusie van het haaronderzoek onder meer gegeven:

Het hoofdhaardeel g) aangetroffen op de tape (voorkant rechts in 1986 afgeplakt van jasje slachtoffer en het hoofdhaardeel z) aangetroffen op het haarkaartje met in 1986 veiliggestelde haren van tape jasje achterkant slachtoffer zijn op grond van de gevonden morfologische verschillen mogelijk niet van het slachtoffer afkomstig.

Op het haarkaartje met in 1986 veiliggestelde haren van mantelpakje slachtoffer is een hoofdhaar w) aangetroffen waarvan op grond van de gevonden morfologische overeenkomsten enerzijds en verschillen anderzijds niet kan worden uitgesloten dat deze hoofdhaar van het slachtoffer afkomstig is.

Bovengenoemde hoofdhaaren en de hoofdhaar t) en de hoofd/lichaamshaar j), die door de morfologie niet geschikt bevonden zijn voor een vergelijkend haaronderzoek, zijn op 18 april 2006 overgedragen aan het Forensisch Laboratorium voor DNA Onderzoek (FLDO) te Leiden.

Uit het rapport van het FLDO blijkt dat uit één haar (hoofdhaar afkomstig van mantelpakje slachtoffer) een autosomaal DNA-profiel is aangetroffen, dat niet overeenkomt met Post.

Ook het mitochondriaal DNA-profiel (mtDNA-profiel) van deze haar blijkt voor zes posities af te wijken van die van Post.

Het mtDNA-profiel van het hoofdhaardeel afkomstig van tape jasje slachtoffer komt volledig overeen met het mtDNA-profiel van de hoofdhaar afkomstig van het mantelpakje van het slachtoffer, zoals hiervoor genoemd, en wijkt eveneens voor zes posities af van die van Post.

Het mtDNA-profiel van lichaamshaar, afkomstig van tapes jasje slachtoffer wekt voor twee posities af van Post.

Uit voormeld rapport van het NFI blijkt dat het DNA-profiel van het DNA aan de hoofdhaar, afkomstig van het mantelpakje van het slachtoffer, (is onbekende man) zowel op 4 juli 2006 als op

18 september 2007 éénmalig is vergeleken met de DNA-profielen in de Nederlandse DNA-databank voor strafzaken. Hierbij zijn geen profielen aangetroffen die matchen met dit DNA-profiel.

§ 6.10.4 Inktvergelijkend onderzoek

Op 19 maart 2004 is door het ressortsparket te Den Haag een ordner met vijf en zestig originele cheques aan het NFI verzonden, die door het NFI op 6 oktober 2004 weer retour werd gezonden. Uit een aantekening van het NFI blijkt dat het beoogde onderzoek niet heeft plaatsgevonden, omdat de aangeleverde pennen niet zwart schreven maar blauw, terwijl de cheques van het slachtoffer waren ondertekend met zwarte inkt.

§ 6.10.5 Schriftvergelijkend en dactyloscopisch onderzoek

Op 1 maart 2006 is door het ressortsparket te Den Haag aan het NFI opdracht gegeven om de hiervoor genoemde vijf en zestig originele cheques te onderzoeken op de aanwezigheid van dactyloscopische sporen. De deskundige van het NFI heeft meegedeeld, dat het mogelijk is opnieuw de cheques te onderzoeken, waarbij de cheques echter mogelijk beschadigd zullen raken: de inkt kan uitlopen, de tekst kan verdwijnen en de cheques kunnen zwart uitslaan (vooral bij behandeling met een ontwikkelaar). Alle sporen, die nu op de cheques zichtbaar kunnen zijn, zouden op deze wijze verloren gaan en een nader handschriftonderzoek zou niet meer mogelijk zijn.

Na overleg met de raadsman van Post en het ressortsparket te Den Haag is besloten het onderzoek aan de cheques vooralsnog niet uit te voeren.

Hoofdstuk VII

Het proces van verhoren van Post

§ 7.1 Algemene opmerkingen

In het opsporingsonderzoek is Post in totaal door de politie twee keer als getuige gehoord en negen keer als verdachte. De politieverhoren hebben plaatsgevonden in het toenmalige politiebureau in Leidschendam. Daarnaast is zij voorgeleid aan de officier van justitie en aan de rechter-commissaris, waarbij zij steeds een verklaring heeft afgelegd. Zij is door de rechter-commissaris later nog een keer gehoord in het kader van het gerechtelijk vooronderzoek. Deze verhoren hebben plaatsgevonden in het Paleis van Justitie in Den Haag.

Tijdens haar in verzekeringstelling was zij gedetineerd in het politiebureau in Leidschendam. Op 29 september 1986 is zij overgebracht naar de Penitentiare Inrichting voor Vrouwen in Amsterdam. Bij rechtbank en hof heeft zij verklaringen afgelegd, tijdens behandelingen in raadkamer en bij de behandeling ter terechtzitting.

§ 7.2 Getuigenverhoren

Als getuige is zij gehoord op 25 augustus 1986, om 13.30 uur en op 28 augustus om 10.30 uur. Bij dat laatste verhoor is zij door de woning van het slachtoffer geleid.

Beide verhoren zijn gedaan door hetzelfde verhoorkoppel en van geen van beide verhoren is een eindtijd vermeld.

§ 7.3 Verdachtenverhoren

Op 8 september is Post om 07.45 uur aangehouden. Om 08.00 uur was zij op het politiebureau Leidschendam en is zij direct voorgeleid aan de hulpofficier van justitie die ook de leider was van het RBT. Om 14.15 uur is zij voor het eerst als verdachte gehoord en om 15.00 uur is zij in verzekering gesteld. De voorgeleiding voor de in verzekeringstelling heeft plaatsgevonden om 14.45 uur. Het verhoor dat op deze dag heeft plaatsgevonden is overigens door Post op iedere bladzijde getekend, maar is niet gesloten door de verbalisanten. Een eindtijd is niet vermeld.

Op 9 september spreekt Post met haar eerste raadsman van 11.00 tot 11.20 uur. Op die dag vinden het tweede en derde verhoor plaats. De processen-verbaal van die verhoren zijn door Post op iedere bladzijde getekend en gesloten door de verbalisanten. Van het tweede verhoor zijn geen tijdstippen vermeld, het derde verhoor is begonnen om 20.00 uur. Wanneer dat verhoor is geëindigd is niet genoteerd.

Ook op woensdag 10 september wordt Post twee keer gehoord.

Het vierde verhoor begint om 14.00 uur en het vijfde verhoor om 21.30 uur. Ook hier werd geen eindtijd genoteerd. Beide processen-verbaal zijn gesloten en ondertekend door de verbalisanten en ondertekend door Post.

De eerste drie verhoren zijn steeds door hetzelfde verhoorkoppel gedaan, in het vierde verhoor heeft zij een ander verhoorkoppel gesproken en in het vijfde verhoor ontmoet zij opnieuw twee andere verbalisanten. Gedurende deze eerste vijf verhoren heeft zij steeds ontkennende verklaringen afgelegd.

Met uitzondering van de verklaring van haar bekentenis bevinden zich in het dossier geen processen-verbaal van verhoor op donderdag 11 september, de dag vóór de voorgeleiding. Post zegt dat zij op die dag overdag wel gehoord is. Blijkens de interviews wordt weliswaar door een aantal geïnterviewden aangenomen dat er op die dag wel verhoren hebben plaatsgevonden, maar geen van de geïnterviewden kan daar zekerheid over geven.

Op die dag ziet zij pas om 18.00 uur leden van het RBT. Dat is opnieuw een ander verhoorkoppel (zesde verhoor). Dit koppel gaat in eerste instantie uit van een gesprek, waarin zij zullen aanhoren wat Post precies wil, maar dit gesprek mondt uit in een verhoor.

Dit gesprek, later verhoor, vindt plaats op verzoek van Post zelf, die via wachtcommandant of meldkamer te kennen geeft dat zij iemand van het team wil spreken. Naar haar zeggen wil zij, in haar uiterste wanhoop, vragen om een verhoor onder hypnose, om haar onschuld aan te tonen.

Die avond legt Post een bekennende verklaring af. Ook bij dit verhoor is geen eindtijd vermeld.

Post heeft na afloop van het verhoor bezoek ontvangen van haar echtgenoot.

Tijdens het verhoor bij het hof op 11 mei 1987 verklaart een van de verbalisanten dat dit verhoor tot ongeveer 21.45 uur heeft geduurd, de ander noemt een tijdstip van 22.00 uur.

Op vrijdag 12 september bevestigt Post haar bekennende verklaring tijdens de voorgeleiding bij de officier van justitie. Deze officier maakt van die verklaring een proces-verbaal op, samen met een collega die eveneens bij die voorgeleiding aanwezig was. Post ontkent overigens consequent dat zij tijdens deze voorgeleiding haar bekentenis heeft bevestigd.

Ook in dit proces-verbaal is niet vermeld hoe lang dit verhoor heeft geduurd, maar tijdens de verhoren bij het hof verklaart een van de officieren dat het ongeveer 15 minuten geduurd heeft. Tijdens de recente interviews is door een van hen gemeld dat het een relatief langdurig verhoor was. Daarbij moet wel vermeld worden dat voorgeleidingen aan de officier doorgaans niet meer dan 10 minuten duurden. Uit de uitlatingen van de ander wordt duidelijk dat Post waarschijnlijk rond negen uur aan hem is voorgeleid en dat die voorgeleiding vóór half tien 's morgens afgerond moet zijn geweest, omdat hij toen zitting had.

Vervolgens wordt Post diezelfde dag voorgeleid bij de rechter-commissaris, waar zij haar bekennende verklaring intrekt. Uit de stukken blijkt dat haar eerste raadsman tijdens de voorgeleiding bij de rechter-commissaris, op 12 september 1986, aanwezig is geweest. Uit het interview blijkt dat deze raadsman zich de voorgeleiding niet herinnert, maar wel het feit dat zij de eerste bekentenis tegenover hem niet heeft ingetrokken. Inmiddels is uit het interview met de tweede raadsman gebleken dat niet de eerste, maar de tweede raadsman bij de voorgeleiding bij de rechter-commissaris aanwezig is geweest.

Op de dag van haar voorgeleiding wordt zij na terugkomst nog een keer gehoord op het politiebureau. Het is haar zevende verhoor. Zij ziet politiemensen die zij al eerder heeft ontmoet, maar wel in een andere samenstelling. Dit verhoor duurt van 17.30 tot 21.00 uur, en in die tijd blijft zij bij haar ontkennende verklaring. De verbalisanten melden dat Post zo emotioneel wordt dat zij niet meer in staat is te luisteren naar hetgeen haar wordt voorgehouden. Een van de verbalisanten meldt in zijn interview dat niet uitgesloten is dat hij tijdens dat verhoor wel eens uit zijn slof kan zijn geschoten. Het verhoor wordt afgebroken, het proces-verbaal is niet door Post ondertekend, wel gesloten en getekend door de verbalisanten.

Er is een mutatieformulier aangetroffen van die 12e september, waarin wordt vermeld dat Post in alle beperkingen zit, alleen met haar raadsman mag spreken en dat zo nodig contact moet worden opgenomen met de teamcoördinator.

Op maandag 15 september wordt zij om 14.00 uur opnieuw gehoord, nu weer door een nieuw verhoorkoppel. Uit het door haar ondertekende proces-verbaal kan niet worden opgemaakt hoe lang dit verhoor heeft geduurd (8^e verhoor). Opvallend is dat het proces-verbaal van dit verhoor door de verbalisanten op 16 september wordt gesloten en ondertekend. Post legt een bekennende verklaring af, die zij de volgende dag, dinsdag 16 september om 11.00 nog aanvult. Dit laatste proces-verbaal wordt door haar niet ondertekend.

Een van de verbalisanten heeft tijdens de zitting bij het Hof, als getuige gehoord, verklaard dat het verhoor op 15 september tot ongeveer 17.00 uur heeft geduurd.

Op 16 september, van 15.00 tot 15.40 uur spreekt zij met haar tweede raadsman.

Op 17 september wordt zij nogmaals door de rechter-commissaris gehoord en om 14.30 legt zij nog een keer een verklaring af bij de politie. Beide verklaringen zijn ontkennend.

§ 7.4 Omstandigheden van detentie en verhoren

Post heeft gedurende het opsporingsonderzoek gedetineerd gezeten in het politiebureau in Leidschendam. Uit de interviews is gebleken dat zij regelmatig te eten en te drinken kreeg en dat zij regelmatig in de gelegenheid werd gesteld te roken. Post zat in beperkingen en had derhalve geen contact met de buitenwereld met uitzondering van haar raadsman. Zij zat ingesloten in cel 1 zijnde een observatiecel met camerabewaking. Dit pand heeft inmiddels een nieuwe bestemming gekregen. Van de oude situatie waren nog bouwtekeningen beschikbaar. Deze zijn door het Puesto-team opgevraagd. Op deze bouwtekening is geen celnummering waarneembaar. In haar cel was een toilet aanwezig. In die periode was Post ongesteld. Haar werd in die periode mede in verband met haar ongesteldheid de noodzakelijke lichaamsverzorging en privacy onthouden volgens haar eigen verklaring.

§ 7.5 De duur en de aard van de verhoren

Volgens de indieners van het verzoek tot evaluatie bij de CEAS, is de bekennende verklaring van Post het gevolg van de druk die tijdens de verhoren is opgebouwd.

Post stelt dat zij dagenlang langdurig is verhoord en dat de druk op haar daarbij zo hoog is opgevoerd dat zij volledig in paniek is geraakt. Er zouden haar beloften zijn gedaan en er werd regelmatig tegen haar geschreeuwd en gescholden.

Bovendien zouden op een ingrijpende wijze toespelingen zijn gedaan op haar persoonlijke omstandigheden. Er zou tegen haar gezegd zijn dat haar man toch wel vreemd zou gaan en dat iedereen wel wist dat zij haar honden mishandelde. Bovendien zou er zijn gesproken over het geloof van haar ouders, over de recente dood van haar vader en over haar religieuze achtergrond.

Over de duur van de verhoren konden de verbalisanten in de interviews weinig duidelijkheid meer geven. Uit een van de interviews komt naar voren dat een van de verbalisanten de verhoren als langdurig en aaneengesloten heeft ervaren. Hij vertelt dat hij Post heeft gehoord nadat zij haar eerste bekende verklaring op 11 september had afgelegd en dat hij haar daarna drie dagen onafgebroken heeft gehoord. Hij gaat er, nadat hij met de door hem opgemaakte processen-verbaal van maandag 15 en dinsdag 16 september is geconfronteerd, van uit dat hij in het weekend na de voorgeleiding met de verhoren is begonnen en dat hij in de dagen daarna, de verklaringen op papier heeft gezet. Hij ontkent dat er is geschreeuwd, maar kan zich voorstellen dat de detentieomstandigheden Post getraumatiseerd hadden. Deze verbalisant heeft op 23 mei 2003 ook gesproken met een van de indieners en de geluidsband van dat gesprek is beschikbaar gesteld aan het driemanschap. In dat gesprek vermeldt hij dat hij misschien wel een week of vier of vijf dagen met de verhoren van Post is bezig geweest. In die interviews vermeldt hij eveneens dat Post in de voorafgaande verhoren "helemaal door de mangel is gehaald".

Uit hetgeen Post naar voren heeft gebracht blijkt daarentegen dat zij in het weekend niet verhoord is. Ook de teamcoördinator gaat er van uit dat er het weekend na de voorgeleiding geen verhoren hebben plaatsgevonden, maar herinnert zich dat niet.

Uit een door het Puesto-team aangetroffen mutatie blijkt niet dat er contacten tussen het team en Post zijn gepland voor dat weekend. Als Post contact wenst moet met de teamcoördinator contact worden opgenomen.

Uit het interview met de tweede raadsman, degene die haar in eerste en tweede feitelijke instantie heeft bijgestaan blijkt dat Post in die fase met hem niet heeft gesproken over op haar tijdens de verhoren uitgeoefende druk.

Dat zij onevenredige druk zouden hebben uitgeoefend wordt door alle geïnterviewde verbalisanten ontkend. Door een aantal wordt verteld dat er wel eens met stemverheffing is gesproken en dat er ook wel eens op tafel is geslagen, maar niet dat er is geschreeuwd of gescholden. Anderen ontkennen elke vorm van felheid in de verhoren. Zij herinneren zich wel dat Post zich destijds in een emotionele toestand bevond, maar zij hebben geen druk uitgeoefend om haar tot een bekende verklaring te brengen. De meesten van hen realiseren zich overigens dat een verblijf in een politiecel, in alle beperkingen, op zich al een grote druk op een verdachte kan leggen en vervreemdend kan werken.

Een aantal van hen kan zich wel herinneren dat er is gesproken over persoonlijke omstandigheden van Post, ook over de omstandigheden die door haar zoals blijkt uit het interview en de herzieningsverzoeken als zeer belastend zijn ervaren. Dat gebeurde volgens hen echter niet met het doel de verdachte onder druk te zetten of te "breken". De onderwerpen werden aangesneden in een poging een band met de verdachte op te bouwen of gewoon, om gespreksstof te hebben tijdens de verhoren.

§ 7.6 De wisseling van de verhoorkoppels

Opvallend is dat verschillende verhoorkoppels met de verdachtenverhoren belast zijn geweest en het valt op dat tussen die verschillende koppels geen of nauwelijks informatie-uitwisseling heeft plaatsgevonden en dat de verhoren van Post niet of nauwelijks werden voorbereid.

De twee verbalisanten uit het eerste koppel waren beiden weliswaar geen onervaren rechercheurs, maar zij hadden geen van beiden ervaring met verdachtenverhoren in dit soort grote zaken.

Het is onduidelijk gebleven waarom juist zij waren aangewezen om deze, toch cruciale verhoren, uit te voeren. Dit eerste koppel wordt na de eerste drie verhoren vervangen. De twee verhoren op 10 september worden gedaan door twee andere verhoorkoppels. Daarna volgen nog verschillende andere koppels. De verhoorkoppels wisten niet wat de reden was voor de frequente wisselingen, dat blijkt uit de interviews. Zij accepteerden deze als een gegeven. De teamcoördinator kon zich herinneren dat de wisseling van verhoorkoppels te maken had met een poging tot de verdachte door te dringen. Het eerste koppel slaagde er, naar de mening van de teamleiding, onvoldoende in

contact te maken met de verdachte. Uit een van de interviews zou kunnen blijken dat de wisselingen van koppels plaatsvonden om te voorkomen dat teamleden te lang in dienst bleven. De duur en frequentie van de verhoren voor zover die zijn komen vast te staan, bevestigen dat beeld niet.

Overigens moet worden opgemerkt dat door de wisseling van de verhoorkoppels en het gebrek aan communicatie tussen de koppels onderling, de verschillende verbalisanten alleen uit eigen ervaring kunnen vertellen over de door hen zelf uitgevoerde verhoren, zodat iedere verbalisant op zich slechts een deel van het totaal weergeeft.

Het verhoorkoppel dat 11 september de bekennende verklaring uit de mond van Post optekende was niet specifiek voor een verhoor aangewezen. Het was toevallig dat deze twee verbalisanten hebben gereageerd op het verzoek van Post om nader contact met rechercheurs uit het team.

§ 7.7 Bijzonderheden ten aanzien van de dag voor de voorgeleiding

De laatste dag voor de voorgeleiding was 11 september 1986.

Voor de beslissing van de rechter-commissaris over de voorlopige hechtenis was niet meer voldoende dat er een redelijk vermoeden van schuld was, maar was het noodzakelijk dat er ernstige bezwaren konden worden aangevoerd. Naast de gronden die geleid hadden tot de aanhouding en de in verzekeringstelling waren er echter geen nieuwe bezwaren aan het dossier toegevoegd. Desondanks blijkt uit het dossier niet dat Post die donderdag gehoord is, totdat zij om 18.00 uur zelf het initiatief nam en te kennen gaf dat zij iemand wilde spreken.

Hoewel een aantal geïnterviewden verwacht dat er op die donderdag wel gehoord zal zijn, is uit geen van de interviews met zekerheid komen vast te staan dat op die donderdag wél verhoren hebben plaatsgevonden.

Aan het eind van de middag belt Post de wachtcommandant, dan wel de meldkamer, omdat zij een van de teamleden wil spreken. Zij wil onder hypnose gehoord worden om haar onschuld aan te tonen. Het team is al naar huis en dus wordt vanuit het politiebureau het dichtstbijzijnde teamlid gewaarschuwd. Die belt op zijn beurt de teamcoördinator, die ook dichtbij woont en zonder de teamleider te informeren of de eerdere verhoorkoppels te benaderen gaan zij het gesprek in, dat onverwacht uitmondde in een verhoor en een bekennende verklaring.

In een van de interviews komt naar voren dat zij niets van dit gesprek verwachtten en dat zij daarom onvoorbereid het gesprek met Post aangingen. Zij gingen slechts aanhoren wat zij te zeggen had en deelden haar mee dat een verhoor onder hypnose niet tot de mogelijkheden behoorde.

Post zegt dat zij haar verklaring van 11 september heeft afgelegd onder invloed van de belofte dat zij na afloop onder meer haar echtgenoot zou mogen zien. Beide verbalisanten vertellen dat Post na het afleggen van haar bekennende verklaring zo overstuur was dat zij het bezoek uit menselijke overwegingen hebben toegestaan. Een van hen vertelt dat het best zou kunnen dat haar voorafgaand aan haar bekentenis beloofd is dat ze haar man zou mogen spreken. Dit weet hij zich niet meer zo te herinneren. De ander ontkent ten stelligste dat tijdens het verhoor een belofte zou zijn gedaan. Hij zegt dat het verzoek van Post om haar echtgenoot te zien pas na afloop van de verklaring is besproken en dat hij toen ook de beslissing heeft genomen dit bezoek toe te staan. Deze verbalisant herinnert zich dat hij zich destijds realiseerde dat het toestaan van het bezoek hem op enig moment zou kunnen worden tegengeworpen.

Uit het interview met de tweede raadsman, die Post in eerste en tweede feitelijke instantie heeft bijgestaan, blijkt dat zij met hem niet heeft gesproken over een aan haar tijdens het verhoor gedane belofte.

Enkele teamleden vertellen in het interview dat na die bekennende verklaring telefonisch contact is opgenomen met de andere teamleden om op het bureau in Leidschendam een borrel te drinken.

§ 7.8 De psychische toestand van Post tijdens de politieverhoren

In de processen-verbaal van de verhoren is niet veel terug te vinden over de reacties van Post op haar aanhouding en haar detentie. Alleen in het proces-verbaal van 12 september wordt aangegeven dat zij langdurig huilde en dat zij zo geëmotioneerd was dat zij niet meer in staat was te luisteren.

Zij heeft op 9 september, de dag na haar aanhouding, contact gehad met haar eerste raadsman, het volgende aanwijsbare contact is geweest op de dag van haar voorgeleiding.

Voor het overige heeft Post de vier dagen van haar in verzekeringstelling geen contacten met de buitenwereld gehad. Pas na haar bekennende verklaring heeft zij haar echtgenoot ontmoet.

In de gehouden interviews kon wel wat meer duidelijkheid gegeven worden over het gedrag van Post tijdens het opsporingsonderzoek en over haar reactie op de vrijheidsberoving.

Een aantal van de verbalisanten beschrijft Post als een heel wisselvallige verdachte, die de ene keer poeslief kon zijn en de andere keer verschrikkelijk uit haar slof kon schieten. In dat verband wordt de term "schizofreen" een aantal keren gebruikt. In een aantal interviews met verbalisanten wordt ook wel verteld over haar verwarring en haar wanhoop. Ze huilde veel, wordt huilend onder de tafel aangetroffen in kleermakerszit. Alle geïnterviewde verbalisanten schrijven dit toe aan de gevolgen van de aanhouding en in verzekeringstelling en aan haar worsteling met het strafbare feit dat zij gepleegd zou hebben. Geen van hen heeft zich gerealiseerd dat de psychische druk waaronder Post stond zou kunnen leiden tot een valse bekentenis.

§ 7.9 Bijzonderheden ten aanzien van de voorpleiding bij de officieren van justitie

Uit de interviews met de officieren van justitie blijkt, overigens net zoals uit de verklaring die zij hebben afgelegd bij het hof, dat de bevestiging van de bekennende verklaring voor hen als een verrassing kwam. De zaaksofficier herinnert zich dat al voor die tijd wisselende verklaringen waren afgelegd en dat hij tijdens de voorpleiding van Post wilde weten of zij het nu wel of niet gedaan had. Hij heeft haar voorafgaand aan haar verklaring meegedeeld dat zij niet tot antwoorden verplicht was en vervolgens heeft hij haar gevraagd duidelijkheid te geven. Op die vraag werd de bevestiging van de bekennende verklaring afgelegd die de officieren in het proces-verbaal hebben neergelegd. De bevestiging werd volgens hen weliswaar huilend, maar in alle rust en zonder enige druk afgelegd. Beide officieren hebben te kennen gegeven dat zij geen moment twijfelden aan het waarheidsgehalte van deze bevestiging van haar bekennende verklaring.

Post ontkent dat zij haar bekennende verklaring tegenover de officieren van justitie heeft bevestigd.

Met name voor de zaaksofficier is deze bevestiging van groot belang geweest bij de verdere behandeling van de zaak. Hij heeft op basis daarvan geen moment getwijfeld aan de schuld van Post en nam, mede om die reden, genoegen met een beperkt onderzoek naar de Veira-zaak en de snelle afbouw van het team.

Er zijn naar aanleiding van haar bevestigende verklaring tijdens de voorpleiding geen nadere opsporingshandelingen verricht.

Uit het met haar eerste raadsman gehouden interview is gebleken dat hij voor of na de voorpleiding voor de officieren van justitie met Post heeft gesproken en dat zij in dat gesprek haar bekennende verklaring van de avond ervoor bij hem niet heeft ingetrokken.

§ 7.10 Beoordeling¹

De beoordeling vindt plaats op basis van de drie maatstaven die zijn geformuleerd in hoofdstuk II § 2.3.2. In dit hoofdstuk wordt getoetst aan de tweede maatsstaf, de toetsing van de andere twee maatstaven vindt plaats in hoofdstuk VIII.

Geconcludeerd kan worden dat bij de verhoren en de dwangmiddelen die gebruikt zijn ten opzichte van Post voldaan is aan alle wettelijke voorschriften. De termijnen zijn in acht genomen, de juiste instanties zijn ingeschakeld. Alle oproepingen en beschikkingen zijn juist betekend en waar Post niet gehoord is (bijvoorbeeld in raadkamer) bevinden zich ook afstandsverklaringen in het dossier. Steeds is de cautie gegeven en er is een raadsman toegevoegd die haar ook heeft kunnen bezoeken. Bij de voorpleiding aan de rechter-commissaris is een raadsman aanwezig is geweest.

De belangrijkste garantie die de wet kent ter bescherming van de verdachte is het pressieverbod van art. 29 Sv. Volgens het destijds geldende recht kan strijd met het pressieverbod worden

¹ Ten aanzien van de verhoren van Post is onderscheid gemaakt tussen het proces van verhoren (hoofdstuk VII) en de inhoud van de verhoren (hoofdstuk VIII). De beoordeling in § 7.10 heeft alleen betrekking op het proces van verhoren. In § 8.6 volgt de beoordeling betrekking hebbend op de inhoud van de verhoren.

aangenomen als er tijdens verhoren sprake is van geweld, bedreiging, belofte of gift, langdurig verhoren of misleiding.²

- **Geweld:**
Dat er sprake zou zijn geweest van fysiek geweld tijdens de verhoren van Post wordt ook door Post niet beweerd. Er is ook overigens geen enkele aanwijzing dat er sprake geweest zou zijn van geweld tijdens de verhoren van Post.
- **Belofte:**
Er is slechts één verbalisant die de mogelijkheid niet uitsluit dat Post voorafgaand aan haar bekentenis de belofte is gedaan dat zij haar man zou mogen spreken. Voor het overige vindt deze bewering van Post geen bevestiging. Op basis van het beschikbare materiaal kan niet worden vastgesteld dat haar voorafgaand aan haar bekennende verklaring is beloofd dat zij haar man zou mogen zien als zij een bekennende verklaring zou afleggen en dat zij om die reden een bekennende verklaring heeft afgelegd.
- **Misleiding:**
Een opmerking uit het ontkennende verhoor van 10 september om 21.30 uur verdient nog nadere bespreking. In dat verhoor zegt Post, sprekend over haar bezigheden op zaterdagochtend, "het is dan ook absoluut onmogelijk, dat ik op een andere plaats dan onderweg van mijn woning naar Nootdorp ben gezien". Zij lijkt te antwoorden op een suggestieve opmerking dat zij die ochtend door iemand gesignaleerd zou zijn, anders dan op weg van haar huis naar Nootdorp, hetgeen nergens in het dossier wordt onderbouwd. Ze kan echter ook gewoon geantwoord hebben op de vraag of zij werkelijk nergens anders gesignaleerd kan zijn dan tussen Nootdorp en Leidschendam.
- **Langdurigheid:**
Post is in een periode van negen dagen in ieder geval waarneembaar tien keer door de politie gehoord. Hoewel de lengte van de afzonderlijke verhoren niet meer precies kan worden vastgesteld, kan wel worden vastgesteld dat tussen de verschillende verhoren periodes van rust zijn geweest. Zo zijn er tijdens het weekend geen verhoren geweest, maar ook overigens zijn er dagen en halve dagen zonder verhoren. Daarnaast kan worden geconstateerd dat zij, ondanks de druk die, als gevolg van de detentie, ongetwijfeld op Post zal hebben gelegen, in staat is geweest na de bekennende verklaring van 11 september, op 12 september eerst die bekennende verklaring te bevestigen om vervolgens een ontkennende verklaring af te leggen. Ook na haar bekennende verklaringen op 15 en 16 september kan zij op 17 september weer ontkennen. Daarnaast kan ook uit haar eigen verklaringen worden afgeleid dat zij op normale wijze te eten en te drinken heeft gekregen en dat er pauzes werden ingelast om te roken. Uit de herinneringen van een van de verbalisanten zou van langdurigheid en psychische druk kunnen blijken, maar hij is een van de geïnterviewden die zich aantoonbaar vergist. In de dagen waarop volgens hem dat langdurige verhoor zou moeten hebben plaatsgevonden is volgens andere bronnen helemaal niet verhoord. Wanneer hij over mogelijke psychische druk spreekt kan hij daarmee slechts doelen op relatief korte verhoren in de periode na de eerste bekennende verklaring en na het weekend waarin niet verhoord is. In de periode daarvoor, de periode waarin de eerste bekennende verklaring is afgelegd is hij niet bij verdachtenverhoren betrokken geweest.

Daarnaast zou sprake kunnen zijn van overtreding van het pressieverbod als sprake zou zijn van persoonlijke toespelingen en verbaal geweld, slechte detentieomstandigheden en psychische toestand van Post.

- **Persoonlijke toespelingen en verbaal geweld:**
Dat Post, onder de voor haar zeer bezwarende omstandigheden, zeer gegriefd was door de toespelingen op haar persoonlijke omstandigheden, is begrijpelijk, maar die toespelingen zijn, voor zover achteraf te beoordelen niet ongebruikelijk of ontoelaatbaar bij verdachtenverhoren. Zoals al eerder is opgemerkt is het niet ongebruikelijk dat tijdens verhoren met verdachten wordt gesproken over persoonlijke omstandigheden, teneinde contact met de verdachte op te bouwen. Nu niet is komen vast te staan dat deze "praatjes pot" in deze verhoren gebruikt zijn voor een ander doel dan een gesprek op gang te houden, contact te zoeken met de verdachte, vormen zij geen schending van het pressieverbod.

² J.A.W. Lensing, Het verhoor van de verdachte in strafzaken, Arnhem 1988.

Door alle verbalisanten wordt ontkend dat er sprake is geweest van schreeuwen en schelden of andere vormen van verbaal geweld van hun kant. Integendeel, de meesten van hen vertellen dat de verhoren weliswaar bij tijd en wijle emotioneel waren, maar dat zij merendeels in een rustige sfeer plaatsvonden.

Kijkend naar de volledigheid van de van de verhoren opgemaakte processen-verbaal moet geconstateerd worden dat uit de gehouden interviews duidelijk is geworden dat er tijdens de verhoren onderwerpen ter sprake zijn geweest die niet in een proces-verbaal zijn opgenomen. Zo is er gesproken over de echtgenoot van Post, over haar honden, over haar familieomstandigheden en over het recente overlijden van haar vader. Onderwerpen die Post kennelijk zeer geraakt hebben en bijgedragen zouden kunnen hebben aan haar verwarring. Persoonlijke onderwerpen bespreken met een verdachte, belangstelling tonen voor de verdachte, is ook nu nog geaccepteerd en gebruikelijk om contact op te bouwen met een verdachte. Gezien alle recente ontwikkelingen mag momenteel verwacht worden dat die onderwerpen ook in het proces-verbaal van verhoor worden opgenomen. Dat die onderwerpen niet in de processen-verbaal van verhoor zijn opgenomen was, gezien de werkwijze in die tijd niet ongebruikelijk.

- Detentieomstandigheden:

Dat de detentieomstandigheden, zeker voor iemand die nog nooit met justitie in aanraking was geweest zeer belastend waren, wordt door alle betrokkenen erkend, maar, zoals gezegd, rechtmatige dwangmiddelen vormen op zich geen reden om te concluderen tot schending van het pressieverbod.

- Psychische toestand van Post:

Rest nog de vraag of de betrouwbaarheid van haar verklaringen in het licht van haar psychische toestand geen reden had moeten zijn voor extra waakzaamheid op dit punt. De wilsvrijheid van een verdachte kan ook buiten toedoen van de verhorende ambtenaren ernstig zijn geschaad. Om op deze grond te moeten concluderen tot onrechtmatigheid van de verhoren zou een dergelijke ontbrekende wilsvrijheid wel aan de verhorende verbalisanten kenbaar geweest moeten zijn.

Haar psychische toestand werd door de leden van het RBT vooral toegeschreven aan de omstandigheden waaronder zij haar detentie onderging en de stelling dat zij het feit verdrong en dat ze er niet mee kon leven dat zij iets dergelijks gedaan zou hebben. Niet kan worden vastgesteld dat de psychische toestand van Post voor verbalisanten aanleiding zou moeten zijn geweest voor meer zorg dan bij andere verdachten in vergelijkbare omstandigheden. Hoewel duidelijk was dat de verhoren voor Post zwaar waren en dat zij nauwelijks was opgewassen tegen de situatie waarin zij terecht was gekomen heeft het driemanschap niet kunnen vaststellen dat haar psychische toestand tot meer of andere zorg aanleiding had moeten geven dan bij andere verdachten onder vergelijkbare omstandigheden.

In het licht van het destijds geldende recht ten aanzien van het pressieverbod kan niet worden gesteld dat er sprake is geweest van ongeoorloofde druk tijdens de politieverhoren van Post.³ Ook overigens kan niet worden gesteld dat er sprake is geweest van omstandigheden waardoor ongeoorloofde druk zou kunnen zijn uitgeoefend

Bovendien paste de wijze waarop de verhoren hebben plaatsgevonden in het perspectief van de bestuurlijk/organisatorische context van 1986, zodat ook niet gesteld kan worden dat de verhorende opsporingsambtenaren door de wijze waarop zij Post hebben verhoord de destijds geldende eisen van professionaliteit hebben geschonden.

§ 7.11 Informatie die later beschikbaar is gekomen

§ 7.11.1 Rapporten over de psychische toestand van Post

In de herzieningsverzoeken zijn feiten en omstandigheden gepresenteerd die gebaseerd zijn op rapporten die onderbouwen dat Post een valse bekentenis heeft afgelegd.

In het eerste herzieningsverzoek gaat het om een rapport van prof. Zeegers, die op grond van nadere onderzoekscontacten met Post tot de conclusie komt dat haar bekentenissen zeer waarschijnlijk vals zijn en om een rapport van prof. Undeutsch, die stelt dat de suggestibiliteit van Post extreem hoog is.

³ J.A.W. Lensing, Arnhem 1988.

Ook in het vierde herzieningsverzoek wordt aangevoerd dat de door haar afgelegde verklaringen waarschijnlijk vals zijn. Prof. Merckelbach baseert dat op zijn psychodiagnostisch onderzoek, prof. Crombag op een analyse van het procesdossier en op (gepubliceerde) interviews met de toenmalige verbalisanten.

Gezien de conclusie van het driemanschap is er geen aanleiding aan deze nieuwe informatie nog nadere overwegingen te wijden.

§ 7.11.2 Interviews met verbalisanten

In de herzieningsverzoeken is op basis van interviews met verbalisanten aangevoerd dat Post mentaal zou zijn gebroken voordat zij haar bekennende verklaring aflegde. Het driemanschap acht het van belang in dit verband op te merken dat het interview met (een studente van) een van de indieners niet alleen is afgenomen met wetenschappelijk onderzoek als doel en dat een andere dan een wetenschappelijke bedoeling bij dat interview niet kan worden uitgesloten. Overigens doet dit niet af aan de inhoudelijke waarde die aan dit interview zou kunnen worden toegekend. Suggestief oogt ook dat in de wetenschappelijke publicatie uitsluitend vermeld wordt dat Post bij de politie bekend heeft zonder te vermelden dat zij haar bekentenis bij de officieren van justitie heeft bevestigd.

Hoofdstuk VIII

De verklaringen van Post

§ 8.1 Algemene opmerkingen

Ook dit deel van het onderzoek kan in fasen verdeeld worden. De eerste fase bestaat uit de verklaringen die Post als getuige heeft afgelegd, daarna volgt de schrijfproef. Na haar aanhouding volgen eerst een paar dagen waarin zij steeds ontkennende verklaringen aflegt en haar bekende verklaring luidt een nieuwe fase in.

§ 8.2 Beschrijving van de inhoud van haar verklaringen als getuige

Als getuige verklaart Post over haar werkzaamheden voor Horst en Vliet en over haar contacten met het slachtoffer.

Als zij op 22 augustus 1986 om 15.00 uur voor haar werkzaamheden bij het slachtoffer aanbelt, doet het slachtoffer zelf open. Haar beschrijving van het slachtoffer komt overeen met hetgeen later door huismeester en huisarts wordt beschreven en door de technische recherche wordt vastgelegd. Post wast af, zet koffie en maakt een praatje. Tijdens haar verblijf bij het slachtoffer wordt er aangebeld door een ongeveer 40-jarige vrouw, die zegt dat zij van de stichting Duivenvoorde is en die vraagt naar een persoon waarvan Post zich de naam niet meer kan herinneren. De vrouw weigert de hulp die Post haar aanbiedt. Post geeft een signalement van de vrouw, die zij bij weerzien ook zou kunnen herkennen. Zij maakt een boterham klaar, geen fruit, praat nog wat met het slachtoffer en trekt bij haar vertrek de deur achter zich in het slot. Verder verklaart Post nog dat zij geen sleutel heeft van de woning van het slachtoffer en dat zij niet weet waar zij haar geld bewaart of hoe haar financiële situatie is. Post weet wel dat het slachtoffer regelmatig een zwarte portemonnee bij zich heeft waaruit zij haar boodschappen betaalt. Tijdens haar verblijf in de woning van het slachtoffer is er niet getelefoneerd en zij is om ongeveer 16.00 uur vertrokken. Daarna is zij nog naar twee andere cliënten gegaan. Bij de laatste cliënt is Post om ongeveer 18.30 uur vertrokken en daarna is zij rechtstreeks naar huis gereden.

Als Post drie dagen later door de woning van het slachtoffer wordt geleid benoemt zij enkele veranderingen in de woning, zoals het ontbreken van een sleutel in een bakje in de hal, de plaats van een porseleinen potje en bordje en enkele plastic bakjes op het aanrecht, die eerder in de koelkast stonden.

Alvorens Post als verdachte wordt aangemerkt, legt zij op 3 september een schrijfproef af. Bij die gelegenheid is geen eigen verklaring van Post opgenomen, maar een proces-verbaal van bevindingen van een verbalisant, die het gedrag van Post beschrijft tijdens die schrijfproef.

§ 8.3 Beschrijving van de inhoud van haar ontkennende verklaringen als verdachte

In haar eerste verdachtenverhoor (haar derde verklaring) verklaart Post over haar financiële omstandigheden en over haar werk als wijkbejaardenverzorgster bij Horst en Vliet. Zij vertelt over het inkomen van haar en haar man, over de auto's die zij rijden, over de nieuwe auto van haar man, over de lasten voor haar koopwoning en over de lening die zij samen met haar man heeft afgesloten en verhoogd voor de aankoop van de nieuwe auto. Haar man verdient nog wat met het optreden in een band. De laatste tijd heeft zij een breimachine en een televisie aangeschaft, daarnaast zijn er geen dure aankopen gedaan. Zij geeft aan geen financiële problemen te hebben.

Verder vertelt zij over haar bezigheden op de vrijdagochtend, 22 augustus en over de mensen die zij die dag heeft ontmoet. Zij is die dag ook nog in het kantoor van Horst en Vliet geweest. Om 15.00 uur is zij naar het slachtoffer gegaan en vervolgens naar de twee andere cliënten van die middag. Ook in deze verklaring vertelt Post dat zij bij haar laatste cliënte tot ongeveer 18.30 uur is gebleven. Dat is niet ongebruikelijk, omdat zij een zekere band voelt met die cliënte. Zij is daarna rechtstreeks naar huis gegaan en was om 18.45 uur thuis. Omdat haar man pas laat die avond thuis werd gebracht door een collega, is er niemand die dat kan bevestigen. Post vindt het niet leuk dat haar man vrijdags zo laat thuis komt, maar zij volgt zelf een opleiding, hetgeen door haar man weer niet zo prettig wordt gevonden. Zij is tevreden in haar huwelijk.

Post weet niet meer hoe laat zij die zaterdagochtend is opgestaan, maar meestal staan zij en haar man tussen 09.00 en 10.00 uur op. Zij kan zich niet meer herinneren of zij haar man die dag naar zijn werk heeft gebracht om zijn auto te halen. Zij heeft geen kascheques van het slachtoffer

gestolen, ze weet niet waar zij haar papieren bewaart, maar heeft wel een vermoeden dat die in de secretaire liggen. Ze heeft nog nooit in de secretaire gekeken.

In haar vierde verklaring vertelt Post dat ze weliswaar niet meer precies weet hoe laat ze bij haar laatste cliënte is vertrokken, maar dat ze zeker weet dat ze om 18.45 uur thuis is aangekomen. De verkeerslichten op een van de kruisingen stonden op knipperen. Post vult verder nog aan dat het slachtoffer vergeetachtig was en dat zij de deur van de woning op een kier liet staan als zij een boodschap voor haar deed. Ze vertelt nog wat meer details over het gesprek dat zij met het slachtoffer had. Post is kennelijk geconfronteerd met de verklaring van haar laatste cliënte, dat zij niet om 18.30, maar al om 18.00 uur bij haar is weggegaan. Post verklaart die tegenstrijdigheid met het vermoeden dat die cliënte haar in bescherming wil nemen, omdat zij van haar werkgever niet langer dan de afgesproken tijd mag blijven. Ze is er zeker van dat ze tot 18.30 uur is gebleven. Verder vertelt Post dat ze op 8 september, de dag van haar aanhouding, een schrijfproef heeft afgelegd en bij die gelegenheid zijn haar ook foto's van kascheques getoond. Hoewel zij toegeeft dat er overeenkomsten zijn met haar eigen handschrift blijft zij erbij dat zij die cheques niet heeft ingevuld. Zij wordt tijdens dit verhoor ook geconfronteerd met een verklaring dat de auto van haar man mogelijk op 23 augustus, 's nachts om 04.00 uur het erf zou zijn opgereden. Dat kan volgens haar niet kloppen omdat haar man rond 22.30 thuis kwam, gebracht door een collega. Zij vertelt nu dat zij wel degelijk kwaad op hem was omdat hij zo laat thuis was en daarom weet ze nu zeker dat zij hem die zaterdagochtend niet naar zijn werk heeft gebracht.

In haar vijfde verklaring bevestigt Post nogmaals dat zij haar man die zaterdag niet heeft weggebracht en dat zij zelf rond 09.00 - 09.30 uur is opgestaan. Zij vertelt dat zij die zaterdagmiddag het bericht in de krant leest dat een 89-jarige vrouw dood in haar woning is gevonden in Leidschendam, maar pas de volgende dag wordt haar verteld dat het om haar cliënte gaat. Post wordt daarover gebeld door haar leidster van Horst en Vliet. Meer kan die leidster haar op dat moment niet vertellen, maar Post legt wel de relatie met het krantenbericht. Bij haar aanhouding wil Post een geel pakje aantrekken, omdat dit zo gemakkelijk zit. Een bij de aanhouding aanwezige politieagent heeft haar gevraagd welke kleding zij de dag van de dood van het slachtoffer heeft gedragen. Daarop is het gele pakje door die politieagent meegenomen. Geconfronteerd met de verklaring van de politieagent, dat Post die kleding heeft aangeboden ontkent Post dat dit zo gebeurd is.

Haar zesde verklaring gaat over haar bezoek aan haar laatste cliënte. Post vertelt dat zij de sleutel voor dat bezoek bij de buurvrouw heeft gehaald en dat zij tijdens dat bezoek de dochter en schoonzoon van die laatste cliënte heeft ontmoet, die zouden kunnen bevestigen dat zij daar tot ruim na 18.00 uur is gebleven omdat er nog telefonisch contact is geweest over een broodmaaltijd en een gebakje. De sleutel heeft zij na afloop van haar bezoek bij de buurvrouw in de bus gedaan. Zij verklaart in dit verhoor ook, in tegenstelling tot haar eerdere verklaring, dat zij haar man wel naar zijn werk heeft gebracht en dat dit rond 10.00 uur geweest moet zijn. Zij kan zich herinneren dat zij een andere weg moest rijden in verband met een wegafsluiting. Zij had een blauwe katoenen broek aan en een rood joggingjack of een zwart/wit geruite jas.

In haar zevende verklaring vertelt Post dat zij nog eens heeft nagedacht, maar het zeer wel mogelijk is dat zij haar man niet pas rond 10.00 uur, maar misschien al vóór 10.00 uur naar zijn werk heeft gebracht. Zij is nergens anders geweest en het is onmogelijk dat zij ergens anders dan onderweg naar zijn werk en terug is gezien. Het kan zelfs nog vroeger geweest zijn, maar ze weet het beslist niet meer.

§ 8.4 Inhoud van haar verklaringen vanaf haar eerste bekende verklaring

In haar achtste verklaring bekend Post dat zij het slachtoffer om het leven heeft gebracht. Ze verklaart:

- ze is om ongeveer 18.00 uur teruggegaan naar het slachtoffer om te kijken of zij haar eten had opgegeten;
- het slachtoffer doet zelf open;
- het slachtoffer gaat naar het toilet;
- Post zit in geldnood;
- Post opent het kastje dat tegen de muur van de keuken staat om geld te stelen;

- het slachtoffer komt plotseling de kamer in en zegt: "Dat mag niet";
- ze geeft het slachtoffer een duw en zij valt op de grond;
- Post geeft het slachtoffer een klap op het hoofd met de wandelstok, waardoor zij bewusteloos raakt;
- Post raakt geheel in paniek;
- Post pakt elektriciteits snoer uit het berghok;
- Post draait snoer geruime tijd strak om de hals van het slachtoffer;
- Post sleept het slachtoffer naar de stoel bij het raam;
- dan gaat de telefoon;
- Post laat het slachtoffer liggen;
- Post legt de hoorn naast de telefoon;
- Post legt de wandelstok netjes bij het slachtoffer neer;
- Post neemt twee kascheques van de Postbank mee;
- Post neemt een mapje van de Nutsspaarbank met een aantal betaalkaarten en mogelijk andere goederen mee;
- Post neemt een geldbedrag van Hfl. 200,-- mee;
- Post neemt mogelijk ook nog een portemonnee met inhoud mee;
- Post vult de kascheques in, opzettelijk met haar oude handschrift, schuinschrift;
- Post brengt op 23 augustus om 08.30 uur haar man naar zijn werk;
- Post rijdt zelf naar de Bijenkorf;
- Post biedt de kascheques ingevuld aan, met daarop het maximumbedrag van Hfl. 500,--;
- Post heeft foto's van de kascheques eerder in de verhoor gezien;
- in de week daarop biedt ze de betaalkaarten van de Nutsspaarbank aan;
- ze koopt daar dingen voor;
- ze heeft alles uit de woning van Kolstee weggegooid in vuilniszakken;
- het snoer heeft ze in de omgeving van Duivenvoorde weggegooid.

Post bevestigt op vrijdag 12 september 1986 deze bekennende verklaring bij de voorgeleiding aan de officier van justitie. Zij verklaart tegenover hem en een aanwezige collega dat zij die avond daarvoor naar waarheid heeft verklaard.

Bij de rechter-commissaris trekt Post haar bekentenis in. Zij verklaart dat zij niets met de dood van het slachtoffer te maken heeft, maar dat zij een bekennende verklaring heeft afgelegd omdat zij dan haar man zou mogen zien. De details die zij aan de rechercheurs heeft verteld heeft zij van hen zelf vernomen.

Nadat ze haar verklaring bij de rechter-commissaris heeft ingetrokken, trekt ze ook bij de politie haar bekennende verklaring in. Dit is een zeer emotioneel verhoor, waarin Post te kennen geeft dat zij onschuldig is, en dat zij erg geschrokken is van de 12 jaar gevangenisstraf die zij volgens de papieren zou kunnen krijgen. Het verhoor wordt afgebroken, omdat Post niet meer in staat is te luisteren naar hetgeen haar wordt voorgehouden. Er wordt door de verbalisanten van dit verhoor geen proces-verbaal van verhoor opgemaakt, maar een proces-verbaal van bevindingen.

Ook op maandag 15 september wordt achteraf een proces-verbaal van bevindingen opgemaakt. Dit keer door de verbalisanten die de bekennende verklaring van Post op donderdag de 11^e september hebben opgenomen. Zij leggen in dat proces-verbaal vast dat Post uit eigen beweging over de bankcheques van de Nutsspaarbank sprak en dat zij zelf degene was die vertelde dat er nog cheques over waren.

Op diezelfde maandag legt Post bij weer twee andere verbalisanten opnieuw een bekennende verklaring af. Zij vertelt opnieuw dat zij erg geschrokken is van de gevangenisstraf die op het feit stond en dat zij heel bang is voor de toekomst, maar dat haar bekennende verklaring klopt. Zij verklaart ook deels gelijk aan haar eerdere bekennende verklaring, maar vult die verklaring aan of verbetert die:

- omdat het slachtoffer zeer vergeetachtig was hoopte Post dat zij de diefstal niet zou merken;
- ze weer niet meer waar zij het slachtoffer met de stok heeft geraakt;
- het slachtoffer lag midden in de woonkamer;
- het snoer was ongeveer 1 meter lang en lichtkleurig;
- het slachtoffer lag half op haar zijde;
- ze draait het snoer om de nek van het slachtoffer, neemt de einden in haar rechterhand en draait de lus strak met haar rechterhand aan de zijkant van de nek;

- zij ziet bloed op het gezicht van het slachtoffer;
- ze probeert het slachtoffer in haar stoel te zetten om het een natuurlijke dood te doen lijken;
- door het overgaan van de telefoon raakte ze nog meer in paniek;
- ze legt de hoorn van de telefoon naast de telefoon op een moment dat de telefoon niet overgaat;
- het slachtoffer ligt ruggelings, met het hoofd in de richting van de stoel;
- Post legt de wandelstok schuin naast Kolstee aan haar rechterzijde;
- er viel een bordje dat aan de muur had gehangen, toen Kolstee op de grond terechtkwam.
- Post legt het bordje op de kast, bij foto's;
- naast de al genoemde goederen neemt ze een bankpas van de Nutsspaarbank mee, een giropas en een 65+ kaart;
- het waren 15 betaalkaarten van de Nutsspaarbank en de Hfl. 200,-- zat in een bruine portemonnee;
- een zwarte portemonnee, ze weet niet meer wat daar in zat;
- ze heeft de deur achter zich dichtgetrokken;
- ze heeft thuis het snoer schoongemaakt en bij de andere elektriciteitspullen gestopt, die in een wit boodschappentasje zaten en verstopt in de schuur;
- Post vulde de kaarten in met een roodkleurige "Aweta" pen, met blauwe inkt;
- de betaalkaarten vulde ze in met handtekening en pasnummer;
- de kascheques heeft ze volledig ingevuld;
- ze heeft haar man om 08.30 uur bij zijn werk afgezet en is daarna naar Den Haag gereden;
- ze heeft haar auto tegenover het politiebureau Jan Hendrikstraat geparkeerd;
- ze is naar de Bijenkorf gelopen en heeft via de plattegrond in de winkel het postagentschap gevonden;
- de loketbeambte was een jongeman van ongeveer 30 jaar;
- daarna ging ze naar de Nutsspaarbank in V&D, maar daar mocht ze maar 3 cheques verzilveren;
- de lokettist was een oudere man tussen de 40 en 50 jaar;
- ze heeft niet alle betaalkaarten, maar slechts 10 ingevuld met een bedrag van Hfl. 100,--;
- voor een van de betaalkaarten kocht ze bestekbakken bij V&D voor ongeveer Hfl. 34,--;
- daarna is ze bij twee of drie andere banken geweest, waar ze steeds weer 3 cheques inwisselde;
- ze heeft niet alle betaalkaarten ingewisseld;
- na haar bezoek aan de woning van het slachtoffer op 27 augustus heeft ze alles weggegooid in verschillende vuilniszakken.

Op 16 september vult ze deze laatste verklaring aan:

- een van de cheques heeft ze gebruikt voor een aankoop van ongeveer Hfl. 34,-- bij de Bijenkorf, ze weet niet wat en waar;
- op 23 augustus heeft zij 10 betaalkaarten verzilverd bij V&D;
- in de woning van het slachtoffer heeft zij twee kasten doorzocht, ook de ladekast in de gang;
- de bestekbakjes heeft zij gekocht bij V&D in Leidschendam.

In haar laatste politieverklaring, op 17 september 1986 zegt Post dat zij de bekende verklaringen heeft afgelegd omdat ze in de war was geraakt en omdat ze hoopte dat zij dan met haar man zou kunnen praten. Ze heeft echter de door haar bekende feiten niet gepleegd.

§ 8.5 Bevindingen

§ 8.5.1 Algemene opmerkingen

Hoewel in de vorige paragrafen niet kan worden gesteld dat er in de wijze waarop Post is gehoord ongeoorloofde druk is gebruikt, leidt dat niet zonder meer tot de conclusie dat haar verklaringen ook in volle omvang betrouwbaar zijn. Er zou twijfel kunnen ontstaan over de betrouwbaarheid van haar politieverklaringen indien haar daderinformatie zou zijn verstrekt of indien zou blijken dat haar verklaringen onvoldoende bevestiging vinden in de overige onderzoeksresultaten in het dossier.

§ 8.5.2 Verificatie van de verklaringen van Post

De getuigenverklaringen van Post zijn redelijk gedetailleerd. Later, als zij als verdachte wordt gehoord, worden deze verklaringen meer in detail uitgewerkt. In die eerste twee verklaringen (als getuige) lijkt Post een redelijk betrouwbaar beeld te schetsen van de situatie in de woning van het slachtoffer en de gebeurtenissen die aan de dood van het slachtoffer vooraf zijn gegaan en die daarop zijn gevolgd. Hoewel het mogelijk is dat het slachtoffer zelf nog handelingen heeft verricht, lijkt uit de verklaringen van Post en overigens ook uit de aangetroffen situatie een beeld naar voren te komen dat er ná het bezoek van Post nog iemand in de woning van het slachtoffer is geweest. Zo vertelt Post dat zij geen fruit voor het slachtoffer heeft klaargemaakt en dat zij het aanrecht heeft opgeruimd. Uit de foto's die door de technische recherche zijn gemaakt blijkt echter dat er een klaargemaakte sinaasappel op een bordje op de keukentafel is gevonden en dat er spullen op het aanrecht zijn aangetroffen. Het vingerspoot op een van de aangetroffen plastic bakjes is onderzocht en heeft geen resultaat opgeleverd. De mogelijkheid dat er na Post nog een bezoeker bij het slachtoffer is geweest, lijkt in het onderzoek verder geen rol te hebben gespeeld. Ook naar de door Post gesignaleerde vrouw wordt niet nader gerechercheerd.

Over de schrijfproef is al het nodige gezegd in het hoofdstuk over het tactische onderzoek, waarnaar op deze plaats wordt verwezen. Wat in dit verband vermelding verdient is dat de observaties tijdens de schrijfproef niet geleid hebben tot een nader verhoor van Post om meer duidelijkheid te krijgen over de oorzaak van haar zenuwachtige gedrag.

In de fase na haar aanhouding, in de periode dat zij ontkennende verklaringen aflegt, valt op dat het onderzoek zijn eigen dynamiek lijkt te hebben gekregen, waarin de verklaringen van Post nauwelijks een rol spelen. Het is in deze fase, vlak na de aanhouding van een verdachte, van groot belang zo snel mogelijk vast te stellen of men op de goede weg is of juist niet, zodat eventueel snel een andere onderzoeksrichting kan worden ingeslagen, zodat zo weinig mogelijk tijd wordt verloren. De inhoud van haar verklaringen lijkt echter nauwelijks invloed te hebben op de richting van het onderzoek. Zo worden elementen uit haar verklaringen die van belang kunnen zijn niet of nauwelijks gecontroleerd.

Een belangrijk element wordt bijvoorbeeld gevormd door haar verklaring over haar financiële situatie. Die lijkt, kijkend naar hetgeen ook haar echtgenoot daarover verklaart, geen enkele aanleiding tot zorg te geven, waarmee een eventueel motief weg zou vallen. Daarover wordt in het dossier geen nader onderzoek aangetroffen. Uit de verklaring van een van de verbaalantanten blijkt dat er wel enig onderzoek is gedaan en dat gebleken is dat er op de rekeningen van Post en haar echtgenoot een negatief saldo van enkele honderden guldens is aangetroffen. Maar voor de vaststelling dat Post een motief zou kunnen hebben voor de moord op het slachtoffer is dat wel erg mager.

Post geeft een nauwkeurige verantwoording van haar activiteiten op de vrijdag, voorafgaand aan de dood van het slachtoffer. Zij vermeldt ook verschillende mensen die zij die dag ontmoet zou hebben. Niet aantoonbaar is dat dit deel van haar verklaring is gecontroleerd. Er is niet gecontroleerd of de knipperende verkeerslichten enige duidelijkheid konden geven over het tijdstip waarop Post die kruising heeft gepasseerd. Ook de wegoopbreking die Post op zaterdagochtend naar haar zeggen zou zijn tegengekomen is niet geverifieerd.

De leidinggevende van Post is niet gehoord over de reactie van Post toen Post hoorde dat de overleden vrouw waarover zij in de krant had gelezen, een cliënte van haar was.

In deze fase blijkt overigens wel dat zij ten aanzien van het tijdstip waarop zij haar laatste cliënte in haar woning heeft achtergelaten, steeds de waarheid heeft gesproken. Een van de verklaringen die dit bevestigt is niet in het dossier gevoegd.

Ook de fase waarin Post een bekennende verklaring aflegt wordt gekenmerkt door het onvoldoende verifiëren van hetgeen door haar verklaard wordt. Opvallend zijn de tegenstrijdigheden die worden aangetroffen bij een vergelijking van haar verklaring met andere informatie in het dossier, zowel uit het technische en uit het tactische onderzoek. Bovendien wordt een aantal wendingen in haar verklaringen vastgesteld, waarvoor geen afdoende verklaring wordt gegeven. De vragen die deze constatering oproepen hebben kennelijk geen aanleiding gegeven tot nader onderzoek.

Zo is er een aantal verschillen met de bevindingen in het tactisch onderzoek:

- Post zegt dat ze de kascheques thuis volledig heeft ingevuld, terwijl de lokettist van het postagentschap bij de Bijenkorf daar anders over verklaart en zijn verklaring wordt ook bevestigd doordat er op de achterkant van de cheques niets te vinden is;
- Post zegt dat ze pennen met blauwe inkt heeft gebruikt, terwijl de cheques met zwarte inkt zijn ingevuld;
- Post zegt zelf dat zij die zaterdagochtend een blauwe katoenen broek droeg en een rood jack of zwart/wit jasje. De echtgenoot verklaarde dat hij denkt dat Post een zwarte duster droeg toen hij op zaterdagmorgen door haar naar zijn werk werd gebracht. De getuige die haar gezien zou hebben lijkt een ander signalement te beschrijven;
- Post verklaart Hfl. 200,-- te hebben gestolen, terwijl dit volgens de zaakwaarnemer Hfl. 800,-- (of meer) zou moeten zijn;
- Post zegt dat ze de wandelstok netjes naast het slachtoffer heeft neergelegd, terwijl andere getuigen verklaren dat die stok over het lichaam lag;

maar ook een aantal verschillen met de bevindingen uit het technisch onderzoek:

- Post verklaart over een bordje, dat van de muur gevallen zou zijn en dat zij zelf op een kast gelegd zou hebben. Dit bordje heeft waarschijnlijk nooit aan de muur gehangen en op een foto uit het technisch onderzoek blijkt dat dit bordje rechtop op de kast staat;
- Post zegt dat ze het slachtoffer versleept heeft, maar sleepsporen ontbreken, er is geen bloed op andere plekken dan waar het slachtoffer ligt, zij heeft pantoffels aan en een been ligt onder een vloerkleed;
- Post zegt dat zij het slachtoffer met de stok heeft geslagen, maar er zijn geen aanwijzingen gevonden van uitwendig mechanisch geweld;
- Post zegt dat ze om 18.00 uur is teruggekeerd naar het slachtoffer en het slachtoffer nadien heeft gedood, maar die verklaring kan niet kloppen als het tijdstip van overlijden vroeger gesteld zou moeten worden (zie technisch onderzoek);
- Post wordt door getuigen niet herkend uit getoonde foto's en bij een Oslo-confrontatie;

In haar eigen verklaringen zitten verschillen die niet verklaard kunnen worden vanuit simpele vergissingen of een falend geheugen.

Zo vertelt zij een verhaal over het inwisselen van de betaalcheques bij de Nutsspaarbank, dat zij later volledig herroept. Zij heeft dus kennelijk eerst een verhaal over haar gang naar verschillende banken volledig verzonnen, een gemakkelijk controleerbaar verhaal dat niet kan kloppen, omdat de "echte" banken op zaterdag gewoon gesloten zijn. Aanvankelijk verklaart zij ook dat zij die betaalcheques in de week na 23 augustus heeft verzilverd, het blijkt diezelfde zaterdag de 23^e te zijn geweest.

Daarnaast is zij steeds wisselend over de tijdstippen op de zaterdagochtend. In de loop van haar verklaringen komt het tijdstip steeds meer bij het tijdstip waarop de kascheques bij de Bijenkorf zijn ingewisseld.

Het ligt voor de hand te veronderstellen dat de dader zou moeten weten dat er Hfl. 800,-- is gestolen en niet Hfl. 200,--.

Het is niet goed te begrijpen dat zij niet meer precies kan vertellen wat ze nu gestolen heeft en wat ze nu gedaan heeft met die betaalkaart van Hfl. 35,50, wat heeft zij daarvoor gekocht, waar en voor welk bedrag nu precies.

Ook haar verklaringen over wat ze gedaan heeft met het moordwapen zijn wisselend, hetgeen niet goed verklaarbaar is als verondersteld wordt dat zij in haar bekennende verklaringen de waarheid spreekt.

Geconstateerd moet worden dat de verklaringen van Post in elke fase van het onderzoek onvoldoende zijn geverifieerd. Professioneel handelen is achterwege gebleven in de vorm van nader onderzoek dat ofwel de betrouwbaarheid van haar verklaringen nader had kunnen onderbouwen, dan wel tot de conclusie had moeten leiden dat Post wellicht niet de dader was. De wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd en vastgelegd in het dossier wekt de indruk dat men vanaf het begin, in ieder geval na haar aanhouding, de overtuiging had dat Post de dader was en dat al het materiaal dat die veronderstelling zou kunnen ondergraven niet is onderzocht dan wel niet in het dossier is gevoegd.

§ 8.5.3 Verstrekken van daderinformatie

Met name in een onderzoek met ontkennende verdachten kan het van groot belang zijn op enig moment daderinformatie aan de verdachte vrij te geven. Dat dient echter op een planmatige wijze plaats te vinden, zodat de informatie die door de verdachte wordt gegeven controleerbaar blijft.

Er zijn geen aanwijzingen dat binnen het RBT of binnen de teamleiding afspraken werden gemaakt over wat als daderinformatie beschouwd moest worden en hoe daar mee moest worden omgegaan. Integendeel, het driemanschap constateert dat er geen sprake is geweest van een optimale communicatie tussen teamleiding en teamleden en tussen teamleden onderling. In de interviews is naar voren gekomen dat de resultaten van de verhoren tijdens de briefing werden gesproken en dat de processen-verbaal van de verhoren beschikbaar waren voor alle teamleden, maar er zijn er maar weinig die vertellen dat zij daar ook gebruik van maakten. Integendeel, verschillende leden van de verhoorkoppels vertelden in de interviews dat zij onvoorbereid aan hun verhoor begonnen zonder dat zij op de hoogte waren van de resultaten van de voorgaande verhoren. Evenmin is gebruik gemaakt van verhoorplannen die de coördinatie tussen de frequent wisselende verhoorkoppels door leidinggevendenden had kunnen optimaliseren en waardoor zicht had kunnen komen op de al dan niet aan Post verstrekte daderinformatie.

De geïnterviewde teamleden sluiten ook niet uit dat aan Post daderinformatie is aangereikt. Uit het dossier blijkt dat aan Post op 8 september, tijdens de schrijfproef, foto's van cheques zijn getoond. Uit het dossier en uit een van de interviews blijkt dat op 11 september op enig moment in het verhoor van Post de eerder die dag aangetroffen afschriften van de Nutsspaarbank ter sprake zijn gebracht.

Post heeft steeds volgehouden dat de als daderinformatie aangemerkte informatie die zij in haar verhoren heeft gegeven door de verhoorende rechercheurs aan haar zijn aangereikt. Zij zegt dat bij de rechter-commissaris, als zij op 12 september haar bekenkende verklaring intrekt en bij de behandeling van het bevel gevangenhouding in raadkamer, op 17 september 1986. Bij de rechtbankbehandeling wordt dit punt in het proces-verbaal niet vermeld, maar bij de behandeling door het Hof, op 23 maart 1987, verklaart zij opnieuw uitdrukkelijk dat zij de gedetailleerde wetenschap over het feit heeft gekregen door de gesprekken met de rechercheurs. Ook in de publicaties die naderhand over haar zaak zijn verschenen wordt dit als haar standpunt verwoord. Eerder in dit rapport is al geconstateerd dat er ook veel media-aandacht is geweest voor deze zaak en dat er daderinformatie in een vroeg stadium in de krantenberichten is vrijgegeven.

In de publicatie van Israëls worden drie methodes aangereikt om sturing door de politie te ontdekken.

Geparafraseerd:

1. Zitten er in de bekentenissen wijzigingen die gelijke tred houden met de veranderingen in de kennis van de politie over het misdrijf.

Als voorbeeld wordt vermeld de wijze waarop de bekentenissen rond de elf geïnde cheques tot stand lijken te zijn gekomen.

Dat er 10 betaalkaarten waren afgeschreven wordt op 11 september door de politie ontdekt op een afschrijving die in de brievenbus van het slachtoffer wordt aangetroffen. Diezelfde avond vertelt Post daarover dat zij die cheques in de week na 23 augustus heeft verzilverd. Pas nadat de politie op 12 september heeft ontdekt dat die verzilvering op 23 augustus heeft plaatsgevonden vertelt ook Post daarover op 15 september.

2. Zitten er in de bekentenissen punten die de politie meende te weten, maar waarvan men op dat moment al had kunnen weten dat ze niet klopten.

Op 16 september bekent Post de diefstal van een bankboekje uit de woonkamer van het slachtoffer. Het lijkt erop dat er helemaal geen bankboekje gestolen is, omdat in het begin van het onderzoek de in de woning aanwezige mappen met bankafschriften al aan de technische recherche zijn overhandigd.¹

¹ Het driemanschap merkt op dat inmiddels is vastgesteld en vastgelegd in § 5.7.3 dat er wel degelijk sprake kan zijn geweest van een derde bankboekje, dat niet meer in de woning aanwezig was.

Een tweede voorbeeld is de diefstal van Hfl. 200,- uit de woning, waarover Post op 11 september verklaart. Er moet Hfl. 800,- uit de woning verdwenen zijn, de dader zou dat moeten weten, maar het kan zijn dat deze vergissing berust op een slordige lezing van het proces-verbaal door de verbalisanten. Op die manier kan een vergissing van de verbalisanten, die de dader niet zou maken, als verklaring van de verdachte in het proces-verbaal terecht zijn gekomen.

3. De verdachte bekent niet wat de politie niet weet, maar wat zij zelf eigenlijk wel zou moeten weten.

Een van de betaalcheques is blijkens de aangetroffen afschrijving gebruikt voor een aankoop van Hfl. 35,50 bij de Bijenkorf. De verbalisanten weten natuurlijk niet wat zij daarvoor gekocht heeft en Post, die het wel zou moeten weten, weet het ook niet.

In haar verklaring van 11 september vertelt zij dat zij “mogelijk nog andere dingen” heeft gestolen.

Ook dat is een voorbeeld van informatie die de dader wel zou moeten weten, maar die de politie nog niet weet.

Haar verhaal over de verzilvering van de betaalkaarten in de week na de 23^e valt ook in deze categorie.

Daarnaast zijn er in de verklaringen van Post onverklaarbare fouten aan te wijzen.

Post verklaart op 15 september nog steeds dat zij op 23 augustus een rondgang heeft gemaakt langs verschillende banken, terwijl duidelijk is dat dit niet kan kloppen.

Bovendien verklaart ze bij dat verhoor dat ze voor Hfl. 34,- bestekbakken bij V&D heeft gekocht, terwijl iedereen al lang zou moeten weten dat het om een aankoop van Hfl. 35,50 gaat bij de Bijenkorf.

Einde parafrase.

In de overige verhoren, ook in de getuigenverhoren, zijn naast de genoemde voorbeelden nog meer aanwijzingen te vinden dat daderinformatie wordt vrijgegeven.

In haar eerste verhoor als getuige wordt haar al gevraagd of zij een sleutel bezit van de woning van het slachtoffer en of er tijdens haar aanwezigheid gebruik is gemaakt van de telefoon.

In haar tweede verhoor als getuige is zij in de woning van het slachtoffer rondgeleid, waardoor Post ook bepaalde daderinformatie gekregen kan hebben. Vervolgens doet zij mee aan een schrijfproef, waaruit zij kan concluderen dat ingevulde cheques in het onderzoek een belangrijke rol spelen. Inmiddels is duidelijk dat er een tweede schrijfproef geweest, waarbij de deelnemers ook uitdrukkelijk verteld is dat het om ingevulde cheques zou gaan en waarbij in ieder geval aan Post ook foto's van de kascheques zijn getoond. In het eerste verdachtenverhoor wordt uitvoerig gesproken over haar financiële positie en over haar bezigheden op de vrijdagavond en zaterdagochtend. Vervolgens wordt haar op 9 september uitdrukkelijk gevraagd naar de sleutel en naar het tijdstip waarop zij bij haar laatste cliënt is vertrokken. Ook de cheques komen in dit verhoor weer aan de orde. In het tweede verhoor die dag wordt gesproken over haar bezigheden op die volgende zaterdagochtend. Op 10 september gaan de verhoren vooral over de tijdstippen. Zij zegt dan onder meer: "Het is absoluut onmogelijk, dat ik op een andere plaats dan onderweg van mijn woning naar Nootdorp en terug ben gezien", waarmee haar duidelijk geweest moet zijn dat die zaterdagmorgen ook een belangrijk tijdstip in het onderzoek was.

Het is niet uit te sluiten dat Post zich mede op basis van deze verhoren al een redelijk compleet beeld heeft kunnen vormen van het feit waarvan zij verdacht werd en dat zij die kennis heeft gebruikt toen zij een bekennende verklaring aflegde.

§ 8.6 Beoordeling

De beoordeling vindt plaats op basis van de drie maatstaven zoals geformuleerd in hoofdstuk II § 2.3.2. In dit hoofdstuk beperkt de beoordeling zich tot de eerste en de derde maatstaf, de toets aan de tweede maatstaf heeft plaatsgevonden in hoofdstuk VII.

Er zijn concrete aanwijzingen dat aan Post tijdens de verhoren daderinformatie is verstrekt. De verslaglegging op dit punt is zo beperkt, dat niet controleerbaar is welke informatie op welk

moment, onder welke omstandigheden en door wie aan haar is verstrekt. Hierdoor kan niet worden vastgesteld of en in hoeverre haar politieverklaringen betrouwbaar zijn.

De bekende politieverklaringen van Post zijn slechts beperkt geverifieerd op hun betrouwbaarheid. Door het achterwege blijven van volledige verificatie is een groot aantal tegenstrijdigheden met andere onderzoeksresultaten blijven bestaan, zodat twijfels kunnen rijzen over de betrouwbaarheid van onderdelen van de verklaringen die Post heeft afgelegd bij de politie.

Hoofdstuk IX

De verslaglegging door het RBT

§ 9.1 Algemene opmerkingen

Het opsporingsonderzoek staat ten dienste van de waarheidsvinding en dient dus aan diverse voorwaarden te voldoen. Zoals gememoreerd in de Verantwoording (II) dienen de resultaten van het opsporingsonderzoek (voldoende) volledig en betrouwbaar te zijn, moet het proces van waarheidsvinding in het vooronderzoek procedureel voldoen aan alle voorwaarden die uit de wet, verdragen en het ongeschreven recht voortvloeien en moet de voor de bewijsbeslissing noodzakelijke overtuiging worden gevoed en tot stand kunnen komen op basis van een "integere" en magistratelijke aanlevering en presentatie van de resultaten van het vooronderzoek.

Het procesdossier moet dus vanuit dat perspectief de basis kunnen vormen voor een evenwichtige beslissing van de rechter op een door het OM ten laste gelegd strafbaar feit.

Het belang van de kwaliteit en de volledigheid van de verslaglegging van handelingen en beslissingen in het opsporingsonderzoek, zoals neergelegd in het proces-verbaal, is daarom van essentieel belang. Het Wetboek van Strafvordering kent dan ook in art. 344 lid 2 aan een proces-verbaal de status van wettig bewijsmiddel toe. De artikelen 152 en 153 Sv betreffen de verplichting tot het opmaken van proces-verbaal en de eisen waaraan een proces-verbaal moet voldoen.

Sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw – en in het bijzonder na de Parlementaire enquête inzake opsporingsmethoden – worden meer gespecificeerde en strengere eisen gesteld aan het opmaken van proces-verbaal. In de periode waarin de onderhavige strafzaak speelde was de nadruk op de kwaliteit en de inhoud van processen-verbaal beduidend minder geëxpliciteerd. In het handboek Recherchetechniek van Henk Holtslag, dat in 1986 verscheen en werd gebruikt voor de rechercheopleiding werden bijvoorbeeld maar 6 pagina's (inclusief schema's) besteed aan het proces-verbaal. Daarin wordt wel duidelijk wat als doel heeft te gelden voor een proces-verbaal¹:

- het voor het OM mogelijk maken met betrekking tot het gepleegde feit vervolging tegen dader(s) in te stellen;
- het voor de rechter mogelijk maken over de dader met betrekking tot het gepleegde een rechtvaardige beslissing te nemen.

Waar het gaat over het belang van de ambtseed of belofte staat in dit handboek een niet mis te verstane opmerking vermeld: "Door bepaalde gegevens te verzwijgen kan alles in een ander daglicht worden geplaatst en ontstaat er verwarring omtrent de werkelijkheid".²

§ 9.2 De administratie van een RBT destijds

De administratie van een RBT, zoals beschreven in § 4.2.3, bestond destijds globaal uit de volgende onderdelen:

- de schriftelijke werkopdrachten;
- de verzameling door de afzonderlijke teamleden opgemaakte (tactische) processen-verbaal;
- het technische proces-verbaal;
- een personencartotheek;
- de verzameling tipbladen;
- de verzameling opgemaakte formulieren van het buurtonderzoek;
- het journaal.

§ 9.3 De verslaglegging in het onderzoek Kolstee

De teamcoördinator bepaalde van welke bevindingen aantekening werd gemaakt in het journaal, een rapportage werd vastgelegd of een proces-verbaal werd opgemaakt. Dit, afhankelijk van de relevantie van de bevindingen voor het lopende onderzoek. Enkele anderen herinneren zich de briefings ook als momenten waarop de leiding werkbriefjes uitdeelde, waarin de taken per dag voor de verschillende recherchekoppels stonden beschreven. Parool was daarbij: taak uitvoeren en verder weinig discussie. Over de toegang tot de geproduceerde stukken lopen de beelden uiteen. Velen weten zich niet te herinneren dat er een journaal werd bijgehouden en dat het

¹ p. 233.

² p. 234.

onderzoeksdossier voor teamleden ter inzage aanwezig was. Het lijkt er op dat dit aan het initiatief van de verschillende koppels zelf werd over gelaten. De meeste teamleden zeggen dat ze noch de tussentijds opgemaakte processen verbaal, noch het onderzoeksdossier voor justitie hebben gelezen. Vrijwel niemand herinnert zich ooit het hele onderzoeksdossier ten behoeve van justitie te hebben ingezien. Een enkeling noemt het gebruik van een leestafel.

Bij gebreke aan het journaal en onderliggende stukken en het complete onderzoeksdossier voor justitie, heeft het driemanschap zich geen compleet beeld kunnen vormen van de volledigheid en de correctheid van de administratievoering en verslaglegging binnen het RBT. Uit diverse interviews blijkt dat er een journaal heeft bestaan waarin alle activiteiten, die in de loop van het onderzoek zijn ondernomen en de resultaten daarvan in chronologische volgorde werden vermeld. Vast staat ook dat een Haagse administratief assistent zich bezig heeft gehouden met het bijhouden van dit journaal, maar niet met de selectie van de stukken voor het onderzoeksdossier. Hij was tevens belast met het natrekken van gegevens uit verklaringen door het raadplegen van diverse bestanden, registers en kaartenbakken, zoals de HKD, het Bevolkingsregister, en wellicht ook andere bestanden zoals het register van de Rijksdienst voor het Wegverkeer.

Bijna niemand kan zich die functionaris nog herinneren, terwijl bijna iedereen nog weet dat de teamcoördinator de selectie uit de stukken maakte ten behoeve van de samenstelling van het onderzoeksdossier voor justitie. Uit de gesprekken met de teamleden is gebleken dat zij er nog steeds van uitgaan dat alle relevante onderzoekshandelingen minimaal in een rapport werden vastgelegd en dat opsporingshandelingen in een proces-verbaal werden verantwoord, dat later in het onderzoeksdossier voor justitie werd verwerkt. Ook de interviews die 21 jaar na dato zijn gehouden werpen op dit onderdeel slechts gedeeltelijk nieuw licht. Vastgesteld kan worden dat er onderzoekshandelingen zijn verricht die niet in het proces-verbaal voor justitie terecht zijn gekomen, maar dat door geïnterviewden na zo veel jaren ook feiten worden aangedragen die niet meer kloppen met de inhoud van de onderliggende stukken.

Om een beeld te kunnen krijgen van de volledigheid en correctheid van de verslaglegging en de dossiervorming moest helaas worden volstaan met het beschouwen van het procesdossier dat aan de rechtbank is voorgelegd, met datgene wat later door het Puesto-team nog is achterhaald en met verklaringen uit de interviews. Uit die laatste is gebleken dat de tactische rechercheurs na het uitvoeren van de hen opgegeven taken, in de middagbriefing de bevindingen die zij in concept op papier hadden gezet met de teamleiding bespraken, maar dat zij, als zij geen relevante informatie inbrachten, daarvan geen proces-verbaal opmaakten. Bij lezing van dit dossier wordt duidelijk dat de verwachting die de teamleden nog steeds hebben van de volledigheid van dit dossier, niet blijkt te kloppen.

Met begrip voor de beperkingen die in die tijd golden voor verslaglegging en dossiervorming moet toch worden geconstateerd dat er slordig is ongesprongen met tal van registraties. Zo is het vermelden op de kennisgeving van inbeslagneming van het aantreffen in de woning van Post van twee kascheques ten name van Kolstee feitelijk onjuist en suggestief in haar richting als verdachte.

§ 9.4 Bevindingen

Er staan fouten in het proces-verbaal en in de kennisgeving van inbeslagneming, er werden niet ondertekende getuigenverklaringen aangetroffen, er werden getekende schriftelijke verklaringen in concept opgenomen die wel relevant konden zijn voor het onderzoek maar die niet werden opgenomen. Er zijn niet afgesloten processen-verbaal aangetroffen, er werden getuigenverklaringen opgenomen van twee getuigen die in elkaars aanwezigheid werden gehoord, er hebben verhoren plaatsgevonden waarover niet is gerapporteerd, er werd over verhoren gerapporteerd zonder vermelding van de juiste tijdstippen en de duur en er werd een onderzoek naar betaalcheques ingesteld zonder vermelding van de aanleiding en de startdatum.

Daarnaast zijn veel verklaringen van getuigen die een breder licht hadden kunnen werpen op het gevoerde opsporingsonderzoek niet in het dossier opgenomen. Het driemanschap heeft daardoor slechts gedeeltelijk antwoord gekregen op een aantal van de prangende vragen die op het punt van de volledigheid en de correctheid van het uitgevoerde onderzoek zijn gesteld.

Bedenklijk is echter dat uit de interviews is gebleken dat verschillende opsporingshandelingen die voor het onderzoek geen positief resultaat opleverden, maar die als zodanig wel konden bijdragen als mogelijk ontlastend materiaal voor Post niet, dan wel zeer summier in het onderzoeksdossier werden opgenomen. Dit gebrek aan transparantie en volledigheid knelt te meer daar uit interviews ook duidelijk is geworden dat op de avond van de 11^e september 1986 (direct na de eerste

bekentenis van Post), een deel van het team samen kwam aan het politiebureau te Leidschendam om te worden bijgepraat. Dat werd volgens sommige teamleden ervaren als het moment waarop de zaak was opgelost en waardoor nader onderzoek niet meer nodig was.

Er zijn teamleden die zich herinneren dat zij het onderzoeksdossier voor justitie niet hebben gelezen en dit dossier dus ook niet hebben kunnen controleren op juistheid en volledigheid. Achteraf betreuren zij dit.

Voorbeelden:

- door de TR is geen technisch journaal bijgehouden, waarin zij verslag heeft gedaan van bijvoorbeeld contacten met het onderzoeksteam en het GL, of van intern overleg waarbij is gesproken over onderzoeksmogelijkheden, bijvoorbeeld het tijdstip van overlijden.
- uit een interview blijkt dat de TR de wandelstok op sporen heeft onderzocht, maar niets heeft aangetroffen. Dit is niet in het dossier opgenomen.
- er is een brief aangetroffen met vragen aan de bewoners, kennelijk bedoeld voor een buurtonderzoek. Uit een enkel verhoor blijkt dat er op deze wijze buurtonderzoek is uitgevoerd, maar verder is deze onderzoeksmethode niet in het proces-verbaal verantwoord.
- uit interviews blijkt dat zowel leidinggevend, als diverse collega's van Post zijn gehoord. Daarover is niets in het dossier terug te vinden.
- uit die interviews blijkt ook dat er onderzoek is gedaan naar het werkproces (werkbriefjes, administratie en verantwoording) van de bejaardenverzorgsters en het sleutelregiem in Horst en Vliet, waaruit de ruime en gemakkelijke toegankelijkheid tot Duivenvoorde blijkt. Hiervan is niets in het dossier opgenomen.
- in het archief van Leidschendam zijn diverse handgeschreven verklaringen van getuigen aangetroffen. Geconstateerd is dat er verschillen zijn tussen de handgeschreven originele conceptverklaringen en de uitwerking die bij het procesdossier aanwezig zijn.
- er zijn niet ondertekende getuigenverhoren aangetroffen.
- uit het dossier blijkt uit een proces-verbaal zonder startdatum, dat er op 29 augustus een nader onderzoek is ingesteld bij de Postbank in Arnhem, waarbij 2 kascheques ten name van het slachtoffer na haar overlijden blijken te zijn geïnd. Wat de aanleiding van dat nader onderzoek is geweest komt nergens naar voren. Wel wordt in dat proces-verbaal na sluiting en ondertekening gemeld dat de mogelijkheid niet uit te sluiten valt dat deze kascheques al eerder kunnen zijn onttrokken. Volgens de zaakwaarnemer werden ze immers nooit gebruikt.
- in een proces-verbaal is terug te vinden dat een achttal bejaardenverzorgsters aan de schrijfproef heeft meegedaan. Waarom juist deze 8 bejaardenverzorgsters zijn uitgenodigd om mee te doen wordt in het proces-verbaal niet verantwoord.
- in het dossier bevindt zich geen proces-verbaal van huiszoeking. Dat er wel (met toestemming) gezocht is blijkt uit het in het dossier opgenomen draaiboekje voor de aanhouding van Post, waarin is opgenomen waarnaar gezocht moet worden in haar woning.
- op de kennisgeving van inbeslagname na afloop van het onderzoek woning worden naast een aantal goederen zoals een geel en zwart koordje, ten onrechte 2 kascheques ten name van Kolstee vermeld, die bij de Postbank in beslag waren genomen.
- Post verklaart in haar tweede verhoor dat zij op de ochtend van haar aanhouding een 2^e schrijfproef had afgelegd. Ook de schriftkundige spreekt over een tweede schrijfproef, waaraan een selectie uit de eerste proef heeft deelgenomen. Dat waren volgens haar drie personen die uit de eerste schrijfproef overbleven, vanwege een overeenkomst in algemene kenmerken. Die tweede schrijfproef was specifiek gericht op de aangetroffen cheques dan de eerste. In het proces-verbaal is over deze tweede schrijfproef geen verantwoording afgelegd.
- in de processen-verbaal van de verhoren van Post wordt niet altijd de begin- en/of eindtijd van het verhoor vermeld.
- het definitieve door Post ondertekende proces-verbaal van de eerste bekende verklaring van Post ontbreekt in het procesdossier. In het dossier bevindt zich een "in concept" getekend proces-verbaal.
- in dat proces-verbaal valt op dat de woorden "in concept" met een andere typemachine zijn ingetypt.
- na de bekende verklaringen van Post worden twee onderzoeken uitgevoerd naar het elektriciteitsnoer dat zij zou hebben gebruikt. Het eerste in de omgeving van Duivenvoorde en het tweede, in een schuurtje nabij haar woning. Deze onderzoeken werden niet in het dossier opgenomen.

- uit onderzoek is gebleken dat een verklaring van de dochter van de cliënt die Post als laatste zou hebben bezocht en waaruit viel op te maken dat zij langer bij die cliënt was geweest, dan aanvankelijk door die cliënte opgegeven, niet in het dossier is opgenomen. De dochter zou rond 18.15 uur haar moeder hebben gebeld en toen hebben vernomen dat Post nog steeds bij haar moeder was. Inmiddels is het driemanschap gebleken dat die dochter dit verhaal bevestigt en dat ze daarbij vertelt dat ze dit als getuige destijds ook bij de politie heeft verklaard. Er is echter geen proces-verbaal van een dergelijk verhoor in het proces-verbaal terug te vinden.
- onderzoek, verricht ten aanzien van een bejaardenhulp van Veira is niet verantwoord.
- onderzoek om Post "in de woning van Veira te brengen" is niet verantwoord in een proces-verbaal.
- ook blijkt er onderzoek te zijn ingesteld naar een medewerkster van de chocolaterieafdeling van de Bijenkorf waar een bedrag van Hfl. 35,50 werd betaald met een cheque van de Nutsspaarbank t.n.v. het slachtoffer. Haar werden ook foto's getoond met een negatief resultaat. Hiervan werd niets in het dossier opgenomen.
- in een kennisgeving van inbeslagneming van 17 september 1986 zijn vier witte bestekbakken vermeld die zonder nadere toelichting zijn doorgestreept.
- de foto's die bij die confrontatie zijn gemaakt op last van het team, werden niet aan het dossier toegevoegd. Daarvan werden de negatieven aangetroffen door het Puesto-team in het fotoarchief van de politie Haaglanden.

§ 9.5 Beoordeling

De beoordeling vindt plaats op basis van de drie maatstaven die zijn geformuleerd in hoofdstuk II § 2.3.2. In dit hoofdstuk is slechts de derde toetsingsmaatstaf aan de orde.

Het eindresultaat dat aan de officier van justitie wordt voorgelegd moet maximaal transparant zijn in die zin dat de officier van justitie mogelijke onbetrouwbaarheden, omissies, tegenstrijdigheden en inconsistenties kan onderkennen.

Het eindresultaat dat aan de officier van justitie wordt voorgelegd moet transparant zijn in die zin dat deze het proces van totstandkoming kan toetsen op wetmatigheid, rechtmatigheid, waaronder de beginselen van behoorlijke strafrechtspleging; zuiverheid van oogmerk, vertrouwensbeginsel, gelijkheidsbeginsel, evenwichtige belangenafweging, proportionaliteit en subsidiariteit.

Er is bij de samenstelling van het proces-verbaal dat bestemd was voor de officier van justitie niet gehandeld in overeenstemming met art. 152 en art. 153 van het Wetboek van Strafvordering. Daarenboven is ten aanzien van een aantal opsporingshandelingen gebleken dat zij niet, onvolledig of onjuist in het onderzoeksdossier zijn opgenomen.

De verslaglegging van het opsporingsonderzoek is deels onvolledig en onjuist, waardoor deels mogelijk ontlastend materiaal niet in het dossier is gevoegd, deels een onvolledig beeld van het onderzoek en de resultaten is geschetst en deels een onjuist beeld naar voren is gekomen. Daardoor was de basis waarop de officier van justitie zijn vervolgingsbeslissing heeft genomen en het procesdossier heeft samengesteld onvoldoende.

Hoofdstuk X

Het Openbaar Ministerie

§ 10.1 Algemene opmerkingen

De taak van het OM ten aanzien van de opsporing ligt verankerd in art. 141 en art. 148 Sv en in art. 4 RO oud (voor 1986). Kort gezegd heeft de officier van justitie de leiding over de opsporing en is hij zelf ook tot opsporing bevoegd.

De taak van de officier van justitie als leider van het opsporingsonderzoek werd destijds (in 1986) tamelijk afstandelijk ingevuld. Hij werd geacht op een magistratelijke, afstandelijke wijze controle uit te oefenen op de opsporing en de beslissingen die hij in dat kader moest nemen op aangeven van de teamleider te nemen op een verantwoorde juridische basis. Dat leidde ertoe dat aan het daadwerkelijk inhoudelijk leidinggeven aan het politieonderzoek in de opleiding voor officier van justitie in die tijd nauwelijks aandacht werd besteed.

De verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van het procesdossier voor de rechter ter terechtzitting is nauw verbonden met de bevoegdheid om te beslissen tot (verdere) vervolging en ligt dan ook in handen van de officier van justitie. Het begrip procesdossier is in de wet niet gedefinieerd. Wel is algemeen aanvaard dat het procesdossier van essentieel belang is omdat dat dossier het scharnier vormt tussen het vooronderzoek en het onderzoek ter terechtzitting. De rechter ter terechtzitting zal zich in eerste instantie op dit procesdossier moeten baseren voor de behandeling van de zaak ter terechtzitting. Ook voor de verdachte en zijn raadsman is het procesdossier essentieel. Zij hebben inzage in dit dossier ter voorbereiding van de verdediging. Juist omdat in het Nederlandse strafrecht het de auditu is geaccepteerd wordt veel bewijsmateriaal in de vorm van een proces-verbaal via het procesdossier aan de rechter overlegd. Niet al dat bewijsmateriaal behoeft ten overstaan van de rechter opnieuw te worden geproduceerd. Mede daarom stelt onze procescultuur hoge eisen aan de kwaliteit van het procesdossier.

Vanaf ongeveer 1970 wordt regelmatig in wetenschappelijke literatuur, vakbladen en beleidsplannen en jaarverslagen van het OM gerefereerd aan de magistratelijke rol van de officier van justitie. Daarbij wordt met name de aandacht gevraagd voor een integere en rechtsbeschermende attitude zowel in de opsporing als in de vervolging.

Het arrondissementsparket van Den Haag was in 1986 verdeeld in gebiedsgebonden eenheden (Den Haag, Delfland en Leiden) en specialistische eenheden zoals fraude en verdovende middelen. De eenheid waaronder Leidschendam viel was de eenheid Delfland.

Buiten de kantooruren was er een officier van justitie belast met piket voor het hele arrondissement. In de herinnering van betrokkenen werden de zaken die in het piket werden waargenomen zowel door de piketofficier zelf afgedaan, als tijdens kantooruren overgedragen aan een collega van de betrokken eenheid. De overdracht was niet strak geregeld, maar gebeurde op informele wijze.

Uit de gehouden interviews blijkt dat het OM in Den Haag zich in die tijd, conform de gebruikelijke werkwijze, terughoudend opstelde met betrekking tot onderzoeken naar kapitale delicten. De teams die deze onderzoeken uitvoerden kregen eigenlijk de vrije hand en pas wanneer zich bijzonderheden voordeden in de vorm van de toepassing van dwangmiddelen, het uitvoeren van reconstructies of het zoeken naar alternatieve scenario's werd de officier van justitie, meestal telefonisch, benaderd of bijgepraat. Betrokkenen schetsen een beeld waaruit duidelijk wordt dat een officier van justitie zich in die tijd pas fysiek manifesteerde wanneer er sprake was van een complexe zaak. Het onderhavige onderzoek werd niet als zodanig ervaren. Daarnaast hing het af van de persoonlijke opvattingen van een officier van justitie of hij zich anderszins met een zaak bemoeide, in de vorm van het bezoeken van de plaats delict of het aanwezig zijn bij een of meer briefings.

In de onderhavige zaak had de zaaksofficier van justitie naar eigen zeggen groot vertrouwen in het optreden van mensen van de centrale researchedienst in Den Haag. Daar zaten coryfeeën met veel ervaring met onderzoeken naar kapitale delicten. De processen-verbaal die deze dienst opmaakte waren door hem altijd goed te gebruiken op de zitting. Dit in tegenstelling tot die van decentrale eenheden of kleinere korpsen, waar naar zijn mening vaak het nodige aan ontbrak. Hij kende de teamleider uit Den Haag niet. De teamleiding zorgde er voor dat de zaaksofficier van justitie van tijd tot tijd werd bijgepraat. Dit gebeurde door de teamleider en soms ook door de teamcoördinator. Dit gebeurde vooral op momenten waarop er bijzondere bevoegdheden nodig

waren. Hij werd ook op de hoogte gehouden van de onderzoeksresultaten, zoals die van de schrijfproeven en de verklaringen van Post.

Dat de officier van justitie voornamelijk in formele zin betrokken werd bij de sturing van het onderzoek mag uit het volgende blijken:

- hij werd niet betrokken bij de samenstelling van het RBT;
- hij werd niet betrokken bij te onderzoeken onderzoeksrichtingen;
- hij werd niet betrokken bij het (nadere) onderzoek door de TR;
- hij was niet op de hoogte hoe de verhoren werden voorbereid en uitgevoerd en wat daaruit al of niet in een proces-verbaal werd opgenomen;
- hij had geen bemoeienis met de samenstelling van het onderzoeksdossier voor justitie;
- hij was niet gekend in de ontmoeting van Post met haar man na haar bekentenis;
- hij werd verrast door de plotselinge telefonische mededeling van de plaatsvervangend korpschef van Leidschendam, dat het RBT was opgeheven;
- de officier van justitie was niet op de hoogte van de gehouden Oslo-confrontatie. Zo vertelt hij in het interview en staat in zijn schrift beschreven dat een voorgenomen Oslo-confrontatie werd afgeblazen. De Oslo-confrontatie is evenwel op 18 september 1986 gehouden.

Teamleden van het RBT in de onderhavige zaak herinneren zich niet dat zij de officier van justitie bij briefings hebben gezien. Een aantal van hen kon zich ook niet herinneren wie de officier van justitie was geweest. Ook de officier zelf herinnert zich niet dat hij bij een van de briefings aanwezig is geweest. Nergens is een aanwijzing te vinden waaruit kon blijken dat de officier in sturende zin actief was. Dit is verklaarbaar omdat de officier van justitie het onderhavige onderzoek ervaren heeft als kleinschalig, niet ingewikkeld en kortdurend.

Uit aantekeningen van de betrokken officier van justitie blijkt dat hij op gezette tijden door de teamleiding is benaderd (bijvoorbeeld voor het houden van een schrijfproef) en bijgepraat (bijvoorbeeld omdat de verdachte nog steeds in alle toonaarden ontkende).

De officier van justitie was naar zijn eigen zeggen niet steeds overtuigd van de diepgang van het onderzoek en/of de inzet van het team. Bij de melding van de leiding van het team, dat het zoeken naar een elektriciteits snoer geen resultaat op had geleverd, vond hij dat het team daarbij niet echt hard liep. Hij heeft dit aspect niet besproken met de teamleiding. De officier van justitie vond ook het onderzoek in de zaak Veira maar mager, maar hij besprak dat niet met de leiding van het team en drong ook niet aan op een vervolgonderzoek. Dit gebeurde naar zijn zeggen omdat hij duidelijke bekentenissen had van Post en hijzelf, mede door de bij de voorgeleiding bevestigde, bekennde verklaring, geen moment twijfel had aan de schuld van Post.

§ 10.2 Het optreden van het Openbaar Ministerie in de vijf benoemde fasen

§ 10.2.1 De eerste fase, de eerste uren na de ontdekking van het overleden slachtoffer

De piketofficier is op de avond na de ontdekking van het lichaam van het slachtoffer op de PD aanwezig geweest. Hij heeft die avond het onderzoek overgelaten aan de aanwezige technische rechercheur en de medewerker van het Gerechtelijk Laboratorium. Hij heeft zelf geen beslissingen genomen en dat werd ook niet van hem gevraagd.

Op zaterdag 23 augustus 1986, wordt in de loop van de ochtend het RBT bijeengeroepen in Leidschendam.

Uit de stukken en uit het interview met de plaatsvervangend korpschef mag worden afgeleid dat voor de formele aanvraag voor de bijstand van het RBT voor het onderzoek in Leidschendam in de loop van zaterdag 23 augustus overleg is gevoerd met de piketofficier.¹ Uit de stukken valt niet meer te achterhalen op welk moment de feitelijke inzet werd aangevraagd. De teamcoördinator herinnert zich dat hij pas in de loop van die ochtend werd opgeroepen. Deze beslissingen waren in handen van de korpsleiding van Den Haag.

Uit interviews blijkt dat de aanvraag spoedshalve per telefoon of semafoon gebeurde. Uit stukken blijkt dat de waarnemend korpschef van Leidschendam die dag per telex een formeel verzoek daartoe richtte aan de procureur-generaal fungerend directeur van politie te 's-Gravenhage. Op maandag 25 augustus (in de telex staat september) wordt per telexbericht namens de P.G. door de commissaris van rijkspolitie formeel ingestemd met dit verzoek en wordt de teamleider

¹ Althans, diens naam wordt in de aanvraag vermeld als zijnde de officier die het onderzoek op dat moment leidde.

gemachtigd om in overleg met de officier van justitie de inzet van het benodigde personeel te regelen. Noch de piketofficier noch de latere zaaksofficier kunnen zich nog herinneren op welk moment en op welke wijze het onderzoek aan de zaaksofficier is overgedragen.

§ 10.2.2 De tweede fase, de fase van oriëntatie op de omgeving

In deze fase heeft het OM blijkens de documenten en de interviews geen activiteiten verricht of beslissingen genomen.

§ 10.2.3 De derde fase, de fase vanaf de ontdekking van de geïnde kascheques van de Postbank

De zoon van mevr. Veira doet bij het politiebureau Leidschendam melding van overeenkomsten tussen de zaak Kolstee en de gebeurtenissen rondom het overlijden van zijn moeder. De officier van justitie is op de hoogte gebracht van deze melding. Niet blijkt van sturing op een eventuele aanpassing van de onderzoeksrichting, dan wel van oriëntatie op een verbreding van het onderzoek in de zaak Kolstee of een heropening van het opsporingsonderzoek in de zaak Veira.

De ontdekking van de inning van de kascheques doet de onderzoeksrichting verschuiven van moord of doodslag naar diefstal en valsheid in geschrift. Niet blijkt van enige bemoeienis van de officier van justitie bij deze verschuiving.

De aanhouding van Post vindt plaats op basis van diefstal. Uit het beschikbare materiaal is niet eenduidig komen vast te staan of de beslissing tot aanhouding in overleg met de officier is genomen. De teamcoördinator wijst erop dat het in die tijd gebruikelijk was dat de teamleiding die beslissing nam. Uit een draaiboek ten behoeve van de aanhouding van Post kan wel van voorafgaand overleg blijken.

Bij de aanhouding voor diefstal worden goederen in beslag genomen die niet zijn gericht op het onderzoek naar diefstal, maar gericht op onderzoek in de richting van moord of doodslag. Noch uit de documenten, noch uit de interviews blijkt dat binnen het RBT, dan wel tussen RBT en officier van justitie overleg is gevoerd over de vraag ter zake van welke feiten de verdenking van Post gold.

§ 10.2.4 De vierde fase, de fase vanaf de aanhouding tot en met de eerste bekentenis van Post

De inverzekeringstelling en de verlenging daarvan zijn afgegeven voor verdenking van diefstal. De verlenging is getekend door de zaaksofficier van justitie. Noch uit de documenten, noch uit de interviews blijkt dat in deze fase binnen het RBT, dan wel tussen team en officier van justitie overleg is gevoerd over de vraag ter zake van welke feiten de inverzekeringstelling van Post gold.

Ten aanzien van de voorgeleiding voor de rechter-commissaris voor de vordering bewaring is een duidelijk verschil te constateren in de herinnering van de teamcoördinator en die van de officier van justitie. De officier van justitie was van mening dat er voldoende aanleiding was voor een voorgeleiding, hij vond het niet ongepast om Post voor te geleiden voor de rechter-commissaris. De teamcoördinator herinnert zich een gesprek met de officier van justitie op de dag voor de voorgeleiding, waarin de officier twijfels heeft geuit en heeft voorgesteld om Post niet voor te geleiden, maar haar op donderdagmiddag 11 september 1986 in vrijheid te stellen. De teamcoördinator herinnert zich dat hij de officier van justitie in het bijzijn van de teamleider wist te bewegen haar niet vrij te laten, maar haar, ondanks de magere bewijspositie, de volgende dag voor te geleiden voor de rechter commissaris. Dit, hoewel hij er zelf aan twijfelde of de rechter-commissaris de bewaring zou gelasten. De officier van justitie kan zich een dergelijk gesprek niet herinneren.

De officier van justitie nam de verantwoordelijkheid voor formele beslissingen betreffende de verlenging van de inverzekeringstelling en de voorgeleiding voor de bewaring van Post bij de rechter-commissaris. In de vordering bewaring heeft de zaaksofficier moord en valsheid in geschrifte opgenomen. De diefstal is opgenomen als kwalificerende omstandigheid bij doodslag.

§ 10.2.5 De vijfde fase, de fase na de eerste bekentenis van Post

De officier van justitie herinnert zich dat er vóór de voorgeleiding op vrijdag 12 september al wisselende verklaringen waren afgelegd door Post en dat hij tijdens haar voorgeleiding wilde weten of zij het nu wel of niet gedaan had. Hij heeft haar voorafgaand aan haar verklaring meegedeeld dat zij niet tot antwoorden verplicht was en vervolgens heeft hij haar gevraagd duidelijkheid te geven. Post bevestigt in het daarop volgende verhoor de bekennende verklaring van de avond daarvoor. Zij verklaart tegenover de officier en een aanwezige collega dat zij die avond daarvoor naar waarheid heeft verklaard. De verklaring werd volgens de aanwezige officieren weliswaar huilend, maar in alle rust en zonder enige druk afgelegd. Beide officieren hebben te kennen gegeven dat zij geen moment twijfelden aan het waarheidsgehalte van deze bekennende verklaring.

De bevestiging van de bekentenis tijdens de voorgeleiding in het bijzijn van de andere officier van justitie, verraste de officier naar eigen zeggen zeer. Die verrassing en het feit dat Post direct daarna haar bekentenis introk bij de rechter-commissaris, bracht hem er toe daar later die dag, voor de eerste en tevens laatste maal in zijn loopbaan, proces-verbaal van op te maken en dit mede te laten ondertekenen door de andere officier van justitie.

Met name voor de zaaksofficier is deze verklaring van groot belang geweest bij de verdere behandeling van de zaak. Hij heeft op basis daarvan geen moment getwijfeld aan de schuld van Post en nam, mede om die reden, genoegen met een beperkt onderzoek naar de Veira-zaak en de snelle afbouw van het team.

Er zijn naar aanleiding van de verklaring van Post tijdens de voorgeleiding, geen nadere opsporingshandelingen verricht.

Uit verschillende interviews komt naar voren dat de bekentenissen van Post er zowel bij het RBT, als bij de officier van justitie toe geleid hebben dat het onderzoek als opgelost en afgesloten kon worden beschouwd. Omdat het kortstondige onderzoek in de zaak Veira geen raakvlakken opleverde met Post, paste de Veira zaak niet in dat onderzoek. Ook de spoedige opheffing van het RBT daarna duidt daarop.

In deze laatste fase van het onderzoek is een foto- en Oslo-confrontatie gehouden. De officier van justitie was niet op de hoogte van de fotoconfrontatie en ten aanzien van de Oslo-confrontatie heeft hij in zijn aantekeningen teruggevonden dat die confrontatie niet is doorgegaan. Die Oslo-confrontatie is echter wel doorgegaan en van de negatieve uitslag van die confrontatie is een summier proces-verbaal in het procesdossier opgenomen.

§ 10.3 De totstandkoming van het procesdossier

De formele verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van het procesdossier voor de rechter ter terechtzitting is nauw verbonden met de bevoegdheid om te beslissen tot (verdere) vervolging en ligt dan ook in handen van de officier van justitie. Deze heeft de formele eindverantwoordelijkheid om op basis van de hem aangeleverde processtukken uit het vooronderzoek het procesdossier ten behoeve van de rechter ter terechtzitting samen te stellen. De eisen van wet, verdrag en ongeschreven recht brengen met zich mee dat dat op hem een zorgplicht rust om de rechter maximaal te informeren en alle relevante onderzoeksmateriaal ter beschikking te stellen. Het dossier dient met het oog daarop maximaal consistent te zijn, zo mogelijk geen tegenstrijdigheden te bevatten en zo volledig mogelijk te zijn. Bovendien geldt als eis van magistratelijkheid dat ook ontlastend materiaal in het procesdossier dient te worden opgenomen.

Het begrip procesdossier is in de wet niet gedefinieerd. De wet spreekt slechts van processtukken.

In het algemeen stelt de officier van justitie op basis van de hem aangeleverde processtukken uit het vooronderzoek het procesdossier ten behoeve van de rechter ter terechtzitting samen. In het dossier dienen te worden gevoegd de stukken die redelijkerwijs van belang kunnen zijn voor de verdachte in belastende zin, maar algemeen is aanvaard dat ook ontlastend materiaal in het procesdossier dient te worden opgenomen.

Het door de teamleider van het RBT aan de officier van justitie overgedragen onderzoeksdossier was niet vrij van tegenstrijdigheden en liet diverse vragen onbeantwoord. Niet blijkt dat de officier van justitie naar aanleiding daarvan de teamleider of het RBT kritisch heeft bevraagd of anderszins actie heeft ondernomen.

De officier van justitie heeft zelf zorg gedragen voor de samenstelling van het procesdossier met stukken als het uittreksel uit het documentatieregister, de processen-verbaal van de verhoren bij de

rechter-commissaris, de benodigde beslissingen in het kader van de voorlopige hechtenis, de daarbij behorende aktes, het psychiatrisch rapport over Post, de rapporten van het Gerechtelijk Laboratorium en het door hem zelf opgemaakte proces-verbaal.

§ 10.4 Requisitoir van de officier van justitie

Het requisitoir van de officier van justitie is niet in de stukken terug te vinden. Uit het interview is gebleken dat hij weliswaar zijn eigen aantekeningen en zijn eigen bewijsconstructie voorafgaand aan de zitting op papier zette, maar dat hij die aantekeningen niet aan de rechtbank overlegde. Omdat hij zich niet meer precies kan herinneren welke bewijsmiddelen hij aan de door hem voorgestelde bewezenverklaring ten grondslag heeft gelegd is dat achteraf ook niet meer te reconstrueren. Wel heeft hij het proces-verbaal, waarin hij tezamen met zijn collega verslag uitbrengt van de bevestigende verklaring van Post door middel van het procesdossier aan de rechtbank overgelegd.

§ 10.5 De advocaat-generaal in hoger beroep

Aangezien de advocaat-generaal die de zaak Post in appel heeft behandeld inmiddels is overleden, is zijn visie op de zaak Post niet anders dan door het procesdossier - zoals dat was samengesteld na de uitspraak van het hof - bekend geworden.

Uit de stukken blijkt dat onder zijn verantwoordelijkheid een spontaan opgemaakt voorlichtingsrapport van de afdeling Reclassering van het Leger des Heils in het procesdossier is opgenomen. Hij is door het Hof in de gelegenheid gesteld het door de officieren van justitie opgemaakte proces-verbaal van de voorgeleiding opnieuw in het procesdossier te voegen.

Hij rekwireert tot bewezenverklaring, maar hij heeft geen schriftelijk requisitoir overgelegd, zodat niet meer te achterhalen valt welke bewijsmiddelen hij aan de door hem voorgestelde bewezenverklaring ten grondslag heeft gelegd.

§ 10.6 Bevindingen

Hoewel enigszins afhankelijk van de betrokkenheid en persoonlijke opvatting van een individuele officier van justitie, was het ook in Den Haag in 1986 niet gebruikelijk dat officieren van justitie zich bemoeiden met de aansturing van rechteerteams. Ook de officier van justitie in de onderhavige zaak lijkt op behoorlijke afstand van het RBT te hebben gestaan. Zijn rol is te kenschetsen als actief afwachtend. Actief in die zin dat hij steeds op de momenten waarop het er toe deed de gevraagde beslissingen nam. Hij nam de verantwoordelijkheid voor formele beslissingen betreffende de verlenging van de invezekeringstelling en de vordering bewaring van Post bij de rechter-commissaris. Hij was afwachtend in die zin dat die beslissingen eerst door de teamleiding moesten worden uitgelokt.

Voor de officier van justitie is de bevestiging van de bekennende verklaring van Post ten overstaan van hemzelf en zijn collega van groot belang geweest bij de verdere behandeling van de zaak. Hij heeft op basis daarvan geen moment getwijfeld aan de schuld van Post en nam, mede om die reden, genoegen met de snelle afbouw van het RBT.

Het door de teamleider van het RBT aan de officier van justitie overgedragen onderzoeksdossier was niet vrij van tegenstrijdigheden en liet diverse vragen onbeantwoord. Een kritische bevraging van de teamleider van het RBT had naar aanleiding daarvan in de rede gelegen. Het feit dat de officier van justitie door de bekentenis van Post ten overstaan van hem en zijn collega bij de voorgeleiding geen twijfel had aan het daderschap van Post maakt het nalaten daarvan weliswaar begrijpelijk, maar vanuit zijn zelfstandige verantwoordelijkheid voor de vervolging en het samenstellen van het procesdossier ongelukkig. De officier heeft vervolgens zelf zorg gedragen voor het procesdossier door completering van het onderzoeksdossier van het RBT met stukken als het uittreksel uit het documentatieregister, de processen-verbaal van de verhoren bij de rechter-commissaris, de benodigde beslissingen in het kader van de voorlopige hechtenis, de daarbij behorende aktes, het psychiatrisch rapport over Post, de rapporten van het Gerechtelijk Laboratorium en het door hem zelf opgemaakte proces-verbaal. Het dossier dat door de officier van justitie aan de rechter ter beschikking is gesteld is, evenals het onderzoeksdossier dat aan hem ter beschikking werd gesteld, niet volledig en op onderdelen incorrect en tegenstrijdig.

Naar aanleiding van de zaak Veira is geen aanpassing van de onderzoeksrichting overwogen, noch van een oriëntatie op een verbreding van het onderzoek in de zaak Kolstee, noch een heropening van het opsporingsonderzoek in de zaak Veira.

§ 10.7 Beoordeling

De beoordeling vindt plaats op basis van de drie maatstaven die zijn geformuleerd in hoofdstuk II, § 2.3.2.

De betrouwbaarheid en volledigheid van het opsporingsonderzoek kan mede door het ontbreken van actieve sturing door de officier van justitie ter discussie worden gesteld. Verificatie, respectievelijk completering van en het oplossen van inconsistenties in het bewijsmateriaal kan zeker in het licht van het beperkte bewijsmateriaal en in het licht van de ingetrokken bekentenis als noodzakelijk worden gekenschetst. Met het oog op de volledigheid en betrouwbaarheid van het opsporingsonderzoek had het ook in rede gelegen dat de officier van justitie naar aanleiding van de melding in de zaak Veira zou hebben aangestuurd op een heroverweging van de onderzoeksrichting dan wel een verbreding van het onderzoek in de zaak Kolstee. Nader onderzoek had immers ontlastend dan wel belastend materiaal kunnen opleveren voor Post. Nu het bewijs in het strafrecht niet uitsluitend door de rechter mag worden aangenomen op een bekentenis van de verdachte (art. 314 lid 4 WvSv) had een kritische en meer actieve houding van de officier van justitie met het oog op het beperkte andere (bewijs)materiaal wel in de rede gelegen. Bij die stand van zaken had het ook in de rede gelegen de officier van justitie het RBT had verzocht om completering en vervolmaking van het aangeleverde materiaal, dan wel het team kritisch had bevraagd over de incongruenties, inconsistenties, onvolledigheden en onzorgvuldigheden teneinde de beslissing tot (verdere) vervolging naar behoren te kunnen nemen.

De rol van de officier van justitie in het proces van waarheidsvinding voldoet procedureel aan de eisen van wet en verdragen. Ook waar het de ongeschreven rechtsbeginselen betreft kan worden gesteld dat de rol van de officier van justitie aan die eisen voldoet.

Naast de eisen van wet, verdrag en ongeschreven recht worden aan de attitude van de officier van justitie eisen gesteld als magistraat. Deze eisen worden reeds lang onderkend en komen sinds de zeventiger jaren ook expliciet binnen het OM en in de strafrechtelijke literatuur aan de orde. Deze eisen aan de attitude omvatten als ondergrens de wet, de verdragen en de beginselen van ongeschreven recht, maar reiken verder. Op grond van de magistratelijke functie van de officier van justitie in ons strafrechtelijk stelsel mag en moet onder omstandigheden meer worden verwacht waar het de rechtsbescherming van verdachte (en slachtoffers) betreft. Deze eis omvat een maximaliseringsgebod voor een gewenste attitude op basis van de constitutionele en institutionele positie van het OM en in het bijzonder van de individuele positie van de officier van justitie daarbinnen in een concrete zaak. Of en in hoeverre op grond van deze notie van magistratelijkheid meer kan of mag worden verwacht dan uit de ongeschreven rechtsbeginselen voortvloeit zal van geval tot geval moeten worden beoordeeld. De verwachtingen ten aanzien daarvan mogen niet te hoog gespannen zijn. Het gaat immers niet om een verplichting die door de strafrechter kan worden "geëffectueerd". Het belang van deze eisen kan met name binnen de eigen organisatie, door de beroepsgroep zelf, aan de orde worden gesteld. In de zaak Post zou op basis van de vereiste attitude van de officier van justitie als magistraat een meer kritische en actief op de rechtsbescherming van de verdachte georiënteerde houding wenselijk zijn geweest. Zo ontbreken processen-verbaal van voor Post mogelijk ontlastende verklaringen en onderzoeksresultaten. Juist de magistratelijke attitude van de officier van justitie brengt mee dat op dat punt grote zorgvuldigheid wordt betracht.

Het eindresultaat van het vooronderzoek dat aan de rechter wordt voorgelegd moet maximaal transparant zijn in die zin dat rechter mogelijke onbetrouwbaarheden, omissies, tegenstrijdigheden en inconsistenties kan onderkennen, alsmede dat deze het proces van totstandkoming kan toetsen op wetmatigheid en rechtmatigheid. De officier van justitie had in die tijd geen bemoeienis met de samenstelling van het eindproces-verbaal, naar hij had wel de formele verantwoordelijkheid voor de samenstelling van het procesdossier ten behoeve van de rechter ter terechtzitting. Op basis van het door de officier van justitie aangeleverde procesdossier moet worden vastgesteld dat de rechter niet alle relevante onderzoeksmateriaal ter beschikking heeft gekregen. Het driemanschap constateert dat de verslaglegging van het opsporingsonderzoek zoals aan de rechter ter beschikking is gesteld onvolledig is en op diverse onderdelen incorrect en tegenstrijdig. Het dossier is niet

voldoende compleet, bevat fouten en tegenstrijdigheden. Mogelijk ontlastend materiaal is niet steeds in het dossier gevoegd, waardoor deels een onvolledig beeld van het onderzoek en de resultaten is geschetst en deels een onjuist beeld naar voren is gekomen. Het procesdossier zoals dat door de officier van justitie aan de rechter is voorgelegd is derhalve "gebrekig". De "gebreken" zijn ook niet ter terechtzitting door de officier van justitie "gecorrigeerd" of anderszins aangevuld.

Hoofdstuk XI

Conclusies en aanbevelingen

§ 11.1 Algemene opmerkingen

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de resultaten van het onderzoek van het driemanschap. De basis voor alle besproken aspecten is in de voorafgaande hoofdstukken terug te vinden. Verwijzingen vinden vanwege de leesbaarheid niet plaats.

De lezer die in kort bestek een beeld wil krijgen van het feitelijk gebeuren en het onderzoek van destijds wordt geadviseerd voorafgaand aan deze conclusies en aanbevelingen hoofdstuk III te lezen. Om dit slothoofdstuk ook als zelfstandig hoofdstuk voldoende inzichtelijk te maken vervolgt deze paragraaf met een beeld van bevindingen die in de voorafgaande hoofdstukken uitvoeriger zijn beschreven.

Op basis van de onderzoeksvragen van het driemanschap mag het onderzoek naar de dood van mevr. Kolstee niet worden beoordeeld volgens de huidige regelgeving en cultuur, maar moet het worden beoordeeld op basis van de destijds toepasselijke wettelijke bevoegdheden en verplichtingen, de destijds bestaande (forensisch-technische) mogelijkheden, de destijds bestaande tactische mogelijkheden én de bestuurlijk/organisatorische cultuur binnen de politie en het OM in het jaar 1986. Deze notie heeft zijn beslag gekregen in alle onderdelen van het onderzoek van het driemanschap.

§ 11.2 Beeld van bevindingen

Het onderzoek naar de dood van mevr. Kolstee start voortvarend direct na de vondst van het lichaam. Het technisch onderzoek op de plaats delict is tamelijk volledig.

Er is in vier weken tijd een intensief onderzoek verricht door een betrekkelijk klein en onervaren RBT. De leiding was wel redelijk ervaren. De teamleider was niet vrijgesteld voor het onderzoek, hetgeen (mede) met zich heeft meegebracht dat de teamcoördinator onevenredig zwaar belast lijkt te zijn geweest. De inzet en betrokkenheid van de teamleden kan als groot worden gekwalificeerd. Het team werkte bovendien sterk resultaatgericht. De werkwijze was tamelijk hiërarchisch. De officier van justitie stond, in overeenstemming met de cultuur destijds, op tamelijk grote afstand. Hoewel de eerste twee fasen van het onderzoek breed georiënteerd zijn, moet worden geconstateerd dat reeds vanaf de aanvang van het onderzoek bepaalde aspecten onderbelicht zijn gebleven.

De strafbare feiten waarop het RBT zich oriënteert zijn niet "constant" en lopen niet steeds parallel met de naar buiten kenbare onderzoeksrichtingen.

Voorbeelden:

Direct na de vondst van het slachtoffer gaat het onderzoek in de richting van een vermoeden van moord, respectievelijk doodslag. Als er de dag daarna een aanknopingspunt rijst van een mogelijk financieel motief voor de moord wordt dat niet opgepakt. Pas dagen later, na de ontdekking dat er op de dag na het overlijden kascheques van de Postbank van het slachtoffer zijn geïnd, wordt het onderzoek toegespitst op diefstal en valsheid in geschrift. Men laat na het onderzoek te verbreden in de richting van een andere bankrekening van het slachtoffer.

De verificatie- en informatiestaat van 4 september, zeven dagen na de vondst, vermeldt als delicten moord c.q. doodslag, diefstal met geweld de dood ten gevolge hebbende, diefstal en valsheid in geschrift. Desalniettemin wordt Post vier dagen later aangehouden op (slechts) verdenking van diefstal. Zonder een naar buiten kenbare grond vindt evenwel wederom een wending plaats in de richting van het onderzoek. Al vanaf het moment van aanhouding van Post in haar woning wordt het onderzoek blijkens de inbeslagneming van voorwerpen mede gericht op het opbouwen van een verdenking van Post voor moord, respectievelijk doodslag.

De richting van het opsporingsonderzoek verschuift niet alleen naar aanleiding van verkregen onderzoeksresultaten, maar ook naar aanleiding van veronderstelde onderzoeksresultaten.

Voorbeelden:

Uit het onderzoek van de eerste uren zijn er twee "bevindingen" die sterk doorwerken op het vervolg van het opsporingsonderzoek. Hoewel bij het team anders bekend was wordt

in het vervolg van het onderzoek uitgegaan van een tijdstip van overlijden dat ligt tussen 18.30 uur en 19.00 uur. Daarnaast wordt vermoed dat er sprake is van een daad door een bekende van het slachtoffer. De beide vermoedens worden nauwelijks tot niet geverifieerd en bepalen en beperken de onderzoeksrichtingen in sterke mate.

Post komt in beeld op basis van een niet op identificatie gericht schrijfonderzoek, waaraan door een aselechte groep wordt deelgenomen. Hoewel aan dergelijk onderzoek slechts aanwijzingen voor verder onderzoek kunnen worden ontleend, fungeert het in dit opsporingsonderzoek in samenhang met enkele andere omstandigheden als de "basis" voor de verdenking en de aanhouding voor diefstal.

Onderzoeksresultaten, die mede bepalend zijn geweest voor de richting van het onderzoek, worden niet expliciet geverifieerd.

Voorbeelden:

De aanname dat het tijdstip van overlijden ligt tussen 18.30 uur en 19.00 uur wordt niet geverifieerd. Het verslag van de patholoog-anatoom vermeldt geen tijdstip.

Van een tweede, specifieke schrijfproef die wordt verricht met het doel van identificatie wordt door de schrijfkundige geen uitgebreide verklaring opgemaakt, omdat daarom door het RBT niet werd verzocht. Uitdrukkelijke verificatie van de verdenking van Post ter zake van diefstal van cheques blijft daarmee achterwege. Ook de aanwezigheid van potentieel ontlastend materiaal, zoals ten aanzien van de alibi's van Post wordt niet volledig onderzocht, dan wel niet geverbaliseerd.

De bekentenissen van Post worden niet of onvoldoende getoetst aan overige reeds verkregen onderzoeksresultaten. Evenmin wordt nader opsporingsonderzoek verricht om de bekentenissen te toetsen of te bevestigen.

Voorbeelden:

De bekentenissen van Post zijn redelijk gedetailleerd. Deze details worden (deels) niet vergeleken met de overige onderzoeksresultaten, noch getoetst op betrouwbaarheid door verificatie. Zo voert zij haar financiële situatie op als "motief". Uit de verklaring van haar echtgenoot blijkt evenwel van geen enkele zorg op dat punt. Van een serieuze verificatie van het door Post aangevoerde motief voor de moord op het slachtoffer kan men nauwelijks spreken.

Post zegt dat ze pennen met blauwe inkt, die bij haar thuis liggen, heeft gebruikt, terwijl de cheques met zwarte inkt zijn ingevuld. Niet wordt geverifieerd welke pennen en met welke kleur inkt Post in huis heeft.

Post verklaart over de plaats en de wijze waarop ze het slachtoffer heeft omgebracht met een elektriciteitsnoer. Er heeft geen reconstructie van de handelingen plaatsgevonden en ook overigens blijft verificatie afwezig, bijvoorbeeld door het elektriciteitsnoer te achterhalen met behulp van Post zelf.

Post zegt dat ze het slachtoffer versleept heeft. Deze verklaring wordt niet getoetst aan de bevindingen van het technisch onderzoek, waaruit onder meer valt af te leiden dat sleepsporen ontbraken, dat het slachtoffer haar pantoffels nog aan had en dat een van haar benen deels onder het vloerkleed lag.

Op twee momenten lijkt het opsporingsonderzoek bij gebrek aan voldoende aanknopingspunten vast te lopen, terwijl diverse potentiële richtingen voor het onderzoek aanwezig zijn, maar niet worden benut.

Voorbeelden:

Het aanknopingspunt van een mogelijke diefstal en een eventuele moord met financieel motief waarvan het RBT zich reeds bewust kon zijn op basis van het verhoor van de zaakwaarnemer op de dag na de vondst van het slachtoffer, wordt onvoldoende opgepakt. Van uitrechteren van het innen van cheques bij de Nutsspaarbank blijkt niet.

Er wordt geen onderzoek gedaan naar het telefoonverkeer van en naar de telefoon van het slachtoffer op de dag van overlijden, evenmin naar het telefoonverkeer met de laatste door Post bezochte cliënt.

De aanwijzing dat er in de omgeving van Den Haag en Leidschendam in die periode meermalen cheques werden gestolen en verzilverd wordt niet opgepakt.

Het had in de rede gelegen dat de melding van de overeenkomst met de zaak Veira tot een nieuwe onderzoeksrichting had geleid. Potentiële aanknopingspunten voor een nader onderzoek naar mogelijke samenhang van beide zaken worden nauwelijks benut.

Bezien vanuit tactisch perspectief suggereert de gevolgde werkwijze in eerste instantie een bijna dwingende en logische volgorde van onderzoeksstappen. Echter, bij nadere beschouwing brengt de gevolgde werkwijze mee dat andere potentiële onderzoeksrichtingen niet of nauwelijks in beeld

hebben kunnen komen en dat potentieel ontlastend materiaal als niet-relevant voor het vervolg van het onderzoek buiten beschouwing kon blijven of niet tot serieuze heroverwegingen van de onderzoeksresultaten of de onderzoeksrichting tot dan toe heeft geleid.

Voorbeelden:

Als gevolg van de mogelijk onjuiste en niet geverifieerde aanname van het tijdstip van overlijden van het slachtoffer komen andere potentiële verdachten niet in beeld en worden alibi's gezocht en aangevoerd voor (waarschijnlijk) niet relevante tijdstippen. Datzelfde geldt voor het feit dat men zonder dat vermoeden voldoende te verifiëren is uitgegaan van het daderprofiel van een "bekende" van het slachtoffer. Ook het feit dat aan het resultaat van de eerste schrijfproef van Post verdergaande conclusies werden verbonden dan gerechtvaardigd was heeft de onderzoeksrichtingen vergaand beperkt. Vanaf het moment van de eerste schrijfproef wordt het tactisch onderzoek zo goed als volledig beperkt tot bevestiging van het vermoeden van daderschap van Post. Zo is onder meer niet onderzocht wie de vrouw was die 's middags rond 15.30 uur bij het slachtoffer aan de deur kwam. Eveneens zijn onderzoeksmogelijkheden in relatie tot de zaak Veira niet maximaal benut.

De verslaglegging van het opsporingsonderzoek laat op vele punten te wensen over. Ten aanzien van een aantal andere opsporingshandelingen is gebleken dat zij niet, onvolledig of onjuist in het procesdossier zijn opgenomen.

Voorbeelden:

Het definitieve door Post ondertekende proces-verbaal van de eerste bekende verklaring van Post ontbreekt in het procesdossier. In het dossier bevindt zich een "in concept" getekend proces-verbaal. In dat proces-verbaal valt op dat de woorden "in concept" met een andere typemachine zijn ingetypt.

In de processen-verbaal van de verhoren van Post wordt niet altijd de begin- en/of eindtijd van het verhoor vermeld.

Bij het archiefonderzoek zijn diverse handgeschreven verklaringen van getuigenverhoren aangetroffen. Er bestaan verschillen tussen de handgeschreven originele conceptverklaringen en de uitwerkingen die in het procesdossier aanwezig zijn. Er zijn bovendien niet ondertekende getuigenverhoren aangetroffen.

Over de tweede schrijfproef is geen verantwoording in het proces-verbaal afgelegd.

Er bestond weinig communicatie binnen het RBT en tussen RBT-leden over onderzoeksresultaten, daarop te zetten onderzoeksstappen, potentiële nieuwe onderzoeksrichtingen, de verhoren en in te brengen daderkennis. Daarnaast komt naar voren dat bevindingen van tactische en technische recherche over en weer nauwelijks op elkaar werden betrokken.

Voorbeelden:

Er blijkt onvoldoende van tijdige en volledige communicatie binnen het RBT op basis van de resultaten van technisch en tactisch onderzoek. Niet blijkt van het op elkaar doorwerken en aansluiten, dan wel van invloed op de vervolgstappen van de resultaten van het ene, respectievelijk het andere aspect van het onderzoek.

De teamleden leefden (waarschijnlijk ten onrechte) in de veronderstelling dat het tijdstip van overlijden op basis van technisch onderzoek vaststond. De teamleden leefden (ten onrechte) in de veronderstelling dat het resultaat van de eerste schrijfproef voldoende wees in de richting van Post om tot aanhouding over te gaan.

De verhoorkoppels waren niet geïnformeerd over het feit dat Post mogelijk over daderkennis kon beschikken als gevolg van eerdere stappen in het onderzoek, zoals het horen van Post als getuige, het rondleiden van Post op de plaats delict en op basis van daderkennis die impliciet door de verbalisanten was "vrijgegeven" in eerdere verhoren van Post als verdachte.

§ 11.3 Beoordeling

§ 11.3.1 Algemene opmerkingen

In Hoofdstuk II is besproken welke eisen aan waarheidsvinding in het strafproces moeten worden gesteld en welke consequenties daaraan door het driemanschap zijn verbonden voor de toetsingsmaatstaven in verband met de waarheidsvinding in het onderzoek Kolstee. De beoordeling in de hoofdstukken V tot en met X is opgebouwd volgens een toets aan de volgende maatstaven:

1. de resultaten van het opsporingsonderzoek moeten (voldoende) volledig en betrouwbaar zijn. Dit aspect betreft de kwaliteit van de resultaten van het opsporingsonderzoek in het licht van het vinden van de waarheid.
2. het proces van waarheidsvinding in het vooronderzoek moet procedureel voldoen aan alle voorwaarden die uit de wet, verdragen en het ongeschreven recht voortvloeien.
3. de voor de bewijsbeslissing noodzakelijke overtuiging moet worden gevoed en tot stand kunnen komen op basis van een "integere" en magistratelijke aanlevering en presentatie van de resultaten van het vooronderzoek.

In dit laatste hoofdstuk zijn die concluderende paragrafen gevoegd tot een totaalbeeld. Hier staat dus niet het technisch onderzoek, het tactisch onderzoek, de verhoren en de verslaglegging centraal, maar de beoordeling van de waarheidsvinding als geheel en de wijze waarop van die resultaten in het onderzoeksdossier en in het procesdossier verslag is gedaan.

In dit laatste hoofdstuk wordt de toets aan de drie maatstaven per maatstaf behandeld. Daarmee wordt voorkomen dat in te algemene bewoordingen een conclusie wordt getrokken die onvoldoende recht zou doen aan de in het onderzoek en de resultaten daarvan te onderscheiden nuances. In zeer algemene termen kan het overall-antwoord op de onderzoeksvraag die aan het onderhavige onderzoek ten grondslag lag, geformuleerd en uitgewerkt in hoofdstuk I § 1.3, als volgt worden geformuleerd: in het opsporingsonderzoek naar de dood van mevr. A.M. Kolstee-Sluiteur en de daarop gevolgde onderzoekshandelingen en beslissingen zijn zodanige onvolkomenheden vastgesteld, dat niet van een correcte, een volledige, een betrouwbare en een evenwichtige presentatie van het onderzoek en de resultaten daarvan aan de rechter kan worden gesproken.

§ 11.3.2 De resultaten van het opsporingsonderzoek moeten (voldoende) volledig en betrouwbaar zijn

Volledigheid

De resultaten van het opsporingsonderzoek zijn verre van volledig. Al vanaf de aanvang van het onderzoek blijkt dat diverse onderzoeksrichtingen niet worden benut en vele "voorlopige" onderzoeksresultaten niet verder worden uitgerechercheerd. Tegenstrijdigheden en inconsistenties worden niet opgelost.

Van de onderzoeksresultaten van de eerste uren zijn er twee die sterk doorwerken op het vervolg van het gehele opsporingsonderzoek en daarmee op de niet-volledigheid daarvan. Allereerst wordt verondersteld dat het tijdstip van overlijden ligt tussen 18.30 uur en 19.00 uur. De basis voor deze aanname sluit aan op de constatering van de schouwarts dat het lichaam nog warm is, tezamen met het feit dat de goede kennis die avond rond ongeveer halfzeven tevergeefs meermalen contact heeft gezocht met het slachtoffer en dat daarna de telefoon in gesprek bleek te zijn en bleef. Als gevolg van deze aanname wordt nagelaten om andere scenario's te onderzoeken, waardoor onder meer diverse potentieel relevante getuigen, verdachten en alibi's niet bevraagd of nader onderzocht zijn.

Daarnaast wordt vermoed dat er sprake is van een daad door een bekende van het slachtoffer. Dit vermoeden heeft tot gevolg gehad dat het onderzoek zich heeft beperkt tot een betrekkelijk kleine groep potentiële verdachten en leidt tot de constatering dat onderzoek naar andere potentiële verdachten ontbreekt of als onvoldoende volledig moet worden beschouwd.

Het onderzoek lijkt zich na de aanhouding geheel te concentreren rond de verhoren van Post en met name gericht op het verkrijgen van een bekende verklaring. In het overige tactisch onderzoek gebeurt er nagenoeg niets meer. Zelfs de melding van overeenkomsten met de zaak Veira en de opengebleven vragen waartoe het daarop gevolgde onderzoek leidt, leidt niet tot een heroverweging van de richting van het onderzoek in de zaak Kolstee.

Ook overigens zijn onderzoekshandelingen ter verificatie van het daderschap van Post achterwege gebleven. Zo heeft er geen reconstructie plaatsgevonden van het gebeuren zoals verklaard door Post. Als ander voorbeeld kan worden genoemd dat Post meldt dat ze het slachtoffer na de wurging heeft versleept. Deze specifieke verklaring wordt niet getoetst aan het technisch onderzoek op de plaats delict. Een zelfde omissie doet zich voor ten aanzien van de klap met de wandelstok die Post zegt het slachtoffer te hebben gegeven. Nagelaten wordt ook het genoemde moordwapen, een elektriciteits snoer, alsmede de pennen waarmee de cheques zouden zijn ingevuld met hulp van Post zelf op te sporen. Ook deze constatering brengen met zich mee dat het onderzoek als verre van volledig moet worden beschouwd.

Betrouwbaarheid

De resultaten van het opsporingsonderzoek zijn ook niet zonder meer als betrouwbaar te kwalificeren.

Het opsporingsonderzoek is verricht op basis van de aanname dat het tijdstip van overlijden van het slachtoffer ligt tussen ongeveer 18.30 uur en 19.00 uur. Het driemanschap heeft moeten constateren dat deze aanname niet is geverifieerd. Uit het onderzoek van het driemanschap blijkt bovendien dat deze essentiële aanname bij verificatie waarschijnlijk niet zou hebben standgehouden. Onder de gegeven en op basis van te reconstrueren en verifiëren omstandigheden is veel meer aannemelijk dat het slachtoffer enkele uren eerder is overleden.¹ Deze door het driemanschap aannemelijk geachte constatering brengt met zich mee, dat de relatie tussen de resultaten van de op basis van de aanname gevolgde onderzoeksrichting en hetgeen feitelijk heeft plaatsgevonden op losse schroeven komt te staan. Gevolg is allereerst dat het verkregen bewijsmateriaal waarschijnlijk niet past op hetgeen feitelijk kan hebben plaatsgevonden. Daarnaast brengt deze constatering met zich mee dat het verrichte onderzoek naar andere potentiële verdachten, getuigen en alibi's waarschijnlijk als irrelevant kan en moet worden beschouwd voor de waarheid. Voor Post potentieel ontlastend bewijsmateriaal, maar ook ander - voor haar potentieel belastend - materiaal is dientengevolge door het RBT niet als relevant beschouwd, niet onderzocht en bijgevolg niet gerapporteerd, niet geverbaliseerd en/of niet als deel van het onderzoeksdossier aan de officier van justitie overgelegd.²

De vooronderstelling dat er sprake is van een daad door een bekende van het slachtoffer wordt niet geverifieerd. Dat brengt met zich mee dat het onderzoek zich heeft beperkt tot een betrekkelijk kleine groep potentiële verdachten en daarmee dat andere potentiële verdachten buiten het onderzoek zijn gebleven. Deze beperking geeft aanleiding om de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten ter discussie te stellen.

De resultaten van de eerste schrijfproef van Post mogen niet leiden tot identificatie omdat dit onderzoek slechts richtinggevend bedoeld was.³ Op grond van een vergelijking van de tweede schrijfproef met de cheques van Kolstee en de cheques van Veira moet volgens de verklaring die werd opgemaakt door de schriftkundige zeker niet worden uitgesloten dat Post de producent is van dit schrift. Vanwege het ontbreken van een uitgewerkte onderbouwde verklaring van de schriftkundige ontbreekt evenwel een uitdrukkelijke verificatie van de verdenking van Post ter zake van diefstal en het innen van cheques.

Wat betreft de bekentenissen van Post concludeert het driemanschap dat onvoldoende aannemelijk is geworden dat op haar ongeoorloofde druk is uitgeoefend. Die constatering leidt evenwel niet zonder meer tot de conclusie dat haar verklaringen ook in volle omvang betrouwbaar zijn. Het driemanschap heeft zich vergewist van de mogelijkheid dat de betrouwbaarheid van Post's verklaringen ook op grond van door haar ervaren psychische druk ter discussie zou kunnen staan. Het heeft evenwel op basis van de gereconstrueerde feiten en omstandigheden geen aanleiding om daartoe te concluderen. Het driemanschap weegt daarin mee dat Post haar eerste bekentenis heeft herhaald, respectievelijk bevestigd bij de voorleiding aan twee officieren van justitie, in de ochtend na de avond van haar eerste bekentenis en in een ander gebouw dan waar zij eerder was verhoord. Daarnaast kan het driemanschap uit de pleitnota's van de raadsman van Post ten behoeve van de behandelingen ter terechtzitting in feitelijke aanleg en uit het interview van het driemanschap met de raadsman niet afleiden dat Post reeds toen haar bekentenissen herleidde tot een ongeoorloofde druk of een door haar ervaren sterke psychische druk.

De betrouwbaarheid van de bekentenissen van Post zou ook ter discussie kunnen staan omdat er concrete aanwijzingen zijn dat aan Post tijdens de verhoren door verbalisanten daderinformatie is verstrekt. De verslaglegging door het RBT in de processen-verbaal van de verhoren is evenwel zo beperkt dat niet controleerbaar is welke informatie op welk moment, onder welke omstandigheden en door wie aan haar is verstrekt, zodat niet kan worden vastgesteld of en in hoeverre haar politieverklaringen als gevolg van verkregen daderkennis betrouwbaar zijn.

¹ Terzijde, maar niet onbelangrijk, moet hier worden vermeld dat bij die aanname nieuwe vragen en mogelijke inconsistenties het licht zien. Hoe kan in dat geval bijvoorbeeld worden verklaard dat de kennis destijds verklaarde dat tussen 18.30 en 19.00 uur bij het zoeken van telefonisch contact met mevr. Kolstee niemand opneemt en binnen datzelfde tijdsbestek enkele minuten later sprake is -en blijft - van een ingesprektoon.

² Post heeft verklaard dat ze op die middag tot 16.00 uur bij het slachtoffer heeft gewerkt en toen naar haar volgende cliënt vertrok. Ze zou rond of na 18.00 uur zijn teruggegaan naar het slachtoffer.

³ Dat aan deze proef door het RBT een belangrijker rol werd toegekend dan gerechtvaardigd, heeft weliswaar het verdere verloop van het onderzoek sterk beïnvloed, maar laat de betrouwbaarheid van de resultaten daarvan onverlet.

De bekennende politieverklaringen van Post zijn slechts fragmentarisch geverifieerd op hun betrouwbaarheid. Door het achterwege blijven van verificatie is een groot aantal tegenstrijdigheden met andere onderzoeksresultaten blijven bestaan, zodat twijfels kunnen rijzen over de betrouwbaarheid van onderdelen van de verklaringen die Post heeft afgelegd bij de politie.⁴

De kwaliteit van de resultaten van het opsporingsonderzoek in het licht van het vinden van de waarheid

Zowel op de volledigheid als op de betrouwbaarheid van het onderzoek valt veel aan te merken. Het driemanschap stelt vast dat er vele extra opsporingshandelingen hadden kunnen en moeten worden uitgevoerd om de resultaten van het onderzoek professioneel te verifiëren, te bevestigen, dan wel te weerleggen.

De cumulatie van de vele - deels ten onrechte - veronderstelde onderzoeksresultaten (tijdstip van overlijden, daderprofiel, schrijfproef) en de doorwerking daarvan op de inhoud, de omvang, de breedte en de diepgang van het onderzoek leiden tot de conclusie dat de resultaten van het opsporingsonderzoek in het licht van het vinden van de waarheid op essentiële onderdelen aan twijfel onderhevig zijn.

§ 11.3.3 Het proces van waarheidsvinding in het vooronderzoek moet procedureel voldoen aan alle voorwaarden die uit de wet, verdragen en het ongeschreven recht voortvloeien

Wetmatigheid/overeenstemming met verdragen van de onderzoekshandelingen c.q. beslissingen

Geconcludeerd kan worden dat in het onderzoek in de zaak Post grotendeels is voldaan aan de daarvoor geldende wettelijke voorschriften.

Het optreden van de technisch rechercheur is volgens de toen bestaande wettelijke regels verricht. De termijnen zijn in acht genomen, de juiste instanties zijn ingeschakeld. Alle oproepingen en beschikkingen zijn juist betekend en waar Post niet gehoord is (bijvoorbeeld in raadkamer) bevinden zich afstandsverklaringen in het dossier. Steeds is de cautie gegeven en zij is steeds bijgestaan door een raadsman. De rol van de officier van justitie in het proces van waarheidsvinding voldoet procedureel aan de eisen van wet.

De ultieme garantie die de wet kent ter bescherming van de verdachte is het pressieverbod van art. 29 Sv. In het licht van het destijds geldende recht concludeert het driemanschap dat onder de gebleken omstandigheden niet kan worden gesteld dat er sprake is geweest van ongeoorloofde druk tijdens de politieverhoren van Post. Ook kijkend naar overige omstandigheden waarmee ongeoorloofde druk zou kunnen worden uitgeoefend kan niet worden aangenomen dat daarvan sprake is geweest. Het driemanschap acht aannemelijk dat de wijze waarop de verhooren hebben plaatsgevonden in overeenstemming was met de cultuur van verhooren van 1986.

Er is bij de samenstelling van het proces-verbaal dat bestemd was voor de officier van justitie niet gehandeld in overeenstemming met art. 152 en art. 153 van het Wetboek van Strafvordering. Ten aanzien van een aantal opsporingshandelingen is gebleken dat zij niet, onvolledig of onjuist in het procesdossier zijn opgenomen.

Overeenstemming van de onderzoekshandelingen c.q. beslissingen met ongeschreven recht

Ondanks de aanwezigheid van de verificatie- en informatiestaat van 4 september waarop onder meer moord en doodslag staan vermeld wordt Post aangehouden wegens verdenking van diefstal. Het redelijk vermoeden van schuld is "mager": een niet op identificatie gerichte schrijfproef, zenuwachtig gedrag, een niet volledig opgehelderd alibi en passend in het daderprofiel van een bekende. Al vanaf het moment van de aanhouding van Post wordt het onderzoek evenwel impliciet mede gericht op het opbouwen van een verdenking van Post voor moord, respectievelijk doodslag. Hoewel deze onuitgesproken wendingen in het licht van de rechtsbescherming en belangen van de verdediging niet wenselijk moeten worden geacht, acht het driemanschap deze handelwijze niet in strijd met ongeschreven rechtsbeginselen.

Het feit dat de eerste schrijfproef werd verricht met een aselechte groep personen geeft gezien de stand van het onderzoek op dat moment eerder blijk van niet professioneel handelen dan van

⁴ De tekst in deze alinea over de betrouwbaarheid omvat de antwoorden op de hoofdvragen van de indieners van het evaluatieverzoek bij de CEAS.

willekeur. De wijze waarop de foto-confrontatie en Oslo-confrontatie zijn uitgevoerd is niet conform de normen van die tijd. Ook dit optreden valt eerder te kwalificeren als niet-professioneel dan als in strijd met ongeschreven recht. Ook het gegeven dat er aanwijzingen zijn dat aan Post tijdens de verhoren op ongecoördineerde wijze daderinformatie is verstrekt moet worden beschouwd als onwenselijk. Het driemanschap onderkent evenwel dat dit in geval van een ontkennende verdachte niet steeds volledig valt te voorkomen. Het driemanschap acht ook deze handelwijze niet in strijd met ongeschreven rechtsbeginselen, maar eerder blijk geven van onvoldoende professioneel handelen.

Ook overigens ziet het driemanschap geen aanleiding om het handelen van het RBT en van de officier van justitie strijdig te achten met ongeschreven rechtsbeginselen.

De kwaliteit van de resultaten van het opsporingsonderzoek in het licht van na te leven procedurele eisen

Het onderzoek voldoet op de meeste aspecten aan de procedurele eisen die het handelen van opsporings- en vervolgingsambtenaren normeren. Wat betreft het naleven van de verplichtingen betreffende het opmaken van proces-verbaal volgens art. 152 en 153 Sv kunnen evenwel zeer kritische kanttekeningen worden geplaatst.

Waar missers of onwenselijkheden in het optreden worden gesignaleerd heeft het driemanschap geen aanleiding dat optreden te karakteriseren als strijdig met ongeschreven rechtsbeginselen. Wel kan volgens het driemanschap op onderdelen worden gesproken van niet-professioneel handelen.

§ 11.3.4 De voor de bewijsbeslissing noodzakelijke overtuiging moet worden gevoed en tot stand kunnen komen op basis van een "integere" en magistratelijke aanlevering en presentatie van de resultaten van het vooronderzoek.

Het eindresultaat van het onderzoek dat aan de officier van justitie, respectievelijk de rechter wordt voorgelegd moet maximaal transparant zijn in die zin dat de rechter mogelijke onbetrouwbaarheden, omissies, tegenstrijdigheden en inconsistenties kan onderkennen. Daarnaast moet het eindresultaat transparant zijn in die zin dat zowel de officier van justitie, als de rechter het proces van totstandkoming kan toetsen op wetmatigheid en rechtmatigheid.

Bij gebreke van het journaal, onderliggende stukken en het complete onderzoeksdossier voor justitie, heeft het driemanschap zich geen compleet beeld kunnen vormen van de volledigheid en de correctheid van de administratievoering en verslaglegging binnen het RBT. Wel kan het driemanschap constateren dat de verslaglegging van het opsporingsonderzoek onvolledig is en op diverse onderdelen incorrect en tegenstrijdig. Zo staan er fouten in het proces-verbaal en in de kennisgeving van inbeslagneming, er zijn niet ondertekende getuigenverklaringen aangetroffen, er werden getekende schriftelijke verklaringen in concept opgenomen en niet afgesloten processen-verbaal aangetroffen. Daarnaast hebben verhoren plaatsgevonden waarover niet is gerapporteerd en zijn met name verklaringen van getuigen die een breder licht hadden kunnen werpen op het gevoerde opsporingsonderzoek niet in het dossier opgenomen. Mogelijk ontlastend materiaal is niet steeds in het dossier gevoegd, waardoor deels een onvolledig beeld van het onderzoek en de resultaten is geschetst en deels een onjuist beeld naar voren is gekomen.

Uit de interviews van het driemanschap blijkt dat leden van het RBT in de veronderstelling verkeerden dat alle relevante opsporingshandelingen minimaal in een rapport werden vastgelegd en dat opsporingshandelingen in een proces-verbaal werden verantwoord dat later in het onderzoeksdossier voor de officier van justitie werd verwerkt. Het driemanschap vindt onvoldoende aanleiding om leden van het RBT individueel verantwoordelijk te achten voor het "gebrekkige" onderzoeksdossier in die zin dat hun handelwijze ten aanzien van dat dossier als onvoldoende integer zou moeten worden aangemerkt. Wel geeft een en ander blijk van onvoldoende professionaliteit. Van de teamleider, als formeel eindverantwoordelijk voor de overdracht van het onderzoeksdossier aan de officier van justitie, had evenwel een meer integere, kritische en afstandelijke beoordeling mogen worden verwacht ten aanzien van de kwaliteit en samenstelling van het over te dragen onderzoeksdossier.

De officier van justitie had in die tijd geen bemoeienis met de samenstelling van het onderzoeksdossier. Deze heeft wél de formele eindverantwoordelijkheid om op basis van de hem aangeleverde processtukken uit het vooronderzoek het procesdossier ten behoeve van de rechter ter terechtzitting samen te stellen.

Naast de eisen van wet, verdrag en ongeschreven recht worden aan de officier van justitie eisen gesteld als magistraat. Deze eisen betreffen in het bijzonder de individuele rol van de officier van justitie in een concrete zaak. Zij brengen met zich mee dat op hem een zorgplicht rust om de rechter maximaal te informeren en alle relevante onderzoeksmateriaal ter beschikking te stellen. Het dossier dient met het oog daarop maximaal consistent te zijn, zo mogelijk geen tegenstrijdigheden te bevatten en zo volledig mogelijk te zijn. Bovendien geldt als eis van magistratelijkheid dat ook ontlastend materiaal in het procesdossier dient te worden opgenomen. Het door de teamleider van het RBT aan de officier van justitie overgedragen onderzoeksdossier was niet vrij van tegenstrijdigheden en liet diverse vragen onbeantwoord. Een kritische bevraging van de teamleider van het RBT had naar aanleiding daarvan in de rede gelegen. Dat de officier van justitie door het feit dat Post haar bekentenis ten overstaan van hem en zijn collega bij de voorgeleiding bevestigde geen twijfel had aan het ouderschap van Post maakt het nalaten daarvan weliswaar begrijpelijk, maar vanuit zijn zelfstandige verantwoordelijkheid voor de vervolging en het samenstellen van het procesdossier ongelukkig. De officier heeft vervolgens zelf zorg gedragen voor het procesdossier door completering van het onderzoeksdossier van het RBT met stukken als het uittreksel uit het documentatieregister, de processen-verbaal van de verhoren bij de rechter-commissaris, de benodigde beslissingen in het kader van de voorlopige hechtenis, de daarbij behorende aktes, het psychiatrisch rapport over Post, de rapporten van het Gerechtelijk Laboratorium en het door hem zelf opgemaakte proces-verbaal. Het dossier dat door de officier van justitie aan de rechter ter beschikking is gesteld is, evenals het onderzoeksdossier dat aan hem ter beschikking werd gesteld, niet volledig en op onderdelen incorrect en tegenstrijdig.

De kwaliteit van het aan de rechter aangeleverde procesdossier

Het onderzoeksdossier en procesdossier doen verslag van het onderzoek en de resultaten van het onderzoek naar de dood van mevr. Kolstee. De verslaglegging in de dossiers is in verband met de vervolging van Post als vanzelf toespitst op de gedragingen van Post en bevat met het oog daarop bewijsmateriaal. In de voorafgaande bevindingen en conclusies ligt besloten dat het procesdossier ten behoeve van de vervolging in de zaak Post tekortschiet waar het betreft de transparantie, de inzichtelijkheid, de betrouwbaarheid en de volledigheid. Daarnaast is slechts zeer beperkt ontlastend materiaal in de dossiers gevoegd. Daarmee is het procesdossier zoals aan de rechter ter beschikking gesteld "gebrekkig". De "gebreken" zijn ook niet ter terechtzitting door de officier van justitie "gecorrigeerd" of anderszins aangevuld.

§ 11.4 Verklarende factoren

De oorzaken van de op onderdelen negatieve of kritische beoordeling in § 11.2 zijn volgens de bevindingen in belangrijke mate te herleiden tot de betrekkelijk geringe professionaliteit van het RBT en zijn werkwijze.

Het RBT was kwantitatief en kwalitatief niet sterk.

De samenstelling van het team kan worden beoordeeld als relatief klein van omvang, maar met een redelijk ervaren leiding. Zowel de leiding, als de samenstelling van het team voldeden niet aan de professionele standaards die toen golden voor de samenstelling van RBT's. De teamleider was niet full time beschikbaar en de teamleden beschikten grosso modo niet over voldoende kennis en ervaring. De teamleider komt blijkens de bevindingen onvoldoende in beeld bij de dagelijkse werkzaamheden van het team. Van actieve betrokkenheid en sturing van zijn zijde is niet gebleken. Hij was wel regelmatig betrokken bij de briefings en het overleg met de officier van justitie ten behoeve van formele beslissingen.

Als gevolg daarvan is de teamcoördinator veel zwaarder belast geweest dan in het licht van de verantwoordelijkheden en de aard van het werk gewenst was. Hij werd door de teamleden beschouwd als degene die dagelijks leiding gaf aan het RBT, de briefings verzorgde en de onderzoekslijnen uitzette. De aansturing van het team was tamelijk hiërarchisch, waarbij de teamcoördinator breed respect genoot van de RBT-leden.

Deze "zwakke organisatie" heeft een zwaar stempel gedrukt op alle facetten van het onderzoek. Er was onvoldoende oog voor alternatieve researchstrategieën, voor kritische discussie en reflectie en voor gedegen coördinatie van het werk. De potentiële kansen daartoe kwamen niet of nauwelijks van de grond als gevolg van de tamelijk hiërarchische werkwijze en de geringe ervaring van de teamleden binnen een RBT. Vanuit deze achtergrond is goeddeels te verklaren dat technisch onderzoek en tactisch onderzoek nauwelijks over en weer op elkaar werden betrokken,

zodat tussentijdse onderzoeksresultaten niet, dan wel onvoldoende hebben doorgewerkt op het vervolg van het onderzoek.

De gevolgen daarvan hebben hun sporen nagelaten op het gehele onderzoek. Hoewel georganiseerde tegenspraak in de tijd van het onderzoek een nog onbekend fenomeen was, stelt het driemanschap vast dat er binnen het RBT geen discussies werden gevoerd die hebben geleid tot correcties van niet geverifieerde beeldvorming. Niemand heeft de vermeende identificatie van Post op grond van de eerste schrijfproef tot de juiste proporties teruggebracht. Niemand heeft zich bekommerd om het tijdstip van overlijden. En hoewel vrijwel iedereen erkende dat het bewijsmateriaal tot op de dag van de voorgeleiding zeer dun was, uit slechts een enkeling in diens interview achteraf enige twijfel aan het daderschap van Post. Deze collectieve beeldvorming kan verklaren waarom er na de bekentenissen van Post geen technische en tactische mogelijkheden meer worden benut om haar verklaringen te verifiëren en geen andere onderzoeksrichting meer is bewandeld, hoewel deze als gevolg van de melding over de overeenkomst met de zaak Veira voorhanden lag.

De officier van justitie heeft, in lijn met de cultuur van die tijd, op grote afstand van het RBT zijn rol vervuld. Waar hij, zoals gebruikelijk, zijn belangrijkste overleg- en gesprekspartner vond in de (niet optimaal actieve en sturende) teamleider, kwam hij onbedoeld en wellicht zonder zich daarvan bewust te zijn op nog grotere afstand van het werk en de resultaten van het RBT te staan.

§ 11.5 Juridisch relevante consequenties voor de zaak Post

De consequenties van het destijds verrichte onderzoek voor Post zijn nauwelijks te beschrijven en te benoemen. Die consequenties vormen evenwel niet het onderwerp van deze paragraaf. Hier gaat het om het aanduiden van de juridisch relevante consequenties die bij inachtneming van de voorafgaande beschouwingen aan de zaak Post zijn verbonden.

Het driemanschap wijst er ten overvloede op dat het niet tot zijn taak behoort nieuw of nader opsporingsonderzoek rondom het overlijden van mevr. Kolstee te verrichten. Daarnaast is het goed erop te wijzen dat het feit waarop de dood van mevr. Kolstee is gevolgd, inmiddels is verjaard.

Het onderzoeksdossier en procesdossier doen verslag van het onderzoek en de resultaten van het onderzoek naar de dood van mevr. Kolstee. De verslaglegging in de dossiers is in verband met de vervolging van Post als vanzelf toegespitst op de gedragingen van Post en bevat met het oog daarop bewijsmateriaal. In de voorafgaande bevindingen en conclusies ligt besloten dat het procesdossier ten behoeve van de vervolging in de zaak Post tekortschiet waar het betreft de transparantie, de inzichtelijkheid, de betrouwbaarheid en de volledigheid. Daarnaast is slechts zeer beperkt ontlastend materiaal in de dossiers gevoegd. Daarmee is het procesdossier zoals aan de rechter ter beschikking gesteld “gebrekig”. De “gebreken” zijn ook niet ter terechtzitting door de officier van justitie “gecorrigeerd” of anderszins aangevuld.

De belangrijkste consequentie van het onderhavig onderzoek voor de zaak Post hangt samen met de aanname van een mogelijk onjuist tijdstip van overlijden van het slachtoffer. Al op vrijdag 22 augustus 1986 omstreeks 23.00 uur was een gemeten lichaamstemperatuur van het slachtoffer van 30° Celsius bekend. De implicaties van deze wetenschap, waarvan de technisch rechercheur destijds op de hoogte was, zijn niet gecommuniceerd met het RBT of de teamleiding, ofwel het RBT of de teamleiding heeft in geen enkele fase van het onderzoek naar de implicaties van deze wetenschap gevraagd.

Temperatuurmeting voor het vaststellen van het tijdstip van overlijden levert een relatieve tijd op. Het moet dan ook aan een deskundige patholoog-anatoom worden overgelaten uit de metingen conclusies te trekken. Noch uit het dossier noch uit de interviews blijkt dat de patholoog-anatoom op dit punt om een nader onderzoek is gevraagd.

Uit het interview met de technisch rechercheur is gebleken dat de destijds gangbare methode van berekening van het tijdstip van overlijden ruwweg op 1 graad daling van de lichaamstemperatuur per uur kon worden gesteld.

Als de technisch rechercheur rekening had gehouden met deze vuistregel en daarbij was uitgegaan van een lichaamstemperatuur van 37° Celsius dan zou hij op circa 16.00 uur als tijdstip van overlijden uit hebben moeten komen. De temperatuursdaling bij magere mensen bedraagt in de eerste vier uur ca. 1° C per uur, in de volgende twee uur 1,5° per uur, in de daaropvolgende tien uur 0,5° per uur en in de daarop volgende zes uur 0,25° per uur. De daling gaat dus steeds langzamer.

De door het driemanschap geraadpleegde forensisch patholoog verklaart met betrekking tot het tijdstip van overlijden, aan de hand van het zogenaamde Henssge's nomogram (zie bijlage), dat het slachtoffer, van ongeveer 50 kilogram lichaamsgewicht, met een op 23.00 uur gemeten lichaamstemperatuur van 30° Celsius en een omgevingstemperatuur van 25° Celsius, tussen 10 en 12 uur daarvoor moet zijn overleden. Daarbij heeft de deskundige geen correctiefactoren toegepast zoals de omstandigheid dat het slachtoffer geheel gekleed op het tapijt lag en de omstandigheid dat mogelijk sprake kan zijn geweest van koorts vanwege een dubbelzijdige nierbekkenontsteking. Bij deze berekening is de deskundige dus uitgegaan van de in het nomogram aangenomen standaardomstandigheden.

Omdat de patholoog in iedere concrete casus moet kijken naar mogelijke correctiefactoren kan de omstandigheid, zoals in casu, dat het slachtoffer weliswaar geheel gekleed op het tapijt in de woonkamer lag, maar met een openstaande balkondeur in de slaapkamer, leiden tot een correctiefactor van 0.9. Bij toepassing van deze correctiefactor zou het slachtoffer circa tien uur vóór 23.00 uur (tijdstip van temperatuurmeting) moeten zijn overleden.

In een geval, waarin een slachtoffer bijvoorbeeld zonder kleding op een koude ondergrond ligt met open deuren zal, rekening houdend met een maximale afkoeling, een correctiefactor van 0,7 worden toegepast, zodat het tijdstip van overlijden tussen zes en acht uur voor een temperatuurmeting zal liggen.

Uitgaande van een correctie naar de warme kant (bijvoorbeeld een slachtoffer liggend in een afgesloten kamer met drie tot vier lagen kleding aan), dus bij minimale afkoeling en goede isolatie, zal rekening gehouden worden met een correctiefactor van 1,3 zodat het tijdstip van overlijden tussen twaalf en veertien uur voor een temperatuurmeting zal liggen.

Indien bij deze berekeningen nog rekening wordt gehouden met de omstandigheid, dat mogelijk sprake kan zijn van koorts, zoals in casu vanwege een dubbelzijdige nierbekkenontsteking, dan zou daardoor de postmortale tijd nog langer kunnen worden.

Het hiervoor gerelateerde vindt aansluiting bij de destijds gangbare methode van de technische recherche door uit te gaan van een ruwe schatting van een daling van de lichaamstemperatuur met 1 graad Celsius per uur en de methode van B. Mueller, zoals die werd gedoceerd bij de cursus recherchetechniek aan de rechterschool te Zutphen.

Uit het voorafgaande blijkt dat er ernstig getwijfeld kan worden aan het aangenomen tijdstip van overlijden. Het is aannemelijk dat als het RBT, respectievelijk de officier van justitie zich rekenschap had gegeven van een ander tijdstip van overlijden het opsporingsonderzoek en ook het procesdossier er wezenlijk anders had uitgezien.

De bewezenverklaring van de doodslag van mevr. Kolstee door Post betreft handelingen gepleegd op 22 augustus 1986.

De rechtbank en het hof hebben daartoe gebruik gemaakt van het proces-verbaal nummer 1413-1/1986-31, als bijlage gevoegd bij proces-verbaal nummer 1431-1/1986 waarin de eerste bekende verklaring van Post, afgelegd op 11 september 1986 wordt gerelateerd. Die bekentenis is toegespitst op het doden van mevr. Kolstee na 18.00 uur in de avond van 22 augustus.

De rechtbank en het hof hebben ook gebruik gemaakt van het rapport van de patholoog-anatoom, nummer 866316/J105. Dat rapport bevat geen vermelding van een vermoedelijk tijdstip van overlijden.

De in deze paragraaf belichte informatie over technische wetenschap inzake de bepaling van een tijdstip van overlijden impliceert niet dat de bewezenverklaring niet uit de in het procesdossier gerelateerde processen-verbaal kan volgen. Deze informatie impliceert evenmin een uitspraak of een oordeel over schuld of onschuld van Post.

Wat impliceert deze informatie wél?

Kort en goed, impliceert de informatie dat de bewezenverklaarde gedraging van Post naar alle waarschijnlijkheid niet kan overeenstemmen met hetgeen feitelijk is geschied. Er is sprake van informatie in de vorm van technisch wetenschappelijke inzichten over het vaststellen van tijdstippen van overlijden die niet in het opsporingsonderzoek zijn meegenomen, niet door de officier van justitie aan de rechter is overgelegd en mogelijk niet aan de rechter bekend zijn geweest.

Uit de door het driemanschap gerelateerde documenten en interviews blijkt dat er in casu geen sprake is van een gewijzigd inzicht van een deskundige. Dit gegeven is van zodanige aard dat dit aan een goede (volledige en evenwichtige) beoordeling door de rechter in de weg heeft gestaan.

§ 11.6 Aanbevelingen

In verband met de mogelijke onjuistheid van het aangenomen tijdstip van overlijden en de gevolgen daarvan in het opsporingsonderzoek en de vervolging van Post, geeft het driemanschap het College van procureurs-generaal in overweging het dossier over te dragen aan de Procureur-generaal bij de Hoge Raad, teneinde een herzieningsprocedure in overweging te kunnen nemen. Ten overvloede attendeert het driemanschap in dit verband op het feit dat de resultaten van het onderhavige onderzoek geen aanleiding geven tot een aanpassing van de reikwijdte van het thans geldende begrip “novum”.

Het driemanschap heeft zich beraden over de mogelijkheden in algemene zin aanbevelingen te formuleren naar aanleiding van de bevindingen uit het evaluatieonderzoek in de zaak Post.

Daarbij heeft het driemanschap zich gerealiseerd dat er na het onderzoek uit 1986 inmiddels vele maatregelen genomen zijn om de kwaliteit van opsporing en vervolging te verhogen. Deze maatregelen zijn met name naar aanleiding van het evaluatieonderzoek in de Schiedammer parkmoord geformuleerd en neergelegd in het rapport Versterking Opsporing en Vervolging en de daarbij behorende bijlagen en documenten.

Hoewel het driemanschap zich geheel kan vinden in de daarin opgenomen voorstellen, vraagt het toch op grond van de bevindingen in het onderhavige onderzoek, speciale aandacht voor de maatregelen die genomen zijn en zullen worden in het kader van kwaliteit en professionaliteit, dossiervorming, verhoorplannen en audiovisueel en auditief opnemen van verhoren. De bevindingen uit het evaluatieonderzoek in de zaak Post leren dat met name ten aanzien van die punten kwaliteitsverbetering van groot belang is.

De recente voorwaarden voor deelname aan TGO-onderzoeken in de vorm van opleiding, training en certificering van met specifieke taken belaste teamleden, hebben een goed fundament gelegd voor een kwalitatief betere aanpak van dit soort meer complexe opsporingsonderzoeken. Naast de op grond van VOV ingezette verbetertrajecten dient met name nog zorg te worden gedragen voor meer continuïteit in de bezetting van kernfuncties binnen de opsporing, zoals voor leidinggevenden, specialisten en coördinatoren. Daardoor moet de opbouw van kennis en ervaring en een sterkere focus op integere waarheidsvinding beter worden geborgd, terwijl ook de investeringen in training en opleiding voor deze functies langduriger kunnen worden benut.

	A	B	C	D	E
1	DATUM	TIJDSTIP	COMPRIMEREN	BRON	AUTEUR
			Vrouw (89) dood aangetroffen: Leidschendam - Een alleenwonende 89- jarige vrouw is gisteravond dood in haar woning in Leidschendam aangetroffen. De oorzaak van haar overlijden is nog niet bekend maar de politie houdt rekening met een misdrijf. De vrouw moet gisteravond zijn overleden. Of er uiterlijke verwondingen waren en of sporen in de woning op het misdrijf wezen wilde de politie vanmorgen nog niet meedelen.	Onbekend	
2	23-8-1986		Mevr. Kolstee was eenzame dame: Leidschendamse politie tast nog volledig in duister over moord bejaarde vrouw. Informatie Misdrijf: Buurtonderzoek voortgezet; Onder andere met verzorgsters gesproken; 3x per week hulp van Horst & Vliet. Een van hen heeft vrijdagmiddag om 4 uur de weduwe bezocht; Ze heeft soep klaargemaakt die later door Kolstee is gegeten; Geen enkel motief blijkt voorhanden te zijn; Zelfmoord of zedenmisdrijf wordt uitgesloten; Mevr. Kolstee bezat tussen de 10 en 30 duizend gulden. Deze erfenis zal via een testament worden verdeeld; Ze liet de boodschappen door een hulp doen; Iedereen kan de bejaardenflats vrij binnen gaan; Er is geen afsluitbare toegangsdeur; Misschien stond haar deur wel open; Het gebeurt weleens meer dat ze de voordeur op een kier laten; "s Avonds om 7 uur nog volop sociaal verkeer in Duivenvoorde; Pamfletjes op mededelingenbord van rechercheteam met vragen wie heeft Mevr. Kolstee nog gezien en verdachte figuren gezien in de omgeving.	Binnenhof	Frans Bothof
3	26-8-1986		Roof mogelijk motief moord Leidschendamse: Informatie misdrijf: Uit het huis van de 89- jarige bewoonster van het Bejaardencentrum Duivenvoorde, die op vrijdag 22 augustus in haar woning werd gewurgd, blijkt 800 gulden te zijn verdwenen. De politie onderzoekt nu of roof het motief is van de verder nog overklaarbare moord. Het geld werd twee dagen voor haar dood als altijd door een kennis van de bank gehaald. Deze had het opgeborgen in een kastje. Nadat het lijk van de bejaarde was gevonden bleek het geld te zijn verdwenen. De politie heeft naar aanleiding van enkele aanwijzingen nog steeds hoop dat het onderzoek resultaat zal opleveren. Er komen nog steeds tips binnen die het natrekken waard zijn.	Haagsche Courant	
4	26-8-1986	Datum ?	Moord op weduwe (89) in bejaardencolplex: Een 12 man tellend rechercheteam speurt nog steeds tevergeefs naar een leidraad in de raadselachtige moord vrijdagavond op de 89- jarige weduwe Kolstee-Sluis in Leidschendam. Informatie misdrijf: "s Avonds om kwart over zeven gewurgd gevonden; Toen de 89 jarige de telefoon niet opnam en vervolgens almaar in gesprek bleek te zijn; De gewurgde vrouw lag keurig aangekleed op de grond in de huiskamer; Geen spoor van een worsteling; Blijkt niets te zijn gestolen; De flat zag er keurig opgeruimd uit; Geen enkele la of kast stond open; Sieraden nog aanwezig; Bijna geen familie meer; Buurtonderzoek tot nu toe niets opgeleverd;	Telegraaf ?	Haagse redactie
5	26-8-1986				

	A	B	C	D	E
			Moord noopt politie tot uiterste inspanning: Natuurlijk maakt zo iets buitengewoon veel indruk. Je moet als politieman je emoties buiten de zaak proberen te houden om je werk goed te kunnen doen maar een moord op een bejaarde dame is toch niet iets waar je volledig koud onder blijft. Plaatsvervangend korpschef J. Welfing van het Leidschendamse politiekorps is, als hoofd recherche van het korps rechtstreeks verantwoordelijk voor het onderzoek naar de moord op de 89-jarige mevrouw Kolstee - Sluiter. (Opmerkingen informatie misdrijf): Dood aangetroffen; Ze is gewurgd; Flat in keurige staat aangetroffen; Niets wees op braak; Niet gezocht; Niet bekend of er iets vermist; Buurtonderzoek gehouden; contacten gehoord; medewerkers H&V worden gehoord;		
6	26-8-1986		Weduwe (89) slachtoffer roofmoord: De 89-jarige weduwe Kolstee - Sluiter die twee weken geleden in het bejaardencentrum Duivenvoorde in Leidschendam werd gewurgd blijkt het slachtoffer van een roofmoord om enkele honderden guldens aldus de politie. Informatie misdrijf: Is gebleken dat uit de woning een paar honderd gulden is verdwenen; Dood op de vloer van haar woning gevonden; haar vriendin de telefoon niet opnam en later constant in gesprek bleef; Geheel gekleed aangetroffen; Geen enkele la of kast in de flat stond open.	Onbekend	
7	5-9-1986		Opluchting en tegelijk ongerustheid. Dat kenmerkt de stemming in het Leidschendamse bejaardencentrum Duivenvoorde. De moord om vermoedelijk een paar honderd gulden, twee weken geleden op de 89-jarige weduwe Kolstee, had de gemoederen al danig in beroering gebracht. de arrestatie van de afgelopen maandag van een 30 jarige bejaardenverzorgster, in mogelijk verband daarmee maakt de verwarring nog groter. Informatie misdrijf: De weduwe lag zo keurig op de grond gedrapeerd. haar rok net over haar knieën, de bril op haar voorhoofd, De stok schuin over haar lichaam heen. De dokter zag pas dat er iets anders moet zijn gebeurd toen hij het bloed van haar mond veegde de duimafdrukken in haar nek zag.....	Telegraaf	Haagse redactie
8	12-9-1986		Verzorgster (30) beket moord op weduwe (89). De 30-jarige bejaardenverzorgster C.M.P. heeft bekend op 22 augustus jl. Rond zes uur 's avonds de 89-jarige weduwe Kolstee-Sluiter in haar huis in het Leidschendamse bejaardencentrum Duivenvoorde te hebben vermoord. Informatie misdrijf: <i>Een uit 12 man bestaand rechercheerteam kwam de moordenares op het spoor dankzij 2 kascheques van de weduwe van Fl 500,-- die zij had geind bij een postagentschap. Door een schrifttest waaraan twintig bekenden van het slachtoffer meedeelden en door vingerafdrukken kon de bejaardenverzorgster worden ontmaskerd. Haar handschrift kwam overeen met dat op de gestolen kascheques.</i>	Telegraaf ?	Wilma Nanninga
9	13-9-1986			Telegraaf	Haagse redactie

A	B	C	D	E
		Bejaarde vrouw gedood: eis 6 jaar. Verslag van de terechtzitting betreffende Ina Post en verslag van de omstandigheden van het misdrijf. Toen ze werd betrappt bij het leeghalen van de secretaire van de 89- jarige mevrouw Kolstee-Sluiser cloegen bij bejaardenverzorgster Clazine P. (30) uit Leidschendam alle stoppen door. De aan haar zorgen toevertrouwde oude vrouw kreeg een klap met haar eigen wandelstok en werd vervolgens met een electriciteitssnoer gewurgd. enz.	Algemeen Dagblad	Peter Lagerweij
10	26-11-1986	Uitspraak: Rechtbank 's-Gravenhage , 09.018.878.6 Datum uitspraak:09-12-1986, Datum publicatie:16-01-2007 Rechtsgebied:Straf. Soort procedure:Eerste aanleg - meervoudig. Inhoudsindicatie:Uitspraak uit 1986 in een strafzaak. Publicatie in verband met samenstelling dossier (zie rechtspraak.nl/actualiteiten/dossiers)	Rechtbank 's Gravenhage	
11	9-12-1986	Zes jaar cel voor wurging Leidschendamse bejaarde.	dagblad voor Zuid-Holland	
12	9-12-1986	Verslag van de uitspraak tegen Ina Post: bejaardenverzorgster Clazina P. (30) uit Leidschendam is gisteren in Den Haag veroordeeld tot 6 jaar cel wegens doodslag op een aan haar toevertrouwde 89- jarige vrouw en valselijk gebruik van de cheques van het sl	Algemeen Dagblad	
13	10-12-1986	De rechtbank in Den Haag heeft dinsdag een 30 jarige leidschendamse bejaardenverzorgster wegens doodslag op de 89- jarige wedduwe A.M. Kolstee-Sluiser veroordeeld tot 6 jaar gevangenisstraf. De rechtbank volgde daarmee zoals president Mr S.F. kootte het betitelde" de matige eis" van de o.v.j.. enz.		
14	10-12-1986	Voor wurgen bejaarde in hoger beroep 9 jaar geest.	Haagsche Courant	
15	24-3-1987	Ina Post bekende onder geestelijke druk een moord. Wat moet ik doen om mijn onschuld te bewijzen.....	Volkskrant	
16	15-2-1988	Datum uitspraak: 26-04-1988. Datum publicatie:16-01-2007. Rechtsgebied:Straf. Soort procedure:Cassatie Inhoudsindicatie:Uitspraak uit 1988 in een strafzaak. Publicatie in verband met samenstelling dossier (z	Panorama	Hendrik Jan Korterink
17	26-4-1988	De zaak Ina Post.Vermoorde onschuld of onschuld aan moord. Uitgebreid verslag van de zaak Ina Post	Hoge raad	
18	30-9-1989	Uitzending betreffende zaak Ina Post in Avro's televisiez en Achter het nieuws	Elsevier	J van der Sman
19	1-3-1990	Dwalingen: Inhoudsopgave Zaak Ina Post en Deventer Moordzaak.In september 1990 wordt Ina Post vervroegd vrijgelaten wegens goed gedrag. Ze heeft dan drie jaar in de gevangenis gezeten. Maar koste wat kost wil Post vrijgesproken worden van de moord en ze w	Boek Gosewehr	Avro / Vara
20	30-6-2003	De bekentenissen van Ina Post (Dwaalsporen). In 'De bekentenissen van Ina Post' wordt op een wetenschappelijke, toegankelijk geschreven wijze getoetst of in deze casus sprake is van een rechterlijke dwaling. Daarbij worden aanwijzingen gezocht voor kwest	Netwerk	
21	1-3-2004		Dwaalsporen Boek	Han Israels

	A	B	C	D	E
22	24-11-2005		Nova, reportage Willem Lust en Jolanda Polderman www.novatv.nl	NOS	Lust en Polderman
23	5-12-2005		RTL 4 : 4 in het land Nieuw onderzoek Ina Post www.rtl.nl	RTL 4 in het land	
24	6-12-2005	15:57	Ina Post RTL 6-12-06.txt	RTL 4 in het land	
25	6-12-2005		Unieke uitspraak rechter: OM moet bewijs vrijgeven. Kort geding Ina Post. De Haagse voorzieningenrechter heeft gisteren bepaald dat Ina Post bewijsmateriaal uit haar strafzaak opnieuw mag laten onderzoeken.	Algemeen Dagblad	
26	28-8-2006		Network, oude moordzaken onder de loep (Bas Haan) www.network.tv	NOS	
27	17-9-2006		Ina Post woedend op justitie. DEN HAAG - Ina Post, in 1987 veroordeeld voor de moord op een bejaarde vrouw in het Leidschendamse verpleeghuis... Voorzitter prof. mr. Y. Buruma van die commissie heeft dat besluit zondag bekendgemaakt. Wel is de nu 51-jarige	Algemeen Dagblad	Sander van der Werff
28	17-9-2006	19:44	Commissie onderzoekt zaak Ina Post De veroordeling in de zaak Ina Post wordt tegen het licht g	NOS/ Network	
29	17-9-2006		Veroordeling in zaak Ina Post opnieuw onderzocht	NRC	
30	17-9-2006		Ina Post is enkel en alleen op haar bekentenis veroordeeld, en die deugde niet		Peter van Koppen
31	17-9-2006		Buitenhof (VPRO) aflevering 628 www.vpro.nl	VPRO	
32	23-9-2006		Bekentenis Afgedwongen heeft bejaardenverzorgster jarenlang onschuldig gezeten? Rechercheur klappt uit de school over verhoor Ina Post die later werd veroordeeld voor roofmoord.....	Telegraaf	Fred Soeteman
33	1-11-2006	datum ?	Dubieus: Van Ina Post tot Lucy de B. De Deventer moordzaak is niet de enige waarin twijfel is gerezen over de schuld van een veroordeelde. De andere zaken op een rij. Een greep uit de bekendste 'dubieuze zaken' en zaken waarin sprake is van een rechterlijke dwaling:	Elsevier	
34	3-6-2007		Vara Zembla, Het geheim van de rechter. www.zembla.vara.nl	Vara	
35	18-7-2007		De weggepoetste moord: Nieuw onderzoek in geruchtmakende zaak Ina Post. Interview met H. Timmerman	Nieuwe Revu nr. 29	Stan de Jong
36	6-10-2007		Bejaardenverzorgster onterecht vast voor moord. Verklaringen in voordeel Ina Post niet in dossiers	Telegraaf	Ron Couwenhoven
37	7-10-2007		Boek: recherche manipuleerde onderzoek moord op weduwe: Ina Post moest hangen	Telegraaf	Ron Couwenhoven
38	27-10-2007		Uitzending Pauw en Witteman NOS Ina Post en advocaat mr. Knoops aanwezig voor interview in de studio. Schrijvers van het boek waarover gesproken is zijn Dick Gosewehr en Harrie Timmerman	NOS	Pauw & Witteman

Handleiding gebruik nomogram van Henssge

Henssge's nomogram bestaat uit twee tabellen: één voor een omgevingstemperatuur lager dan 23 graden Celsius en één voor hoger dan 23 graden.

Daarnaast is er een tabel met correctiefactoren t.a.v. het lichaamsgewicht.

Afhankelijk van de bedekking van het lichaam moet de correctiefactor worden toegepast door het gewicht daarmee te vermenigvuldigen. Het gewicht van het slachtoffer vermenigvuldigd met de correctiefactor bepaalt het gewicht waarmee in het diagram wordt gewerkt.

Benodigdheden: rekenmachine, lineaal en een thermometer.

Benodigde gegevens: rectale temperatuur, omgevingstemperatuur en het lichaamsgewicht.

Bepaling van het tijdstip van overlijden:

1. Verbindt de rectaal gemeten temperatuur links in de tabel met de omgevingstemperatuur rechts in de tabel. Markeer het punt waar deze lijn de reeds getrokken lijn in het diagram snijdt.
 2. Trek een tweede lijn door het centrum van het cirkeltje links onder in het diagram en het snijpunt van de lijnen, als gemarkeerd in stap 1. trek deze lijn door tot de buitenste cirkel.
 3. Zoek de cirkel die bij het gewicht hoort; de postmortale termijn is af te lezen daar waar lijn 2 de gewichtscirkel snijdt.
- * Op de buitenste cirkel staat de maximale tijdvariatie vermeld.

Voorwaarden voor gebruik:

- geen sterke stralingsbron (zon, verwarming, koelsysteem)
- geen hoge koorts of onderkoeling
- geen onzekere grote verandering van de afkoelomstandigheden gedurende de periode tussen het tijdstip van overlijden en het onderzoek (bijv. plaats van overlijden moet dezelfde zijn als de plaats waar het lichaam wordt gevonden en gemeten)
- geen sterke temperatuursgeleiding van het oppervlak onder het lichaam

Dry clothing/covering	In air	Corrective factor	Wet through Clothing/covering Wet body surface	In air/water
		0.35	Naked	Flowing
		0.50	Naked	Still
		0.70	Naked	Moving
		0.70	1-2 thin layers	Moving
		0.75		
1-2 thin layers	Moving	0.90	2 or more thicker	Moving
Naked	Still	1.00		
1-2 thin layers	Still	1.10	2 thicker layers	Still
2-3 thin layers		1.20	More than 2 thicker layers	Still
1-2 thicker layers	Moving or still	1.20		
3-4 thin layers		1.30		
More thin/thicker layers	Without influence	1.40		
		...		
		1.80		
Thick bedspread		...		
+ clothing combined		2.40		

Note: for the selection of the corrective factor of any case, only the clothing or covering of the lower trunk is relevant. Personal experience is needed; nevertheless, this is quickly achieved by consistent use of the method.

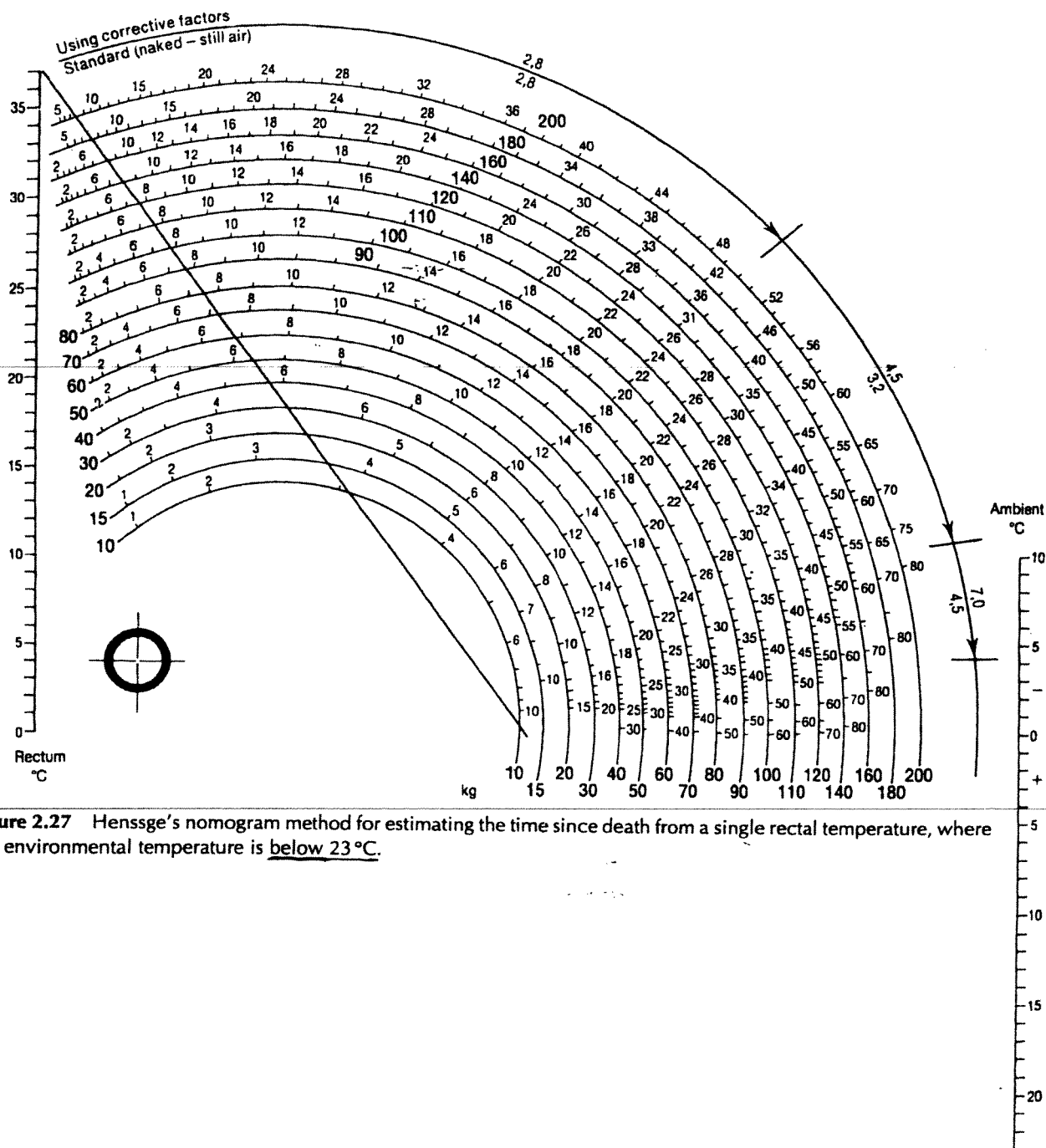

Figure 2.27 Henssge's nomogram method for estimating the time since death from a single rectal temperature, where the environmental temperature is below 23 °C.

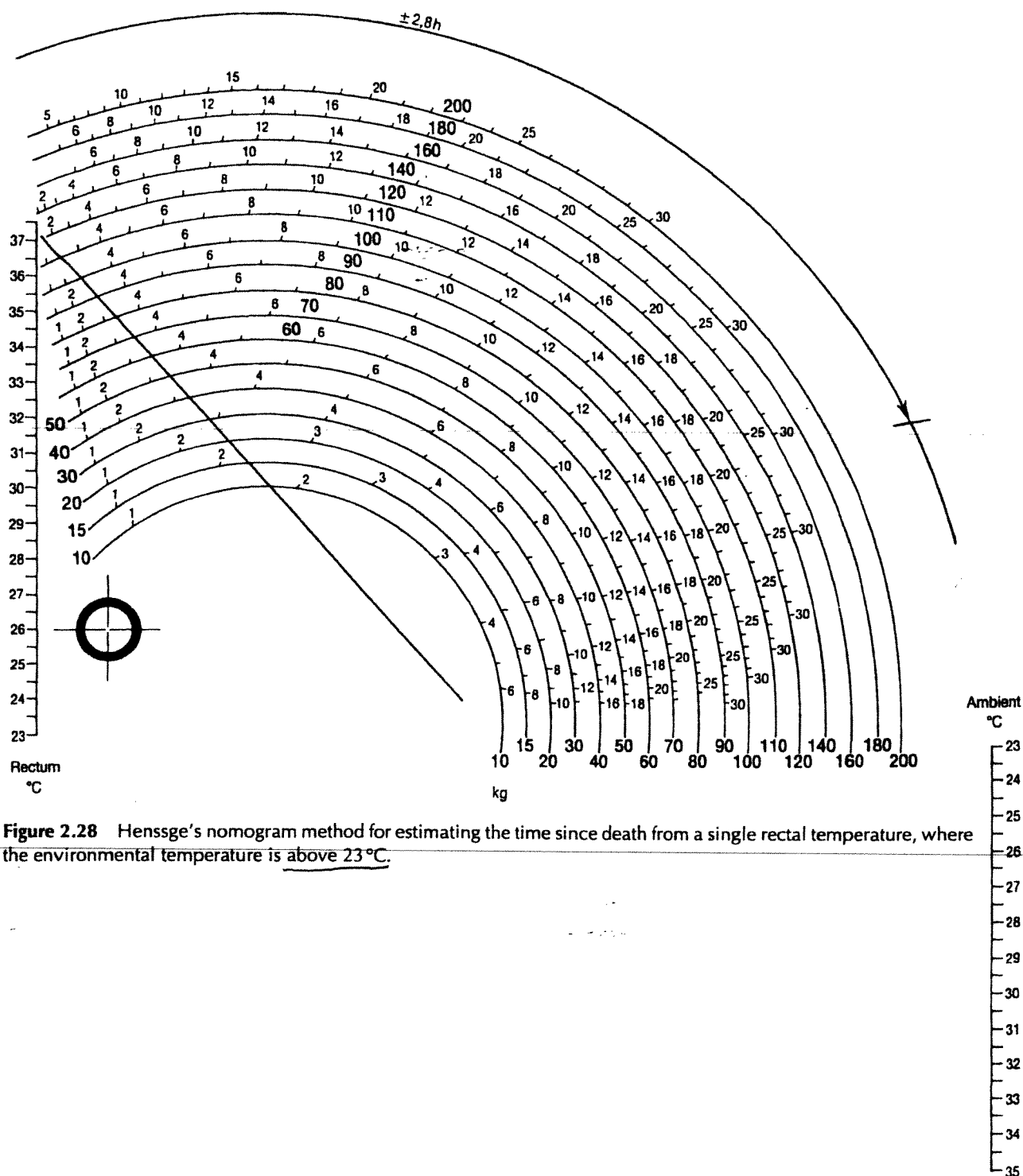

Figure 2.28 Henssge's nomogram method for estimating the time since death from a single rectal temperature, where the environmental temperature is above 23°C.